

UNIVERZITA KARLOVA
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ROMÁNSKÝCH STUDIÍ

Diplomová práce

Bc. et Bc. Jana Pérez Medrano, DiS.

Zobrazení rodiny ve španělské a české frazeologii a idiomatice

Depiction of family in Spanish and Czech phraseology

Praha 2019

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Petr Čermák, Ph.D.

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala především doc. PhDr. Petru Čermákovi, Ph.D. za odborné vedení práce, vstřícnost a cenné rady a připomínky k mé diplomové práci. Dále bych ráda poděkovala svému manželovi Mauriciovi a svým rodičům za neutuchající podporu během studia a za trpělivost, s níž sledovali zrod této práce.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 15. července 2019

.....

Jana Pérez Medrano

Abstrakt

Tématem této diplomové práce jsou španělské a české frazémy související s rodinnými příslušníky. Práce se skládá ze tří částí – teoretické, praktické a případové studie. Úvodní část je věnovaná teoretickým aspektům frazeologie a vymezení základních pojmů s ohledem na odlišné přístupy španělské a české lingvistiky. Základem praktické části je korpus španělských a českých frazémů, které jsou dále podrobeny sémantické analýze. Důraz je kladen především na výzkum míry ekvivalence španělských a českých frazémů a na zkoumání odlišností a společných rysů mezi oběma jazyky. Případová studie vychází ze seznamu mexických frazémů zobrazujících rodinné příslušníky, které jsou dále analyzovány ze sémantického hlediska.

Klíčová slova

frazeologie, idiomatika, rodina, španělština, čeština

Abstract

The aim of this diploma thesis is to describe Czech and Spanish idiomatic phrases related to family members. The thesis consists of three parts – theoretical, practical and case study. The initial part is dedicated to theoretical aspects of phraseology and determination of basic terms regarding the differences in approach of Czech and Spanish linguistics. The base of the practical part is a corpus of Czech and Spanish idiomatic phrases which are analysed from semantic point of view. The emphasis is primarily put on the research of the rate of equivalence between Spanish and Czech idioms and to the investigation of differences and common features between both languages. The case study follows on from the list of Mexican idiomatic phrases related to family members that are further analysed from semantic viewpoint.

Key words

phraseology, family, Czech, Spanish, idiom

Obsah

Úvod.....	9
1 Frazologie a idiomatika	11
2 Idiomatika a frazeologie ve vztahu k dalším disciplínám	14
3 Historie frazeologie a idiomatiky	16
4 Česká terminologie ve frazeologii a idiomatice	18
4.1. Frazém a idiom.....	19
4.2. Typologie frazémů dle Františka Čermáka	21
4.3. Typologie frazémů dle Příruční mluvnice češtiny	24
5 Španělská terminologie ve frazeologii a idiomatice.....	26
5.1. Frazeologická jednotka	27
5.1.1. Frekvence.....	28
5.1.2. Institucionalizace	28
5.1.3. Ustálenost.....	28
5.1.4. Idiomatičnost	29
5.1.5. Variantnost.....	29
5.2. Typologie frazémů dle Julia Casarese.....	30
5.3. Typologie frazémů dle Leonor Ruiz Gurillo.....	32
6 Univerzalita ve frazeologii.....	34
7 Metodologie	37
7.1. Bázová slova	38
7.2. Ekvivalence	40
7.3. Hypotéza	41
7.4. Četnost bázových slov.....	42
8 Pokrevní příbuzenství ve frazeologii	46
8.1. Matka.....	46
8.2. Otec	52
8.3. Rodiče	57
8.4. Děti.....	60
8.5. Dcera	66
8.6. Syn.....	72
8.7. Sourozenci.....	77
8.8. Prarodiče	80

8.9.	Vnoučata	82
8.10.	Teta a strýc	83
8.11.	Ostatní frazémy spojené s rodinou	85
9	Nepokrevní příbuzenství ve frazeologii.....	90
9.1.	Tchyně.....	90
9.2.	Tchán.....	94
9.3.	Snacha	95
9.4.	Zet'	98
9.5.	Švagr a švagrová	100
9.6.	Macecha	102
10	Žena ve frazeologii	104
10.1.	Žena ve vztahu k muži.....	104
10.2.	Fyzické vlastnosti	110
10.3.	Povahové rysy, ctnosti a neřesti	114
10.4.	Pláč, manipulace, faleš a nebezpečí pro muže	120
10.5.	Upovídanost, klevety, indiskrétnost	125
10.6.	Péče o domácnost, místo ženy v domě	130
10.7.	Podoba s ďáblem	134
10.8.	Inteligence	137
10.9.	Nestálost	140
10.10.	Koketerie a nutnost ženu hlídat	142
10.11.	Rady, jak se k ženám chovat; fyzický trest a respekt	144
10.12.	Vdova	149
10.13.	Ostatní frazémy spojené s ženou	150
11	Muž ve frazeologii	153
11.1.	Muž ve vztahu k ženě	153
11.2.	Fyzické vlastnosti	160
11.3.	Povahové rysy; ctnosti a neřesti	161
11.4.	Ostatní frazémy spojené s mužem.....	165
12	Ostatní frazémy spojené s mužem a ženou.....	167
13	Celkové hodnocení jednotlivých postav	173
14	Případová studie.....	176
14.1.	Pokrevní příbuzenství v mexické frazeologii	177
14.1.1.	Matka	177
14.1.2.	Otec	180

14.1.3.	Děti.....	181
14.1.4.	Prarodiče a vnoučata	183
14.1.5.	Ostatní frazémy spojené s rodinnými příslušníky.....	183
14.2.	Nepokrevní příbuzenstvo v mexické frazeologii.....	184
14.3.	Žena v mexické frazeologii	185
14.3.1.	Žena ve vztahu k muži	185
14.3.2.	Fyzické vlastnosti	187
14.3.3.	Povahové rysy.....	189
14.3.4.	Koketerie a prostituce	191
14.3.5.	Rady, jak se k ženám chovat.....	193
14.3.6.	Spojení se zvířaty.....	195
14.3.7.	Vdova.....	199
14.3.8.	Ostatní frazémy spojené se ženou.....	200
14.4.	Muž v mexické frazeologii.....	202
14.4.1.	Muž ve vztahu k ženě	202
14.4.2.	Fyzické vlastnosti	204
14.4.3.	Povahové rysy.....	205
14.4.4.	Ostatní frazémy spojené s mužem	206
14.5.	Ostatní frazémy spojené s mužem a ženou.....	208
15	Závěr	210
	Resumé.....	213
	Resumen.....	215
	Seznam použité literatury	217
	Elektronické zdroje	218

Úvod

Frazémy tvoří velmi různorodou a specifickou oblast, která je součástí každého přirozeného jazyka a skrývá v sobě značné lingvistické, kognitivní a kulturní bohatství. Jsou kořením každého jazyka, které mluvčímu umožňuje výstižně popsat situace, pro které by pravidelný jazyk hledal prostředky jen stěží. Frazémy a idomy jsou zdrojem lidové moudrosti a odrážejí v sobě sociální chování, morální poselství, lidové zvyky a způsoby, přinášejí bezpočet praktických rad, ale i výtky či varování. Zrcadlí se v nich úzký vztah jazyka a kultury daného národa a jejich význam jako součást národního jazykového bohatství je nezpochybnitelný.

Tato diplomová práce se bude zabývat obrazem, který nám frazeologie poskytuje o rodinném životě. Na španělském i českém frazeologickém materiálu se pokusíme ukázat, jaké hodnoty jsou jednotlivým rodinným příslušníkům prisuzovány a zda v tomto smyslu existuje nějaký významný rozdíl mezi oběma jazyky. Práce se bude skládat ze tří částí – teoretické, praktické a případové studie. V teoretické části se zaměříme na vymezení základních pojmů, popis teoretických východisek a nastíníme rozdílná pojetí španělské a české frazeologie.

V praktické části se budeme věnovat analýze shromážděných frazémů souvisejících s rodinnými příslušníky. Pro účely výzkumu byl sestaven korpus, který obsahuje přibližně 200 českých frazémů a více než 1000 frazémů španělských. Data byla získávána převážně vyhledáváním ve frazeologických slovnících a odborných člancích, v případě španělštiny byly použity i elektronické sbírky frazémů. Čeština těmito elektronickými zdroji nedisponuje, jejich absence tak zapříčinila velkou nevyváženost mezi oběma korpusy. Užití pouze knižních zdrojů také ovlivnilo charakter českých frazémů, jejichž značná část se může běžnému českému uživateli jevit jako zastaralá či neobvyklá.

Shromážděné frazémy dále rozčleníme do tří skupin podle bazových slov a to na pokrevní příbuzenstvo, příbuzenstvo bez pokrevní spřízněnosti a na muže a ženu jako jednotlivce. U daných skupin budeme zkoumat především ekvivalenci frazémů mezi oběma jazyky. Kromě ekvivalence budeme také zjišťovat, zda u jednotlivých postav převažuje spíše pozitivní, či negativní konotace. Je zřejmé, že stanovit toto kritérium může být do značné míry subjektivní. Pokud nebude konotace daného frazému zcela jednoznačná, budeme ho vždy klasifikovat jako "neutrální". Ačkoliv se kritérium konotace může v některých případech jevit jako sporné, věříme, že nám do velké míry pomůže odhalit, jak jsou jednotlivé postavy ve frazeologii nahlíženy. V závěru praktické části provedeme relativní zastoupení daných

frazémů podle četnosti a podle konotací, tak aby bylo zřejmé, které skupiny mají největší zastoupení a které jsou zobrazovány nejvíce kladně, či naopak záporně.

V případové studii se na materiálu 249 frazémů pokusíme ukázat, jak jsou nahlíženi rodinní příslušníci v mexické frazeologii a zda se sémantické charakteristiky ve frazémech obsažené shodují, či nějak odlišují od těch uvedených v praktické části práce. Významy všech frazémů i jejich případná ekvivalence budou vždy konzultovány s rodilým mluvčím.

1 Frazeologie a idiomatika

Frazeologie a idiomatika je poměrně nová jazyková disciplína, jejíž systematický rozvoj se datuje do druhé poloviny 20. století. Frazeologické výrazy se ale v jazycích pochopitelně užívaly odedávna. Jedná se především o přísloví, která se těšila oblibě již ve starém Egyptě (první známou sbírkou je Kniha Přísloví ve Starém Zákonu), či Řecku, za renesance se pak stala důležitým mezníkem Adagia, latinská sbírka přísloví Erasma Rotterdamského. K nejvýznamnějším počinům na poli české paremiologie patří Čelakovského Mudrosloví národu slovanského v příslovích (1852) a Komenského Moudrost starých Čechů (1631).¹ Oblast frazeologie nám nabízí možnost vyjádřit se barvitěji, expresivněji a ekonomičtěji. Nejedná se však vždy jen o alternativní pojmenování toho, co bychom mohli vyjádřit slovy pravidelného jazyka. Tam, kde frazeologie často nabízí již hotový výraz, se v pravidelném jazyku dostává jen prostředků suprasegmentálních anebo je třeba sáhnout ke komplikovanější a méně specifické kombinaci lexikálních prostředků.²

Frazeologie představuje vědní obor, který je velmi nejednotný a plný kontroverzí. Její vývoj probíhal v různých zemích izolovaně a jednotlivé přístupy lingvistů k této disciplíně se liší i v současnosti. Právě nejednotnost v oblasti terminologie a rozdílné členění představují jeden z hlavních problémů této disciplíny.³

Pro účely této práce budeme vycházet z formulace Nového encyklopedického slovníku češtiny, který frazeologii definuje jako „*oblast frazémů a idiomů všech úrovní; zároveň disciplína zabývající se jejich studiem a popisem. Nejde o zvláštní jazykovou rovinu, ale o oblast ustálených anomálních kombinací, které nevznikají podle standartních pravidel*“.⁴

Z výše uvedeného je patrné, že frazeologie zahrnuje velmi rozsáhlou oblast, která vytváří více hierarchických úrovní lišících se po stránce formální i sémantické. František Čermák popisuje frazémy jako součást jazykových stereotypů, tedy prefabrikovaných kombinací, které vstupují do textu jako již známá a ustálená jednotka. Stereotyp vyvolává jistý typ situací a působí povědomě, může tedy usnadnit a urychlit komunikaci. Zvlášť typický je pro

¹ ČERMÁK, František. *Idiomatika a frazeologie češtiny*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 1982, s. 11-12.

² KREJČÍ, Pavel. Z teorie idiomu a frazému. In: *Srbská frazeologie v českém a bulharském překladu: kontrastivní analýza*. Brno: Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, 2015, s. 39. [online]. [cit. 2018-10-29]. Dostupné z: <https://digilib.phil.muni.cz/handle/11222.digilib/134784>

³ CORPAS PASTOR, Gloria. *Manual de fraseología española*. Madrid : Gredos, 1996, s. 16.

⁴ František Čermák (2017): FRAZEOLOGIE A IDIOMATIKA. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), *CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny*. [online]. [cit. 2018-11-23]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/FRAZEOLOGIE%20A%20IDIOMATIKA>

institucionalizovaný jazyk, kde je třeba promluvu formalizovat a určité situace vyjádřit uzuálním způsobem, výjimkou však není ani jazyk hovorový.⁵

Nalézt hranici mezi stereotypy a frazémy je mnohdy obtížné a závisí to na kritériích vymezení frazeologie. Pokud mají fixní jazykovou podobu, pak se do značné míry překrývají. Avšak stereotypy, které tuto formu nemají, již s frazeologií souvisí pramálo a spadají převážně do oblasti sociologie.⁶

Frazeologie je nejčastěji charakterizována jako oblast ustálených anomálních kombinací, tedy těch kombinací, které se neřídí analogickými pravidly sémantickými, formálními a gramatickými:

„Charakteristickou zvláštností a podstatou IF však je, že tu jsou platnost a fungování principů založených na pravidlech známých odjinud z jazyka zrušeny a nelze je pak ani pro analýzu systematicky využít: co tu vypadá jako pád, funkčně pád není, co se zdá být objektem verba, jím není, slovo tu není slovem se svým povědomým významem, tvar slova není tvarem lexému stojícího v pozadí, protože ten tu není relevantní a jako celek sem vůbec nevstupuje apod. Je to dáno všudypřítomnou anomálností různého druhu, která především neumožňuje uplatnění řádné analýzy frazému založené na kritériích pravidelného jazyka ani naopak jeho syntézy z výchozích komponentů.“⁷

Anomálii lze tedy chápat jako kombinaci postrádající jakékoliv pravidlo. Tvoří známý protiklad spolu s analogií, která je na rozdíl od anomálie založená na opakování a pravidelnosti. Právě anomálie je ve frazeologii všudypřítomná a je jejím základním rysem.⁸ Existence frazeologie a idiomatiky je přirozeným jevem každého jazyka, avšak vznik a šíření frazémů jsou vždy velmi specifické. Již z termínu *idiom* (z řec. *idios* „vlastní, soukromý“, zvláště přes *idiōma* „soukromý majetek a/n výrazivo“), který obvykle označuje výraz dané řeči vlastní, je patrné, že převoditelnost frazému z jednoho jazyka do druhého je považována za obtížnou.⁹

Skladaná připomíná, že *„mnohé zhodné frazémy, ktoré sa vyskytujú vo dvoch alebo viacerých jazykoch, najmä príbuzných, nemuseli sa dostať do príslušného jazyka iba*

⁵ ČERMÁK, František. *Frazeologie a idiomatika česká a obecná = Czech and general phraseology*. Praha: Karolinum, 2007, s. 24.

⁶ Tamtéž, s. 25.

⁷ Tamtéž, s. 26.

⁸ ČERMÁK, František. Frazeologie a idiomatika: Jejich podstata a proměnlivost názorů na ně. *Časopis pro moderní filologii*, 2016, 98, č. 2, s. 199-201. [online]. [cit. 2018-10-29]. Dostupné z: http://casopispromodernifilologii.ff.cuni.cz/wp-content/uploads/sites/9/2016/09/frantisek_cermak_199-217-1.pdf

⁹ ČERMÁK, František. *Frazeologie a idiomatika česká a obecná = Czech and general phraseology*. Praha: Karolinum, 2007, s. 15.

preberaním z jedného jazyka do druhého. Zhoda ich obsahovej a formálnej stránky, zhoda v motivácii, prenášaní významu apod. môže byť aj dôsledkom rovnakého alebo podobného reagovania človeka na vonkajšie podnety, na rovnaké alebo podobné životné, citové, pracovné a iné situácie, skúsenosti apod. Pri takýchto frazémach možno nájsť jednak zhody, jednak rozdiely, najmä v rovine lexikálno-sémantickej, ktoré sú motivované tým, že rozličné národy vidia okolitý svet buď rovnako či podobne, buď odlišne“.¹⁰

V evropském kulturním prostoru, který si je blízký historicky, geograficky, nábožensky i kulturně, existuje společný frazeologický fond. Tvoří ho na jedné straně frazémy pocházející z Bible, řecké mytologie, literatury a na druhé straně ty, které jsou dány podobným pohledem na okolní svět a na situace, které nás obklopují.¹¹

¹⁰ SKLADANÁ, Jana. *Frazeologický fond slovenčiny v predpisovnom období*. Bratislava: Veda, 1993, s. 50.

¹¹ KREJČÍ, Pavel. Z teorie idiomu a frazému. In: *Srbská frazeologie v českém a bulharském překladu: kontrastivní analýza*. Brno: Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, 2015, s. 47. [online]. [cit. 2018-10-29]. Dostupné z: <https://digilib.phil.muni.cz/handle/11222.digilib/134784>

2 Idiomatika a frazeologie ve vztahu k dalším disciplínám

Idiomatika a frazeologie úzce souvisí s mnoha dalšími lingvistickými disciplínami. Leonor Ruiz Gurillo popisuje její interdisciplinárnost následujícím způsobem:

„[...] *a la hora de hablar de fraseología deberán abordarse cuestiones de morfología, de sintaxis, de lexicología y semántica, de pragmática e, incluso, de sociolingüística y psicolingüística, etc., de un modo similar a como propugnaba una parte de la lingüística soviética, es decir, de forma integrada dentro de una disciplina independiente. Desde esta perspectiva, no perderá su idiosincrasia frente a otras disciplinas, a pesar de que manifiesta evidentes relaciones con algunas de ellas.*“¹²

Je zřejmé, že frazeologie a idiomatika je věda velmi mnohostranná a specifická a přirozeně se dotýká všech oblastí jazykovědy. Obzvlášť rozsáhlý průnik ji díky společné pojmenovovací funkci frazeologických jednotek pojí především s lexikologií.¹³

Opomíjet však nelze ani morfologii a syntax, které se na tvorbě frazeologismů podílely, ačkoliv se frazémy mnohdy od jejich pravidel odchyľují. Je nutno podotknout, že právě anomálie, která představuje základní charakteristický rys frazeologických jednotek, pronikala do této oblasti postupně, díky specifické funkci frazémů. Zcela přirozené je také propojení se stylistikou, kde tvoří velmi významný jazykový prostředek. Důležitou oblast pro studium frazeologie představuje i etymologie, ačkoliv etymologický pohled na frazémy je mnohdy velmi obtížný, protože jejich zdrojem je z velké části mluvený jazyk.¹⁴

Frazeologie a idiomatika vstupuje do vztahů také s celou řadou nejazykových disciplín. Frazémy často velmi výstižně zachycují společenské jevy, národní zkušenosti, historické události, kam pravidelný jazyk nedosáhne. Dala by se také nazvat „*zhustenými dejinami jazyka a skratkovitými dejinami spoločnosti, pretože zachytáva v jazykovom stvárnení s istým expresívnym postojom život človeka a jeho pohľad na svet v tých najrozmanitejších oblastiach vo všetkých časových etapách vývinu jazyka i spoločnosti.*“¹⁵

Rozsáhlým zdrojem frazémů je bezesporu historie, jejíž události a osobnosti se v řadě frazémů odrážejí (např. *dopadnout jako sedláci u Chlumce, kecat jak Palackej*). Etnografie a antropologie nám přibližují životní zkušenosti lidu, zvyky, pověry, stará řemesla, či

¹² RUIZ GURILLO, Leonor. *Aspectos de fraseología teórica española*. Valencia: Artes Gráficas Soler, S. A., 1997, s. 42.

¹³ FILIPEC, Josef, ČERMÁK, František. *Česká lexikologie*. Praha: Academia, 1985, s. 167.

¹⁴ ČERMÁK, František. *Frazeologie a idiomatika česká a obecná = Czech and general phraseology*. Praha: Karolinum, 2007, s. 13-15.

¹⁵ SKLADANÁ, Jana. *Frazeologický fond slovenčiny v predpisovnom období*. Bratislava: Veda, 1993, s. 50.

náboženskou sféru (např. *malovat čerta na zed'*, *vzít si někoho na paškál*, *mluvit do někoho jako do dubu*).

Své uplatnění nachází frazeologie i v literatuře, kde autoři často volí frazém pro označení svého díla. Určité frazeologismy naopak vděčí literatuře za svůj vznik (např. *boj s větrnými mlýny*). Okrajově můžeme výskyt frazémů zaznamenat také v názvech hudebních, či výtvarných děl. S psychologií souvisí výrazy z oblasti intelektu (*mít za ušima*, *sypat něco z rukávu*), povahových vlastností (*neublížil by ani mouše*, *nechat si pro korunu vrtat koleno*), různých forem chování (*přehazovat si něco jako horký brambor*, *plakat nad rozlitým mlékem*), či z oblasti citů a pocitů (*závidět někomu nos mezi očima*, *dštít oheň a síru*). Pro tuto oblast je charakteristická ekonomie frazémů tam, kde v pravidelném jazyce výrazy chybí anebo se vyznačují jistou neohrabaností, či nepřesností. V tomto případě se pak frazeologie stává primární sférou pojmenování.

I v oblasti logiky lze nalézt určitou spojitost s frazeologií. Jednak ji zajímá množství obměn, které tu můžeme nalézt, a jednak ukazuje, jak jsou v některých frazémech logické vztahy přerušeny (*mít jazyk na vestě*, *být pátým kolem u vozu*).¹⁶

V neposlední řadě je třeba zmínit i filozofii. Především v příslovích se totiž uchovává značná část lidové moudrosti a fungují jako jakési formulace životních zásad a zkušeností (*Kdo mnoho mluví, lže, anebo se chlubí; Žádný učený z nebe nespádl*).¹⁷

Ve výše uvedených případech lze vypožorovat, jakým způsobem ovlivňují různé sféry lidského života a konání frazeologii. Čermák však uvádí i jeden případ, kdy naopak frazeologie ovlivnila realitu a dala tak vzniknout známému pochodu Praha-Prčice, který byl zrealizovaný díky frazému *poslat někoho do Prčic (prdele)*.¹⁸

¹⁶ ČERMÁK, František. *Frazeologie a idiomatika česká a obecná = Czech and general phraseology*. Praha: Karolinum, 2007, s. 15-17.

¹⁷ FILIPEC, Josef, ČERMÁK, František. *Česká lexikologie*. Praha: Academia, 1985, s. 167.

¹⁸ ČERMÁK, František. *Frazeologie a idiomatika česká a obecná = Czech and general phraseology*. Praha: Karolinum, 2007, s. 17.

3 Historie frazeologie a idiomatiky

Jak již bylo řečeno, rozvoj frazeologie jako samostatné lingvistické disciplíny započal ve druhé polovině 20. století. Její vývoj byl však v různých zemích velmi dlouhý a různorodý. Frazeologie a idiomatika byla lingvisty zkoumána již v minulém století, ačkoliv termíny, které se v té době používaly, se přirozeně neshodují s těmi dnešními. Jako zakladatel frazeologie je nejčastěji uváděn Charles Bally, který roku 1909 vtiskl termínu frazeologie jeho dnešní podobu. Je však třeba zmínit, že tento pojem existoval již dlouho předtím, jen s významem odlišným od toho, jaký se mu přisuzuje dnes.¹⁹

Jedním z prvních badatelů, který ještě před Charlesem Ballym rozpracoval teorii volných a ustálených slovních konstrukcí, byl Jacobus van Ginneken (1907). V letech 1906-1911 pak Ferdinand de Saussure přednášel ve svém jazykovém kursu též o otázkách frazeologie a idiomatiky. Roku 1923 byla ve Velké Británii vydána zřejmě první samostatná monografie o idiomatice, jejímž autorem byl Logan Pearsall Smith.²⁰

Po druhé světové válce začal frazeologický výzkum postupně nabývat dnešní podobu. Důležitým přínosem pro tuto oblast byly práce sovětských lingvistů, zejména však Viktora Vladimiroviče Vinogradova, který navazoval na práce Charlese Ballyho. Právě z teorií Vinogradova vychází frazeologie evropská. Nelze opomenout ani Charlese Francise Hocketta, který byl pravděpodobně jeden z prvních, kdo ve svém *A Course in Modern Linguistics* nabídl definici idiomu:

*„Let us momentarily use the term "Y" for any grammatical form the meaning of which is not deducible from its structure. Any Y, in any occurrence in which it is not a constituent of a larger Y, is an idiom“.*²¹

Po nich zaznamenává frazeologie nebývalý rozmach v řadě zemí.²²

Velký význam na poli frazeologického bádání měla sovětská frazeologie, jejíž poznatky se rychle rozšířily zejména do zemí východní Evropy a do NDR. V bývalém Československu,

¹⁹ RUIZ GURILLO, Leonor. *Aspectos de fraseología teórica española*. Valencia: Artes Gráficas Soler, S. A., 1997, s. 19.

²⁰ KREJČÍ, Pavel. Z teorie idiomu a frazému. In: *Srbská frazeologie v českém a bulharském překladu : kontrastivní analýza*. Brno: Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, 2015, s. 22. [online]. [cit. 2018-10-29]. Dostupné z: <https://digilib.phil.muni.cz/handle/11222.digilib/134784>

²¹ HOCKETT, Charles F. *A course in Modern Linguistics*. New York: The Maemillan Company, 1970, s. 172.

²² KREJČÍ, Pavel. Z teorie idiomu a frazému. In: *Srbská frazeologie v českém a bulharském překladu : kontrastivní analýza*. Brno: Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, 2015, s. 22. [online]. [cit. 2018-10-29]. Dostupné z: <https://digilib.phil.muni.cz/handle/11222.digilib/134784>

Maďarsku a Rumunsku vznikla řada významných prací z této oblasti. Ruský vliv je zřejmý i u kubánských lingvistů. Antonia María Tristá a Zoila Carneado Moré, ovlivněny svou prací v Sovětském svazu, vypracovaly několik publikací zaměřených převážně na frazeologii kubánské španělštiny.²³

Většina anglofonních badatelů z oblasti frazeologie zveřejnila své práce na kongresech organizovaných EURALEXem (*European Association for Lexicography*), který od roku 1994 pořádá mezinárodní frazeologická sympozia zaměřená na anglický jazyk. Hlavní myšlenkou bylo přiblížit ruské a německé teorie anglofonním frazeologům, protože anglická frazeologie byla tradičně izolovaná od ostatních evropských proudů.²⁴

Mezi španělskými lingvisty je třeba vyzdvihnout Julia Casarese, jehož *Introducción a la lexicografía moderna* (1950) představoval obrovský pokrok ve snahách klasifikovat frazémy. Za zmínku stojí také práce Glorie Corpas Pastor, která ve svém *Manual de fraseología* (1997) přináší ucelený přehled dosavadního bádání na poli španělské frazeologie.²⁵

²³ RUIZ GURILLO, Leonor. *Aspectos de fraseología teórica española*. Valencia: Artes Gráficas Soler, S. A., 1997, s. 19-21.

²⁴ CORPAS PASTOR, Gloria. *Diez años de investigación en fraseología: análisis sintáctico-semánticos, contrastivos y traductológicos*. Madrid: Iberoamericana, 2003, s. 23.

²⁵ RUIZ GURILLO, Leonor. *Aspectos de fraseología teórica española*. Valencia: Artes Gráficas Soler, S. A., 1997, s. 24.

4 Česká terminologie ve frazeologii a idiomatice

Představy o frazeologii a idiomatice byly v minulosti dosti sporné, což se samozřejmě promítalo i do její teorie a nejasného terminologického vymezení. Důvodem množství problémů, které se při snaze o jakoukoliv analýzu frazémů hromadí, je podle Čermáka „*snaha aplikovat standardní analytická kritéria na data, která nejsou standardní a do žádné teorie se nedají vměstnat*“.²⁶

Při pokusech vysvětlit pojmy frazeologie a idiomatika se lingvisté většinou shodují, že ačkoliv se oba termíny vyskytují paralelně a velmi často se užívají ve volné záměně, nejedná se o jevy totožné. Obecně lze tvrdit, že se překrývají jen částečně, termín frazém je obecnější a klade důraz spíše na formální stránku kombinací, zatímco idiom akcentuje stránku sémantickou. „*Tato jen zdánlivá dvoukolejnost není zbytečná: na jedné straně je metodologicky často nutné pro jejich nápadnou odlišnost si všimat zvlášť stránky sémantické nebo stránky formální, na druhou stranu nemají obě stránky stejný rozsah. Vzhledem ke klesajícímu stupni a počtu anomálií a při přechodu k periférii frazeologie a idiomatiky je tam sémantická stránka zpravidla silně oslabená, nejasná a pak převažuje, resp. prakticky zůstává pro analýzu pouze stránka formální a tedy i termín frazém.*“²⁷

Oba tyto pojmy se v moderním úzu ujaly pro označení základní jednotky této lingvistické disciplíny. František Čermák²⁸ naopak zcela odmítá termín *frazeologická jednotka* i termín *frazeologismus*, který se objevuje například u J. V. Bečky či Zaorálka. Bečka vedle termínu *frazeologismus* užívá i pojem *frazeologický obrat*.²⁹

Jakkoliv se v odborném jazyce ujaly termíny frazém a idiom, lidově se užívala a v některých případech dosud užívá celá řada označení. V rovině nevětných slovních kombinací jsou to nejčastěji rčení, úsloví, obrat, v rovině větné pak „*adagium, aforismus, anekdota, apothegma, axióm, citát, floskule, formule, fráze, gnóma, hádanka, heslo, hlavolam, hříčka, kalambúr, loci communes, maxim(a), motto, obrat, okřídlená slova, parémie, pořekadlo, poučka, pozdrav, pranostika, průpovědka, přísloví, rčení, rozpočítávadlo, říkadlo, říkanka,*

²⁶ ČERMÁK, František. Frazeologie a idiomatika: Jejich podstata a proměnlivost názorů na ně. *Časopis pro moderní filologii*, 2016, 98, č. 2, s. 201. [online]. [cit. 2018-10-29]. Dostupné z: http://casopispromodernifilologii.ff.cuni.cz/wp-content/uploads/sites/9/2016/09/frantisek_cermak_199-217-1.pdf

²⁷ ČERMÁK, František. *Frazeologie a idiomatika česká a obecná = Czech and general phraseology*. Praha: Karolinum, 2007, s. 33.

²⁸ Tamtéž, s. 483.

²⁹ KREJČÍ, Pavel. Z teorie idiomu a frazému. In: *Srbská frazeologie v českém a bulharském překladu: kontrastivní analýza*. Brno: Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, 2015, s. 22. [online]. [cit. 2018-10-29]. Dostupné z: <https://digilib.phil.muni.cz/handle/11222.digilib/134784>

*sentence, slogan, spojení slov, truismus, úsloví, wellerismus, zaklínadlo, zaříkávadlo, zásada.*³⁰ Zvlášť pak stojí přirovnání, binominály a frazémy synsémantické. Jedná se však většinou o označení nepřesná, nejednoznačná, která se ve velké míře překrývají a především nezahrnují všechny typy frazémů, odborný úzus je proto zpravidla vymezuje funkčně.³¹

4.1. Frazém a idiom

Lingvisté se navzájem při vymezení podstatných vlastností frazému a idiomu velmi různí. Existuje celá řada charakteristických rysů, ale ne všechny jsou pro vymezení frazému stejně významné a některé z vlastností mohou i chybět. Vzhledem k tomu, že se jedná o velmi rozsáhlou oblast zahrnující několik hierarchických úrovní, je stanovení obecné definice, která by se dala aplikovat na všechny typy frazémů, poměrně komplikované. Problém s definicí základní jednotky frazeologie zhodnotil František Čermák: *„Stejně jako je pro IF v dosavadním pestrém spektru přístupů charakteristická snaha bohatě klasifikovat (při selektivnosti, vágnosti a překrývání kritérií však jde jen o pouhou impresi a dohad), je pro ni charakteristická na druhé straně dobře sice pochopitelná, avšak málo realistická snaha dospět k jednotné definici IF. Co se pod takovou definicí nevejde, se pak obvykle za IF nepovažuje. Příslušný autor se pak ovšem již nenamáhá s vysvětlením, kam takové reziduum vlastně zařazuje.*³²

Čermák upozorňuje na nedostatečnost lingvisty velmi často užívané definice založené na sémantických kritériích. Ta popisuje frazémy jako jednotky, jejichž význam není analyzovatelný, rozložitelný a význam jejich komponentů není aditivní (tj. význam frazému se nerovná součtu významů jeho jednotlivých částí). Toto kritérium není dostačující v případech, kdy frazém nemá vlastní význam, anebo naopak má význam zachován do té míry, že nelze splnit kritérium nerozložitelnosti významu frazému.

Dalším velmi častým přístupem, jak definovat frazémy, je na základě transformačně-syntaktických omezení a anomálnosti. Ani toto kritérium však není uspokojivé. Ačkoliv by se dalo vztáhnout na všechny frazémy a idiomy, můžou sem mnohdy spadat i některá běžná

³⁰ ČERMÁK, František. *Frazeologie a idiomatika česká a obecná = Czech and general phraseology*. Praha: Karolinum, 2007, s. 53.

³¹ Tamtéž, s. 33.

³² ČERMÁK, František. *Idiomatika a frazeologie češtiny*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 1982, s. 114.

slova pravidelného jazyka vykazující jisté transformační anomálie. Jedná se například o nemožnost vytvoření pasiva u modálních sloves.³³

Zdá se tedy, že největším problémem při definici frazému je nalézt taková kritéria, která by ho chápala komplexně, ze všech relevantních stránek a zahrnovala na jednu stranu všechny frazeologické jednotky, ale na stranu druhou by byla schopna vyloučit vše, co do nich nepatří. Podle Čermáka je to paradoxně již Ferdinand de Saussure, kdo nám může poskytnout klíčový pohled na tuto problematiku. Saussure chápal jazykový systém jako soubor vzájemně propojených syntagmatických a paradigmatických vztahů, v nichž neexistuje jediný prvek, který by vystupoval izolovaně. A právě tímto způsobem je třeba chápat i frazém, jako speciální, anomální případ vzájemné závislosti a funkce paradigmatických a syntagmatických vztahů současně. Pokud tedy opustíme tradiční pohled na frazém a budeme se soustředit spíše na funkci jeho komponentů v obou paradigmatech, můžeme ho charakterizovat jako *„jedinečnou a ustálenou kombinaci aspoň dvou prvků, pro kterou platí, že z nich jeden či více nefunguje stejným způsobem v žádné další kombinaci či kombinacích tohoto druhu, anebo se vyskytuje pouze v krajně omezeném jejich množství, popř. jen v jediném.“*³⁴

Čermák navrhuje pro identifikaci frazému třístupňový test. V prvním kroku musí platit, aby byla textová kombinace ustálená. Ve druhém je třeba zjistit, zda alespoň jeden z členů dané kombinace lze nahradit jiným, aniž by se tak změnil význam a funkce celku. Třetí krok spočívá v nalezení přítomnosti metafor. Tento krok není povinný, neboť ačkoliv je metafora velmi častým rysem, rozhodně nelze říci, že by byla přítomná u všech frazémů.³⁵ U frazémů a idiomů je velmi důležité rozlišovat úroveň vstupních a výstupních forem. Komponenty jsou před vstupem do kombinace analyzovatelné stejným způsobem jako v pravidelném jazyce. Po vstupu do idiomatické kombinace však ztratí svou původní povahu a analyzovatelné již nejsou. Podstata výsledné povahy frazému je individuální v závislosti na počtu anomálií, v zásadě však platí, že čím více anomálií frazém má, tím je idiomatičtější a naopak čím méně jich má, tím více se kombinace přibližuje pravidelnému jazyku.³⁶

³³ ČERMÁK, František. *Frazeologie a idiomatika česká a obecná = Czech and general phraseology*. Praha: Karolinum, 2007, s. 177 – 178.

³⁴ Tamtéž, s. 179 – 190.

³⁵ Tamtéž.

³⁶ Tamtéž, s. 32.

4.2. Typologie frazémů dle Františka Čermáka

Existuje celá řada hledisek, podle kterých lze frazémy klasifikovat. František Čermák navrhuje hledisko formálně-strukturní evidující vstupní komponenty, které jsou navenek shodné se slovy pravidelného jazyka. Ostatní hlediska Čermák odmítá buď z důvodu nedostatku zdrojů, přílišnou obecnost, či z důvodu vágnosti stanovených kritérií. V následující typologii budeme uvádět příklady v češtině, a kde to bude možné i ve španělštině. Je třeba vzít v úvahu, že tato klasifikace se v obou jazycích může značně odlišovat výskytem jednotlivých typů frazémů, přičemž některé z nich nemusí mít ve španělštině zastoupení žádné. Klasifikace frazémů, ve které Čermák zohledňuje především vnější podobu komponentů, vypadá následovně:

FRAZÉMY LEXIKÁLNÍ

Do této kategorie spadají frazémy, které mají syntetickou formu a funkčně jsou jednoslovným lexémem. Idiomatická povaha těchto frazémů je méně zřetelná a náleží tak k nejspornější a nejhůře popsané oblasti frazeologie. Lexikální frazémy se nejčastěji vyskytují jako kompozita substantiv (čj: *budižkničemu, černokněžník, darmožrout, patolízal*; šj: *sacacorchos, rompecabezas, paraguas, nomeolvides*), adjektiv (čj: *malomocný, močopudný, hluchoněmý*; šj: *sordomudo, pelirrojo, testarudo*), verb (čj: *předsevzt si, zadostiučinit*; šj: *maniatar, perniquebrar, menospreciar*), adverbii (*málokdy, jakbysmet, nazdařbůh*). Zřídka lze nalézt i idiomatická kompozita citoslovcí a zájmen (čj: *propánajána*; šj: *cualquiera*). Některé z těchto frazémů vznikly transformací z frazémů kolokačních, např. *kratochvíle a krátit si dlouhou chvíli (pasatiempos a pasar el tiempo)*³⁷

FRAZÉMY KOLOKAČNÍ

Do této skupiny náleží frazémy, jejichž komponenty jsou určité slovní formy. Jedná se o velmi výraznou oblast frazeologie vzhledem k velkému počtu různých struktur a výrazů.

a) s autosémantickými komponenty

Jako jejich komponenty uvádí Čermák substantiva, adjektiva, verba a adverbia, jejichž dvoumístné kombinací vytváří šestnáct základních struktur tohoto typu frazému. Jako

³⁷ FILIPEC, Josef, ČERMÁK, František. *Česká lexikologie*. Praha: Academia, 1985, s. 210 – 211.

příklady lze uvést např. čj: *kápnout božskou, jablko sváru, nemastný neslaný*; šj: *manzana de la discordia, corriente y moliente, no pegar un ojo*.

b) se synsémantickými komponenty

Do tohoto typu frazémů vstupují předložky, spojky a částice, Čermák sem z důvodu přehlednosti zařazuje i zájmena, číslovky a citoslovce, tedy slovní druhy, které nemají platnost synsémantik ve všech ohledech. Formálně do této kategorie spadají i monokolokabilní slova³⁸, která mají oslaben slovnědruhový statut, ale i samotný statut slova např. čj: *mimo jiné, jaképak copak!, na ex, lautr nic, v cuku letu*; šj: *en un santiamén, ni fu ni fa, de par en par*.

c) s autosémantickými a synsémantickými komponenty

Jedná se o smíšené kombinace obou výše uvedených typů. Např. čj: *ani za mák, dostat co proto, co nevidět*; šj: *contra viento y marea, al pie de la letra*.³⁹

d) přirovnání

Do kategorie kolokačních frazémů řadí Čermák i přirovnání. Jedná se o útvar s velmi specifickou strukturou, který jde napříč všemi rovinami frazeologie. Funkčně se jedná většinou o kolokaci, ačkoliv jeho komponentem může být slovo, kolokace i celá věta. Přirovnání je *idiom, který explicitně označuje vztah podobnosti mezi referentem, kontextově doplňovaným, a modelem, který je součástí tohoto idiomu*.⁴⁰ Sémantická struktura přirovnání je zobrazována následujícím vzorcem **Cd – R – Tc – c – Ct**, ve kterém je

Cd (komparandum) referenční výraz určený daným kontextem;

R (relátor) je výraz relační podoby, jeho funkci plní obvykle sloveso;

Tc (tertium comparationis) označuje znak, který sdílí Cd a Ct;

c (komparátor) je formální znak, který signalizuje vztah podobnosti (jak/jako);

Ct (komparátum) je obvykle dobře známý prototyp, k němuž je Cd připodobňován.

³⁸ Jedná se o taková slova, která mají velmi omezenou kolokabilitu. Mohou vstupovat do kombinací pouze s jedinou slovní formou, popřípadě s velmi omezeným počtem forem. Monokolokabilní slova, nazývaná též verboidy, se zcela odlišují od běžných lexémů. Jedná se o sémanticky prázdné formy, u kterých nelze určit slovní druh, ani žádné další kategorie (*šlak, záľusk, holičkách, tratoliště...*)

³⁹ Tamtéž, s. 44–47.

⁴⁰ ČERMÁK, František. *Frazeologie a idiomatika česká a obecná = Czech and general phraseology*. Praha: Karolinum, 2007, s. 48–49.

Typickým příkladem přirovnání je např. *Pavel^{Cd} je^R líný^{Tc} jako^c veš^{Ct} (José^{Cd} es^R tonto^{Tc} como^c un burro^{Ct})*. Komparandum bývá ve většině případů člověk, popřípadě nějaké zvíře, zdrojem podobnosti jsou pak nejčastěji konkrétní předměty, či živočichové.⁴¹

e) verbonominální kvazifrazémy

Do této kategorie spadají frazémy se strukturou V-S, v nichž substantivní komponent je abstraktního charakteru, může tedy označovat určitý stav, jev, pocit, činnost apod. Jako příklady lze uvést v čj: *způsobit škodu, projevit zájem*; v šj: *desempeñar un cargo, conciliar el sueño*.

f) binomiály

Jedná se o frazémy složené ze dvou komponentů stejného slovního druhu založené většinou na koordinaci, či juxtapozici. Např. čj: *sliby chyby, chtě nechtě, den za dnem, techtle mechtle*; šj: *poco a poco, sano y salvo, corriente y moliente*.

FRAZÉMY PROPOZIČNÍ

Jedná se o typy frazémů, které jsou tvořeny uzavřenou větou. Čermák je dále člení podle počtu účastníků promluvy.

a) frazémy propoziční a polypropoziční monosubjektové

Oba tyto typy frazémů spojuje jeden jediný pevný subjekt (mluvčí). Frazémy propoziční jsou stavěny komponenty z roviny lexikální, či kolokační (*Ke všem čertům!*; *Do třetice všeho dobrého*; šj: *Lo prometido es deuda; Las apariencias engañan*), frazémy polypropoziční naopak vyžadují přítomnost alespoň dvou propozic (čj: *Komu dal pámbu úřad, tomu dal i rozum; Jak si kdo ustele, tak si lehne*; šj: *A donde fueres, haz lo que vieres; A quién madruga Dios le ayuda*). Oba typy však mohou v některých případech splývat. Je pro ně charakteristický velmi nízký stupeň paradigmatické obměnitelnosti a neexistence neutrálního tvaru.

⁴¹ Tamtéž.

b) frazémy polypropoziční intersubjektové

Tento typ frazémů vyžaduje přítomnost alespoň dvou propozic a zároveň se vztahuje nejméně ke dvěma mluvčím. Jejich použití je silně zakódováno ve společenské kultuře. Čermák je označuje také jako kulturní idiomy a dále je člení následujícím způsobem:

- korelované pozdravy (čj: *Na shledanou!*; *Dejž to pámbu!*; šj: *Buenos días*; *Hasta luego*)
- zdvořilostní fráze (čj: *Není zač*; *Dobrou chuť*; šj: *Buen provecho*, *De nada*)
- kontaktní formule (čj: *Jak se máš?*; šj: *¿Como estás?*)
- žertovné reakce a repliky (čj: *Proč? Pro slepičí kvoč*. šj: *¿Qué te pasa calabaza?*)
- intersubjektové anekdoty, hádanky atp.⁴²

4.3. Typologie frazémů dle Příruční mluvnice češtiny

Autoři Příruční mluvnice češtiny se při klasifikaci frazémů opírají o syntaktická a morfologická kritéria a užívají spíše tradiční označení. Jejich klasifikace je následující:

FRAZÉMY NEVĚTNÉ

Jak již napovídá název, to této kategorie spadají frazémy na úrovni kolokací, které se zapojují do vět až v konkrétní promluvě (čj: *zkouška ohněm*, *pro nic za nic*, *praštit se přes kapsu*; šj: *prueba de fuego*, *manzana de la discordia*).

a) ustálená přirovnání

Do kategorie nevětných frazémů zařazují autoři i ustálená přirovnání, která sice větnou strukturu naznačují, ale některé pozice obsazují až v konkrétním kontextu. Jeho hlavní funkcí je intenzifikace nějakého znaku a jeho připodobnění k předem danému modelu.

⁴² Tamtéž, s. 50 – 59.

FRAZÉMY VĚTNÉ

Do této kategorie spadají frazémy na úrovni vět, a to jak slovesných (čj: *Bez práce nejsou koláče*; šj: *Otro gallo le cantara, si buen consejo tomara.*), tak neslovesných (čj: *Tchýně a uzený, nejlepší studený*; šj: *De tal palo, tal astilla.*). Autoři je dále člení následujícím způsobem:

a) pořekadla

Jedná se o anonymní výroky, které vystihují určitou situaci (čj: *I mistr tesař se někdy utne*; šj: *De tal palo, tal astilla*).⁴³

b) pranostiky

Pranostiky jsou specifickým druhem pořekadel s určitou „předpovídací“ funkcí, které vyjadřují vztah mezi určitým obdobím a meteorologickými jevy, případně představují nejrozumnější hospodářská doporučení a moment prognózy postrádají. (čj: *Na svatého Řehoře, líný sedlák, který neoře, když může*; *Je-li prosinec blátivý, celý rok bude deštivý*; šj: *Truenos con luna nueva, prepárese a que llueva*; *Siembra perejil en mayo y tendrás todo el año.*).⁴⁴

c) přísloví

Jedná se o anonymní výroky, které obsahují určité mravní poučení na základě kolektivní zkušenosti. (čj: *Dvakrát měř, jednou řež*; *Líná huba, holý neštěstí*; šj: *Más vale una pájaro en mano que cien volando*).

d) okřídlená slova

Okřídlená slova jsou typ frazémů na pomezí mezi citátem a příslovím. (*Veni, vidi, vici*).⁴⁵

⁴³ NEKULA, Marek, RUSÍNOVÁ, Zdenka, GREPL, Miroslav, KARLÍK, Petr. *Průruční mluvnice češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2012, s. 71 – 73.

⁴⁴ VAŠKŮ, Zdeněk. *Velký pranostikon*. Praha: Academia, 1998, s. 14.

⁴⁵ NEKULA, Marek, RUSÍNOVÁ, Zdenka, GREPL, Miroslav, KARLÍK, Petr. *Průruční mluvnice češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2012, s. 73.

5 Španělská terminologie ve frazeologii a idiomatice

Jak již bylo řečeno v předchozích kapitolách, frazeologie je věda velmi neucelená a nejednotná. V hispanofonním světě vznikla celá řada prací, které se snaží vytyčit hranice frazeologie a klasifikovat útvary, které do ní spadají. Orientaci v nich však ztěžuje značná terminologická rozkolísanost, která je zde ještě výraznější než na poli frazeologie české. Lingvisté se liší v názorech na rozsah frazeologie, v tom, co do ní zařadit a co nikoliv. Tato skutečnost má za následek pochopitelně velkou různorodost klasifikací a kritérií. Při bližším pohledu je zřejmé, že jediný soulad, který lze u lingvistů nalézt, je termín pro označení této disciplíny zabývající se kombinacemi slov.⁴⁶

Slovník Španělské královské akademie frazeologii definuje jako „*conjunto de frases hechas, locuciones figuradas, metáforas y comparaciones fijadas, modismos y refranes, existentes en una lengua, en el uso individual o en el de algún grupo*“.⁴⁷

Z této definice je patrné, že se jedná o velmi rozsáhlou oblast. Pro kombinace, které jsou předmětem studia frazeologie, se užívá celá řada označení: „*expresiones fijas, elementos fraseológicos, fraseologismos, frases hechas, frases proverbiales, modismos, idiomatismos, idiotismos, locuciones, giros, unidades del texto repetido, paremias, proverbios, refranes, máximas, fórmulas rutinarias, colocaciones, aforismos, dialogismos, frasemas, fraseolexemas, modos de decir, adagios*“, a mnoho dalších.⁴⁸

Není s podivem, že se lingvisté různí ve snaze pojmenovat základní frazeologickou jednotku, která by obsáhla všechny výše uvedené kombinace. Gloria Corpas Pastor uvádí pro základní jednotku frazeologie celou řadu výrazů: *expresión pluriverbal, unidad pluriverbal lexicalizada y habitualizada, unidad léxica pluriverbal, expresión fija, unidad fraseológica, fraseologismo*. Autorka sama upřednostňuje označení *unidad fraseológica* (frazeologická jednotka), což odůvodňuje rozšířením užívání daného pojmu především v Evropě a v zemích bývalého Sovětského svazu. Jelikož tento termín užívají i všichni autoři (Ruiz Gurillo, Tristán Pérez, Castillo Carballo, Gutiérrez Rubio), z jejichž děl v následujících kapitolách vycházíme, použijeme ho pro účely této práce také my.⁴⁹

⁴⁶ CASTILLO CARBALLO, M.ª Auxiliadora. El concepto de unidad fraseológica. *Revista de Lexicografía*, 1997-1998, IV, s. 67-68. [online]. [cit. 2018-11-25]. Dostupné z: https://ruc.udc.es/dspace/bitstream/handle/2183/5415/RL_4-4.pdf?sequence=1&isAllowed=y

⁴⁷ Real Academia Española, Asociación de Academias de la Lengua Española. *Diccionario de la lengua española*. (23. ^a ed.). [online]. [cit. 2018-11-25]. Dostupné z: <http://dle.rae.es/?id=iPoTKej>

⁴⁸ GUTIÉRREZ RUBIO, Enrique. *La imagen de la mujer (y del hombre) en la fraseología española. Pervivencia de los estereotipos de género en el siglo XXI*. Madrid : Liceus, 2018, s. 51.

⁴⁹ CORPAS PASTOR, Gloria. *Manual de fraseología española*. Madrid : Gredos, 1996, s. 17.

Vzhledem k tomu, že se jedná o dvě odlišné národní tradice, je korespondence mezi španělskou a českou terminologií velmi nejasná a hledat vzájemnou ekvivalenci mezi jednotlivými termíny by bylo bezpředmětné. Z toho důvodů budeme v následujících kapitolách u španělských termínů uvádět pouze pracovní překlady.

5.1. Frazeologická jednotka

Pravděpodobně největší úskalí na poli frazeologie představuje nalezení nějaké obecné definice, která by byla schopna obsáhnout všechny úrovně frazémů. Kritéria, která by měl frazém splňovat, se v očích lingvistů velmi různí. Ruiz Gurillo i Castillo Carballo chápou jako dva základní rysy frazému ustálenost a idiomaticnost, nicméně uvádějí i další charakteristiky, které však frazém nutně splňovat nemusí. Gutiérrez Rubio kromě uvedených dvou rysů dodává kritérium víceslovnosti, tj. frazém musí sestávat z minimálně dvou slov. Uvedené charakteristiky jsou promítnuty i v definici Gerda Wotjaka: *„Si dos o más palabras reaparecen repetidas veces en un mismo texto o en varios textos en idéntica o casi idéntica combinación/colocación, constituyendo una unidad léxica compleja, usual y recurrente, pueden llamarse una UF, pues son un elemento prefabricado del discurso, de texto repetido, que se „reproduce“ tal cual es su forma memorizada al igual que cualquier lexema no combinado y no se „produce“ por la combinación de varios lexemas.“*⁵⁰

Gloria Corpas Pastor, která ve svém *Manual de fraseología española* přináší ucelený přehled celé problematiky, uvádí základní rysy frazému a definuje ho jako lexikální jednotku tvořenou minimálně dvěma grafickými slovy, pro kterou jsou charakteristické:

- Vysoká frekvence užití a výskytu jednotlivých složek
- Institucionalizace
- Ustálenost
- Idiomaticnost
- Variantnost⁵¹

⁵⁰ WOTJAK, Gerd. Uso y abuso de unidades fraseológicas. In: *Homenaje a Alonso Zamora Vicente, I.* Madrid : Castalia, 1994, s. 537. Citováno u GONZÁLEZ REY, María Isabel. Estudio de la idiomaticidad en las unidades fraseológicas. In: *Estudios de fraseología y fraseografía del español actual.* Madrid : Iberoamericana, 1998, s. 57. [online]. [cit. 2018-11-28]. Dostupné z

https://www.academia.edu/6473256/Estudio_de_la_idiomaticidad_en_las_unidades_fraseol%C3%B3gicas

⁵¹ CORPAS PASTOR, Gloria. *Manual de fraseología española.* Madrid : Gredos, 1996, s. 20.

V následujících odstavcích poskytneme základní přehled všech rysů, které jsou u frazeologických jednotek uváděny.

5.1.1. Frekvence

Corpas Pastor rozčleňuje tento rys na frekvence výskytu a frekvence užití. Frekvenci výskytu lze chápat tak, že komponenty frazému se vyskytují v kombinacích častěji, než jako jednotlivá slova. Frekvence užití je úzce spojená s kritériem institucionalizace. Čím častěji je určitá kombinace slov užívána mluvčími v nějaké konkrétní situaci, tím větší šanci má stát se ustálenou kombinací.⁵²

5.1.2. Institucionalizace

Toto kritérium závisí na jazykové produkci mluvčích, kteří většinou nevytváří své vlastní kombinace slov, ale užívají kombinace již utvořené a pravidelně opakované. Toto užívání a pravidelné opakování jsou základní faktory, které umožňují přechod nového frazému do jazyka, tedy jeho institucionalizaci.

5.1.3. Ustálenost

Zuluaga chápe ustálenost jako: „*propiedad que tienen ciertas expresiones de ser reproducidas en el hablar como combinaciones previamente hechas – tal como las estructuras prefabricadas, en arquitectura-*„.⁵³ Má určitý konvenční charakter, frazémy nejsou vytvářeny v každém mluvnickém aktu zvlášť, ale spíše reprodukovány, „*el hablante las aprende y utiliza sin alterarlas ni descomponerlas en sus elementos constituyentes, las repite tal como se dijeron originariamente*“.⁵⁴ Zuluaga člení ustálenost na následující podtypy:

- Neměnnost pořádku komponentů, např. *corriente y moliente* (**moliente y corriente*).

⁵² Tamtéž, s. 20-21.

⁵³ ZULUAGA OSPINA, Alberto. La fijación fraseológica. *THESAURUS*, 1975, tomo XXX, núm 2, s. 230. [online].[cit. 2018-11-30]. Dostupné z:

https://cvc.cervantes.es/lengua/thesaurus/pdf/30/TH_30_002_017_0.pdf

⁵⁴ Tamtéž, s. 226.

- Neměnnost gramatické kategorie, tj. čísla, rodu, času atd., např. *quien mucho abarca poco aprieta* (* *quien mucho abarca poco apretó*).
- Neměnnost komponentů, tj. nemožnost vynechat komponent, který je součástí frazému, či přidat nový, který jeho součástí není, např. *a donde fueres, haz lo que vieres* (* *a donde fueres, haz todo lo que vieres*), *parientes y trastos viejos, pocos y lejos* (* *parientes y trastos viejos, lejos*).
- Nezaměnitelnost komponentů, např. *matar dos pájaros de un tiro* (* *matar cien pájaros de un tiro*).⁵⁵

5.1.4. Idiomatická

Jedná se o sémantickou nerozložitelnost frazémů, tj. nemožnost odvodit význam frazému jako celku z jednotlivých významů jeho komponentů. Ačkoliv tradičně, zejména u anglofonních autorů, byla idiomatická považována za jeden ze základních rysů frazému, je třeba připomenout, že ne všechny frazémy se dají považovat za idiomatické. Jedná se tedy o častý rys frazému, nikoliv však nezbytný.⁵⁶

5.1.5. Variantnost

Pod pojmem variantnost se rozumí možnost pozměnit podobu frazému. Nejedná se však o základní rys, který by musely splňovat všechny frazémy, nýbrž o rys, který můžou každodenním užíváním získat. Pro účely naší práce budeme tuto vlastnost po vzoru Corpus Pastor, či Alvarada Ortegy členit na modifikace a varianty.⁵⁷

⁵⁵ Tamtéž, s. 227.

⁵⁶ CASTILLO CARBALLO, M.ª Auxiliadora. El concepto de unidad fraseológica. *Revista de Lexicografía*, 1917-1998, IV, s. 72. [online]. [cit. 2018-11-25]. Dostupné z: https://ruc.udc.es/dspace/bitstream/handle/2183/5415/RL_4-4.pdf?sequence=1&isAllowed=y

⁵⁷ ALVARADO ORTEGA, M. Belén. Sobre el concepto de variación fraseológica. *ELUA*, 2008, 22, s. 10-13. [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <http://rua.ua.es/dspace/handle/10045/13481>

Modifikace

Modifikace je na rozdíl od varianty závislá na intencionalitě a kreativitě mluvčího. Frazém, který mluvčí ve své promluvě obměňuje, musí být dostatečně ustálený, aby ho posluchač mohl bez větších obtíží rozpoznat. Alvaredo Ortega uvádí následující příklad:

A: Chica, y me dijo que no me preocupara que me había traído una manta de Portugal, me lo prometió antes de irse. Se puso a buscar y se dio cuenta que se la había regalado a Asun, una vecina.

*B: Un descuido que tuvo la mujer, pero claro **lo prometido es deuda**.*

*A: ¿Lo prometido es deuda? Mejor **lo prometido es duda**.*⁵⁸

Varianty

Za varianty lze považovat ty formy frazému, u kterých nedochází ke změně významu, nebo ke změně základního komponentu. Dochází pouze ke změně struktury a to buď rozšířením o další komponent, redukcí, či substitucí komponentu (např. *importar un pepino*, *importar un bledo*). Dále se za varianty považují změny registru, například frazém *me cago en la mar* lze nahradit méně vulgární variantou *me cachis en la mar*. Alvarado Ortega uvádí jako varianty i střídání kódů. Dodává však, že se jedná o okrajový typ variant. Jako příklad uvádí konverzaci bilingvních mluvčích (španělština/valencijská), ve které se objeví výraz *mare mea*. Posluchači pochopí, že se jedná o změnu kódu a daný výraz odpovídá frazému *madre mía*. Nejedná se tedy o dva odlišné frazémy, nýbrž o varianty téhož.⁵⁹

5.2. Typologie frazémů dle Julia Casarese

Klasifikace frazémů, kterou roku 1992 představil Julio Casares je na poli frazeologie zcela jistě jednou z nejvýznamnějších. Nejen proto, že byl prvním, kdo se pokusil vtisknout této oblasti nějaký řád, ale také posloužil jako model pro mnoho dalších studií. Z Casaresových klasifikací vychází např. Zuluaga, Tristán Pérez, Humberto Hernández, či Hernando Cuadrado. Casares vychází s širšího pojetí frazeologie a definuje tři základní typy frazémů: locuciones, frases proverbiales a refranes.⁶⁰

⁵⁸ Tamtéž, s. 17.

⁵⁹ Tamtéž, s. 18-19.

⁶⁰ CASTILLO CARBALLO, M.ª Auxiliadora. El universo fraseológico. Algunos enfoques. *Revista de Lexicografía*, 2001-2002, VIII, s. 26-33. [online]. [cit. 2018-12-04]. Dostupné z: <https://ruc.udc.es/dspace/handle/2183/5454>

LOCUCIONES

Casares definuje locuciones jako „*combinación estable de dos o más términos, que funciona como elemento oracional y cuyo sentido unitario consabido no se justifica, sin más, como una suma del significado normal de los componentes*“.⁶¹

a) significantes

Mezi locuciones significantes Casares řadí ty frazémy, jejichž součástí je alespoň jedno autosémantické slovo. Člení je podle toho, jaké gramatické kategorii odpovídají na:

- nominales – Rozlišuje denominativas geminadas (*tren botijo*), denominativas complejas (*tocino del cielo*), singulares (*la carabina de Ambrosio*) a infinitivas (*coser y cantar*).
- adjetivales (*de brocha gorda*)
- verbales (*tomar el olivo*)
- participiales (*hecho un brazo de mar*)
- adverbiales (*en un santiamén*)
- pronominales (*cada quisque*)
- exclamativas (*¡Ancha es Castilla!*)

b) conexivas

Locuciones conexivas jsou tvořeny synsémantickými slovními druhy.

- conjuntivas (*con tal que*)
- prepositivas (*en pos de*)⁶²

FRASES PROVERBIALES

Casares definuje frase proverbial jako „*un dicho o un texto que se hizo famoso por el acontecimiento histórico que le dió origen, por la anécdota, real o imaginaria, a que se refiere, o bien por la persona o personaje a quien se atribuye el dicho o que figura en él como agente o paciente. (...) Es siempre algo que se dijo o se escribió, y su uso en la lengua tiene el carácter de una cita, de una recordación, de algo que se trae a cuento ante una*

⁶¹ CASARES, Julio. *Introducción a la lexicografía moderna*. Madrid: RAYCAR, S. A. Impresores, 1992, s. 170. Citováno u GUTIÉRREZ RUBIO, Enrique. *La imagen de la mujer (y del hombre) en la fraseología española. Pervivencia de los estereotipos de género en el siglo XXI*. Madrid: Liceus, 2018, s. 54.

⁶² CORPAS PASTOR, Gloria. *Manual de fraseología española*. Madrid: Gredos, 1996, s. 33-34.

situación que en algún modo se asemeja a la que dió origen al dicho“. (Např. *No se ganó Zamora en una hora; armar la de San Quintín.*)⁶³

Po stránce formální se jedná o samostatné lexikální útvary, které na rozdíl od locuciones nemohou fungovat jako větné členy. Jako příklad uvádí Casares locución *en menos que canta un gallo* a frase proverbial *otro gallo me cantara*:

*El árbitro decidió la cuestión **en menos que canta un gallo**.*

*Si yo fuera bachiller, **otro gallo me cantara**.*⁶⁴

REFRANES

Jedná se o „*una frase completa e independiente, que en sentido directo o alegórico, y por lo general en forma sentenciosa y elíptica, expresa un pensamiento – hecho de experiencia, enseñanza, admonición, etc. -, a manera de juicio, en el que se relacionan por lo menos dos ideas*“.⁶⁵

Refrán na rozdíl od frase proverbial vyjadřuje nějakou univerzální pravdu a obvykle je dvojčlenný (*Al que madruga Dios le ayuda*), po případě vícečlenný (*Al freír será el reír, y al pagar será el llorar; Al comer de las morcillas, rien las madres y las hijas: y al pagar, todas a llorar*). V případech, kdy je refrán jednočlenný (*No es todo oro lo que reluce*), je mnohdy komplikované odlišit ho od frase proverbial. Po formální stránce refrán velmi často užívá uměleckých jazykových prostředků jako rým, verš, aliterace, paralelismus, frase proverbial má naopak formu spontánního projevu.⁶⁶

5.3. Typologie frazémů dle Leonor Ruiz Gurillo

Leonor Ruiz Gurillo představila roku 1997 svou klasifikaci frazémů, u které volí formální hledisko a frazémy člení do tří hlavních skupin: nominales, verbales a prepositivos. Opírá se o teorii prototypu a dochází k závěru, že pro frazeologické jednotky lze ustanovit centrální a periferní oblast. Frazémy v periferní oblasti se vyznačují kreativitou a nižší ustáleností, čím více se přibližujeme k oblasti centrální, tím jsou frazémy ustálenější a přípustnější k vytváření variant. Směrem od centrální k periferní oblasti je rozděluje následovně:

⁶³ CASARES, Julio. La frase proverbial y el refrán. *Revista Universidad Pontificia Bolivariana*, 1964, vol. 27, núm. 95, s. 39-40. [online]. [cit. 2018-12-05]. Dostupné z: <https://revistas.upb.edu.co/index.php/upb/article/view/4190>

⁶⁴ Tamtéž, s. 39-40.

⁶⁵ Tamtéž, s. 41.

⁶⁶ Tamtéž, s. 42.

SINTAGMAS NOMINALES FRASEOLÓGICOS

- locuciones totalmente fijas e idiomáticas con palabras diacríticas y/o anomalías estructurales (*agua de borrajas*)
- locuciones idiomáticas en diversos grados (*caballo de batalla*)
- locuciones mixtas (*dinero negro*)
- colocaciones (*agua de colonia*)

SINTAGMAS VERBALES FRASEOLÓGICOS

- locuciones con palabras diacríticas y/o anomalías estructurales con un grado alto de fijación e idiomaticidad (*tomar las de villadiego*)
- locuciones totalmente fijas e idiomáticas (*dorar la pildora*)
- locuciones semiidiomáticas (*echar raíces*)
- locuciones escasamente idiomáticas (*perder el tiempo*)
- locuciones mixtas (*vivir del cuento*)
- locuciones meramente fijas (*correr mundo*)
- locuciones con variantes (*no importar un pepino*)
- unidades sintagmáticas verbales (*tomar un baño*)
- otras colocaciones (*quiñar un ojo*)

SINTAGMAS PREPOSITIVOS FRASEOLÓGICOS

- locuciones totalmente fijas e idiomáticas con palabras diacríticas y/o anomalías estructurales (*a la virulé*)
- locuciones totalmente fijas e idiomáticas (*a menudo*)
- locuciones parcialmente fijas e idiomáticas, en diversos grados (*a mano*)
- locuciones meramente fijas (*en público*)
- locuciones con variantes (*de buen grado*)
- locuciones con casillas vacías (*a mi juicio*)
- creaciones locucionales analógicas (*a golpes*)
- esquemas fraseológicos (*cara a cara*)⁶⁷

⁶⁷ RUIZ GURILLO, Leonor. *Aspectos de fraseología teórica española*. Valencia: Artes Gráficas Soler, S. A., 1997, s. 105-118.

6 Univerzalita ve frazeologii

Jak již bylo naznačeno výše, rozdíly mezi názory lingvistů na vymezení frazeologie a stanovení její hranice, jsou mnohdy zcela zásadní. Společný průnik frazeologie v jednotlivých koncepcích je někdy menší než oblast, na které se lingvisté neshodnou. Byla učiněna řada pokusů o zachycení univerzálních rysů frazémů. Čermák tyto přístupy svých předchůdců odmítá a vytýká jim zejména nespecifičnost, diachronní přístup, orientaci na povahu komponentů, nikoliv na frazém jako celek a zakládání teorií na mylné presumpci existence frazeologického systému a jeho pravidelnosti. Čermák přichází s vlastním návrhem frazeologických univerzálií:⁶⁸

1. Frazém existuje v každém přirozeném jazyku.

Možnost vzniku frazémů byla prokázána i v jazyce umělém. Naopak neexistence frazému v nějakém konkrétním jazyce nikdy prokázána nebyla.

2. Frazém existuje na všech úrovních kombinatoriky jazykových jednotek, které jsou nadány významem a jejichž rezultativní kombinace mohou jako ustálené vstupovat do systému.

Obecně lze říci, že kombinatorické možnosti jazyka jsou mnohem vyšší, než které jsou skutečně realizované. Frazém čerpá nejen z těch možností, které nejsou realizované, ale i z těch, které jsou nerealizovatelné v pravidelném jazyce.

3. Frazém je výsledkem náhodného, nemodelového tvoření.

Pravidelnost lze hledat pouze v externích východiscích, nikoliv však ve frazeologii samotné.

4. Frazém je založen na nejružnější vnitřní syntagmatické, paradigmatické nebo obojí anomálii svých komponentů.

Jakýkoliv odklon frazémového komponentu od obvyklých poměrů je třeba vnímat jako anomálii.

⁶⁸ ČERMÁK, František. *Frazeologie a idiomatika česká a obecná = Czech and general phraseology*. Praha: Karolinum, 2007, s. 245-251.

5. Frazém je dán neaditivní, nefregeovskou⁶⁹ funkcí (popř. významem) svých komponentů.

Toto univerzále odmítá sémantickou motivaci frazémů skrze jeho komponenty. Frazém není sumou významu svých komponentů, celek je vždy víc než součet částí.

6. Frazém je svou funkcí analogický odpovídající funkci pravidelné kombinace pravidelných prvků své úrovně.

U frazému se analogicky zachovává jeho syntaktická funkce, frazémy verbální se tedy chovají jako verbum atp. To platí i v případech, kdy je součástí frazému prvek z vyšší úrovně.

7. Frazém je funkčně a gramaticky vždy do určitého stupně defektní a restringovaný.

Frazém nemůže realizovat některé funkce, např. tvořit pasivum, či plurál apod.

8. Frazém je transformačně vždy do určitého stupně defektní a restringovaný.

Frazém nelze transformovat. Čím více anomálií frazém má, tím je idiomatictější, čím méně jich má, tím více se naopak přibližuje pravidelnému jazyku.

9. Frazém je svým územ v komunikaci nominace ekonomická a denotativně i referenčně vágní.

Frazém neklade důraz na terminologickou přesnost a umožňuje tak pružnou adaptaci a posun individuálního významu.

10. Frazém je nejdisponibilnější systémový prostředek (nominace) k pragmatickému vyjadřování, především evaluativního typu.

Frazémy mluvčímu umožňují vyjadřování postojů a hodnocení, popřípadě mohou plnit i konativní či apelovou funkci jazyka.

Ačkoliv výše uvedená kritéria představují velmi komplexní popis vlastností frazémů, neumožňují spolehlivě rozlišit mezi frazémy a jednotkami pravidelného jazyka. Hranice frazeologie nejsou ostře vymezené, existuje tak oblast kvazifrazémů, které stojí na pomezí frazeologie a pravidelného jazyka. Čermák do této skupiny řadí výrazy s konkrétním denotátem (*kočičí hlava*), výrazy terminologické povahy (*mrtvý chod*), výrazy se

⁶⁹ Tamtéž, s. 213. Čermák hovoří o fregeovské neboli kompoziční funkci frazémů tam, kde se jedná o slučování jednotek v komplexní útvar.

synsémantickými komponenty (*ve srovnání s někým*), výrazy s desémantizovaným komponentem (*bejt potřebnej*), výrazy s omezenou kolokabilitou komponentů (*zarytě mlčet*), výrazy s abstraktním substantivem (*věnovat pozornost*).⁷⁰

⁷⁰ Tamtéž, s. 42.

7 Metodologie

V praktické části se budeme věnovat analýze shromážděných frazémů souvisejících s rodinnými příslušníky. Korpus, který jsme pro tyto účely sestavili, obsahuje přibližně 200 frazémů v češtině a přes 1000 frazémů ve španělštině. Domníváme se tedy, že jej můžeme považovat za vzorek dostatečně reprezentativní, abychom mohli odhalit základní sémantické charakteristiky, které rodinu prostřednictvím frazémů definují.

Korpus, ze kterého při naší analýze vycházíme, byl vytvořen převážně vyhledáváním ve frazeologických slovnících, eventuálně v odborných člancích. V případě španělštiny byly použity dvě rozsáhlé elektronické sbírky přísloví, v češtině naopak vycházíme pouze ze zdrojů tištěných, protože frazeologické slovníky v elektronické verzi nejsou v tomto jazyce k dispozici. Tato absence českých elektronických zdrojů je i důvodem velké nevyváženosti mezi oběma korpusy. Zdroje jsou zde seřazeny v tom pořadí, v jakém z nich byla data získávána. Ke každému z nich je přiřazena zkratka, kterou budeme u jednotlivých frazémů vždy uvádět.

RES	NÚÑEZ, Hernán. <i>Refranero español</i> . Madrid: Prometeo, 1555.
DFEM	VARELA, Fernando a KUBARTH, Hugo. <i>Diccionario fraseológico del español moderno</i> . Madrid: Gredos, 1994.
CVC	Refranero multilingüe. Centro Virtual Cervantes. https://cvc.cervantes.es/lengua/refranero/
REC	Recopilación de refranes y dichos populares. https://refranero.webcindario.com/index.htm
OST	Ostatní zdroje ⁷¹

⁷¹ Zdrojem frazémů označených touto zkratkou jsou následující články:

CEBRIÁN SEVILLA, Isabel. ¿Qué he hecho yo para merecer esto?: la mujer y el refranero. *Paremia*, 1996, č. 5.

CORBACHO SÁNCHEZ, Alfonso. La discriminación de la mujer en el repertorio paremiológico alemán y su correspondencia en español. *Cadernos de Tradução*, 2009, č. 24.

CRIDA ÁLVAREZ, Carlos Alberto. La mujer en los refraneros español y griego. Estudio sociocultural a través de paremias contrastadas. *Paremia*, 2001, č. 10.,

FERNÁNDEZ PONCELA, Anna María. El refranero y los hijos: Interés o amor. *Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes*, 2003.

FERNÁNDEZ PONCELA, Anna María. Estereotipos de género en el refranero popular. „De la mujer mala te has de guardar y de la buena no fiar“. *Política y Cultura*, 1996, č. 6.

FERNÁNDEZ PONCELA, Anna María. Imágenes masculinas y femeninas en el refranero. *Revista de Folklore*, 2000, č. 232.

GARCÍA YELO, Marina. La percepción de la familia a través de los refranes españoles. In: *Didáctica de la enseñanza para extranjeros: Actas del I Congreso Internacional de Lengua, Literatura y Cultura Española*. Valencia, 2007.

Zdroje českých frazémů byly následující:

LR	ZAORÁLEK, Jaroslav. <i>Lidová rčení</i> . Praha: Academia, 2000.
ČP1	FLAJŠHANS, Václav. <i>Česká přísloví. Sbíрка přísloví, prŕpovědí a pořekadel lidu českého v Čechách, na Moravě a v Slezsku. A-N</i> . Univerzita Palackého v Olomouci, 2013.
ČP2	FLAJŠHANS, Václav. <i>Česká přísloví. Sbíрка přísloví, prŕpovědí a pořekadel lidu českého v Čechách, na Moravě a v Slezsku. O-Ž</i> . Univerzita Palackého v Olomouci, 2013.
BIT	BITTNEROVÁ, Dana a SCHINDLER, Franz. <i>Česká přísloví</i> . Praha: Karolinum. 2003.
ČER1	ČERMÁK, František, HRONEK, Jiří a MACHAČ, Jaroslav. <i>Slovník české frazeologie a idiomatiky. 1, Přirovnání</i> . Praha: Leda, 2009.
ČER3	ČERMÁK, František, HRONEK, Jiří a MACHAČ, Jaroslav. <i>Slovník české frazeologie a idiomatiky. 3, Výrazy slovesné</i> . Praha: Leda, 2009.
ČER4	ČERMÁK, František, HRONEK, Jiří a MACHAČ, Jaroslav. <i>Slovník české frazeologie a idiomatiky. 4, Výrazy větné</i> . Praha: Leda, 2009.
BEČ	BEČKA, Josef Václav. <i>Slovník synonym a frazeologismů</i> . Praha: Novinář, 1979.
VKP	MÜLLEROVÁ, Adéla. <i>Velká kniha přísloví</i> . Praha: Plot, 2010.
OST	Ostatní zdroje ⁷²

7.1. Bázová slova

Prvním krokem naší analýzy bylo vytvoření dvou seznamů, jednoho s českými frazémy a druhého s frazémy ve španělštině. Ty byly následně rozčleněny do tří skupin podle bázových slov a to následujícím způsobem:

- 1) Do první skupiny jsme zařadili frazémy, které odkazují na pokrevní příbuzenstvo a to v linii přímé i pobočné. Patří sem *matka, otec, děti, sourozenci, prarodiče*,

GLOWICKA, Monika. Visión de la familia en los refranes españoles. *Estudios Hispánicos*, 2007, č. 15.

PANIZO RODRÍGUEZ, Juliana. Refranes alusivos al parentesco. *Revista de Folklore*, 1992, č. 138.

SERRANO VIVERO, Fuensanta. Estereotipo social y refrán. *Paremia*, 1996, č. 5.

⁷² Zdrojem frazémů označených touto zkratkou je vlastní slovní zásoba rodilé mluvčí.

vnoučata, teta, strýc. Dále jsme do této skupiny zahrnuli i některá hyperonyma a výrazy méně určité (v češtině slovo *rodina*, ve španělštině pak výrazy *familia, parientes, parentesco, parentela, los suyos, los tuyos*) a též frazémy, ve kterých se sice označení rodinného příslušníka explicitně nevyskytuje, nicméně je zřejmé, že frazém na pokrevní příbuzenství odkazuje (např. čj: *Jablko nepadá daleko od stromu*, šj: *De mal cuervo, mal huevo*).

- 2) Do druhé skupiny spadají frazémy odkazující na příbuzenství bez krevního pouta, tedy na to, jež vzniklo mezi původně nepříbuznými osobami pomocí sňatku, popřípadě adopce. Jedná se tedy o příbuzné ženy ve vztahu k jejímu manželovi a naopak. Do této skupiny řadíme frazémy s bázovým slovem *tchyně, tchán, snacha, zeť, švagr, švagrová a macecha*.
- 3) Třetí skupina zahrnuje frazémy, v nichž vystupují žena a muž jako jednotlivci. Nezařadili jsme sem pouze bázová slova *žena* a *muž*, ale všechny další výrazy, které na ně jasně odkazují jako např. *dama, amante, doncella, moza, ramera, hembra, puta, viuda, la buena, la mala, la hermosa, la fea* v případě ženy a *varón, mujeriego, viejo, mezquino, ruin, viudo, galán* v případě muže. Dále jsme do této skupiny zařadili všechny frazémy odkazující na manželství a frazémy, kde se explicitně nevyznačuje označení ženy či muže, nicméně na ně odkazuje (čj: *Zůstat na ocet; Dlouhé vlasy, krátký rozum*; šj: *Quedarse para vestir santos, De quince codorniz, de veinte perdiz, de treinta vaca y de cuarenta, caca*).

Ty idiomy, které obsahují označení více než jednoho rodinného příslušníka, budou zařazeny do obou skupin. Zvláštní případ představuje v češtině slovo *baba*. Frazém s tímto bázovým slovem ve významu "babička" bude zařazen do první skupiny mezi pokrevní příbuzenstvo, pokud se však význam bude více blížit označení pro starou ženu, bude zařazen do skupiny třetí. Jistý problém představuje i bázové slovo *hijo*. V některých případech je obtížné rozlišit, zda se jeho význam blíží spíše českému slovu "syn", či slovu "dítě". Pokud bude zcela jednoznačné, že frazém odkazuje na mužského potomka, bude zařazen do kategorie *syn*, v ostatních případech, kdy se bude jednat o frazémy obecnější povahy, zařadíme bázové slovo *syn* do kategorie odpovídající českému *dítě*. Vedle kategorie *matka* a *otec* jsme vytvořili i kategorii *rodiče*, protože se domníváme, že frazémy, kde vystupují obě postavy jako celek se mohou od předchozích dvou kategorií sémanticky odlišovat. V těchto

případech budeme tedy chápat rozdílně frazémy typu *El padre para castigar y la madre para tapar*, kde má každý z rodičů rozdílnou sémantickou roli (takový typ frazému zařadíme jak do kategorie *matka*, tak do kategorie *otec*) a frazémy typu *La buena vida, padre y madre olvida*, kde oba jedinci vystupují jako celek a sdílí sémantické vlastnosti (v takovém případě bude frazém zařazen do kategorie *rodiče*). Stejný postup jsme zvolili i u dvojic dcera – syn, vedle kterých jsme vytvořili kategorii *dítě* a u dvojic sestra – bratr, které koexistují s kategorií *sourozenci*.

7.2. Ekvivalence

Jedním z hlavních cílů této práce bylo zjistit míru ekvivalence mezi českými a španělskými frazémy. Vzhledem k tomu, že evropský kulturní prostor si je blízký geograficky, historicky, nábožensky i kulturně, lze mezi jednotlivými frazémy předpokládat poměrně vysokou míru ekvivalence, nebo alespoň sémantické podobnosti. U shromážděných idiomů budeme ekvivalenci posuzovat na základě jazykové intuice a následně ji konzultovat s rodilým mluvčím a to následujícím způsobem:

- 1) **Úplná ekvivalence** – Jako úplně ekvivalentní chápeme ty frazémy, které se shodují ve své formě i významu. Vzhledem k mnohým odlišnostem mezi jednotlivými jazyky však budeme tolerovat jemné syntaktické odlišnosti, nebudeme brát v úvahu pořádek slov (v češtině se totiž adjektivum ve vztahu k substantivu vyskytuje v antepozici, zatímco ve španělštině je to většinou naopak) a nebudeme přihlížet k existenci členů, které čeština nemá (např. čj. *Jablko nepadá daleko od stromu*; šj: *La manzana no cae lejos del árbol*).
- 2) **Částečná ekvivalence** – Za částečně ekvivalentní považujeme ty frazémy, které se významově shodují, odlišují se však syntakticky a některé komponenty mohou být odlišné. (např. čj: *Dým, střecha děravá, zlá žena k tomu, ty věci vyhánějí hospodáře z domu*.; šj: *Tres cosas echan de su casa al hombre: el humo, la gotera y la mujer vocinglera*).
- 3) **Nulová ekvivalence** – Do této skupiny byly zařazeny ty frazémy, ke kterým se nepodařilo nalézt žádný ekvivalent. Vzhledem k tomu, že náš korpus se španělskými frazémy je podstatně rozsáhlejší než korpus frazémů českých, je zřejmé, že bude

značné i množství frazémů bez ekvivalentu. V souhrnné tabulce u nich proto budeme uvádět český význam. Význam budeme uvádět i u některých frazémů českých, u kterých nebude obsah zcela jednoznačný.

7.3. Hypotéza

Cílem práce je především sémantická analýza frazémů souvisejících s rodinnými příslušníky. Jak již bylo uvedeno výše, frazémy byly rozděleny do tří skupin podle bazových slov na pokrevní příbuzenstvo, nepokrevní příbuzenstvo a na muže a ženu jako jednotlivce. Lze očekávat, že nejvyšší četnost budou ve frazémech vykazovat postavy stojící v samém jádru rodiny, tedy matka, otec a děti. Je pravděpodobné, že čím více se budeme vzdalovat od jádra rodiny, tím bude nižší četnost daného bazového slova (nejnižší četnost očekáváme u slov teta, strýc). Předpokládáme, že druhá skupina frazému, tedy nepokrevní příbuzenstvo, bude nejméně početná. Nejvyšší frekvenci výskytu lze v této skupině očekávat u klasických rivalů tchyně – snacha. Třetí skupina, žena a muž jako jednotlivci, představuje velmi široký tematický okruh, který zachycuje obě postavy v mnoha životních rolích a etapách. Lze proto předpokládat, že tato skupina frazémů bude velmi početná. Pro přehlednost ji dále rozčleníme podle sémantických rolí.

Vedle hledání míry ekvivalence českých a španělských frazémů bude naším cílem také zjistit, jak jsou jednotliví rodinní příslušníci ve frazeologii zobrazováni. U každého z nich budeme zjišťovat, zda převažují frazémy s pozitivní, či negativní konotací. Lze očekávat, že pozitivněji bude nahlížena pokrevní rodina, zatímco příbuzenství bez pokrevního pouta bude zobrazováno spíše negativně. Toto kritérium jsme zvolili především proto, že v odborné literatuře panuje přesvědčení, že žena je ve frazeologii zobrazována o poznání negativněji než muž. Domníváme se však, že tento efekt je způsoben spíše vysokou četností frazémů zachycujících ženu. Předpokládáme, že po provedení analýzy procentuálního zastoupení pozitivně a negativně hodnocených frazémů zobrazujících mužský a ženský element, se ukáže, že se konotace u obou postav příliš neliší. Je zřejmé, že hodnocení konotace může být do značné míry subjektivní, pokud nebude konotace u daného frazému zcela jednoznačná, bude hodnocen jako "neutrální". U každé jednotlivé kategorie budeme posuzovat, jak je nahlíženo naše bazové slovo, nikoliv frazém jako celek. Může se tedy stát, že stejný frazém se objeví ve dvou kategoriích a v každé bude hodnocen rozdílně (např. *A padre guardador*, *hijo gastador* bude v kategorii *otec* hodnocen kladně, v kategorii *syn* pak

naopak negativně). V některých případech přinášejí frazémy protichůdná sdělení a danou postavu hodnotí kladně i záporně zároveň. V takových situacích bude u daného frazému vyznačena konotace jak pozitivní, tak i negativní (např. *Los hijos son un mal deseado; De las mujeres mucho bueno has de esperar y mucho malo has de temer*).

Vzhledem k tomu, že evropský kulturní prostor si je nábožensky i kulturně velmi blízký, je pravděpodobné, že sémantické charakteristiky, které rodinu prostřednictvím frazémů definují, se v obou jazycích nebudou mnoho odlišovat. Je třeba si uvědomit, že velká část frazémů, zejména přísloví, má své kořeny ve středověku. Je proto zřejmé, že bude zobrazovat spíše tradiční pojetí patriarchální rodiny, které je od toho dnešního zcela odlišné.⁷³

Dále je třeba vzít v úvahu, že podstatná část zejména českých frazémů pochází z knižních zdrojů, což se odráží na jejich charakteru. Většina z nich se může běžnému uživateli jevit jako neznámá, neobvyklá, či archaická.

7.4. Četnost bazových slov

V následujících tabulkách uvádíme přehled četnosti jednotlivých rodinných příslušníků ve shromážděných frazémech. U skupiny frazémů odkazující na pokrevní příbuzenstvo uvádíme kategorii "ostatní". Jak již bylo zmíněno výše, řadíme sem všechny méně určité frazémy, které se k rodině vztahují, ale neobsahují název žádného konkrétního rodinného příslušníka. Kategorie "ostatní" se objevuje i u frazémů popisujících ženu a muže. Spadají sem všechny frazémy odkazující na manželství a také frazémy, které postrádají explicitní odkaz na muže, či ženu, nicméně přesto s nimi souvisí (*Zůstat na ocet; nosit kalhoty*).

Tabulka 1 – Pokrevní příbuzenství, četnost bazových slov v češtině

Pořadí	Bázové slovo v češtině	Četnost
1.	Matka	24
2.	Otec	24
3.	Dcera	14

⁷³ MARTÍNEZ GARRIDO, Elisa. Palos, animales y mujeres. Expresiones misóginas, paremias y textos persuasivos. *Cuadernos de Filología Italiana*, 2001, č. 8, s. 95. [online]. [cit. 2019-03-14]. Dostupné z: <https://revistas.ucm.es/index.php/CFIT/article/viewFile/CFIT0101120079A/17558>

4.	Syn	11
5.	Děti	11
6.	Bratr	9
7.	Strýc	5
8.	Babička	4
9.	Ostatní	3
10.	Rodiče	2
11.	Sestra	2
12.	Teta	2
13.	Děda	1
14.	Vnoučata	0
15.	Sourozenci	0

Tabulka 2 – Pokrevní příbuzenství, četnost základních slov ve španělštině

Pořadí	Základní slovo ve španělštině	Četnost
1.	Hijos	72
2.	Madre	63
3.	Hija	49
4.	Ostatní	42
5.	Hijo	40
6.	Padre	39
7.	Padres	17
8.	Hermano	13
9.	Tía	12
10.	Hermanos	10
11.	Nietos	8
12.	Abuelo	5
13.	Tío	4
14.	Abuela	4
15.	Hermana	3

Tabulka 3 – Nepokrevní příbuzenství, četnost základních slov v češtině

Pořadí	Základní slovo v češtině	Četnost
1.	Tchyně	5
2.	Macecha	3
3.	Zet'	1
5.	Snacha	0
6.	Švagrová	0

7.	Švagr	0
8.	Tchán	0

Tabulka 4 – Nepokrevní příbuzenství, četnost bazových slov ve španělštině

Pořadí	Bázové slovo ve španělštině	Četnost
1.	Suegra	43
2.	Nuera	25
3.	Yerno	16
4.	Cuñado	8
5.	Cuñada	6
6.	Madrastra	5
7.	Suegro	4

Tabulka 5 – Muž a žena jako jednotlivci, četnost bazových slov v češtině

Pořadí	Bázové slovo v češtině	Četnost
1.	Žena	106
2.	Muž	24
3.	Ostatní	14

Tabulka 6 – Muž a žena jako jednotlivci, četnost bazových slov ve španělštině

Pořadí	Bázové slovo ve španělštině	Četnost
1.	Mujer	420
2.	Hombre	132
3.	Ostatní	53

Po rozdělení bazových slov podle četnosti se jednoznačně potvrdil předpoklad, že nejvyšší četnost budou vykazovat rodinní příslušníci nacházející se v samém jádru rodiny. V češtině stojí na stejné úrovni *matka* a *otec* s 24 frazémy. Ve španělštině stojí slovo *madre* se 63 výskyty na druhém místě za slovem *hijos* se 72 výskyty. Bázové slovo *padre* se ale překvapivě umístilo až na šesté příčce se 39 výskyty. Ačkoliv může na první pohled působit rozdíl výskytů v češtině a ve španělštině velmi nevyváženě, je třeba si uvědomit, že v češtině bylo shromážděno přes dvě stě frazémů, zatímco španělský korpus jich čítá přes tisíc. Ve

světle těchto okolností je zřejmé, že rozložení jednotlivých rodinných příslušníků se v obou jazycích mnoho neliší.

Nepokrevní příbuzenstvo představuje v češtině velice úzkou skupinu frazémů, v jejímž čele stojí *tchyně* s 5 výskyty. Vysoký výskyt slova *snacha* se naopak nepotvrdil, toto slovo nebylo nalezeno v žádném frazému. I ve španělštině je skupina popisující nepokrevní příbuzenství nejméně početná, zdaleka však ne zanedbatelná. Na první příčce stojí podle předpokladů slovo *suegra* se 41 výskyty, za ním slovo *nuera*, které se však ve frazémech objevovala téměř o polovinu méně často, a to 26 krát.

Nejpočetnější skupinou v obou jazycích je jednoznačně *žena* a *muž* jako jednotlivci. Jedná se o velmi rozsáhlou kategorii, která bude v následujících kapitolách rozčleněna podle sémantických vlastností. Jasnou převahu má v obou jazycích žena, která je v češtině se 106 výskyty čtyřikrát častější než mužský element. Ve španělštině se pak frazémy zobrazující ženu vyskytují v 420 případech, tedy více jak třikrát častěji, než frazémy zobrazující muže.

8 Pokrevní příbuzenství ve frazeologii

8.1. Matka

Postava matky je ve frazeologii nahlížena jednoznačně pozitivně a to jak v češtině, tak ve španělštině. Pravděpodobně se jedná o nejpozitivněji hodnocenou ženskou roli vůbec. Ve frazeologii španělštiny reprezentuje shovívavost, laskavost a bezvýhradnou lásku (*Amor de madre es incomparable; Amor de madre, que todo lo demás es aire, La madre y el delantal, tapan mucho mal*). Pozitivní hodnocení lze nalézt i v češtině (*Matčina náruč je nejhebkčí a nejměkčí polštář; Dítě za ruku, matku za srdce*). Frazémy ukazují na důležitost matky v životě jedince (*Quien tiene madre, muérasele tarde; Antes faltará la madre al hijo, que el hielo al granizo*) a nabádají k úctě k ní (*De la mujer que es madre, nadie mal hable; Cuando de las mujeres hables, acuérdate de tu madre*). O významu matky svědčí ve španělštině i řada hanlivých frazémů, ve kterých je použita jako prostředek pro něčí urážku, právě díky úctě a náklonnosti, kterou jí její děti projevují (*Mentar a la madre de alguien, Me cago en tu madre, Hijo de su madre, La madre que te parió*). Tato expresivnost spojená s osobou matky se odráží i ve značném množství frazémů, které mají určitý hodnotící charakter (*De puta madre, Ciento y la madre, La madre del cordero, ¡Madre mía!, ¡Madre de Dios!, Salido de la madre*). V těchto případech je význam slova matka propojen s Pannou Marií jako matkou a symbolem toho nejčistšího. Ve španělštině (a obecně u katolických národů) je oblast náboženství nesmírně expresivní.

Další skupina frazémů zobrazuje matku jako postavu, která utváří domov a zdůrazňuje její klíčovou roli v jádru rodiny (*Madre muerta, casa deshecha; Casa sin madre, río sin cauce*). Stejnou tendenci lze vypožorovat i v češtině (*Když umře táta, umře chleba, když umře máma, umře všechno*). V obou jazycích se objevují frazémy ukazující na úzké propojení matek s dcerami, které po svých matkách často nejen dědí vlastnosti (jak pozitivní, tak ty negativní), ale přebírají i chování a zvyky (šj.: *Como es la madre, así es la hija; Cuando escojas la hija, mira a la madre; La buena madre, cría buena hija; De madres disolutas, hijas putas*; čj.: *Bera dceru, hled' na matku, Bláznivá matka, bláznivá i dcera; Jaká matka, taková dcera a obě od lucipera; Po matce dcera, po otci syn*).

Jak již bylo řečeno výše, většina frazémů zobrazuje matku velmi pozitivně. Jistou výjimku mohou představovat snad jen některé frazémy, spíše žertovného charakteru, které vidí v matce a dceři spojence proti otci (šj.: *Tres hijas y una madre, cuatro diablos para un padre,*

čj.: *Vezmi matku s dcerou, hlavičku ti sperou*). Ve španělské frazeologii je někdy postava matky (obzvláště v porovnání s otcem) zobrazována jako slabá a nedůsledná a tudíž neschopná děti správně vychovat (*Madre piadosa, cría hija medrosa; Madre pía, daño cría; Las madres hacendosas hacen las hijas perezosas*).

Tabulka 7 – Matka – úplná ekvivalence

Matka				Konotace		
španělština	zdroj	čeština	zdroj	pozitivní	neutrální	negativní
Cuando escojas la hija, mira a la madre.	REC	Bera dceru hled' na matku.	BIT		x	
Madre no hay más que una.	REC	Matka je jen jedna.	OST	x		
Como es la madre, así es la hija.	REC	Jaká matka, taková dcera.	BIT		x	

Tabulka 8 – Matka – částečná ekvivalence

Matka				Konotace		
španělština	zdroj	čeština	zdroj	pozitivní	neutrální	negativní
Azote de madre, ni rompe hueso ni saca sangre.	REC	Matčiny ruce, i když bijí, měkky.	BIT	x		
Cual es la madre, así las hijas salen.	CVC	Jaká matka, taková dcera.	BIT		x	
No conocer a alguien ni la madre que le parió.	DFEM	Zmaluju tě, že tě ani mamička nepozná.	LR		x	

Tabulka 9 – Matka – frazémy bez ekvivalence v češtině

Matka			Konotace		
čeština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
Bláznivá matka, bláznivá i dcera.	ČP				x
Být dítětem své matky.	ČER3			x	
Dcera nemnoho lepší bývá nežli matka.	ČP				x
Dítě špiní a dere, matka šije a pere.	BIT		x		
Dítě za ruku, matku za srdce.	BIT		x		

Držet se máminy sukně.	LR	Být pecivál/nesměl ý			x
Drží se máminých faldů.	BEČ	Být pecivál/nesměl ý			x
Chceš-li vědět, jaká bude tvá budoucí žena, podívej se na její maminku.	OST			x	
Chudá matka spíše sedm děti vychová, než sedmero dětí jednu matku vyživí.	BIT		x		
I cikáně své matce vzácné.	BIT		x		
Jaká matka, taková dcera a obě od lucipera.	BIT				x
Jaká matka, taková Katka.	BIT			x	
Když umře táta, umře chleba, když umře máma, umře všechno.	BIT		x		
Maminka mu sušila punčošky na sudě.	LR	Má nohy do "o"		x	
Matčina náruč je nejhebkčí a nejměkčí polštář.	BIT		x		
Po matce dcera, po otci syn.	ČP			x	
Tady čert vozil svou mámu.	LR	Je to špatná cesta		x	
Vezmi matku s dcerou, hlavičku ti sperou.	BIT				x

Tabulka 10 – Matka – frazémy bez ekvivalence ve španělštině

Matka			Konotace		
španělština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
Al comer de las morcillas, rien la madre y las hijas, y al pagar, todos a llorar.	RES	Vše má svou cenu a své důsledky.		x	
Al niño su madre castigüele, límpiele y hártete.	RES	Ukazuje nejdůležitější úlohu matky.		x	
Amor de madre, es incomparable.	REC	Láska matky k dítěti je bezpodmínečná.	x		

Amor de madre, ni la nieve le hace enfriarse.	OST	Láska matky k dítěti je bezpodmínečná.	x		
Amor de madre, que todo lo demás es aire.	OST	Láska matky k dítěti je bezpodmínečná.	x		
Amor grande, amor de madre.	OST	Láska matky k dítěti je bezpodmínečná.	x		
Antes faltará la madre al hijo que el hielo al granizo.	OST	Ukazuje na důležitost matky.	x		
Caudal inagotable, el cariño de una madre.	OST	Láska matky k dítěti je bezpodmínečná.	x		
Ciento y la madre.	DFEM	Velké množství lidí.		x	
Como su madre la echó/trajo al mundo.	DFEM	Být nahý.		x	
Cuando de las mujeres hables, acuérdate de tu madre.	OST	Nabádá k úctě k ženám.		x	
De buena vida planta la viña, y de buena madre la hija.	RES	Radí dobře si vybrat ženu, protože na ní bude záležet výchova dětí.		x	
De la mujer que es madre, nadie mal hable.	REC	Nabádá k úctě k matkám.	x		
De madres disolutas, hijas putas.	OST	Odkazuje na špatnou mateřskou výchovu.			x
De puta madre.	DFEM	Kladné hodnocení.		x	
El hijo de puta á su madre saca de duda.	RES	Díky fyziognomickým rysům, které odhalí jeho původ.			x
El hijo que sale al padre, saca de duda a la madre.	REC	Díky fyziognomickým rysům, které odhalí jeho původ.			x
El padre para castigar y la madre para tapar.	REC	Odráží tradiční rozdělení rodičovských rolí.		x	
Esa es la más negra, no tener madre, y tener suegra.	OST	Příslloví staví do opozice matku a tchyni.	x		

Hija y madre son como uña y carne, sobre todo, contra el padre.	OST	Zdůrazňuje důležitost vztahu matka - dcera.			x
Hijo de su madre.	DFEM	Urážka.		x	
Hijo sin dolor, madre sin amor.	RES	Člověk si v životě váží toho, co stojí úsilí.		x	
La amante ama un día, la madre toda la vida.	OST	Láska matky k dítěti je bezpodmínečná.	x		
La buena madre cría buena hija.	OST	Ukazuje, že dcery se často podobají matkám.	x		
La cabra va por la viña, como hace la madre, hace la hija.	OST	Dcera často následuje příkladu své matky.		x	
La hermana de tu madre es dos veces tu madre.	OST	Ukazuje na citovou blízkost mezi dítětem a tetou z matčiny strany.	x		
La madre del cordero.	DFEM	vysvětlení, důvod, "jádro pudla"		x	
La madre y el delantal, tapan mucho mal.	REC	Matky mají tendenci být shovívavé k chybám svých dětí.	x		
La madre y la hija, por dar y tomar son amigas.	RES	Ukazuje, že lidé s podobným charakterem si jsou blízcí.	x		
¡La madre que te parió!	DFEM	Vyjadřuje rozčilení.		x	
La mujer que es madre, no es mujer, sino ángel.	OST	Ukazuje na důležitost matky.	x		
Las madres hacendosas hacen las hijas perezosas.	CVC	Když dítě v dobrém úmyslu oprostíme od povinností, následek může být fatální.			x
¡Madre de Dios!	DFEM	Matko boží!		x	
Madre e hija caben en una camisa; suegra y nuera ni dentro ni fuera.	REC	Staví do opozice vztah matky a dcery, často idealizovaný a vztah tchýně a snachy,	x		

		zobrazovaný často jako problematický.			
Madre e hija caben en una camisa; suegra y nuera no caben en la tela.	REC	Staví do opozice vztah matky a dcery, často idealizovaný a vztah tchyně a snachy, zobrazovaný často jako problematický.	x		
¡Madre mía!	DFEM	Vyjadřuje překvapení, údiv.		x	
Madre no viste, padre no tuviste, diablo te hiciste.	REC	Ukazuje na důležitost rodičů v životě jedince.		x	
Madre pía, daño cría.	RES	Kritizuje přílišnou laskavost matky.			x
Madre piadosa, cría hija medrosa.	RES	Kritizuje přílišnou laskavost matky.			x
Madre que no cría, no es madre; que es tía.	REC	Ukazuje důležitost úlohy matky ve výchově dětí.			x
Madre vieja y camisa rota, no es deshonra.	RES	Člověk by neměl opovrhovat něčím, co nám kdysi dobře sloužilo.		x	
Más vale aliento de madre que leche de ama.	OST	Zdůrazňuje důležitost matky a staví jí do opozice s macechou.	x		
Más vale sudor de madre que leche de madrastra.	REC	Zdůrazňuje důležitost matky a staví jí do opozice s macechou.	x		
¡Me cago en tu madre!	DFEM	Vyjadřuje rozčilení.		x	
Mentar a la madre de alguien.	DFEM	Urazit někoho skrz jeho matku.		x	
Mujer discreta, esposa y madre perfecta.	REC	Vyzdvihuje diskrétnost jako přednost matky a manželky.	x		
No hables mal de las mujeres ni pongas mala fama, que una mujer es tu madre y otra mujer tu hermana.	REC	Nabádá k úctě k ženám.	x		

No hay tal madre, como la que pare.	RES	Zdůrazňuje důležitost biologické matky.	x		
Quien no cree á buena madre, crea á mala madrastra.	RES	Když to nejde po dobrém, půjde to po zlém.	x		
Quien tiene madre, muérasele tarde.	RES	Ukazuje na důležitost matky.	x		
Sacar de madre a alguien.	DFEM	Připravit někoho o trpělivost.		x	
Salido de madre.	DFEM	Být příliš náročný.		x	
Salirse de madre.	DFEM	Vylít se z břehů (řeka).		x	
Tres hijas y una madre, cuatro diablos para un padre.	RES	Varuje před spojením dcer s matkou proti otci, v převaze snáze dosáhnou svých cílů.			x
Madre para parir y no para criar, madre no se ha de llamar.	OST	Ukazuje důležitost úlohy matky ve výchově dětí.			x
Casa sin madre, río sin cauce.	REC	Ukazuje matku jako klíčovou postavu rodiny, která utváří domov.	x		
Madre muerta, casa desecha	OST	Ukazuje matku jako klíčovou postavu rodiny, která utváří domov.	x		

8.2. Otec

I postava otce je ve frazeologii zobrazována pozitivně. Zosobňuje autoritu, která má hlavní zodpovědnost za rodinu jako takovou. Pro své děti (zejména syny) představuje morální vzor a zdroj všeho vědění (šj: *Consejo del padre, guárdelo el hijo con siete llaves; Contra un padre no hay razón, Cuando seas padre, comerás carne; Padre diestro, el mejor maestro;* čj: *Kdo neposlouchá tátu, prokáže poslušnost katu; Co děti činí? Co při otci vidí*). Lásky ke svým dětem není charakteristická jen pro postavu matky, existuje celá řada frazémů zachycujících lásku otcovskou (*Amor de padre, que todo lo otro es aire; No hay amor que*

venza al paterno). V české frazeologii není motiv otcovské lásky příliš výrazný, nicméně i zde lze nalézt podobné frazémy (*Není přítelička nad tatíčka*).

Stejně jako tomu bylo u propojení v případě matky a dcery, i otec je ve frazeologii úzce spojován se synem, který často dědí otcovy vlastnosti (šj: *Como es el padre, así es el hijo; Tal el padre, tal el hijo*; čj: *Po matce dcera, po otci syn; Kam rád chodí táta, tam i synek chvátá; Jaký mlynář, taký mlýn, jaký otec, taký syn*). Ve španělštině se však často objevuje i opačný případ, kdy syn nezdědí dobré vlastnosti otce (*De padre santo, hijo diablo; A padre guardador, hijo gastador; De padre virtuoso, hijo vicioso*). Další rys často zobrazovaný ve španělských frazémech je materiální dědictví. Frazeologie zde zachycuje tendenci dědiců promarnit to, co jejich předkové našetřili a nedocenit jejich úsilí (*Lo que el padre ahorra, el hijo lo malogra; Lo que el padre fue lento ahorro, el hijo lo gasta a chorros*). Dědictví se velmi negativně odráží i ve frazémech, ve kterých je smutek ze ztráty otce závislý na majetku, jenž po sobě zanechá (*Llanto por padre pobre, largo porque no deja ni plata ni cobre; llanto por padre rico, dura tantico; Luto por padre rico, sólo en los vestidos; luto por padre pobre, en las almas y en los corazones*).

V české frazeologii se v souvislosti s otcem objevuje skupina spíše archaických frazémů, které naznačují nemanželský původ dítěte (*Otec se mu utopil v podmásli; Otec se mu vyspal za kamny; Táta se mu zadusil v konopí; Otce mu vzal vítr na západ*).

Tabulka 11 – Otec – částečná ekvivalence

Otec				Konotace		
španělština	zdroj	čeština	zdroj	pozitivní	neutrální	negativní
Como es el padre, así es el hijo.	REC	Jaký otec taký syn; jaká voda, taký mlýn; jaké dřevo, taký klín.	BIT		x	
Tal el padre, tal el hijo.	REC	Jaký mlynář, taký mlýn; jaký otec, taký syn.	BIT		x	
Un padre para cien hijos, y no cien hijos para un padre.	RES	Jeden otec deset synů vychová, ale deset synů jednoho otce neuživí.	BIT	x		

Tabulka 12 – Otec – frazémy bez ekvivalence v češtině

Otec			Konotace		
čeština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
Být dítětem svého otce.	ČER3			x	
Co děti činí? Co při otci vidí.	BIT			x	
Jak my tátovi, tak i táta nám.	BIT			x	
Ještě strká tatínkovi nohy pod stůl.	LR	Je ještě malý.		x	
Kam rád chodí táta, tam i synek chvátá.	BIT			x	
Kdo neposlouchá tátu, prokáže poslušnost katu.	BIT			x	
Když umře táta, umře chleba, když umře máma, umře všechno.	BIT			x	
Lépe být otcem velkých synů, než synem velkých otců.	BIT			x	
Lépe jest, aby děti plakaly než otcové.	BIT			x	
Mají doly na povidla a tetovanýho tatínka.	LR	Jsou to chlubilové.		x	
Není přítelíčka nad tatíčka.	BIT		x		
Otcovská povolnost syna kazí.	BIT				x
Otec se mu utopil v podmáslí/seně.	BEČ	Je to nemanželské dítě		x	
Otec se mu utopil za kamny v loučích.	LR	Je to nemanželské dítě		x	
Otec se mu vyspal za kamny.	BEČ	Je to nemanželské dítě		x	
Otec stýskal a syn výskal.	BIT		x		
Syn otce moudřejší - radost; bratr bratra moudřejší - závist.	BIT			x	
Táta se mu zadusil v konopí.	LR	Je to nemanželské dítě		x	
Tvůj tatínek nebyl sklenářem.	LR	Stojíš mi ve světle.		x	
Po matce dcera, po otci syn.	ČP			x	

Otce mu vzal vítr na západ.	LR	Je to nemanželské dítě		x	
-----------------------------	----	------------------------	--	---	--

Tabulka 13 – Otec – frazémy bez ekvivalence ve španělštině

Otec			Konotace		
španělština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
A falta de hombres buenos, a mi padre hicieron alcalde.	RES	Příšloví kritizuje situace, kdy se dočká slávy někdo, kdo si to nezasluhuje.			x
A mi padre llamaron hogaza, y yo muérome de hambre.	RES	Užívá se jako výsměch lidem ze skromných poměrů, kteří se chlubí urozeným původem.			x
A padre guardador, hijo gastador.	RES	Kdo vynaložil úsilí na to, aby zlepšil své ekonomické postavení, neutráci tolik, jako ten, kdo něco má díky štědrosti svých předků.	x		
A quien su padre maldijo, llámese monstruo, y no hijo.	OST	Kritizuje děti, kteří nechovají patřičnou úctu ke svému otci.		x	
Amor de padre, que todo lo otro es aire.	RES	Ukazuje na otcovskou lásku.	x		
Casa de padre, viña de abuelo, olivar de bisabuelo.	OST	Příšloví doporučuje, že největší užitek přináší nový dům, letitá vinice a stoletý olivový háj.		x	
Consejo del padre, guárdelo el hijo con siete llaves.	REC	Doporučuje řídit se radami otce.	x		
Contra un padre no hay razón.	REC	Ukazuje na důležitost otce a staví ho do nadřazené pozice.	x		
Cuando seas padre, comerás carne.	REC	Ukazuje na výsady otce rodiny.	x		
De padre santo, hijo diablo.	RES	Někdy děti nezdědí dobré vlastnosti rodičů.	x		
De padre y muy señor mío.	DFE M	Označuje něco důležitého/závažného.		x	

El hijo que sale al padre, saca de duda a la madre.	REC	Díky fyziognomickým rysům, které odhalí jeho původ.		x	
El padre para castigar y la madre para tapar.	REC	Odráží tradiční rozdělení rodičovských rolí.			x
Entre padre e hijos, un notario y dos testigos.	RES	Vyjadřuje, že vztahy mezi dětmi a rodiči nejsou vždy srdečné.			x
Hermano mayor, padre menor.	REC	Příslloví hovoří o odpovědnosti starších sourozenců.		x	
Hija y madre son como uña y carne, sobre todo, contra el padre.	OST	Zdůrazňuje důležitost vztahu matka - dcera.		x	
Hijo de papá.	DFE M	Rozmazlené dítě z dobře postavené rodiny.		x	
Hijo eres y padre serás, con la vara que midas te medirán.	OST	Působí jako výstraha, jak se člověk chová ke svým rodičům, tak se budou jeho děti chovat k němu.		x	
Hijo eres, y padre serás, cual hicieres tal habrás.	RES	Působí jako výstraha, jak se člověk chová ke svým rodičům, tak se budou jeho děti chovat k němu.		x	
Hombre discreto, padre perfecto.	OST	Vyzdvihuje diskrétnost jako přednost otce.	x		
Lo que el padre ahorra, el hijo lo malogra.	REC	Jako výčitka těm, kteří nenásledují dobrý příklad svých rodičů.	x		
Lo que el padre fue lento ahorro, el hijo lo gasta a chorros.	OST	Jako výčitka těm, kteří nenásledují dobrý příklad svých rodičů.	x		
Luto por padre rico, sólo en los vestidos; luto por padre pobre, en las almas y en los corazones.	OST	Příslloví kritizuje situaci, kdy smutek ze ztráty otce závisí na dědictví, které po sobě zanechá.		x	
Llanto por padre pobre, largo porque no deja ni plata ni cobre; llanto por	OST	Příslloví kritizuje situaci, kdy smutek ze ztráty otce závisí na		x	

padre rico, dura tantico.		dědictví, které po sobě zanechá.			
Madre no viste, padre no tuviste, diablo te hiciste.	REC	Ukazuje na důležitost rodičů v životě jedince.		x	
Más feo que pegarle a un padre.	OST	Negativní hodnocení.		x	
¡Me cago en tu padre!	DFE M	Vyjadřuje rozčilení.		x	
Miente el padre al hijo, y no el hielo al granizo.	RES	Zdůrazňuje, jak dítěti může chybět otec.	x		
No hay amor que venza al paterno.	OST	Otcovská láska je bezpodmínečná.	x		
Padre diestro, el mejor maestro.	OST	Vyzdvihuje postavu otce.	x		
Padre viejo y manga rota, no es deshonra.	RES	Člověk by neměl opovrhovat něčím, co nám kdysi dobře sloužilo.		x	
Quien buen padre quiera ser, a un hijo más que a otro no ha de querer.	OST	Upřenosťování jednoho z dětí často způsobuje závist druhého.		x	
Tres hijas y una madre, cuatro diablos para un padre.	RES	Varje před spojením dcer s matkou proti otci, v převaze snáze dosáhnou svých cílů.		x	
Un buen padre vale por cien maestros.	REC	Vyzdvihuje postavu otce.	x		
De padre virtuoso, hijo vicioso.	OST	Někdy děti nezdědí dobré vlastnosti rodičů.	x		
El padre bueno a sus hijos pondrás freno.	OST	Příslolí radí, jak se má otec chovat ve vztahu k dětem.	x		

8.3. Rodiče

Do této kategorie se do jisté míry promítají charakteristiky, které jsme zmiňovali již výše u matky a u otce. Frazémy ukazují na skutečnost, že děti často dědí vlastnosti po svých rodičích (šj: *De padres gatos, hijos michinos*; *Por los hijos se conocen los padres, y los criados por los amos*; *A uso de iglesia catedral, cual fueron los padres, los hijos serán*; čj: *Být dítětem svých rodičů*). Objevuje se ale i opačný případ, kdy děti přednosti svých rodičů

nezdědí (*De padres sabios, hijos tontos*). Některé frazémy fungují jako doporučení, která nabádají chovat se k rodičům s úctou, protože v opačném případě můžeme očekávat stejné chování od svých dětí (šj: *De tus hijos sólo esperes lo que con tus padres hicieres; Lo que con tus padres hagas con tus hijos lo pagas*; čj: *Jak ty rodiče své, tak tě uctí dítky tvé*). Ve španělských frazémech je vztah rodičů a dětí zobrazen jako vůbec nejvřelejší, zatímco vzdálenější příbuzenství je nahlíženo s jistou nevraživostí (*Padres e hijos, son amigos; hermanos, indiferentes; y enemigos, los demás parientes; Los padres son seguros, los hermanos disidentes, y enemigos ocultos todos los demás parientes*).

Tabulka 14 – Rodiče – částečná ekvivalence

Rodiče				Konotace		
španělština	zdroj	čeština	zdroj	pozitivní	neutrální	negativní
De tus hijos sólo esperes lo que con tus padres hicieres.	REC	Jak ty rodiče své, tak tě uctí dítky tvé.	BIT			
A uso de iglesia catedral, cual fueron los padres los hijos serán.	RES	Být dítětem svých rodičů.	ČER3		x	

Tabulka 15 – Rodiče – frazémy bez ekvivalence ve španělštině

Rodiče			Konotace		
španělština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
Buena vida, padre y madre olvida.	RES	Kritika těch, kteří zlepši své postavení a ztratí zájem o své rodiče, kterým by měli vděčit za to, čím jsou.		x	
De padres gatos, hijos michinos.	CVC	Je logické, že se děti podobají rodičům.		x	
Dicen los niños en el portal que oyen a sus padres en el hogar.	OST	Nabádá, aby byl člověk opatrný v rozhovorech před dětmi, které mají tendenci opakovat, co slyší.		x	
Entre padres e hijos, hay litigios.	CVC	V rodině mnohdy panují neshody.			x

Entre padres e hijos no se ha de reparar en pelillos.	OST	Radí udržovat dobré vztahy s nejbližší rodinou a odpouštět malé neshody, aby se zabránilo velkým.		x	
Entre padres y hermanos, no metas tus manos.	RES	Nabádá nevměšovat se do záležitostí rodičů a sourozenců.		x	
Honra siempre a tus padres, y verás muchos navidades.	OST	Nabádá k úctě k rodičům.	x		
Lo que con tus padres hagas con tus hijos lo pagas.	REC	Příslloví doporučuje chovat se dobře k rodičům, protože v opačném případě na to může jedinec doplatit, až bude mít vlastní děti.		x	
Los padres á yugadas, y los hijos á pulgadas.	RES	Když se dědictví rozdělí mezi mnoho dětí, na každého zbytek málo.		x	
Los padres son seguros, los hermanos disidentes, y enemigos ocultos todos los demás parientes.	REC	Příslloví nás varuje, abychom nepokládali za rodinu postavy, které nestojí v jejím jádru.	x		
Ni padre, ni madre, ni can que le ladre.	OST	Říká se o tom, kdo je o samotě.		x	
Ni tengo padre, ni madre, ni perro que me ladre.	RES	Říká se o tom, kdo je o samotě.		x	
Padres e hijos, son amigos; hermanos, indiferentes; y enemigos, los demás parientes.	OST	Příslloví nás varuje, abychom nepokládali za rodinu postavy, které nestojí v jejím jádru.	x		
Por los hijos se conocen los padres, y los criados por los amos.	OST	Je logické, že se děti podobají rodičům.		x	
De padres sabios, hijos tontos.	OST	Někdy děti nezdědí vlastnosti rodičů.	x		

8.4. Děti

Zatímco rodiče jsou ve frazeologii zobrazováni velmi pozitivně, u dětí není situace zdaleka tak jednoznačná. Na jedné straně existuje v obou jazycích celá řada frazémů, které hodnotí děti velice kladně, často jako radost a smysl života rodičů (šj: *Matrimonio sin hijos, guiso sin aceite; Quien hijos no tiene, sólo eso le duele; Buena tela hila quien su hijo cría*; čj: *Rodina bez dětí, den bez slunce; Děti jsou požehnáním rodiny*). Na straně druhé existuje ve španělštině skupina frazémů, byť žertovného charakteru, která nahlíží na děti velmi negativně, většinou jako na zdroj starostí a rodičovské odpovědnosti (*Los hijos son una enfermedad de nueve meses, y una convalecencia de toda la vida; Quien quiere tener hijos, quiere hacer dolores y litigios; Tantos hijos, tantos males; Niños y mujeres, dan más disgustos que placeres*). V české frazeologii nezaujímají děti příliš rozsáhlý prostor, velmi často se ve frazémech objevuje srovnání dětí s jejich rodiči (*Být dítětem svých rodičů, Co děti činí? Co při otci vidí*), stejný motiv nalezneme i ve španělštině (*De padres gatos, hijos michinos; El hijo de la gata, ratones mata*).

Zajímavá je skupina španělských frazémů, která nabádá k tomu mít co největší počet dětí. Je zřejmé, že tyto frazémy pocházejí z historického období, kdy byla dětská úmrtnost vysoká a děti pro rodiče představovaly zdroj pracovní síly a jistou investici na stáří. Často jsou ve frazémech také přirovnávány ke zvířatům, či hmotnému majetku (*Hijos y pollos, muchos son pocos; De hijos y corderos, los campos llenos; De hijos y de bienes, tu casa llenes; De vidrios y de hijos, muchos porque se quiebran*). Na druhou stranu lze nalézt i frazémy s naprosto opačným obsahem, které upozorňují na to, že čím více dětí, tím těžší je uživit je (*Ten hijos, y serás pobre; No te dé Dios más mal que muchos hijos y poco pan; Con muchos hijos no hay hombre rico; Quien tiene muchos hijos y poco pan, tómelos por la mano y dígales un cantar*).

Velký prostor je ve španělské frazeologii vyhrazen tématu výchovy dětí. Většina frazémů připomíná význam disciplíny a spravedlivého trestu, snaží se na rodiče působit didakticky a přesvědčit je, že trest představuje pro jejich děti dobro a důkaz rodičovské lásky (*El padre bueno, a sus hijos pondrá freno; Al hijo más amado, del pan y del palo, Niño bien amado, niño bien castigado; A hijo malo, pan y palo; Al niño su madre castíguele, límpiele y hártelo*). Některé upozorňují na to, že příliš mírná výchova může mít fatální následky (*El que a su hijo consiente, está criando una serpiente; Hijo mimado, hijo malcriado*).

Existuje i skupina frazémů, která popisuje, jak přílišná láska rodičů způsobuje přehlížení nedostatků dětí a má na ně negativní dopad (*Tanto quiso el diablo a su hijo que le sacó un*

ojo; ¿Dónde tiene mi niño lo feo, que no lo veo?; A escarabajo, sus hijos le parecen granos de oro; A nadie le parecieron sus hijos feos).

Tabulka 16 – Děti – částečná ekvivalence

Děti				Konotace		
španělština	zdroj	čeština	zdroj	pozitivní	neutrální	negativní
De tus hijos sólo esperes lo que con tus padres hicieras.	REC	Jak ty rodiče své, tak tě uctí dítky tvé.	BIT		x	
Matrimonio sin hijos, guiso sin aceite.	REC	Rodina bez dětí, den bez slunce.	BIT	x		

Tabulka 17 – Děti – frazémy bez ekvivalence v češtině

Děti			Konotace		
čeština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
Být dítětem svého otce/své matky.	ČER3			x	
Být dítětem svých rodičů.	ČER3			x	
Co děti činí? Co při otci vidí.	BIT			x	
Děti jsou požehnáním rodiny.	BIT		x		
Dítě špiní a dere, matka šije a pere.	BIT				x
Dítě za ruku, matku za srdce.	BIT		x		
Chudá matka spíše sedm dětí vychová, než sedmero dětí jednu matku vyživí.	BIT				x
Lépe jest, aby děti plakaly, než otcové.	BIT			x	
Našla to dítě na mezi.	BEČ	Je to nemanželské dítě.		x	

Tabulka 18 – Děti – frazémy bez ekvivalence ve španělštině

Děti			Konotace		
španělština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
A escarabajo, sus hijos le parecen granos de oro.	CVC	Láska k člověku může způsobit, že přehlízíme jeho nedostatky.	x		

A hijo malo, pan y palo.	RES	Má se насыtit, ale také přísně vychovat.			x
A nadie le parecieron sus hijos feos.	CVC	Láska k člověku může způsobit, že přehlízíme jeho nedostatky.	x		
A quien Dios no le da hijos, el diablo le da sobrinos.	CVC	V některých případech musí bezstarostný člověk snášet starosti jiných.		x	
A uso de iglesia catedral, cual fueron padres los hijos serán.	RES	Je logické, že se děti podobají rodičům.		x	
Al niño su madre castíguele, límpiele y hártete.	RES	Ukazuje nejdůležitější úlohu matky.		x	
Al vino y al niño hay que criarlos con cariño.	REC	Dítě potřebuje lásku.	x		
Amor de niño agua en cestillo.	RES	Přísluví doporučuje příliš nevěřit dětským sympatiím, které nemívají dlouhého trvání.			x
Antes faltará la madre al hijo que el hielo al granizo.	OST	Ukazuje na důležitost matky.		x	
Ara con niños, segarás cadillos.	CVC	Pokud si pro práci vybereme nezkušeného pomocníka, mnoho užítu nám to nepřinese.			x
Buena tela hila quien su hijo cría.	RES	Vyplatí se dobře vychovat své děti.	x		
Cada/cualquier/todo hijo de vecino.	DFE M	Všichni.		x	
Ceño y enseño, de mal hijo hace bueno.	RES	Kladně hodnotí disciplínu.		x	
Costumbres y dineros hacen hijos caballeros.	RES	Pozornost a uznání je snadnější dosáhnout s bohatstvím a dobrými způsoby.	x		
Da educación a tus hijos si quieres verla en tus nietos.	REC	Když děti dobře vychováme, je pravděpodobné, že budou dobře vychovaní i vnoučata.	x		
Dar del pan y del palo, para hacer buen hijo del malo.	REC	Má se насыtit, ale také přísně vychovat.		x	

De hijos y de corderos, los campos llenos.	RES	Příslloví kladně hodnotí mít větší počet dětí.	x		
De hijos y de bienes, tu casa llenes.	REC	Příslloví kladně hodnotí mít větší počet dětí.	x		
De padres gatos, hijos michinos.	CVC	Je logické, že se děti podobají rodičům.		x	
Dicen los niños en el portal que oyen a sus padres en el hogar.	OST	Nabádá, aby byl člověk opatrný v rozhovorech před dětmi, které mají tendenci opakovat, co slyší.		x	
Donde hay hijos, ni parientes ni amigos.	RES	Děti jsou prioritou rodičů před všemi ostatními mezilidskými vztahy.	x		
¿Dónde tiene mi niño lo feo, que no lo veo?	OST	Láska k člověku může způsobit, že přehlízíme jeho nedostatky.	x		
El hijo de la gata, ratones mata.	CVC	Děti často přebírají zvyky rodičů.		x	
El padre bueno a sus hijos pondrás freno.	OST	Příslloví radí, jak se má otec chovat ve vztahu k dětem.		x	
El perro y el niño, donde ven cariño.	REC	Jak pes, tak dítě, potřebují lásku.	x		
Entre padre e hijos, un notario y dos testigos.	RES	Vyjadřuje, že vztahy mezi dětmi a rodiči, nejsou vždy srdečné.			x
Hijo de viuda, o mal criado o mal acostumbrado.	OST	Ukazuje, jak důležitá je postava otce v životě dítěte.			x
Hijo malo, más vale doliente que sano.	RES	Protože nemocný nebude mít sílu provádět špatnosti.			x
Hijo mimado, hijo malcriado.	OST	Je důležité dítě nerozmazlit.			x
Hijo sin dolor, madre sin amor.	RES	Člověk si v životě váží toho, co stojí úsilí.		x	
Hijo tardano, huérfano temprano.	RES	Děti starých rodičů se brzy stanou sirotky.		x	
Hijos criados, trabajos doblados.	CVC	Čím starší jsou děti, tím větší přinášejí starosti.		x	
Hijos de mis hijos, dos veces mis hijos.	OST	Ukazuje náklonnost prarodičů k vnoučatům.	x		
Lo que con tus padres hagas con tus hijos lo pagas.	REC	Příslloví doporučuje chovat se dobře k rodičům, protože v opačném případě na to		x	

		může jedinec doplatit, až bude mít vlastní děti.			
Lo que el niño olló en el hogar, eso dice en el portal.	CVC	Nabádá, aby byl člověk opatrný v rozhovorech před dětmi, které mají tendenci opakovat, co slyší.		x	
Lo que valga una mujer, en sus hijos se ha de ver.	REC	Protože ve většině případů jsou děti odrazem rodičů.		x	
Los hijos son la riqueza del pobre.	OST	Protože ho jednou budou žít.	x		
Los hijos son un mal deseado.	OST	Protože představují radost i starost.	x		x
Los hijos unen y las nueras desunen.	REC	Staví do opozice děti, které rodinu spojují a snachy, které zasévají sváry.	x		
Los padres á yugadas, y los hijos á pulgadas.	RES	Když se dědictví rozdělí mezi mnoho dětí, na každého zbytek málo.		x	
Mis hijos criados, mis duelos doblados.	REC	Čím starší jsou děti, tím větší přinášejí starosti.			
Nadie puede hacer por los niños lo que hacen los abuelos.	REC	Kladně hodnotí vztah prarodičů k vnoučatům.		x	
No críes hijo ajeno, no sabes si te saldrá bueno.	REC	Vychovat nevlastní dítě je vždy těžší.		x	
Padres e hijos, son amigos; hermanos, indiferentes; y enemigos, los demás parientes.	OST	Příslloví nás varuje, abychom nepokládali za rodinu postavy, které nestojí v jejím jádru.	x		
Por fiar a tus hijos verás, no sobre quien más te quiere, sino sobre quien te saca más.	OST	Příslloví radí nedůvěřovat slepě svým dětem, protože je často zajímá hlavně materiální zisk.			x
Quien buen padre quiera ser, a un hijo más que a otro no ha de querer.	OST	Upřednostňování jednoho z dětí často způsobuje závist druhého.		x	
Quien hijo cría, oro cría.	REC	Příslloví v dětech spatřuje investici do budoucna.	x		
Quien hijos no tiene, sólo eso le duele.	OST	Děti bývají často smyslem života.	x		

Quien quiere tener hijos, quiere tener dolores y litigios.	OST	Zdůrazňuje, že děti nepřinášejí pouze radost, ale i starost.			x
Quien tiene hijos y ovejas, nunca le faltan quejas.	RES	Obojí může přinášet problémy.			x
Tanto quiso el diablo a su hijo que le sacó un ojo.	CVC	Opičí láska dětem neprospívá.		x	
Tantos hijos, tantos males.	REC	Zdůrazňuje, že děti nepřinášejí pouze radost, ale i starost.			x
Un padre para cien hijos, y no cien hijos para un padre.	RES	Láska, kterou otec chová ke svým dětem je někdy opětována nevděčností.			x
Los hijos son una enfermedad de nueve meses, y una convalecencia de toda la vida.	OST	Zdůrazňuje, že děti nepřinášejí pouze radost, ale i starost.			x
Hijos y pollos, muchos son pocos.	OST	Přísluví pokládá za výhodu mít početnou rodinu.	x		
No te dé Dios más mal que muchos hijos y poco pan.	OST	Mnoho dětí je těžké uživit.			x
Con muchos hijos no hay hombre rico.	OST	Mnoho dětí je těžké uživit.			x
Ten hijos, y serás pobre.	OST	Mnoho dětí je těžké uživit.			x
Quien sólo tiene un hijo, sólo tiene un ojo.	OST	Přísluví pokládá za výhodu mít početnou rodinu.	x		
Hijo único, pocas veces bien criado.	OST	Jedináčci můžou být někdy špatně vychovaní.			x
Quien tiene muchos hijos y poco pan, tómelos por la mano y dígaes un cantar.	OST	Mnoho dětí je těžké uživit.			x
A quien su padre maldijo, llámese monstruo, y no hijo.	OST	Kritizuje děti, které nechovají patřičnou úctu ke svému otci.			x
Al hijo querido, el mayor regalo es el castigo.	OST	Při výchově je mnohdy důležitá přísnost.	x		
De padres sabios, hijos tontos.	OST	Někdy děti nezdědí vlastnosti rodičů.			x

El que a su hijo consiente, está criando una serpiente.	OST	Při výchově je mnohdy důležitá přísnost.			x
Niño bien amado, niño bien castigado.	OST	Při výchově je mnohdy důležitá přísnost.	x		
Niño que bebe vino y mujer que habla latín, no han de tener buen fin.	OST	Obě věci jsou u zmíněných osob považovány za nepatřičné.		x	
Niños y gente loca, la verdad en la boca; cuerdos y sabios, mentira en los labios.	OST	Upřímnější jsou mnohdy ti, co méně přemýšlejí.	x		
Niños y mujeres, dan más disgustos que placeres.	OST	Příslloví srovnává děti se ženami a hodnotí je negativně.			x
De vidrios y de hijos, muchos porque se quiebran.	OST	Příslloví kladně hodnotí větší počet dětí.	x		

8.5. Dcera

Španělská frazeologie nám jasně ukazuje výrazný rozdíl mezi mužskými a ženskými potomky. Nelze sice tvrdit, že by dcera byla zobrazována pouze negativně, ale je zřejmé, že významu, který je ve frazeologii přisuzován synovi, může dcera jen stěží konkurovat. Mnoho frazémů odkazuje na její podružné postavení (*Parto malo, hija en cabo; Más vale el hijo en la horca, que la hija en la boda; Hija primera, ni nazca ni muera; Dieciocho hijas divinas valen menos que un hijo jorobado*). Zajímavé je, že v české frazeologii tento motiv zcela chybí, ačkoliv ani zde dcera negativnímu zobrazení neunikne. Nejčastěji se však jedná spíše o žertovné frazémy, kde je dcera srovnávána s matkou a zobrazována jako ta, která dědí její špatné vlastnosti (*Bláznivá matka, bláznivá i dcera; Dcera nemnoho lepší bývá nežli matka; Jaká matka, taková dcera a obě od lucipera; Vezmi matku s dcerou, hlavičku ti sperou*).

Ve španělské frazeologii existuje i celá řada frazémů, ve kterých je dcera hodnocena velmi kladně. Důvody jsou většinou dva. Jednak je rodiči oceňována její úloha v domácnosti, lze očekávat, že se o ně ve stáří postará (*Heredad buena es, una hija para la vejez; La hija y la heredad, para la mayor edad; o para la ancianidad, Al hombre venturoso, la hija le nace primero*), jednak se předpokládá, že dceřiným sňatkem získá rodina nového "syna" (*La*

buena hija trae buen hijo; pues cuando se casa, trae buen yerno a casa; Quien casa a una hija, gana un hijo; quien casa un hijo, pierde el hijo).

Dalším důležitým tématem, jak ve španělské, tak v české frazeologii je manželství. V obou jazycích převládá přesvědčení, že dcera by se měla vdát co nejdříve, protože s přibývajícím věkem šance na sňatek klesají. Zatímco u syna jako nositele rodu záleží na výběru manželky, u dcery se k tomuto nepřihlíží (šj: *Casa al hijo cuando quisieras, y á la hija cuando pudieras; Case tu hija, y pece fresco, gastele presto; A los quince un duque quiere; a los veinte, a cualquiera que ducados tuviera; y a los veinte pasados, al primero que venga, aunque no tenga ducados; La hija a quien la pidiere; el hijo se ha de mirar a quién se ha de dar; Por casar tus hijas promete casas y viñas; čj: Ožeň syna, kdy chceš, a vdej dceru, kdy můžeš; Nejlépe dceru vdáti, když ženiši berou; Děvče do dvanácti češ, do šestnácti strěž, po šestnácti děkuj tomu, kdo vyvede dceru z domu; Dospělé dcery a přezrálé ovoce časem zčervívají).*

Tabulka 19 – Dcera – úplná ekvivalence

Dcera				Konotace		
španělština	zdroj	čeština	zdroj	pozitivní	neutrální	negativní
Como es la madre, así es la hija.	REC	Jaká matka, taková dcera.	BIT		x	
Cuando escojas la hija, mira a la madre.	REC	Bera dceru hled' na matku.	BIT		x	
Casa al hijo cuando quisieras, y á la hija cuando pudieras.	RES	Ožeň syna, kdy chceš, a vdej dceru, kdy můžeš.	BIT		x	

Tabulka 20 – Dcera – částečná ekvivalence

Dcera				Konotace		
španělština	zdroj	čeština	zdroj	pozitivní	neutrální	negativní
Case tu hija, y pece fresco, gastele presto.	OST	Nejlépe dceru vdáti, když ženiši berou.	BIT		x	
Cual es la madre, así las hijas salen.	CVC	Jaká matka, taková dcera.	BIT		x	

Tabulka 21 – Dcera – frazémy bez ekvivalence v češtině

Dcera			Konotace		
čeština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
Bláznivá matka, bláznivá i dcera.	ČP				x
Dcera nemnoho lepší bývá nežli matka.	ČP				x
Děvče do dvanácti češ, do šestnácti střež, po šestnácti děkuj tomu, kdo vyvede dceru z domu.	BIT			x	
Dospělé dcery a přezrálé ovoce časem zčervívají.	ČP				x
Chodí za rychtářovou dcerou.	LR	Šmajdá		x	
Jaká matka, taková dcera a obě od lucipera.	BIT				x
Jednou dcerou dvou zeťů dostat.	LR	Za jednu službu dostat mnoho dobrého.		x	
Oddali ho s provazníkovou dcerou.	LR	Oběsili ho.		x	
Vezmi matku s dcerou, hlavičku ti sperou.	BIT				x

Tabulka 22 – Dcera – frazémy bez ekvivalence ve španělštině

Dcera			Konotace		
španělština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
A hija casada, los yernos a la puerta.	RES	Užívá se, když se nějaké řešení objeví pozdě.		x	
A la hija casada, sálennos yernos.	RES	Užívá se, když se nějaké řešení objeví pozdě.		x	
A la hija hambrienta y vestida, y el hijo, harto y descalzo.	OST	Syn by měl být podle přísloví dobře živený, protože je potřeba, aby pracoval. U dcery se klade větší důraz na oblečení, aby se mohla dobře provdat.		x	
A la hija mala, dineros y casarla.	RES	Aby ji živil manžel.			x

A la más cuerda, menos cuerda, porque es más fácil que se pierda.	OST	Uhlídat dceru je obzvlášť těžké, pokud je chytrá.		x	
A los quince un duque quiere; a los veinte, a cualquiera que ducados tuviera; y los veinte pasados, al primero que venga, aunque ni tenga ducados.	OST	Ženu s přibývajícím věkem slevují ze svých požadavků.		x	
A ti lo digo, hijuela; entiéndelo tú, mi nuera.	RES	Příslloví nám odhaluje způsob, jak odsoudit jednání někoho v jeho přítomnosti tím, že chybu přisoudíme třetí osobě.		x	
A tu hija más lista no la pierdas de vista.	REC	Uhlídat dceru je obzvlášť těžké, pokud je chytrá.		x	
Al comer de las morcillas, ríen la madre y las hijas, y al pagar, todos a llorar.	RES	Vše má svou cenu a své důsledky.		x	
Al hijo de la hija, métele en la vedija; al de la nuera, dále del pan y échale fuera.	RES	Vyjadřuje větší náklonnost k vnoučatům od dcery.		x	
Al hijo de tu vecina, quítale el moco y cásale con tu hija.	RES	Protože ji zná celý život.		x	
Al hombre venturoso, la hija le nace primero.	RES	Aby mohla později pomáhat při výchově mužských potomků.	x		
Antes barba blanca para tu hija, que muchacho de crencha partida.	RES	Při výběru zete je třeba vzít na vědomí, že je důležitější rozum, než věk.		x	
Aquella es mi nuera, la de los pabilones en la rueca; y aquella es mi hija, la que bonito lo hila.	OST	Ukazuje na problematický vztah tchyně a snachy.	x		
Calzones rotos no deshonra al que los lleva, sino a su hija, a su mujer o a su nuera.	OST	Žena je ta, kdo vykonává domácí práce.			x
De buena vida planta la viña, y de buena madre la hija.	RES	Radí dobře si vybrat ženu, protože na ní		x	

		bude záležet výchova dětí.			
De madres disolutas, hijas putas.	OST	Odkazuje na špatnou mateřskou výchovu.			x
Dieciocho hijas divinas valen menos que un hijo jorobado.	OST	Příslloví přikládá větší důležitost mužským potomkům.			x
El hijo harto y rompido, la hija hambrienta y vestida.	RES	Syn by měl být podle přísloví dobře živený, protože je potřeba, aby pracoval. U dcery se klade větší důraz na oblečení, aby se mohla dobře provdát.		x	
Heredad buena es, una hija para la vejez.	OST	Předpokládá se, že dcera se o rodiče ve stáří postará.	x		
Hija casada, hija apartada.	OST	Manželství dcery může pro rodiče znamenat její ztrátu.		x	
Hija desposada, hija enajenada.	RES	Manželství dcery může pro rodiče znamenat její ztrátu.		x	
Hija primera, ni nazca ni muera.	RES	Příslloví považuje za nevýhodu mít jako první dítě dceru.			x
Hija y madre son como uña y carne, sobre todo, contra el padre.	OST	Zdůrazňuje důležitost vztahu matka - dcera.			x
Hijo de mi hija, nieto ser; hijo de mi hijo, no saber.	CVC	Vyjadřuje větší náklonnost k vnoučatům od dcery.		x	
La buena hija trae buen hijo; pues cuando se casa, trae buen yerno a casa.	OST	Díky dceřině sňatku získá rodina nového syna.	x		
La buena madre cría buena hija.	OST	Ukazuje, že dcery se často podobají matkám.	x		
La cabra va por la viña, como hace la madre hace la hija.	OST	Dcera často následuje příkladu své matky.		x	
La hija a quien la pidiere; el hijo se ha de mirar a quién se ha de dar.	REC	U syna je důležité správně vybrat manželku, u dcery nikoliv.		x	

La hija al huso, y el hijo, al escudo.	REC	Ukazuje, že dcera by se měla učit ženským pracem a syn mužským.		x	
La hija y la heredad, para la mayor edad; o para la ancianidad.	OST	Předpokládá se, že dcera se o rodiče ve stáří postará.	x		
La madre y la hija, por dar y tomar son amigas.	RES	Ukazuje, že lidé s podobným charakterem si jsou blízcí.	x		
Las madres hacendosas hacen las hijas perezosas.	CVC	Když dítě v dobrém úmyslu odprostíme od povinností, následek může být fatální.			x
Los hijos de la hija, junto a la vendija; los de la nuera un poquito más afuera.	OST	Vyjadřuje větší náklonnost k vnoučatům od dcery.		x	
Los hijos de mis hijas, mis nietos son; los de mis hijos, no lo sé yo.	OST	Vyjadřuje větší náklonnost k vnoučatům od dcery.		x	
Madre e hija caben en una camisa; suegra y nuera ni dentro ni fuera.	REC	Staví do opozice vztah matky a dcery; často idealizovaný, a vztah tchyně a snachy zobrazovaný často jako problematický.	x		
Madre e hija caben en una camisa; suegra y nuera no caben en la tela.	REC	Staví do opozice vztah matky a dcery; často idealizovaný, a vztah tchyně a snachy zobrazovaný často jako problematický.	x		
Madre piadosa, cría hija medrosa.	RES	Kristizuje přílišnou laskavost matky.			x
Más vale el hijo en la horca, que la hija en la boda.	RES	Přísluví přikládá větší důležitost mužským potomkům.			x
Parto malo, hija en cabo.	RES	Užívá se v situacích, kdy člověk vynaložil velké úsilí, ale výsledek se nedostavil.			x

Por casar tus hijas promete casas y viñas.	OST	Příslloví klade důraz na to, aby se dcera včas provdala.		x	
Quien casa una hija, gana un hijo.	REC	Díky dceřině sňatku získá rodina nového syna.	x		
Quien casa una hija, gana un hijo; quien casa un hijo, pierde el hijo.	OST	Díky dceřině sňatku získá rodina nového syna; synův sňatek naopak znamená jeho ztrátu.	x		
Tres hijas y una madre, cuatro diablos para un padre.	RES	Varuje proti spojení dcer s matkou proti otci, v převaze snáze dosáhnou svých cílů.			x

8.6. Syn

Postava syna se ve frazémech velmi často objevuje ve spojení s otcem, či s dcerou. Právě dvojice dcera - syn je ve španělské frazeologii zobrazována zcela odlišně. Syn se ve srovnání s dcerou ve frazeologii těší velké důležitosti. Je zřejmé, že se do těchto frazémů promítá období, kdy syn pro rodiče představoval pracovní sílu, pomáhal otci s fyzickou prací, na které mnohdy závisela obživa rodiny. Mnohé frazémy také ukazují na důležitost naučit syna nějaké řemeslo, aby v životě obstál (*Dieciocho hijas divinas valen menos que un hijo jorobado; Nazca mi hijo varón, aunque sea ladrón; Más vale hijo en la horca, que la hija en la boda; A tu hijo dale oficio, que el ocio es padre del vicio; A tu hijo, buen nombre y oficio*). Další skupinou frazémů jsou ty, které kladou důraz na výživu syna, zřejmě právě kvůli jeho významu při fyzické práci, zatímco u dcery se upřednostňuje investovat do obléčení, aby snáze vstoupila do manželství. Jak již bylo řečeno v předchozí kapitole, u syna se na rozdíl od dcery s uzavřením sňatku nespěchá (*A la hija hambrienta y vestida, y el hijo, harto y descalzo; El hijo harto y rompido, la hija hambrienta y vestida; Casa al hijo cuando quisieras, y á la hija cuando pudieras*). Stejný motiv lze nalézt i v češtině (*Ožeň syna, kdy chceš, a vdej dceru, kdy můžeš*).

Ve španělské frazeologii jsou často zdůrazňovány odlišnosti mezi otcem a synem, syn je většinou v porovnání s otcem nahlížen negativně jako ten, co nedostáhl morálních kvalit otce, nebo jako ten kdo rozhýřil otcův majetek (*A padre guardador, hijo gastador; Al hijo gastador, barro en la mano; De padre santo, hijo diablo; Lo que el padre ahorra, el hijo lo*

malogra; Lo que el padre fue lento ahorro, el hijo lo gasta a chorros). I v české frazeologii je syn dáván do spojitosti s otcem, nikoliv však v negativním slova smyslu (*Kam rád chodí táta, tam i synek chvátá; Jaký mlynář, taký mlýn, jaký otec, taký syn*).

Ve španělské frazeologii se syn objevuje v celé řadě despektivních výrazů, většinou se však jedná, jak již bylo popsáno výše, o útok na někoho skrze jeho matku (*Hijo de puta; hijo de perra; hijo de su madre; hijo de la grandísima (puta); hijo de tal*).

Tabulka 23 – Syn – úplná ekvivalence

Syn				Konotace		
španělština	zdroj	čeština	zdroj	pozitivní	neutrální	negativní
Casa al hijo cuando quisieras, y á la hija cuando pudieras.	RES	Ožeň syna, kdy chceš, a vdej dceru, kdy můžeš.	BIT		x	

Tabulka 24 – Syn – částečná ekvivalence

Syn				Konotace		
španělština	zdroj	čeština	zdroj	pozitivní	neutrální	negativní
Como es el padre, así es el hijo.	REC	Jaký otec, taký syn; jaká voda, taký mlýn; jaké dřevo, taký klín.	BIT		x	
Tal el padre, tal el hijo.	REC	Jaký mlynář, taký mlýn; jaký otec taký syn.	BIT		x	

Tabulka 25 – Syn – frazémy bez ekvivalence v češtině

Syn			Konotace		
čeština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
Čím milejší syn, tím větší metlu viň.	BIT				x
Jeden otec deset synů vychová, ale deset synův jednoho otce neuživí.	BIT				x
Kam rád chodí táta, tam i synek chvátá.	BIT			x	
Komu Bůh dal syny, uť je a kárej za viny.	BIT			x	
Lépe býti otcem velkých synů, než synem malých otců.	BIT			x	
Otcovská povolnost syna kazí.	BIT			x	

Otec stýskal a syn výskal.	BIT				x
Syn otce moudřejší - radost; bratr bratra moudřejší - závist.	BIT			x	

Tabulka 26 – Syn – frazémy bez ekvivalence ve španělštině

Syn			Konotace		
španělština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
A padre guardador, hijo gastador.	RES	Kdo vynaložil úsilí na to, aby zlepšil své ekonomické postavení, neutráci tolik, jako ten, kdo něco má díky štědrosti svých předků.			x
A tu hijo, buen nombre y oficio.	RES	Příslloví zdůrazňuje nutnost vykonávat nějakou profesi.		x	
A tu hijo dále oficio, que el ocio es padre del vicio.	REC	Příslloví zdůrazňuje nutnost vykonávat nějakou profesi.		x	
Al hijo de tu vecina, quítale el moco y cásale con tu hija.	RES	Protože ji zná celý život.		x	
Al hijo gastador, barro en la mano.	RES	Aby pracoval.			x
Casa tu hijo con tu igual, y no dirán de ti mal.	RES	Doporučuje najít si partnera se stejnou sociální pozicí.		x	
Consejo del padre, guárdelo el hijo con siete llaves.	REC	Doporučuje řídit se radami otce.		x	
De padre santo, hijo diablo.	RES	Někdy děti nezdědí dobré vlastnosti rodičů.			x
El hijo de la puta á su madre saca de duda.	RES	Díky fyziognomickým rysům, které odhalí jeho původ.		x	
El hijo harto y rompido, la hija	RES	Syn by měl být podle přísloví dobře živený, protože je potřeba, aby pracoval. U		x	

hambrienta y vestida.		dcery se klade větší důraz na oblečení, aby se mohla dobře provdat.			
El hijo que sale al padre, saca de duda a la madre.	REC	Díky fyziognomickým rysům, které odhalí jeho původ.		x	
El perro, mi amigo; la mujer, mi enemigo; el hijo, mi señor.	RES	Staví do popředí vztah otce k synovi a na druhou stranu zdůrazňuje nepřátelství mezi matkou a otcem.	x		
El que tenga hijo varón, no llame a otro ladrón.	REC	Doporučuje nekritizovat cizí nedostatky, protože se člověk může ocitnout ve stejné situaci.			x
Hijo de la Gran Bretaña.	DFEM	Člověk se špatnými úmysly.		x	
Hijo de la grandísima (puta).	DFEM	Urážka.		x	
Hijo de papá.	DFEM	Rozmazlené dítě z dobře postavené rodiny.		x	
Hijo de perra	DFEM	Urážka.		x	
Hijo de puta.	DFEM	Urážka.		x	
Hijo de su madre.	DFEM	Urážka.		x	
Hijo de tal	DFEM	Urážka.		x	
Hijo de mi hija, nieto ser; hijo de mi hijo, no saber.	CVC	Vyjadřuje větší náklonnost k vnoučatům od dcery.		x	
Hijo eres, y padre serás, cual hicieras tal habrás.	RES	Působí jako výstraha, jak se člověk chová ke svým rodičům, tak se budou jeho děti chovat k němu.		x	
La hija al huso, y el hijo, al escudo.	REC	Ukazuje, že dcera by se měla učit ženským pracem a syn mužským.		x	
Lo que el padre ahorra, el hijo lo malogra.	REC	Jako výčitka těm, kteří nenásledují dobrý příklad svých rodičů.			x
Lo que el padre fue lento ahorro, el hijo lo gasta a chorros.	OST	Jako výčitka těm, kteří nenásledují dobrý příklad svých rodičů.			x

Los hijos de mis hijas, mis nietos son; los de mis hijos, no lo sé yo.	OST	Vyjadřuje větší náklonnost k vnoučatům od dcery.		x	
Mal hijo y buen marinero, mueren lejos.	REC	Oba daleko od rodiny.			x
Más vale el hijo en la horca, que la hija en la boda.	RES	Příslloví přikládá větší důležitost mužským potomkům.	x		
Miente el padre al hijo, y no el hielo al granizo.	RES	Zdůrazňuje, jak synovi může chybět otec.		x	
Nazca mi hijo varón, aunque sea ladrón.	REC	Příslloví přikládá větší důležitost mužským potomkům.	x		
Quien casa una hija, gana un hijo.	REC	Díky dceřině sňatku získá rodina nového syna.	x		
Quien casa una hija, gana un hijo; quien casa un hijo, pierde el hijo.	OST	Díky dceřině sňatku získá rodina nového syna; synův sňatek naopak znamená jeho ztrátu.		x	
Quien tiene hijo varón, no dé voces al ladrón.	CVC	Doporučuje nekritizovat cizí nedostatky, protože se člověk může ocitnout ve stejné situaci.			x
A la hija hambrienta y vestida, y el hijo, harto y descalzo.	OST	Syn by měl být podle přísloví dobře živený, protože je potřeba, aby pracoval. U dcery se klade větší důraz na oblečení, aby se mohla dobře provdat.		x	
Dieciocho hijas divinas valen menos que un hijo jorobado.	OST	Příslloví přikládá větší důležitost mužským potomkům.	x		
Hijo eres, y padre serás, con la vara que midas te medirán.	OST	Působí jako výstraha, jak se člověk chová ke svým rodičům, tak se budou jeho děti chovat k němu.		x	

De padre virtuoso, hijo vicioso.	OST	Někdy děti nezdědí dobré vlastnosti rodičů.			x
----------------------------------	-----	---	--	--	---

8.7. Sourozenci

Sourozenci (je třeba dodat, že se jedná spíše o bratry, výskyt slova *sestra* byl jak v české, tak ve španělské frazeologii minimální) jsou ve frazeologii zobrazování velice různorodě. Na jedné straně stojí skupina frazémů, které odkazují na dobré sourozenecké vztahy, vidí v sourozencích podporu, ochranu a často demonstuje jejich jedinečnost tím, že je staví do kontrastu s jinými osobami mimo příbuzenský vztah, nejčastěji s přáteli (čj: *Dobré bratrstvo nad bohatství; Mít někoho rád jako bratra*; šj: *El hermano para el día malo; En gran peligro, mejor es el hermano que el amigo; Entre hermanos, no metas tus manos; Quien no tiene hermano, no tiene pie ni mano*). Na druhé straně však existují frazémy, které zobrazují sourozence jako nepřátele, rivaly a ukazují na nevraživost mezi nimi (čj: *Bratři snášenliví – veliké divy; Dva bratři na jednom dvoře jako dva kohouti na jednom smetišti dlouho se nesnesou*; šj: *Ira de hermanos, ira de diablos; No hay guerra más hiriente que entre hermanos y parientes; Quien dijo hermano, dijo herir con la mano*). Častým tématem ve španělské frazeologii je ve vztahu k sourozencům materiální bohatství. Frazémy ukazují lakotu a touhu po bohatství jako největší překážku dobrého fungování sourozeneckých vztahů (*Partir como hermanos, lo mío, mío, lo tuyo de entreambos; No hay amigo ni hermano, si no hay dinero de mano; Lo mío, mío; lo de Juan, mi hermano, suyo y mío*).

Tabulka 27 – Sourozenci – frazémy bez ekvivalence v češtině

Sourozenci			Konotace		
čeština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
Bratři snášenliví - veliké divy.	BIT				x
Dobré bratrstvo nad bohatství.	BIT		x		
Dva bratři na jednom dvoře jako dva kohouti na jednom smetišti dlouho se nesnesou.	BIT				x

Já na bráchu, brácha na mě.	BIT			x	
Jsou jako (dva) bratři.	ČER 1	Jednají, projevují se stejně.		x	
Mít něco po starším bráchovi/sestře.	ČER 1	Mít na sobě něco příliš velkého.		x	
Mít někoho rád jako bratra.	ČER 1	Velmi rád.	x		
Neznat bratra.	LR	Být přísný, neúprosný.		x	
Rozsypala starší sestře mák.	LR	Vdala se dříve.		x	
Žebrák mu říká bratře.	LR	Je chudý.		x	

Tabulka 28 – Sourozenci – frazémy bez ekvivalence ve španělštině

Sourozenci			Konotace		
španělština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
A casa de tu hermana, una vez a la semana.	REC	Naznačuje, že by se tam nemělo chodit příliš často.		x	
A casa de tu hermano no irás cada serano.	RES	Naznačuje, že by se tam nemělo chodit příliš často.		x	
A casa de tu hermano no vayas de ordinario, y menos si es casado.	REC	Naznačuje, že by se tam nemělo chodit příliš často.		x	
Del montón entre tus hermanos, primero partija que metas las manos.	RES	Dědictví se má rozdělit spravedlivě.		x	
El hermano para el día malo.	RES	Pozitivně hodnotí sourozenecký vztah.	x		
En casa de tu hermano eructa pollo aunque comas mierda.	REC	Přetvařovat se, předstírat, že je člověk něco víc.			x
En gran peligro, mejor es el hermano que el amigo.	OST	Pozitivně hodnotí sourozenecký vztah.	x		
Entre hermanos, no metas tus manos.	OST	Radí nezasahovat do sporů mezi příbuznými, protože se snadno usmíří, ale ten,	x		

		kdo se snaží zasáhnout, může ztratit přátelství.			
Entre hermanos, no metas tus manos, que contra ti se volverán armados.	OST	Radí nezasahovat do sporů mezi příbuznými, protože se snadno usmíří, ale ten, kdo se snaží zasáhnout, může ztratit přátelství.	x		
Entre padres y hermanos, no metas tus manos.	RES	Radí nezasahovat do sporů mezi příbuznými, protože se snadno usmíří, ale ten, kdo se snaží zasáhnout, může ztratit přátelství.	x		
Hermano ayuda y cuñado acuña.	REC	Staví do opozice postavu bratra a švagra.	x		
Hermano mayor, padre menor.	REC	Příslloví hovoří o odpovědnosti starších sourozenců.	x		
Ira de hermanos, ira de diablos.	RES	Varuje před nepřátelstvím mezi sourozenci.			x
Ira de hermanos, odios villanos.	OST	Varuje před nepřátelstvím mezi sourozenci.			x
Lo mío, mío; lo de Juan, mi hermano, suyo y mío.	RES	Ukazuje na zjištění mezi sourozenci.			x
Los padres son seguros, los hermanos disidentes, y enemigos ocultos todos los demás parientes.	REC	Příslloví nás varuje, abychom nepokládali za rodinu postavy, které nestojí v jejím jádru.		x	
Medio hermano es medio diablo.	REC	Sourozenec, který má společného jen jednoho z rodičů je nahlížen negativně.			x
Medio hermano, paño remendado.	RES	Sourozenec, který má společného jen jednoho z rodičů je nahlížen negativně.			x
No hables mal de las mujeres ni pongas mala fama, que una mujer es tú madre y otra es tú hermana.	REC	Nabádá k úctě k ženám.	x		

No hay amigo ni hermano, si no hay dinero de mano.	RES	Ukazuje, že peníze mají větší sílu než přátelské, či rodinné pouto.			x
No hay guerra más hiriente que entre hermanos y parientes.	REC	Ukazuje na nepřátelství mezi příbuzenstvem.			x
Padres e hijos, son amigos; hermanos, indiferentes; y enemigos, los demás parientes.	OST	Příslloví nás varuje, abychom nepokládali za rodinu postavy, které nestojí v jejím jádru.		x	
Partir como hermanos, lo mío, mío, lo tuyo de entrambos.	RES	Ukazuje na zřetelnost mezi sourozenci.			x
Quien dijo hermano, dijo herir con la mano.	OST	Ukazuje, že vztahy mezi sourozenci nejsou vždy srdečné.			x
Quien no tiene hermano no tiene pie ni mano.	CVC	Nemá nikoho, kdo by mu pomohl.	x		
Pariente a la clara, el hijo de mi hermana.	RES	Protože u synovce od bratra by nemusela být pokrevní příbuznost zcela jasná.		x	

8.8. Prarodiče

Ve španělské frazeologii jsou prarodiče zobrazováni jednoznačně pozitivně. Pro vnoučata představují laskavost a obětavost (*Quien no tiene abuela, no sabe lo que es cosa buena; Quien no sabe de abuelo, no sabe de bueno; Nadie puede hacer por los niños lo que hacen los abuelos*). Lze však nalézt i frazémy spíše negativního charakteru, které ukazují, že přílišná laskavost prarodičů může mít na vnoučata špatný vliv (*Criado de abuelo, nunca bueno*). I v české frazeologii nalezneme frazémy, které zachycují prarodiče, většinou mají však oslabenou sémantičnost a pro naši analýzu nemají velkou vypovídací hodnotu (*Čert tamtudy svou bábu vozil; Babička tě držela pod pokličkou*).

Tabulka 29 – Prarodiče – úplná ekvivalence

Prarodiče				Konotace		
španělština	zdroj	čeština	zdroj	pozitivní	neutrální	negativní
Contarle/decirle algo a su abuela.	DFEM	To si povídej babičce.	LR		x	

Tabulka 30 – Prarodiče – frazémy bez ekvivalence v češtině

Prarodiče			Konotace		
čeština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
Babička tě držela pod pokličkou.	LR	Ještě nebyl na světě.		x	
Bába ho koupala v příliš horké vodě.	LR	Je ukvapený.		x	
Čert tamtudy svou bábu vozil.	LR	Je to špatná cesta.		x	
Nacpat dědka.	LR	Pořádně se najíst		x	

Tabulka 31 – Prarodiče – frazémy bez ekvivalence ve španělštině

Prarodiče			Konotace		
španělština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
Casa de padre, viña de abuelo, olivar de bisabuelo.	OST	Přísluví doporučuje, že největší užitek přináší nový dům, letitá vinice a stoletý olivový háj.		x	
Criado de abuelo, nunca bueno.	REC	Prarodiče mají tendenci vnoučata rozmazlovat.			x
Eso da el nieto al abuelo, que no es bueno.	RES	Kritizuje chování vnoučat k prarodičům.		x	
¡Me cago en tu abuela!	DFEM	Urážka		x	
Nadie puede hacer por los niños lo que hacen los abuelos.	REC	Kladně hodnotí vztah prarodičů k vnoučatům.	x		
No necesitar/tener abuela.	DFEM	Frazém se užívá, pokud se někdo vychloubá.		x	

Quien no sabe de abuelo, no sabe de bueno.	OST	Kladně hodnotí vztah prarodičů k vnoučatům.	x		
Quien no tiene abuela, no sabe lo que es cosa buena.	OST	Kladně hodnotí vztah prarodičů k vnoučatům.	x		

8.9. Vnoučata

Ve španělské frazeologii je zachycen úzký vztah mezi prarodiči a vnoučaty. Ve většině frazémů zobrazujících vnoučata fungují jako mluvčí právě prarodiče. Vztah vnoučat s prarodiči je podle frazeologie stejně vřelý, ba i vřelejší než mezi rodiči a dětmi (*Los nietos son hijos dos veces paridos; Hijos de mis hijos, dos veces mis hijos*). Zároveň se tu však objevuje výrazný rozdíl mezi vnoučaty od dcery a od syna. Zatímco vnoučata od dcery jsou chápána jako jistá, u vnoučat ze strany syna může být původ nejasný, a proto je jim projevoována menší náklonnost (*Los hijos de mis hijas, mis nietos son; los de mis hijos, no lo sé yo; Los hijos de la hija, junto a la vedija; los de la nuera un poquito más afuera; Al hijo de la hija, métele en la vedija; al de la nuera, dále del pan y échale fuera*).

Tabulka 32 – Vnoučata – frazémy bez ekvivalence ve španělštině

Vnoučata			Konotace		
španělština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
Al hijo de la hija, métele en la vedija; al de la nuera, dále del pan y échale fuera.	RES	Vyjadřuje větší náklonnost k vnoučatům od dcery.		x	
Da educación a tus hijos si quieres verla en tus nietos.	REC	Když děti dobře vychováme, je pravděpodobné, že budou dobře vychovaná i vnoučata.		x	
Eso da el nieto al abuelo, que no es bueno.	RES	Kritizuje chování vnoučat k prarodičům.			x
Hijo de mi hija, nieto ser; hijo de mi hijo, no saber.	CVC	Vyjadřuje větší náklonnost k vnoučatům od dcery.		x	

Hijos de mis hijos, dos veces mis hijos.	OST	Ukazuje náklonnost prarodičů k vnoučatům.	x		
Los hijos de la hija, junto a la vedija; los de la nuera un poquito más afuera.	OST	Vyjadřuje větší náklonnost k vnoučatům od dcery.		x	
Los hijos de mis hijas, mis nietos son; los de mis hijos, no lo sé yo.	OST	Vyjadřuje větší náklonnost k vnoučatům od dcery.		x	
Los nietos son hijos dos veces paridos.	REC	Ukazuje náklonnost prarodičů k vnoučatům.	x		

8.10. Teta a strýc

Frazémy s bázovými slovy teta a strýc jsou v obou jazycích obecnějšího charakteru a o postavách jako takových mnoho nevypovídají. Výjimkou jsou snad jen ve španělštině frazémy, které ukazují na blízkost tety (hlavně z matčiny strany) a vidí v ní jakousi druhou matku (*La hermana de tu madre es dos veces tu madre; Madre que no cría, no es madre; que es tía*). Ve španělštině je slovo *tía* často použito obecně ve frazémech, které nabádají nenavštěvovat příbuzenstvo příliš často, případně nezdržovat se příliš dlouho (*A casa de tu tía, entrada por salida; A casa de tu tía, mas no cada día; A casa de tu tía, no vayas todos los días; Ida y venida, por casa de mi tía*). V češtině je naopak slova *strýc* užíváno ve frazémech, kdy chce mluvčí naznačit, že se připravil na určitou nahodilou příležitost (*Nechat si pro strýčka Příhodu; Udělat si strýčka; Nechávat si co pro strýce*).

Jako zajímavý se jeví frazém *No hay tu tía*, který popisuje situaci, kdy je něco beznadějně a nezbyvá už žádné východisko. Původní frazém zněl *No hay atutía* nebo *No hay tutía*.⁷⁴ "Tutía", či "atutía" se užívala ve formě zásypu, či masti jako lék k různým účelům, především však na nemoci očí. Jednalo se o sloučeninu oxidu zinečnatého s dalšími kovovými solemi.⁷⁴ V průběhu času došlo k chybné změně grafického zápisu do podoby "No hay tu tía". Je tedy patrné, že v tomto případě nemá frazém žádnou příčinnou souvislost se slovem "tía".

⁷⁴ Real Academia Española, Asociación de Academias de la Lengua Española. Diccionario de la lengua española. (23. ^a ed.). [online]. [cit. 2019-06-09]. Dostupné z: <https://dle.rae.es/?id=azZIqGW>

Tabulka 33 – Teta a strýc – frazémy bez ekvivalence v češtině

Teta/Strýc			Konotace		
čeština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
Kdyby tetička nosila kalhoty, tak by to mohl být strejček.	BIT			x	
Myslí si, že hovno je jeho strýc (a ono je jeho vlastní bratr).	LR	Je příliš domýšlivý.		x	
Nechat si pro strýčka Příhodu.	LR	Pro nahodilou příležitost.		x	
Nechávat si co pro strýce.	BEČ	Pro nahodilou příležitost.		x	
Svěř se tetě, roznese tě po všem světě.	ČER4				x
Udělat si strýčka.	LR	Udělat si kus práce dopředu.		x	

Tabulka 34 – Teta a strýc – frazémy bez ekvivalence ve španělštině

Teta/Strýc			Konotace		
španělština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
A casa de tu tía, entrada por salida.	REC	Jen krátká návštěva potěší.		x	
A casa de tu tía, mas no cada día.	RES	Není radno navštěvovat příbuzenstvo příliš často.		x	
A casa de tu tía, no vayas todos los días.	REC	Není radno navštěvovat příbuzenstvo příliš často.		x	
Contarle/decirle algo a su tía.	DFE M	Reakce na nedůvěryhodné tvrzení.		x	
Desque veo á mi tía, muero de acedía; desde que no la veo, muero de deseo.	RES	Upozorňuje na nestálost lidských přání.		x	
Ida y venida, por casa de mi tía.	RES	Jen krátká návštěva potěší.		x	
La hermana de tu madre es dos veces tu madre.	OST	Ukazuje na citovou blízkost mezi	x		

		dítětem a tetou z matčiny strany.			
Madre que no cría, no es madre; que es tía.	REC	Ukazuje důležitost úlohy matky ve výchově dětí.		x	
No hay tu tía.	DFE M	Vyjadřuje nemožnost něčeho dosáhnout. Něco je beznadějně.		x	
Ríe el sobrino de la ruinidad del tío.	REC	Ukazuje na zlomyslnost mezi některými příbuznými.		x	
Tío bueno/Tía buena.	DFE M	Přitažlivá osoba.		x	
Tío cachas.	DFE M	Přitažlivý muž.		x	
Tía cañón	DFE M	Přitažlivá žena.		x	

8.11. Ostatní frazémy spojené s rodinou

Do této skupiny jsme zařadili všechny frazémy, které se vztahují k rodině a příbuzenstvu, ale chybí v nich konkrétní označení rodinného příslušníka. V češtině je tato skupina frazémů zanedbatelná, avšak ve španělštině se jedná o poměrně rozsáhlou oblast, která by se dala rozdělit na dvě základní skupiny. První klade důraz na důležitost krevního pouta a rodiny jako takové. Frazémy nabádají k tomu, aby rodina držela pohromadě v dobrém i ve zlém a varuje ty, kteří by na ni chtěli zanevřít (*A los tuyos, con razón o sin ella; Con mal o con bien, a los tuyos te atén; Quien de los suyos se aleja, Dios lo deja; Más vale onza de sangre que libra de amistad; A quien no ama a sus parientes, deberían romperle los dientes*). Druhá skupina naopak nahlíží na rodinu velmi negativně, obzvláště na část příbuzenstva, která se nachází dále od jejího jádra. Příbuzní jsou zobrazováni jako zdroj potíží a nesvárů a často se objevují v kontrastu s přáteli, které si člověk na rozdíl od rodiny může svobodně zvolit (*Parientes y trastos viejos, pocos y lejos; No hay más cruda guerra que entre la parentela; Más vale buena amistad, que mal parentesco; Más quiero amiga llana, que parienta falsa*). Objevují se také frazémy, které varují před vstupováním do obchodních vztahů s rodinou, či přáteli (*Con la familia comer y beber, pero no comprar ni vender; Quien compra al amigo*

o al pariente, compra caro y queda doliente). Frazémy velmi často ukazují na skutečnost, že děti velmi často dětí vlastnosti po svých rodičích a následují jejich vzoru a to jak v pozitivním, tak v negativním slova smyslu (čj: *Jablko nepadá daleko od stromu*; šj: *No hay peor astilla que la del mismo madero*; *De tal palo, tal astilla*; *De mal cuervo, mal huevo*; *La manzana no cae lejos del árbol*).

Tabulka 35 – Ostatní – Úplná ekvivalence

Ostatní				Konotace		
španělština	zdroj	čeština	zdroj	pozitivní	neutrální	negativní
La manzana no cae lejos del árbol.	OST	Jablko nepadá daleko od stromu.	VKP		x	

Tabulka 36 – Ostatní – Frazémy bez ekvivalence v češtině

Ostatní			Konotace		
čeština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
Kde rodina v rozbroji, tam je zlato na hnoji.	VKP				x
Rodina - základ státu.	BIT		x		

Tabulka 37 – Ostatní – Frazémy bez ekvivalence ve španělštině

Ostatní			Konotace		
španělština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
A los parientes, siempre enseñarles los dientes.	OST	Protože můžou zneužívat vložené důvěry.			x
A los tuyos, con razón o sin ella.	REC	Ukazuje, že člověk by měl stát na straně rodiny, i když není v právu.	x		
A quien no ama a sus parientes, deberían romperle los dientes.	REC	Člověk by měl milovat svou rodinu.		x	
A son de parientes, busca que meriendes.	RES	Radí nikomu nedůvěřovat.			x
Antes son mis dientes que mis parientes.	CVC	Napřed bychom měli uspokojit vlastní potřeby.			x

Cada uno defiende a los suyos.	OST	Člověk by měl stát na straně rodiny.	x		
Con la familia comer y beber, pero no comprar ni vender.	REC	Nabádá nevstupovat s rodinou do obchodních vztahů.		x	
Con mal o con bien, a los tuyos te atén.	REC	Člověk by měl stát na straně rodiny.	x		
Cría cuervos, y te sacarán los ojos.	CVC	Ukazuje na nevděčnost a nabádá k obezřetnosti, pokud jde o laskavosti.			x
De la familia gusta mal hablar pero no mal oír.	OST	I když o rodině člověk nemusí smýšlet pozitivně, nerad slyší kritiku od někoho třetího.	x		x
De la familia y del sol, cuanto más lejos, mejor.	REC	Někdy i dobrých věcí stačí pomálu.			x
De los tuyos mal hablar y no mal sentir.	OST	I přes určité neshody, by měl člověk stát na straně rodiny.	x		
De mí salió quien más me hirió.	OST	Ukazuje na nevděčnost dětí.			x
De mal cuervo, mal huevo.	CVC	Děti často dědí vlastnosti svých rodičů.			x
De tal leña, tal morceña.	RES	Děti často dědí vlastnosti svých rodičů.		x	
Desgraciasdo se vea quien a los suyos desprecia.	OST	Ukazuje na špatný charakter toho, kdo si neváží vlastní rodiny.	x		
El amigo, lo escojo yo, el pariente no.	REC	Ukazuje, že rodinu na rozdíl od přátel vybrat nelze.		x	
El pescado y los parientes al tercer día apestan.	REC	Jen krátká návštěva potěší, i v případě příbuzenstva.			x
Honra merece quien a los suyos se parece.	OST	Kladně hodnotí ty, kteří následují dobrého příkladu svých předků.	x		
La familia cuando viene da alegría, pero cuando se va, más todavía.	REC	Potěší jen krátká návštěva.	x		x
Los padres son seguros, los hermanos disidentes,	REC	Příslloví nás varuje, abychom			x

y enemigos ocultos todos los demás parientes.		nepokládali za rodinu postavy, které nestojí v jejím jádru.			
Más quiero amiga llana, que parienta falsa.	REC	Ukazuje, že rodinu na rozdíl od přátel vybrat nelze.			x
Más vale buen amigo, que pariente ni primo.	RES	Ukazuje, že rodinu na rozdíl od přátel vybrat nelze.			x
Más vale buen vecino, que pariente ni primo.	CVC	Ukazuje, že rodinu na rozdíl od přátel vybrat nelze.			x
Más vale buena amistad, que mal parentesco.	REC	Ukazuje, že rodinu na rozdíl od přátel vybrat nelze.			x
Más vale onza de sangre que libra de amistad.	OST	Krevní pouto má větší hodnotu než přátelství.	x		
Más vale onza de sangre que libra de carne.	OST	Zdůrazňuje hodnotu krevního pouta.	x		
Más vale un buen amigo que un ruin pariente.	CVC	V některých případech má přátelství větší hodnotu než krevní pouto.			x
Nada mejor en la vida que una familia unida.	REC	Ukazuje na důležitost rodiny.	x		
No con quien naces sino con quien paces.	CVC	Někdy jsou nám bližší lidé bez krevního pouta.			x
No hay querra más hiriente que entre hermanos y parientes.	REC	Ukazuje na nepřátelství mezi příbuzenstvem.			x
No hay más cruda guerra que entre la parentela.	REC	Ukazuje na nepřátelství mezi příbuzenstvem.			x
No hay peor astilla que la del mismo madero.	OST	Osoby stejné povahy se často nesnesou.			x
Padres e hijos, son amigos; hermanos, indiferentes; y enemigos, los demás parientes.	OST	Přísluví nás varuje, abychom nepokládali za rodinu postavy, které nestojí v jejím jádru.			x
Parientes y trastos viejos pocos y lejos.	CVC	Ukazuje na nepřátelství mezi příbuzenstvem.			x

Quien compra al amigo o al pariente, compra caro y queda doliente.	REC	Nabádá nevstupovat s rodinou do obchodních vztahů.			x
Quien de los suyos se aleja, Dios lo deja.	RES	Varuje ty, kteří opustí své blízké.	x		
Quien de los suyos se aleja, fortuna le aqueja.	OST	Varuje ty, kteří opustí své blízké.	x		
Quien de los suyos se separa, Dios le desempara.	OST	Varuje ty, kteří opustí své blízké.	x		
Quien mal quiere a los suyos, no querrá bien a ningunos.	OST	Člověk by měl milovat svou rodinu.		x	
Quitósele el culo al cesto y acabóse el parentesco.	REC	Když někdo projevuje náklonnost pouze ze zjištěných důvodů.			x
De tal palo, tal astilla.	OST	Děti často dětí vlastnosti svých rodičů.		x	

9 Nepokrevní příbuzenství ve frazeologii

9.1. Tchyně

Postava tchyně je ve frazeologii nazírána jako velmi problematická. Naprostá většina shromážděných frazémů má v obou jazycích určitou negativní konotaci. Objevuje se tu trojúhelník mezi mužem (manžel a zároveň syn), snachou (manželka a zároveň snacha) a tchyní (matka a zároveň tchyně), který je plný nesvárů. Tchyně je v mnoha frazémech nahlížena jako narušitelka manželského života, a to především pokud žije se svým synem a snachou pod jednou střechou (čj: *Tchyně do domu, štěstí z domu*; šj: *En la casa donde hay suegra, vive mal la nuera; Pasará la pena negra, el que viva con su suegra; Pleito y suegra, en casa ajena*). Častým jevem je nenávist a žárlivost mezi tchyní a snachou, jsou chápány jako rivalky a soupeřky o pozornost syna/manžela (*Nuera y suegra, gata y perra; No se acuerda la suegra que fue nuera; Antes echara uvas la higuera, que buena amistad la nuera y la suegra; Amores de suegra, halagos de gata*). Frazémy mnohdy nešetří urážkami a chápou tchyni jako zlo, které je nutno přetpět (čj: *Každá tchyně velká svině*; šj: *A la muela se le ha de sufrir lo que a la suegra; A la suegra hay que sufrirla como a la muela picada; Un día con la suegra, un día de tinieblas*).

Frazeologie však také zachycuje nesváry mezi tchyní a zeťem. Tchyně je chápána jako osoba mající velký vliv na svou dceru, což může vést k nepřátelství se zeťem. Některé frazémy tak působí jako varování před tímto spojenectvím matek s dcerami (*Si vives con tu suegra y tu mujer; pronto te echas a perder; Los enemigos del hombre son tres: demonio, suegra y mujer*). Tchyně je také velmi často zobrazována jako protiklad matky, proti které nelze soupeřit (*Esa es la más negra, no tener madre, y tener suegra; Madre e hija, caben en una camisa; suegra y nuera ni dentro ni fuera*). Ve španělštině nejsou výjimkou ani frazémy, které ve tchyni vidí spojence ďábla (*Si de tu suegra fías, con el demonio te alias; En los ojos de mi suegra veo yo cuando el diablo le entra*).

Nenávist vůči tchyním v některých frazémech graduje do té míry, že navrhuje její fyzickou eliminaci a snachy a zeťové na její smrt nahlíží jako na osvobození (čj: *Tchyně a uzený je nejlepší student*; šj: *Estiércol y suegra, bajo tierra; La mejor suegra, la muerta; Muerte de suegra, azúcar y canela; Muerte de suegra, dolor de codo, que duele mucho y dura poco*). Jediné frazémy, které nenahlíží na postavu tchyně negativně, jsou v obou jazycích jistá doporučení, jak by se dobrá tchyně měla chovat, aby nenarušovala manželský život (čj:

Dobrá tchyně na jedno oko nevidí a na jedno ucho je hluchá; šj: Si quieres ser buena suegra y por tu nuera alabada, ten la bolsa abierta y la boca cerrada).

Tabulka 38 – Tchyně – frazémy bez ekvivalence v češtině

Tchyně			Konotace		
čeština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
Dobrá tchyně na jedno oko nevidí a na jedno ucho je hluchá.	VKP		x		
Tchyně a host třetí den smrdí.	ČER 4				x
Tchyně a uzený je nejlepší studený.	BIT				x
Tchyně do domu, štěstí z domu.	ČER 4				x
Každá tchyně velká svině.	OST				x

Tabulka 39 – Tchyně – frazémy bez ekvivalence ve španělštině

Tchyně			Konotace		
španělština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
A la muela se le ha de sufrir lo que a la suegra.	RES	Příslloví srovnání tchyni se zubem - obou je potřeba se zbavit, pokud působí potíže.			x
A la mujer y a la suegra, cuerda.	REC	Negativně zobrazuje manželku a tchyni.			x
A la suegra hay que sufrirla, como a la muela picada.	REC	Příslloví srovnání tchyni se zubem - obou je potřeba se zbavit, pokud působí potíže.			x
A suegras beodas, tinajas llenas.	RES	Protože opilá tchyně nebude zasahovat do manželských záležitostí.			x
Amores de suegra, halagos de gata.	OST	Vyjadřuje nepřátelství mezi tchyní a snachou.			x
Antes echara uvas la higuera, que buena amistad la nuera y la suegra.	OST	Vyjadřuje nepřátelství mezi tchyní a snachou.			x
Aquella es bien casada, que ni tiene suegra ni cuñada.	RES	Vyjadřuje nepřátelství mezi tchyní, snachou a švagrovou.			x
Bien me quiere mi suegra, si de mi mal no se alegra.	REC	Tchyni, která se neraduje z neštěstí	x		

		snachy, lze hodnotit pozitivně.			
Con la suegra y el perrito, ojito.	REC	Na oba je dobré si dávat pozor.			x
Cuñada y suegra ni de barro buenas.	REC	Hodnotí negativně tchyně a švagrové.			x
Del diablo te librarás, pero de tu suegra no podrás.	REC	Tchyně je srovnávána s ďáblem.			x
En cuanto fui nuera, nunca tuve buena suegra; y en cuanto fui suegra, nunca tuve buena nuera.	RES	Vyjadřuje nepřátelství mezi tchyní a snachou.			x
En la casa donde hay suegra vive mal la nuera.	OST	Vyjadřuje nepřátelství mezi tchyní a snachou.			x
En los ojos de mi suegra veo yo cuando el diablo le entra.	OST	Rčení spojuje tchyni s ďáblem.			x
Esa es la más negra, no tener madre, y tener suegra.	OST	Příslloví staví do opozice matku a tchyni.			x
Estiércol y suegra, bajo tierra.	REC	Velmi negativní hodnocení tchyně.			x
Labor comenzada, ni te la vea suegra ni cuñada.	RES	Radí nesdělovat své plány tomu, kdo by je mohl ohrozit.			x
La mejor suegra, la muerta.	REC	Velmi negativní hodnocení tchyně.			x
La nuera barre para que la suegra no ladre.	REC	Ukazuje na nepřátelství mezi tchyní a snachou.			x
La suegra y el doctor, cuanto más lejos, mejor.	CVC	Jak u tchyně, tak u doktora se jedná o nepříjemnou návštěvu.			x
Los enemigos del hombre son tres: demonio, suegra y mujer.	REC	Negativní zobrazení tchyně.			x
Madre e hija caben en una camisa; suegra y nuera ni dentro ni fuera.	REC	Staví do opozice vztah matky a dcery, často idealizovaný a vztah tchyně a snachy, zobrazovaný často jako problematický.			x

Madre e hija caben en una camisa; suegra y nuera no caben en la tela.	REC	Staví do opozice vztah matky a dcery, často idealizovaný a vztah tchyně a snachy, zobrazovaný často jako problematický.			x
¡Me cago en tu suegra!	DFE M	Urážka		x	
Muerte de suegra, azúcar y canela.	OST	Velmi negativní hodnocení tchyně.			x
Muerte de suegra, dolor de codo, que duele mucho y dura poco.	CVC	Zachycuje velmi malou náklonost, která je často vyjadřována tchyním.			x
No se acuerda la suegra que fué nuera.	RES	Nechová se ke snaše dobře, ačkoliv sama byla kdysi ve stejné situaci.			x
No te fíes de las nieblas, ni de promesas de suegras.	REC	Nabádá nedůvěřovat tchyním.			x
Nuera y suegra, gata y perra.	REC	Ukazuje na nepřátelství mezi tchyní a snachou.			x
Nueras y suegras, imágenes negras; cuñadas y yernos, a los infiernos.	REC	Ukazuje na nepřátelství mezi některými příbuznými.			x
Pasará la pena negra el que viva con su suegra.	OST	Negativní zobrazení tchyně.			x
Pleito y suegra, en casa ajena.	REC	Negativní zobrazení tchyně.			x
Querría yo cubas llenas, y las suegras beodas.	RES	Protože opilá tchyně nebude zasahovat do manželských záležitostí.			x
Si de tu suegra fías, con el demonio te alias.	REC	Příslloví spojuje tchyni s ďáblem.			x
Si quieres ser buena suegra y por tu nuera alabada, ten la bolsa abierta y la boca cerrada.	REC	Podle přísloví by dobrá tchyně měla být štědrá a neměla by se plést do manželských záležitostí.		x	
Si vives con tu suegra y tu mujer; pronto te echas a perder.	REC	Negativní zobrazení tchyně a ženy.			x

Suegra, abogado y doctor, cuanto más lejos mejor.	REC	Všichni tři představují nepříjemnou návštěvu.			x
Suegra, ni de barro buena; nuera, ni de barro ni de cera.	RES	Negativní zobrazení tchyně a snachy.			x
Suegra, nuera y yerno, la antesala del infierno.	REC	Ukazuje na nepřátelství mezi některými příbuznými.			x
Suegra y nuera, no hay peor parentela.	REC	Ukazuje na nepřátelství mezi některými příbuznými.			x
Un día con la suegra, un día de tinieblas.	REC	Negativní zobrazení tchyně.			x
Más sabe una suegra que las culebras.	REC	Tchyně je nahlížena jako ta, co se vměšuje do cizích záležitostí.			x
Suegra y nuera, perro y gato, no comen en el mismo plato.	CVC	Ukazuje na nepřátelství mezi některými příbuznými.			x

9.2. Tchán

V české frazeologii se postava tchána neobjevuje a ani ve španělské není příliš častá. Obdobně jako v případě tchyně se ani tchán netěší příliš pozitivním konotacím. Ve všech frazémích zachycujících tchána funguje jako mluvčí zeť, popřípadě snacha (Lze předpokládat opozici mužských protagonistů tchán – zeť, stejně jako tomu bylo v případě tchyně – snacha, ale u většiny frazémů toto nelze s určitostí rozpoznat). Objevují se dva základní motivy, jedním je snaha se na úkor tchána nějak materiálně obohatit (*No hay dinero de suegro que no sea con pleito; Apaña suegro para quien te herede, manto de luto, corazón alegre*) a druhým, stejně jako v případě tchyně, je nenávist vygradovaná do té míry, že je tchánovi přána smrt (*El cochino y el suegro quérale muerto; Mal truco hizo el huerco, llevó mi padre y dejó mi suegro*).

Tabulka 40 – Tchán – frazémy bez ekvivalence ve španělštině

Tchán			Konotace		
španělština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
El cochino y el suegro, quérale muerto.	REC	Velmi negativní zobrazení tchána.			x
No hay dinero de suegro que no sea con pleito.	REC	Ukazuje tchána jako lakomce.			x
Apaña suegro para quien te herede, manto de luto, corazón alegre.	OST	Rčení kárá ty, kteří se pro dědictví těší z něčí smrti.		x	
Mal truco hizo el huerco, llevó mi padre y dejó mi suegro.	OST	Příslloví staví do opozice otce a tchána.			x

9.3. Snacha

Snacha je ve frazeologii zobrazována ve spojení s tchyní. Obě jsou nazírány jako tradiční a nesmiřitelní nepřátelé. Ve velké části frazémů zobrazujících snachu působí jako mluvčí právě tchyně. Snacha je v očích tchyně vždy špatná a stejně tak tchyně v očích snachy (*En cuanto fui nuera, nunca tuve buena suegra; y en cuanto fui suegra, nunca tuve buena nuera; No se acuerda la suegra que fue nuera; Suegra y nuera, perro y gato, no comen en el mismo plato; Suegra, ni de barro buena; nuera, ni de barro ni de cera*). Snacha je v mnoha frazémech zobrazována jako ta, co vykonává domácí práce, zatímco tchyně zaujímá roli pozorovatele. Velmi často je v tomto směru ke snaše kritická a upozorňuje na její neschopnost, či nešikovnost (*Mi nuera es tan elegante, que hasta para fregar usa guantes; La nuera barre para que la suegra no ladre; Arremangóse mi nuera y volcó en el fuego la caldera; A la nuera no hay que darle muchas alabanzas en la casa, para que no se vuelva mandorotona*).

Častým jevem je též srovnávání snachy s vlastní dcerou, ve kterém snacha nemá šanci uspět (*Aquella es mi nuera, la de los pabilones en la rueca; y aquella es mi hija, la que bonito lo hila; Madre e hija caben en una camisa; suegra y nuera no caben en la tela*). Tato averze vůči snaše často zasahuje i do další generace. Podle některých frazémů jsou upřednostňovány vnoučata od dcery před vnoučaty od snachy (*Al hijo de la hija, mételo en la vedija; al de la nuera, dále del pan y échale fuera; Los hijos de la hija, junto a la vendija; los de la nuera un poquito más afuera*).

V české frazeologii postava snachy zcela chybí. Jako možný důvod se nabízí fakt, že slovo *snacha* je poměrně nové, archaičtější výraz pro označení synovy manželky je slovo *nevěsta*, nicméně po prohledání dostupných zdrojů jsme ani u tohoto slova nezaznamenali žádný výskyt.

Tabulka 41 – *Snacha* – frazémy bez ekvivalence ve španělštině

Snacha			Konotace		
španělština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
A la nuera no hay que darle muchas alabanzas en la casa, para que no se vuelva mandorotona.	REC	Vyjadřuje nepřátelství mezi tchyní a snachou.		x	
A ti lo digo, hijuela; entiéndelo tu, nuera.		Příslloví nám odhaluje způsob, jak odsoudit jednání někoho v jeho přítomnosti tím, že chybu přisoudíme třetí osobě.		x	
Al hijo de la hija, métele en la vedija; al de la nuera, dále del pan y échale fuera.	RES	Vyjadřuje větší náklonnost k vnoučatům od dcery.		x	
Aquella es mi nuera, la de los pabilones en la rueca; y aquella es mi hija, la que bonito lo hila.	OST	Ukazuje na problematický vztah tchyně a snachy.			x
Arremangóse mi nuera y volcó en el fuego la caldera.	REC	Má obě ruce levé.			x
Calzones rotos no deshonra al que los lleva, sino a su hija, a su mujer o a su nuera.	OST	Žena je ta, která vykonává domácí práce.			x
En cuanto fuí nuera, nunca tuve buena suegra; y en cuanto fuí suegra, nunca tuve buena nuera.	RES	Vyjadřuje nepřátelství mezi tchyní a snachou.			x
En la casa donde hay suegra vive mal la nuera.	OST	Vyjadřuje nepřátelství mezi tchyní a snachou.		x	
La nuera barre para que la suegra no ladre.	REC	Vyjadřuje nepřátelství mezi tchyní a snachou.		x	

Los hijos de la hija, junto a la vendija; los de la nuera un poquito más afuera.	OST	Vyjadřuje větší náklonnost k vnoučatům od dcery.		x	
Los hijos unen y las nueras desunen.	REC	Staví do opozice děti, které rodinu spojují a snachy, které zasévají sváry.			x
Madre e hija caben en una camisa; suegra y nuera ni dentro ni fuera.	REC	Staví do opozice vztah matky a dcery, často idealizovaný a vztah tchyně a snachy, zobrazovaný často jako problematický.			x
Madre e hija caben en una camisa; suegra y nuera no caben en la tela.	REC	Staví do opozice vztah matky a dcery, často idealizovaný a vztah tchyně a snachy, zobrazovaný často jako problematický.			x
Mi nuera es tan elegante, que hasta para fregar usa guantes.	REC	Kritika neschopnosti snachy v péči o domácnost.			x
No se acuerda la suegra que fué nuera.	RES	Nechová se ke snadě dobře, ačkoliv sama byla kdysi ve stejné situaci.		x	
Nuera y suegra, gata y perra.	REC	Ukazuje na nepřátelství mezi tchyní a snachou.			x
Nueras y suegras, imágenes negras; cuñadas y yernos, a los infiernos.	REC	Ukazuje na nepřátelství mezi některými příbuznými.			x
Nueras y yernos tenerlos lejos.	REC	Ukazuje na nepřátelství mezi některými příbuznými.			x
Suegra, ni de barro buena; nuera, ni de barro ni de cera.	RES	Negativní zobrazení tchyně a snachy.			x
Suegra, nuera y yerno, la antesala del infierno.	REC	Ukazuje na nepřátelství mezi některými příbuznými.			x
Suegra y nuera, no hay peor parentela.	REC	Ukazuje na nepřátelství mezi tchyní a snachou.			x

Suegra y nuera, perro y gato, no comen en el mismo plato.	CVC	Ukazuje na nepřátelství mezi některými příbuznými.			x
Yernos y nueras, de mis hijos son familia, pero no familia mía.	OST	Ukazuje na nepřátelství mezi některými příbuznými.			x
Yernos y nueras, en las afueras.	REC	Ukazuje na nepřátelství mezi některými příbuznými.			x
Antes echara uvas la higuera, que buena amistad la nuera y la suegra.	OST	Vyjadřuje nepřátelství mezi tchyní a snachou.			x

9.4. Zeť

Postava zetě se ve španělské frazeologii objevuje často ve spojení se snachou. Jedná se o frazémy, které zdůrazňují, že tento přiženěný syn, či přivdaná dcera nejsou součástí rodiny a je nejlépe držet se od nich dál (*Yernos y nueras, de mis hijos son familia, pero no familia mía; Yernos y nueras, en las afueras; Nuera y yerno, tenerlos lejos*). Významově velmi podobný je i typ frazémů, kde se zeť objevuje spolu s ostatními postavami nepokrevního příbuzenstva a všichni bez rozdílu jsou vystaveni kritice (*Suegra, nuera y yerno, la antesala de infierno; Nuera y suegras, imágenes negras; cuñadas y yernos, a los infiernos*).

Frazémy, ve kterých se zeť objevuje samostatně, je nahlížen negativně nejčastěji ze dvou důvodů. Jednak mu je vytýkán příliš chladný vztah ke svému tchánovi, případně tchyni (*Amistad de yerno, sol de invierno; Yerno, sol de invierno, sale tarde y pónese luego*) a jednak je nahlížen jako někdo, kdo využívá rodinu své manželky a chce se na její úkor materiálně obohatit (*Saco de yerno, nunca es lleno; Convida a tu yerno a gallina, que él llevará la lima*). Na rozdíl od výše zmíněných postav lze u zetě nalézt frazémy, které ho hodnotí velmi kladně. Rodiče dcery v jejím sňatku vidí příležitost získat do rodiny nového člena, kterého chápou jako vlastního syna (*La buena hija trae buen hijo; pues cuando se casa trae buen yerno a casa; Quien casa una hija, gana un hijo; quien casa un hijo, pierde el hijo*).

Tabulka 42 – Zeť – úplná ekvivalence

Zeť					Konotace		
španělština	zdroj	čeština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
Dos yernos á una hija.	RES	Jednou dcerou dvou zeťů dostat.	LR	Za jednu službu dostat mnoho dobrého.		x	

Tabulka 43- Zeť – frazémy bez ekvivalence ve španělštině

Zeť				Konotace		
španělština	zdroj	význam		pozitivní	neutrální	negativní
A hija casada, los yernos a la puerta.	RES	Užívá se, když se nějaké řešení objeví pozdě.			x	
A la hija casada, sálennos yernos.	RES	Užívá se, když se nějaké řešení objeví pozdě.			x	
Amistad de yerno, sol de invierno.	RES	Ukazuje, že vztahy mezi tchánem a zeťem bývají chladné.				x
Convida a tu yerno a gallina, que él llevará la lima.	OST	Zeť je nahlížen jako ten, kdo využívá rodinu své manželky.				x
No dure más mi yerno que cuartanas en invierno.	OST	Ukazuje na problematické vztahy mezi zeťem a tchánem.			x	
Nueras y suegras, imágenes negras; cuñadas y yernos, a los infiernos.	REC	Ukazuje na nepřátelství mezi některými příbuznými.				x
Nueras y yernos tenerlos lejos.	REC	Ukazuje na nepřátelství mezi některými příbuznými.				x
Quien casa una hija, gana un hijo.	REC	Díky dceřině sňatku získá rodina nového syna.		x		
Quien casa una hija, gana un hijo; quien casa un hijo, pierde el hijo.	OST	Díky dceřině sňatku získá rodina nového syna; synův sňatek naopak znamená jeho ztrátu.		x		
Saco de yerno, nunca es lleno.	REC	Zeť je nahlížen jako ten, kdo využívá rodinu své manželky.				x

Suegra, nuera y yerno, la antesala del infierno.	REC	Ukazuje na nepřátelství mezi některými příbuznými.			x
Yerno, sol de invierno, sale tarde y pónese luego.	RES	Ukazuje, že vztahy mezi tchánem a zeťem bývají chladné.			x
Yernos y nueras, de mis hijos son familia, pero no familia mía.	OST	Ukazuje na nepřátelství mezi některými příbuznými.			x
Yernos y nueras, en las afueras.	REC	Ukazuje na nepřátelství mezi některými příbuznými.			x
La buena hija trae buen hijo; pues cuando se casa trae buen yerno a casa.	OST	Díky dceřině sňatku získá rodina nového syna.	x		

9.5. Švagr a švagrová

Jak již bylo zřejmé z předchozích odstavců, zobrazení nepokrevního příbuzenstva ve frazeologii nejen, že není příliš lichotivé, ale místy by se dalo považovat až za kruté. Přesto lze u každé z výše uvedených postav nalézt nějaký frazém, který ji hodnotí pozitivně, nebo je k ní alespoň shovívavý. Výjimku tvoří postava švagra a švagrové, u nichž nebyl nalezen jediný frazém, který by bylo možné chápat alespoň jako neutrální. Frazeologie nám mnohdy nenabízí žádný konkrétní důvod a švagra se švagrou chápe jednoduše jako zlo (*Una cuñada tengo allende el mar; de allá me viene todo el mal; Cuñadas buenas, en el mundo dos docenas; Cuñados y perros bermejos, pocos buenos*). Švagr je často zobrazován v opozici s bratrem, který je jakožto pokrevní příbuzný vždy ve výhodě. O bouřlivých vztazích mezi švagry svědčí termín "acuñar", který ve frazémech získává negativní konotaci a v přeneseném významu se blíží slovu "molestar" (*Al cuñado, acuñarle; y al hermano, ayudarle; Hermano ayuda y cuñado acuña*). Švagrová se naopak objevuje ve spojení s tchyní, tedy svou matkou, s níž funguje jako spojenec proti snáši (*Cuñada y suegra ni de barro buenas; Aquella es bien casada, que ni tiene suegra ni cuñada; Labor comenzada, ni te la vea suegra ni cuñada*).

Tabulka 44 – Švagr a švagrová – frazémy bez ekvivalence ve španělštině

Švagr/Švagrová			Konotace		
španělština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
Al cuñado, acúñalo; y al pariente, ayúdalo.	RES	Vyjadřuje rozdíl, který je někdy vnímán mezi pokrevním a nepokrevním příbuzenstvím.			x
Al cuñado, acúñarle; y al hermano, ayudarle.	RES	Vyjadřuje rozdíl, který je někdy vnímán mezi pokrevním a nepokrevním příbuzenstvím.			x
Aquella es bien casada, que ni tiene suegra ni cuñada.	RES	Vyjadřuje nepřátelství mezi tchyní, snachou a švagrovou.			x
Cuñada y suegra ni de barro buenas.	REC	Hodnotí negativně tchýně a švagrové.			x
Cuñadas buenas, en el mundo dos docenas.	REC	Negativně hodnotí švagrové.			x
¿Cuñados en paz y juntos? No hay duda que son difuntos.	REC	Ukazuje na problematické vztahy mezi švagry.			x
Cuñados y perros bermejos, pocos buenos.	RES	Ukazuje na problematické vztahy mezi švagry.			x
De cuñado nunca buen bocado.	RES	Ukazuje na problematické vztahy mezi švagry.			x
Hermano ayuda y cuñado acuña.	REC	Ukazuje na problematické vztahy mezi švagry.			x
Labor comenzada, ni te la vea suegra ni cuñada.	RES	Radí nesdělovat své plány tomu, kdo by je mohl ohrozit.			x
Los cuñados son sangre atravesada y desvenada.	OST	Ukazuje na problematické vztahy mezi švagry.			x
Ni de saúco buen vencejo, ni de cuñado buen consejo.	REC	Ukazuje na problematické vztahy mezi švagry.			x
Nueras y suegras, imágenes negras; cuñadas y yernos, a los infiernos.	REC	Ukazuje na nepřátelství mezi některými příbuznými.			x

Una cuñada tengo allende el mar; de allá me viene todo el mal.	OST	Vyjadřuje nepřátelství mezi švagrovými.			x
--	-----	---	--	--	---

9.6. Macecha

Postava macechy se ve španělské, ani v české frazeologii překvapivě nevyskytuje příliš často. V obou jazycích se však jedná o postavu zobrazovanou jednoznačně negativně. Vystupuje jako antagonista matky, tedy ztělesnění té nejčistší lásky a nejpozitivnější hodnocené postavy ve frazeologii (*Más vale sudor de madre que leche de madrastra*; *Quien no cree á buena madre, crea á mala madrastra*). Vytváří se tu jistá rivalita mezi macechou a nevlastními dětmi, které s ní jednak bojují o přízeň otce a jednak bývají macechou diskriminovány, či odsunuty a upřednostňováni jsou potomci vlastní, proto je očima dětí často nahlížena velmi negativně (čj: *Kolik vran bílých, tolik macech dobrých*; *V lese medvěd, a v domě macecha*; šj: *Madrastra, el diablo la arrastra*; *Madrastra, el nombre le basta*).

Tabulka 45 – Macecha – frazémy bez ekvivalence v češtině

Macecha			Konotace		
čeština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
Kolik vran bílých, tolik macech dobrých.	BIT				x
V lese medvěd, a v domě macecha.	BIT				x
Zlý prut macecha.	BIT				x

Tabulka 46 – Macecha – frazémy bez ekvivalence ve španělštině

Macecha			Konotace		
španělština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
Madrastra, el diablo la arrastra.	REC	Negativní zobrazení macechy.			x
Madrastra, el nombre le basta.	REC	Ukazuje na malou náklonnost, kterou maceše obvykle nevlastní děti projevují.			x

Madrastra, madre áspera, ni de cera, ni de pasta.	CVC	Ukazuje na malou náklonnost, kterou maceše obvykle nevlastní děti projevují.			x
Más vale sudor de madre que leche de madrastra.	REC	Zdůrazňuje důležitost matky a staví ji do opozice s macechou.			x
Quien no cree á buena madre, crea á mala madrastra.	RES	Když to nejde po dobrém, půjde to po zlém.			x

10 Žena ve frazeologii

Vzhledem k tomu, že počet frazémů zachycujících ženu je velmi rozsáhlý, rozhodli jsme se je rozdělit do více tematických skupin. Mnoho shromažděných frazémů se dotýká více témat, některé přinášejí protichůdná či víceznačná sdělení, v některých případech se tedy může stát, že bude daný frazém zařazen do více kategorií. Některé z níže uvedených charakteristik lze chápat jako podmnožinu skupiny jiné. Vzhledem k tomu, že se však jedná o rys ve frazeologii velmi četný, byla mu vyčleněna samostatná kategorie.

10.1. Žena ve vztahu k muži

Do této kategorie jsme zařadili ty frazémy, kde se objevuje žena ve spojení s mužem. Největší část tvoří postava provdané ženy, ale patří sem i ostatní frazémy, které popisují vztahy obou protagonistů a nemusí se nutně jednat o vztah manželský. Zobrazení ženy v této kategorii je velice různorodé. Obzvláště ve španělštině se objevuje řada frazémů, které hodnotí vztah muže a ženy velmi kladně. Manželské soužití je nahlíženo jako harmonické a sňatek je vnímán jako pozitivum jak pro muže, tak pro ženu (*La mujer buena, corona es del marido; Sin una mujer al lado el hombre es un desdichado; Hombre sin mujer al lado, nunca bienaventurado; Crece el huevo bien batido, como la mujer con el buen marido*). Frazémy zachycující souznění mezi mužem a ženou lze nalézt i v češtině (*Muž a žena jedna duše*). Ve španělské frazeologii se objevují jistá doporučení pro vdané ženy, která je nabádají k věrnosti a k tomu, aby věnovala pozornost jen svému manželovi (*A la buena casada, sólo su marido le agrada; A la mujer casada y casta, el marido la basta; La mujer y el huerto no quieren más de un dueño*). Objevuje se však i zcela protichůdný motiv (*La mujer que quiere a dos, no es tonta sino advertida, si una vela se le apaga, la otra queda encendida*).

Ve španělských frazémech se však také objevuje celá řada frazémů, které se k soužití muže a ženy staví velmi kriticky. Jsou nahlíženi jako nesmiřitelní nepřátelé a jejich vztah je zobrazován jako plný nesvárů a napětí (*El hombre es el fuego, la mujer la estopa, viene el diablo y sopla; El perro, mi amigo; la mujer, mi enemigo; el hijo mi señor; ¿Quién es tu enemigo? Tu mujer te digo*). Nepřátelství kulminuje ve frazémech, které vyjadřují nad ženinou smrtí lhostejnost, v krajním případě i radost (*Mujer muerta y olla quebrada se sienten poco o nada; Dolor de mujer muerta, dura hasta la puerta; A quien Dios quiere, la mujer se le muere*). V češtině motiv nepřátelství mezi ženou a mužem zcela chybí, velmi

často se naopak objevují frazémy, ve kterých je žena nahlížena jako dominantní jedinec, který má ve společné domácnosti hlavní slovo (*Býti podolkem své ženy; Držet ženě koudel; Kalhoty kde žena nosí, málokdy muž dobře kosí; Běda mužům, kterým žena vládne; Muži: páni tvorstva prozřetelně řízení věčným ženstvím; Muži budou vždy tím, co z nich udělají ženy*). Stejný motiv nalezneme i ve španělštině (*El hombre propone y la mujer dispone; El hombre reina y la mujer gobierna; Si te mandare tu mujer arrojarte de un tajo, ruega a Dios que sea bajo*), zde se však na rozdíl od češtiny objevují i frazémy se zcela opačným sdělením, které ukazují, že dominantní postavení v rodině by měl mít muž (*El marido es la cabeza de la mujer; Lléveme Dios á ese mesón, donde manda el marido y la mujer non*). Další skupina frazémů, jejíž výskyt jsme zaznamenali pouze ve španělské frazeologii je ta, která přisuzuje ženě podružné postavení a muže vidí jako důležitějšího (*Un hombre de diez maravedís vale más que una mujer de diez mil; Un hombre de plomo vale más que una mujer de oro; Más vale un hombre de paja que una mujer de plata*). Frazémy, které otevírají téma manželství, často přinášejí různé rady a doporučení ohledně výběru partnera. Ve španělštině se objevuje varování zejména pro muže, aby neuzavírali sňatek se ženou vyššího společenského postavení, nebo se ženou, která by je převyšovala co do bohatství (*La mujer con que te casares no te gane en heredades; Mujer rica que toma pobre marido, ello lo ha comprado y él se ha vendido*). V obou jazycích pak můžeme zaznamenat doporučení ohledně věku budoucích manželů (čj: *Mladá žena, starý muž, to ostatní se zmůže už*; šj: *La mujer quincena y el hombre de treinta*).

O velkém významu, který je manželství ve španělské frazeologii přisuzován, svědčí i frazémy, které nahlízejí negativně na ženu, která zůstala neprovdaná. Vidí ji jako zbytečnou a plnou zášti (*Mujer sin varón, ojal sin botón; Mujer soltera de treinta, treinta veces al día el diablo la tienta; Mujer sin varón y navío sin timón nada son*).

V češtině se na rozdíl od španělštiny objevuje celá řada žertovných útvarů, které popisují vztah muže a ženy velmi odlehčeně (*Ženy vyvolávají v mužích touhu vytvořit veledíla, ale překážejí jim v jejich realizaci; Manžel je pojmenování toho, kdo vás kdysi miloval; manželka je pojmenování pro tu, která milovala někoho jiného a vdala se za vás; Manžel je člověk, který pomáhá ženě řešit problémy, do kterých by se nedostala, kdyby si ho nevzala*).⁷⁵

⁷⁵ Tyto útvary byly převzaty ze Slovníku české frazeologie a idiomatiky od Františka Čermáka, který je řadí mezi frazémy větné. Je však třeba podotknout, že některé základní charakteristiky frazémů jako například ustálenost lze v těch útvarech hledat jen stěží. Nabízí se proto otázka, jestli se v tomto případě opravdu jedná o frazémy, nebo se pohybujeme spíše na poli aforismů.

Tabulka 47 – Žena ve vztahu k muži – frazémy bez ekvivalence v češtině

Žena ve vztahu k muži			Konotace		
čeština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
Aby žena mohla šťastna být, plout musí námořník.	ČER 4	Muž odchází od ženy za prací.		x	
Běda mužům, kterým žena vládne.	BIT			x	
Býti podolkem své ženy.	LR	Býti jí podroben.		x	
Co muži vzácno, to buď ženě svato.	BIT			x	
Držet ženě koudel.	LR	Být pod pantoflem.		x	
Kalhoty kde žena nosí, málokdy muž dobře kosí.	BIT			x	
Kde muž, tam i žena.	BIT			x	
Manžel je člověk, který pomáhá ženě řešit problémy, do kterých by se nedostala, kdyby si ho nevzala.	ČER 4			x	
Manžel je pojmenování toho, kdo vás kdysi miloval; manželka je pojmenování pro tu, která milovala někoho jiného a vdala se za vás.	ČER 4				x
Mladá žena, starý muž, to ostatní se zmůže už.	BIT			x	
Muž a žena jedna duše.	BIT		x		
Muži budou vždy tím, co z nich udělají ženy.	ČER 4			x	
Muži: páni tvorstva, prozřetelně řízení věčným žensstvím.	ČER 4			x	
Vzít si ženu na levou ruku.	LR	Žít v nemanželském poměru.		x	
Ženy vyvolávají v mužích touhu vytvořit veledíla, a překážejí jim v jejich realizaci.	ČER 4		x		x

Tabulka 48 – Žena ve vztahu k muži – frazémy bez ekvivalence ve španělštině

Žena ve vztahu k muži			Konotace		
španělština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
A la buena casada, sólo su marido le agrada.	REC	Vdaná žena by se neměla zajímat o jiné muže.	x		
A la mal casada, miradle á la cara.	RES	Když je někdo v manželství nešťastný, pozná se to na první pohled.		x	
A la mujer casada, no la des de la barba.	RES	Náklonnost k vdané ženě je třeba udržovat v určitých mezích.		x	
A la mujer casada y casta, el marido la basta.	RES	Vdaná žena by se neměla zajímat o jiné muže.	x		
A la mujer y a la viña, el hombre la hace garrida.	RES	Svou prací a pílí.		x	
A quien Dios quiere, la mujer se le muere.	OST	Nahlíží na smrt ženy jako na vysvobození.			x
Amor con casada, vida arriesgada.	REC	Ukazuje na nebezpečí, která může přinášet vztah s vdanou ženou.		x	
Casada mucho te quiero, por el bien que de ti espero.	RES	Ukazuje na lásku ze zřejmých důvodů.		x	
Crece el huevo bien batido, como la mujer con el buen marido.	RES	Pozitivně hodnotí manželství.		x	
Dolor de mujer muerta, dura hasta la puerta.	CVC	Ukazuje, že někteří vdovci truchlí velmi krátce.			x
El perro, mi amigo; la mujer, mi enemigo; el hijo mi señor.	RES	Staví do popředí vztah mezi otcem a synem a naopak zdůrazňuje nepřátelství mezi mužem a ženou.			x
El demonio son los hombres, dicen todas las mujeres; pero viven suspirando que el demonio se las lleve.	OST	Ukazuje na rozpolcenost některých žen.		x	

El hombre es el fuego, la mujer la estopa, viene el diablo y sopla.	RES	Varuje před napjatými vztahy mezi mužem a ženou.		x	
El hombre propone y la mujer dispone.	REC	Ukazuje na nadřazené postavení ženy.		x	
El hombre reina y la mujer gobierna.	REC	Ukazuje na nadřazené postavení ženy.		x	
El marido es la cabeza de la mujer.	OST	Ukazuje na nadřazené postavení muže.		x	
La mujer con que te casares no te gane en heredades.	REC	Doporučení muži, aby si nebral ženu, která ho převyšuje bohatstvím.		x	
La mujer quincena, y el hombre de treinta.	RES	Doporučení v jakém věku uzavřít sňatek.		x	
La casada, por su marido reina o esclava.	REC	Záleží na manželovi, jak bude se ženou zacházet.		x	
La malcasada, tratos tiene con su criada.	RES	Služka jí zajistí styk s dohazovačkou.			x
La mujer buena corona es del marido.	OST	Pozitivní hodnocení manželky.	x		
La mujer es el piojo del hombre.	OST	Žertovný frazém namířený proti ženě.			x
Lléveme Dios á ese mesón, donde manda el marido y la mujer non.	RES	Příslloví předpokládá, že muž je ten, kdo by měl mít hlavní slovo.		x	
Marido, no veas; mujer, ciega seas.	RES	Příslloví ukazuje, že mnohdy je lepší nevědět, co druhý z manželů dělá.			x
Más vale un hombre de paja que una mujer de plata.	OST	Přikládá větší důležitost mužům.			x
Mi marido es tonto, y yo vivaracha: cuando yo salto, él se agacha.	REC	Příslloví odsuzuje ženy, které využívají nízké inteligence svých mužů.			x

Mientras novia, reina; cuando mujer, sierva.	OST	Ukazuje na rozdíl v zacházení se ženou před a po uzavření manželství.		x	
Mujer muerta y olla quebrada se sienten poco o nada.	OST	Ukazuje, že někteří vdovci truchlí velmi krátce.		x	
Mujer rica que toma pobre marido, ella lo ha comprado y él se ha vendido.	OST	Ukazuje na nevýhody sňatku, ve kterém žena muže převyšuje bohatstvím.		x	
Pega a tu esposa y te hará feliz.	OST	Příslloví nabádá k fyzickému násilí na ženách.			x
Quien con mujer celosa casó, en vida el purgatorio pasó.	REC	Odsuzuje žárlivost.			x
¿Quién es tu enemigo? Tu mujer te digo.	OST	Ukazuje na nepřítelství mezi mužem a ženou.			x
Si quieres que tu mujer te quiera, ten dinero en la cartera.	REC	Varuje před láskou ze zlátných důvodů.			x
Si te mandare tu mujer arrojarte de un tajo, ruega a Dios que sea bajo.	CVC	Naráží na ženskou moc.		x	
Sin una mujer al lado el hombre es un desdichado.	OST	Pozitivní hodnocení manželky.	x		
Un hombre de plomo vale más que una mujer de oro.	OST	Přikládá větší důležitost mužům.			x
Un hombre de diez maravedís vale más que una mujer de diez mil.	OST	Přikládá větší důležitost mužům.			x
Mujer soltera de treinta, treinta veces al día el diablo la tienta.	OST	Příslloví klade důraz na to, aby se žena provdala.			x
Soltera que pasa de treinta de rabia revienta.	OST	Příslloví klade důraz na to, aby se žena provdala.			x
Mujer sin varón, ojal sin botón.	OST	Příslloví klade důraz na to, aby se žena provdala.			x
Mujer sin varón y navío sin timón nada son.	OST	Příslloví klade důraz na to, aby se žena provdala.			x

Hombre sin mujer al lado, nunca bienaventurado.	OST	Pozitivní hodnocení manželky.	x		
La mujer que quiere a dos, no es tonta sino advertida, si una vela se le apaga, la otra queda encendida.	OST	Vidí ženy, které udržují více vztahů, jako prozíravé.			x
La mujer y el huerto, no quieren más de un dueño.	RES	Žena by měla mít jen jednoho muže.		x	

10.2. Fyzické vlastnosti

Existuje celá řada frazémů, které popisují fyzické vzezření ženy, mají většinou hravý, žertovný charakter, ale často je lze chápat také jako doporučení směrem k mužům, jaké kvality by měli u své budoucí manželky hledat. Tématem, které se objevuje nejčastěji, je bezpochyby ženská krása. Řada frazémů ji chápe jako nejdůležitější fyzickou kvalitu, kterou by žena měla disponovat (šj: *A la mujer bella y honesta, casarse poco le cuesta; El huevo, por la yema; y la mujer, por defuera; La mujer que encante; y el hombre que espante*). Na druhou stranu frazémy upozorňují na to, že příliš krásy může pro muže znamenat zbytečné problémy a starosti, popřípadě přílišné finanční náklady (čj: *Krása ženy nečiní muže bohatým; Krásná žena, zbytečná starost; Pěkná žena dvojnásobná útrata, a často celá ztráta*; šj: *Al que tiene mujer hermosa, ó castillo en frontera, ó viña en carrera, nunca le falta guerra; Mujer hermosa, viña e higueras, muy malas son de guardar; Si tu mujer es bonita, recibe pocas visitas; Quien tiene hermosa mujer, cien ojos ha menester*). Dále frazémy varují před tím, že krása ženy může znamenat nedostatek různých duševních kvalit, často inteligence, laskavosti, či vyrovnanosti (čj: *Chytří muži jsou zřídka krásní, krásné ženy jsou zřídka chytré*; šj: *La mujer hermosa, ó loca ó presuntuosa; Mujer hermosa, mujer vanidosa*). Španělská frazeologie proto často nabádá uchýlit se k jistému kompromisu (*Ni hermosa que mate, ni fea que espante*), nebo slevit z požadavků úplně, protože při troše shovívavosti lze každou ženu vnímat jako hezkou (*A la luz de la vela, no hay mujer fea; Amor de fea, no tiene contra; Compuesta, no hay mujer fea; No hay mujer fea, si se le mira por donde mea; Si es fea tu mujer, menos tienes que temer*).

Velmi častým tématem je tělesná konstituce ženy. Všechny tyto frazémy se shodují, že žena by měla být dobře živena a měla by mít plné tvary, v této souvislosti je často srovnávána s domácími zvířaty (čj: *Ženská jako kyrysar*; šj: *La mujer y la cabra es mala siendo flaca y magra*; *El ánade, la mujer y la cabra es mala cosa siendo magra*; *Cabra, caballo y mujer, gordos los has de escoger*). Ve španělské frazeologii nejsou výjimkou ani frazémy, spíše žertovného charakteru, které popisují vousaté ženy. Tyto jsou nahlíženy negativně jako velmi maskulinní s hrubým chováním (*A la mujer barbuda, de lejos la saluda, con dos piedras mejor que con una*; *Mujer barbuda, de lejos me la saludas*).

Tabulka 49 – Fyzické vlastnosti – frazémy bez ekvivalence v češtině

Fyzické vlastnosti			Konotace		
čeština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
Chytří muži jsou zřídka krásní, krásné ženy jsou zřídka chytré.	BIT		x		x
Když má ženská hezké zuby, všechno je jí k smíchu.	BIT			x	
Krása ženy nečiní muže bohatým.	BIT		x		
Krásná žena, zbytečná starost.	BIT		x		
Pěkná žena dvojnásobná útrata, a často celá ztráta.	BIT				x
Ženská jako kyrysar.	BEČ	Veliká, statná.			x

Tabulka 50 – Fyzické vlastnosti – frazémy bez ekvivalence ve španělštině

Fyzické vlastnosti			Konotace		
španělština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
A la fea, el dinero la hermosea.	REC	Varuje před láskou ze zjištěných důvodů.			x
A la luz de la vela, no hay mujer fea.	CVC	V nedostatečném světle zůstanou bez povšimnutí některé fyzické nedostatky.		x	
A la mujer afeitada, vuélvele el rostro.	RES	Nabádá, aby se na ní muž nekoukal.		x	
A la mujer barbuda, de lejos la saluda, con dos piedras mejor que con una.	RES	Příslloví ukazuje, že zarostlé ženy mívají hrubý charakter.			x

A la mujer bella y honesta, casarse poco le cuesta.	REC	Pro krásnou a počestnou ženu není těžké najít manžela.	x		
A la mujer y a la mula, por el morro la entra la hermosura.	RES	Nabádá, aby byla žena dobře živena, protože jen tak může být krásná.	x		
A la mujer y a la mula, por el pico la hermosura.	RES	Nabádá, aby byla žena dobře živena, protože jen tak může být krásná.	x		
A mujer bonita o rica, todo el mundo la critica.	REC	Kritizují ji ze závisti.		x	
Al que tiene mujer hermosa, ó castillo en frontera, ó viña en carrera, nunca le falta guerra.	RES	Naráží na fakt, že majetek a manželka znamená také starost a nutnost být ostražitý.		x	
Amor de fea, no tiene contra.	OST	Při výběru manželky není krása nejdůležitějším kritériem.		x	
Cabra, caballo y mujer, gordos los has de escoger.	REC	Příslloví ukazuje, že ženy by měla mít silnější postavu.		x	
Compuesta, no hay mujer fea.	RES	Nikdo by se neměl stydět za svůj vzhled, protože jsou způsoby, jak ho vylepšit.		x	
El ánade, la mujer y la cabra es mala cosa siendo magra.	OST	Příslloví ukazuje, že ženy by měla mít silnější postavu.		x	
El hombre con paperas, y la mujer sin ellas.	RES	U ženy záleží na fyzické kráse, u muže nikoliv.		x	
El huevo, por la yema; y la mujer, por defuera.	RES	U ženy záleží na fyzické kráse.		x	
La mujer hermosa, ó loca ó presuntuosa.	RES	Příslloví varuje před tím, že krása nebývá slučitelná s duševními kvalitami.			x
La mujer que encante; y el hombre que espante.	REC	U ženy záleží na fyzické kráse, u muže nikoliv.	x		
La mujer y la cabra es mala siendo flaca y magra.	OST	Příslloví ukazuje, že ženy by měla mít silnější postavu.		x	

La mujer y la sardina, pequeña.	CVC	Menší proporce jsou v některých případech oceňovány více.		x	
La que de amarillo se viste, a su hermosura se atiene.	REC	Žena, která se obléká do žluté barvy, věří ve svou krásu.		x	
La que se viste de verde, en su hermosura se atreve.	RES	Žena, která se obléká do zelené barvy, věří ve svou krásu.		x	
Mal haya quien me casó, con una mujer tan fea, que no la puedo sacar donde la gente la vea.	REC	Žertovný frazém útočící na fyzický vzhled ženy.			x
Mujer barbuda, de lejos me la saludas.	OST	Příslloví ukazuje, že zarostlé ženy mívají hrubý charakter.			x
Mujer chiquita y tetona, la que no es puta es ladrona.	REC	Příslloví podle některých fyzických vlastností usuzuje, že má daná žena sklony ke zločinné činnosti.			x
Mujer hermosa, mujer vanidosa.	REC	Příslloví varuje před tím, že krása nebývá slučitelná s duševními kvalitami.			x
Mujer hermosa, viña e higueras, muy malas son de guardar.	CVC	Naráží na fakt, že majetek a manželka znamená také starost a nutnost být ostražitý.		x	
Mujer tetona, mujer ladrona.	REC	Příslloví podle některých fyzických vlastností usuzuje, že má daná žena sklony ke zločinné činnosti.			x
Ni á pícaro descalzo, ni á hombre callado, ni á mujer barbada, no les des posada.	RES	Příslloví varuje před rizikem vzít si do domu osoby, které nebudí důvěru.			x
Ni hermosa que mate, ni fea que espante.	RES	Příslloví radí volit vždy střední cestu a vyvarovat se extrémů.		x	

No hay mujer fea, si se le mira por donde mea.	OST	Každou ženu lze považovat za krásnou, záleží jen na úhlu pohledu.		x	
Si tu mujer es bonita, recibe pocas visitas.	REC	Krásná žena znamená nutnost být ostražitý.	x		
Quien casa con mujer fea, tiene mal postre para la cena.	OST	Zesměšňuje nehezské ženy.			x
Quien tiene hermosa mujer, cien ojos ha menester.	OST	Krásná žena znamená nutnost být ostražitý.	x		
Si es fea tu mujer, menos tienes que temer.	OST	U nehezské ženy nehrozí nebezpečí, že by ji někdo odloudil.			x

10.3. Povahové rysy, ctnosti a neřesti

Velká většina frazémů, která popisuje ženské povahové rysy, je v obou jazycích spíše negativní. Žena je často nahlížena jako od přírody zlá, zodpovědná za všechno zlo a někdy dokonce i za negativní chování mužů (čj: *Tři zlé věci v domě? Kouř, štěnice a zlá žena; Kdo má mrchu ženu, netřeba mu křenu*; šj: *Por la mujer entró el mal al mundo; No hubiera malos hombres si no hubiera malas mujeres; Más que la muerte es amarga la mujer mala; De la mar la sal, de la mujer mucho mal*). Španělská frazeologie existenci dobré ženy buď vůbec nepřipouští (*Esa es buena y honrada, que es muerta y sepultada; Ésa tiene la bondad, que pasó a la eternidad; Mujer buena y segura búsqueda en la sepultura*), nebo upozorňuje na to, že jich je velmi málo, případně jejich existenci vidí pouze jako dílo náhody (šj: *Mujeres buenas, en todo el mundo dos docenas; mujeres malas a millaradas; No hay más de una mujer buena, ni más de un hombre malo; No hay más que dos mujeres buenas en el mundo: la una se ha perdido, y la otra hay que encontrarla; Si una mujer es buena, es por ventura; y si es mala, es de natura*; čj: *Žena věrná milá jest divná co vrána bílá*).

Část španělských frazémů je poněkud shovívavější, a ačkoliv upozorňuje na to, že od ženy lze očekávat mnoho špatného, připouští také, že může působit potěšení a být užitečná (*De la mujer, mucho bueno has de esperar y mucho malo has de temer; Sin mujeres, ni pesares ni placeres; La mujer es un mal necesario*). Některé frazémy připouští existenci dobrých i

špatných žen, ale zároveň nabádají nedůvěřovat žádné z nich (*De la mujer mala te has de guardar y de la buena no fiar; De mala mujer te guarda, y de la buena no fies nada*).

Povahový rys, který je ženě ve frazeologii často připisován je zuřizovost a zloba a s tím spojená tendence vyvolávat hádky (čj: *Kdo nemá, s kým by se vadal, pojmi sobě ženu*; šj: *Disputa de mujer, duro hueso de roer; Ira de mujer, ira de Lucifer; La mujer y la estopa con poco fuego arden; Mujer que se enfurece, fiera y no mujer parece*).

Dalšími zaznamenanými rysy jsou též nevděčnost (*Hay dos animales ingratos; las mujeres y los gatos*), tvrdohlavost (*La mujer y la burra, iguales de testarudas*), pokrytectví (*Las tocas de beata y uñas de gata*) a objevuje se též kritika žen, které mají ve zvyku konzumovat alkohol (čj: *Žena ožralá kurva hotová*; šj: *A la mujer que fuma y bebe el diablo que se la lleve*).

Ačkoliv převažují spíše frazémy negativního charakteru, lze v obou jazycích nalézt i ty, které na ženu nahlízejí velmi kladně. Často je hodnocena jako hodná, věrná, počestná a frazeologie nabádá k tomu, že takové ženy je třeba si vážit (čj: *Dobrá žena dělá dobrého muže; Dobrá žena, půlka věna; Ozdoba žen ctnost a dobré mravy*; šj: *Mujer buena y leal es un tesoro real; Mujer buena, no hay precio para ella; Mujer buena es inapreciable prenda; De buenas armas es armado, quien con buena mujer es casado*). Ve španělštině je žena také často kladně hodnocena v souvislosti s péčí o domácnost a s oporou, kterou muži poskytuje (*Mujer buena de casa vacía hace llena; La buena esposa, limpia, sana y hacendosa; No hay dolor que la mujer no sepa hacerlo menor; El dinero y la mujer, en la vejez son menester*).

Tabulka 51 – Povahové rysy – úplná ekvivalence

Povahové rysy				Konotace		
španělština	zdroj	čeština	zdroj	pozitivní	neutrální	negativní
El humo y la mujer y la gotera echan al hombre de su casa fuera.	RES	Dým, střecha dřevá, zlá žena k tomu, ty věci vyhánějí hospodáře z domu.	OST			x

Tabulka 52 – Povahové rysy – částečná ekvivalence

Povahové rysy				Konotace		
španělština	zdroj	čeština	zdroj	pozitivní	neutrální	negativní
A la mujer por lo que valga, no por lo que traiga.	REC	Věrnost a ne bohatstvo při ženě žádej.	BIT		x	
El melón y la mujer malos son de conocer.	RES	Do ženy a do melounu nevidíš.	BIT			x

Tabulka 53 – Povahové rysy – Frazémy bez ekvivalence v češtině

Povahové rysy			Konotace		
čeština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
Čas, smrt a žena nečekají.	BIT			x	
Dobrá žena dělá dobrého muže.	BIT		x		
Dobrá žena, půlka věna.	ČER4		x		
Hodná žena do roka umře.	BIT		x		x
Kdo má mrchu ženu, netřeba mu křenu.	BIT				x
Kdo nemá, s kým by se vadil, pojmi sobě ženu.	BIT				x
Opilá žena hotová kurva.	ČP2				x
Ozdoba žen ctnost a dobré mravy.	BIT		x		
Rovné k rovnému, zlá žena k chudému.	ČP				x
Ta ženská je truc chlapa.	LR	Je horší než muž.			x
Tři zlé věci v domě? Kouř, štěnice a zlá žena.	VKP				x
Žena bez zbožnosti jest růže bez vůně.	BIT			x	
Žena ožralá kurva hotová.	ČP2				x
Žena věrná milá jest divná co vrána bílá.	ČP				x
Ženskou chtivost těžko nasytiti.	BIT				x
Ženy nevědí, co chtějí, a nedají pokoj, dokud to nedostanou.	ČER4				x
Lepší studená ženská v posteli, než teplý pivo v žaludku.	OST				x

Tabulka 54 – Povahové rysy – Frazémy bez ekvivalence ve španělštině

Povahové rysy			Konotace		
španělština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
A la buena, júntate con ella; y á la mala, ponle el almohada.	RES	Ukazuje, že dobrou ženu, je třeba ctít a špatnou potrestat oddělením lože.	x		x
A la mujer brava, sogalarga.	RES	Ženu je třeba připoutat, ale přiměřeně.			x
A la mujer mala, poco aprovecha guardarla.	RES	Pokud ona sama nebude chtít, je jakákoliv snaha uhlídat ji zbytečná.			x
A la mujer que fuma y bebe el diablo que se la lleve.	REC	Nikdo nechce neřestnou ženu.			x
Al hombre le falta paciencia y a la mujer le sobra insistencia.	REC	Muž je zde zobrazován jako netrpělivý a žena jako velmi vytrvalá v naléhání.			x
Cada hombre lleva un loco dentro, y cada mujer un ciento.	REC	Příslloví zobrazuje ženu jako nepřčetnou.			x
Cuando una mujer es famosa, casi siempre lo es por mala cosa.	OST	Žena je zobrazována jako špatná.			x
De buenas armas es armado, quien noc buena mujer es casado.	OST	Pozitivní zobrazení ženy.	x		
De la mar la sal, de la mujer mucho mal.	RES	Žena je zobrazována jako špatná.			x
De la mujer mala te has de guardar y de la buena no fiar.	REC	Žena je zobrazována jako špatná a nehodná důvěry.			x
De la mujer, mucho bueno has de esperar y mucho malo has de temer.	OST	Žena je zobrazována jako nevyzpytatelná.	x		x
De mala mujer te guarda, y de la buena no fies nada.	RES	Žena je zobrazována jako špatná a nehodná důvěry.			x

Dios me guarde de toda helada y de mujer enojada.	RES	Příslloví vyjadřuje obavy ze ženské zlosti.			x
Disputa con mujer, duro hueso de roer.	REC	Žena je nahlížena jako velmi silný soupeř v hádkách.			x
El dinero y la mujer, en la vejez son menester.	REC	Předpokládá se, že se žena postará o muže ve stáří.	x		
Esa es buena y honrada, que es muerta y sepultada.	RES	Příslloví tvrdí, že dobrá a čestná žena neexistuje.			x
Ésa tiene bondad, que pasó a la eternidad.	OST	Příslloví tvrdí, že dobrá žena neexistuje.			x
Gato, rey y mujer, no saben agradecer.	REC	Žena je zobrazována jako nevďečná.			x
Hay dos animales ingratos: las mujeres y los gatos.	REC	Žena je zobrazována jako nevďečná.			x
Ira de mujer, ira de Lucifer.	REC	Žena je nahlížena jako zuřivá.			x
La buena esposa, limpia, sana y hacendosa.	OST	Příslloví uvádí, jaké kvality by měla mít dobrá manželka.	x		
La buena mujer ni ha de oír ni ha de ver.	REC	Dobrá manželka by neměla slyšet, ani vidět, co muž dělá.		x	
La mujer buena es inapreciable prenda.	OST	Dobrá žena je neocenitelná.	x		
La mujer que es buena, plata es que mucho suena.	REC	Pokud se žená chová dobře, je to ze zjištěných důvodů.			x
La mujer y la burra, iguales de testarudas.	REC	Žena je nahlížena jako tvrdohlavá.			x
La mujer y la candela, tuércele el cuello, si la quieres buena.	RES	Žena se chová dobře pouze pod hrozbou násilí.			x
La mujer y la estopa con poco fuego arden.	OST	Žena je nahlížena jako vznětlivá.			x
La que de treinta no tiene novio, tiene humor como un demonio.	OST	Neprovdaná žena je zuřivá.			x
Las tocas de beata y uñas de gata.	RES	Kritizuje pokrytectví.			x

Las mujeres buenas no han ni ojos ni orejas.	OST	Dobrá manželka by neměla slyšet, ani vidět, co muž dělá.		x	
Las mujeres, por poco se quejan y por menos se ensoberbecen.	OST	Negativní zobrazení žen.			x
Más que la muerte es amarga la mujer mala.	OST	Zlá žena je horší než smrt.			x
Mujer buena de casa vacía hace llena.	REC	Příslloví kladně hodnotí roli hospodyně.	x		
Mujer buena, no hay precio para ella.	OST	Pozitivní zobrazení ženy.	x		
Mujer buena y leal es un tesoro real.	OST	Pozitivní zobrazení ženy.	x		
Mujer buena y segura, búsquela en la sepultura.	REC	Dobré ženy neexistují.			x
Mujer que se enfurece, fiera y no mujer parece.	OST	Žena je nahlížena jako zuřivá.			x
Mujeres buenas, en todo el mundo dos docenas; mujeres malas a millaradas.	OST	Dobrých žen je na rozdíl od špatných málo.			x
No hay dolor que la mujer no sepa hacerlo menor.	REC	Žena dokáže ulehčit od trápení.	x		
No hay más de una mujer buena, ni más de un hombre malo.	OST	Ženy jsou na rozdíl od mužů od přírody špatné.			x
No hay más que dos mujeres buenas en el mundo: la una se ha perdido, y la otra hay que encontrarla.	OST	Ženy jsou od přírody špatné.			x
No hubiera malos hombres si no hubiera malas mujeres.	OST	Negativní zobrazení žen.			x
Por la mujer entró el mal al mundo.	REC	Žena je nahlížena jako od přírody špatná.			x
Quien busca mujer, busca ruido y desplacer.	OST	Negativní zobrazení žen.			x
Quien mala mujer cobra, siervo se torna.	RES	Protože v tom případě musí domácí práce vykonávat manžel.			x
Quien mujer no tiene, mil males no siente.	OST	Žena je pro muže nahlížena jako zlo.			x

Si una mujer es buena, es por ventura; y si es mala, es de natura.	OST	Žena je chápána jako od přírody špatná.			x
Sin mujeres, ni pesares ni placeres.	REC	Ženy jsou příčinou radostí i starostí.	x		x
La mujer es un mal necesario.	OST	Ženy jsou od přírody špatné.	x		x

10.4. Pláč, manipulace, faleš a nebezpečí pro muže

Tato skupina frazémů zobrazuje ženu v obou jazycích výhradně negativně. Zejména ve španělštině je muž často varován před nebezpečím, které pro něho může žena znamenat, a před nemožností si ji podmanit (čj: *Vodu, oheň a ženu těžko si podmaniti*; šj: *Agua de pozo y mujer desnuda, llevan al hombre a la sepultura; Al hombre de más saber, una mujer sola le echará a perder*). V souvislosti s tímto domnělým nebezpečím jsou muži nabádáni, aby se před ženou měli na pozoru (šj: *Con la mujer ojo aletra, mientras no la vieres muerta; Ni juegues ni trates con mujeres y vivirás como quieres; A mujer, judío y abad, el hombre no deba mostrar su rostro ni esfuerzo*). Ve španělské frazeologii je velmi obvyklé přirovnání ženy k různým přírodním živlům, nejčastěji k moři a k ohni (*La mujer, el fuego y los mares son tres males; Con la mujer y la mar hay que saber navegar*), či ke zvířatům (*De la mujer y del burro, cuanto más lejos más seguro; De mujer compuesta en función y de mula gorda en feria, ten cautela*). Frazémy často doporučují držet se od ženy v bezpečné vzdálenosti (šj: *Nave y mujer, de lejos parecen bien; La mar y la mujer de lejos se han de ver*).

Velmi rozsáhlou skupinu, opět zejména ve španělštině, představují frazémy, které popisují ženu jako falešnou a nehodnou důvěry (čj: *Nevěř ženské vůli a koni v poli; Koni, psu a žence nikdy nevěř*; šj: *Si de mujer te fiaste, la erraste; Palabras de mujer, no hay que creer; Juramentos de mujer, difíciles son de creer; De tu mujer y de tu amigo experto, no creas sino lo que supieras de cierto*). Varují často před snahou ženy muže podvést a ošálit a mnohdy vidí paralelu mezi ženským klamáním a omamnými účinky vína (šj: *Sin contar a la mujer, lo más traidor es el vino; Mercancía engañosa, vino, caballo y esposa; Las mujeres y el vino hacen errar el camino; La mujer como el vino, engañan al más fino*). Kromě vína je žena často srovnávána i s hazardními hrami, tabákem a jinými neřestmi, ve kterých frazeologie vidí nebezpečí, které může muže přivést na scestí (čj: *Víno, ženy z mnohých lidí*

blázny činí; šj: Dados, mujeres y vino; sacar al hombre de buen camino; La mujer y el vino sacan al hombre de tino; Naipes, mujeres, bailes y vino, al más asesado quitan el tino; Naipes, mujeres y vino, mal camino).

Jako velmi častý, či dokonce nejčastější prostředek žen pro manipulaci a dosažení svých cílů uvádí frazeologie pláč a nabádá k obezřetnosti před plačící ženou (čj: *Slzy jsou zbraní žen; Mnišské klamání, ženské plakání; Když žena pláče, srdcem se směje; šj: Nunca te dejes vencer por lágrimas de mujer; Mujer que llora lo hace de engañadora; Llorando engañó la mujer al diablo; Las mujeres sin maestro saben llorar, mentir y bailar*). Ženský pláč je nahlížen jako šalba a klam a v obou jazycích je přirovnáván k psímu spánku, kulhání, či jiným činnostem, které se můžou jevit jako klamné (čj: *Když pes spí, žid přísahá a žena pláče, nikdy nevěř; šj: Cojera de perro y lágrimas de mujer no son de creer; Rencura de perro y lágrimas de mujer: no hay que creer; Siempre que lo desea, la mujer llora y el perro mea*).

Tabulka 55 – Pláč, manipulace, faleš a nebezpečí pro muže – Úplná ekvivalence

Pláč, manipulace, faleš a nebezpečí pro muže				Konotace		
čeština	zdroj	španělština	zdroj	pozitivní	neutrální	negativní
Víno, ženy, z mnohých lidí blázny činí.	ČP	El vino y la mujer el juicio hacen perder.	REC			x
Žena se směje, kdykoli může, a pláče, kdykoli se jí zachce.	VKP	La mujer llora cuando puede y ríe cuando quiere.	OST			x

Tabulka 56 – Pláč, manipulace, faleš a nebezpečí pro muže – Částečná ekvivalence

Pláč, manipulace, faleš a nebezpečí pro muže				Konotace		
čeština	zdroj	španělština	zdroj	pozitivní	neutrální	negativní
Když pes spí, žid přísahá a žena pláče, nikdy nevěř.	OST	Mujer que llora, judío que jura y zorra que duerme, malicia tienen.	OST			x

Tabulka 57 – Pláč, manipulace, faleš a nebezpečí pro muže – Frazémy bez ekvivalence v češtině

Pláč, manipulace, faleš a nebezpečí pro muže			Konotace		
čeština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
Vodu, oheň a ženu těžko si podmaniti.	BIT			x	
Jedna žena pláče od žalosti, a druhá od chytrosti.	BIT				x
Když žena pláče, srdcem se směje.	ČP2				x
Koni, psu a ženě nikdy nevěř.	BIT				x
Mnišské klamání, ženské plakání.	ČP2				x
Nevěř ženské vůli, a koni v poli.	BIT				x
Slzy jsou zbraní žen.	BIT			x	

Tabulka 58 – Pláč, manipulace, faleš a nebezpečí pro muže – Frazémy bez ekvivalence ve španělštině

Pláč, manipulace, faleš a nebezpečí pro muže			Konotace		
španělština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
Agua de pozo y mujer desnuda, llevan al hombre a la sepultura.	REC	Žena pro muže představuje nebezpečí.			x
Al hombre de más saber, una mujer sola le echará a perder.	REC	I inteligentního muže žena dokáže zničit.			x
Asusta a tu mujer antes de que te asuste.	OST	Před ženou je třeba být ostražitý.			x
Con la mujer, ojo alerta, mientras no la vieres muerta.	OST	Před ženou je třeba být ostražitý.			x
Con la mujer y con la mar hay que saber navegar.	REC	S nebezpečnými "věcmi" je třeba umět zacházet.			x
Cuando con ella en paz estás, córtale las uñas a tu mujer.	OST	Před ženou je třeba být ostražitý.			x
Dados, mujeres y vino; sacan al hombre de buen camino.	REC	Karty, ženy a víno můžou muže dovést na scestí.			x
De la mujer y del burro, cuanto más lejos más seguro.	REC	Žena a osel představují nebezpečí.			x
De mujer compuesta en función y de mula gorda en feria, ten cautela.	OST	Žena je přirovnávána k			x

		mule a nahlížena jako nebezpečná.			
La mar y la mujer de lejos se han de ver.	REC	Žena a moře představují nebezpečí a proto je lepší se od nich držet dál.			x
La mujer, el fuego y los mares son tres males.	OST	Žena je přirovnávána k přírodním živlům a nahlížena jako nebezpečná.			x
La mujer y el vino emborrachan al más ladino.	OST	Žena a víno můžou muže ošálit.			x
La mujer y el vino sacan al hombre de tino.	RES	Žena a víno můžou muže ošálit.			x
Del abril y la mujer todo lo malo has de temer.	OST	Žena může představovat nebezpečí.			x
A la mujer ni muerta la has de creer.	OST	Ženě není radno důvěřovat.			x
A mujer, judío y abad, el hombre no deba mostrar su rostro ni esfuerzo.	OST	Ženě, židovi a opatovi není radno důvěřovat.			x
Agua coge con la red el que confía en palabras de mujer.	OST	Ženě není radno důvěřovat.			x
Alcalde de vara en cinta y mujer de poco importa, no hay que fiar de ellos cosa.	RES	Ženě není radno důvěřovat.			x
Cojera de perro y lágrimas de mujer no son de creer.	REC	Ženě a psímu kulhání nelze důvěřovat.			x
De mujer que mucho llora o mucho ríe, no te fíes.	OST	Ženskému pláči a smíchu není radno důvěřovat.			x
De mujer y del mar, no hay que fiar.	OST	Žena a moře můžou představovat nebezpečí.			x
De tu mujer y de tu amigo experto, no creas sino lo que supieras de cierto.	RES	Nabádá k nedůvěře k ženám.			x
Dos mujeres en un hogar, se hablan bien pero se quieren mal.	REC	Naráží na ženskou přetvářku.			x
El lloro de la mujer no es de creer.	CVC	Nabádá k nedůvěře k ženám.			x

Gatos y mujeres, buenas uñas tienen.	REC	Ženy představují nebezpečí.			x
Juramentos de mujer, difíciles son de creer.	REC	Nabádá k nedůvěře k ženám.			x
La mujer como el vino, engañan al más fino.	OST	Žena a víno můžou muže ošálit.			x
La mujer y el gato por caricias vuelven arañosos.	OST	Ženy a kočky můžou představovat nebezpečí.			x
La mujer y la gallina, siempre pica.	OST	Ženy představují nebezpečí.			x
Las mujeres sin maestro saben llorar, mentir y bailar.	OST	Zobrazuje ženské "kvality".			x
Las mujeres son la perdición de los hombres.	OST	Negativní zobrazení ženy.			x
Las mujeres y el vino hacen errar el camino.	OST	Ženy můžou muže přivést na scestí.			x
Lo que la mujer no consigue hablando, lo consigue llorando.	REC	Žena používá pláč jako prostředek pro splnění svých cílů.			x
Llanto de mujer no es de creer.	REC	Varuje před ženským pláčem.			x
Llorando engañó la mujer al diablo.	OST	Žena používá pláč jako prostředek pro splnění svých cílů.			x
Mercancía engañosa, vino, caballo y esposa.	OST	Nabádá k nedůvěře k ženám.			x
Mujer que llora, lo hace de engañadora.	OST	Nabádá k nedůvěře k ženám.			x
Mujer se queja, mujer se duele, mujer enferma cuando ella quiere.	RES	Ukazuje ženu jako nehodnou důvěry.			x
Naipes, mujeres, bailes y vino, al más asesado quitan el tino.	OST	Ženy, alkohol a hazard můžou muže přivést na scestí.			x
Naipes , mujeres y vino, mal camino.	REC	Ženy, alkohol a hazard můžou muže přivést na scestí.			x
Nave y mujer, de lejos parecen bien.	REC	Žena a loď představují nebezpečí a proto je lepší se od nich držet dál.			x
Ni juegos ni trates con mujeres y vivirás como quieres.	REC	Ženy můžou muži zasahovat do života.			x

Nunca te dejes vencer por lágrimas de mujer.	REC	Žena používá pláč jako prostředek pro splnění svých cílů.			x
Palabras de beata y uñas de gata.	OST	Žena může představovat nebezpečí.			x
Palabras de mujer, no se han de creer.	OST	Zobrazuje ženu jako nehodnou důvěry.			x
Rencura de perro y lágrimas de mujer: no hay que creer.	OST	Zobrazuje ženu jako nehodnou důvěry.			x
Si de mujer te fiaste, la erraste.	OST	Zobrazuje ženu jako nehodnou důvěry.			x
Siempre que lo desea, la mujer llora y el perro mea.	REC	Varuje před ženským pláčem.			x
Sin contar a la mujer, lo más traidor es el vino.	REC	Nahlíží na ženu jako na zrádnu.			x
Tres cosas mudan la naturaleza del hombre: la mujer, el estudio y el vino.	OST	Žena může muže velmi ovlivnit.		x	
Vino, tabaco y mujer echan los hombres a perder.	OST	Ženy můžou pro muže představovat nebezpečí.			x
Vino y mujer dos cosas son de temer.	OST	Ženy můžou pro muže představovat nebezpečí.			x
Niños y mujeres dan más disgustos que placeres.	OST	Žena může pro muže představovat nepříjemnosti.			x

10.5. Upovídánost, klevety, indiskrétnost

Ženské vyjadřování je ve frazeologii velmi často zmiňovaným tématem. Většina frazémů však hovoří v ženin neprospěch a soustředí se na negativní rysy spojené s mluvou. V obou jazycích objevíme velké množství frazémů, které varují před tendencí ženy vyzradit vše, co slyší, a nabádají proto nesvěřovat ženě žádná tajemství (čj: *Žena smlčí každé tajemství, o němž neví; Svěř ženě tajemství, ale nejdřív jí vyřízni jazyk; Co žena neslyší, to dále nepoví; šj: Secreto a mujer confiado de ser secreto ha dejado; Secreto a mujer confiado, a la calle*

lo has echado; Nunca hombre sabio y discreto revela a la mujer un secreto; A la mujer y a la picaza, lo que dirías en la plaza). V souvislosti s tím je ve španělské frazeologii žena mnohdy vyčleněna ze světa dospělých a je přirovnávána k dítěti, či k duševně chorému, kterým je také připisována tendence vše vyzradit (*La mujer y el niño, sólo callan lo que no han sabido; Mujer, niño y loco no guardan secreto del otro*).

Rozsáhlé téma zaujímá ve frazeologii též přílišná výmluvnost. Ženy jsou popisovány jako upovídané, mluví bez zastavení, což může být nepříjemné pro jejich okolí (čj: *Ženské dílo a ženská řeč nemá nikdy konce*; šj: *Un hombre, una palabra; una mujer, un diccionario; Ni al perro que mear, ni a la mujer que hablar, nunca les ha de faltar; La mujer habladora, duelos tienen donde mora; Humo y gotera y la mujer parlera; echan al hombre de su casa fuera*). Některé španělské frazémy upozorňují na fakt, že důsledkem ženské upovídanosti může být to, že nedodělají svou práci (*La moza paralela nunca acaba la tarea; Cacarrear y no poner, si malo en la gallina, peor en la mujer; Dos mujeres en la cocina, poco trabajo y mucha bocina*).

Žena podle frazeologie také klevetí a pomlouvá, to se stává obzvláště, když se sejde více žen na jednom místě (čj: *Kde husy, tu smrad a štěbety, kde ženy, tu svár a klevety*; šj: *Al lavar al río fui; mal dije de otras y peor dijeron de mí; Al homo fui; mil desvergüenzas dije, y diez mil oí*). V souvislosti s koncentrací více žen na jednom místě hovoří frazeologie kromě pomluv také o hádkách a svárech (šj: *Mujeres en visita, luego sueltan la maldita; Mujeres juntas, ni difuntas; Mujeres en reunión, por cada mujer, una opinión; Cuando se pelean las comadres, salen a relucir las verdades*) a o nadměrném hluku (čj: *Kdyby všechny ženské byly bez jazyku, bylo by na světě málo křiku*; šj: *Tres mujeres y un ganso hacen mercado*).

V neposlední řadě se ve frazeologii ve spojení s ženským vyjadřováním objevuje varování před vkládáním důvěry v ženská tvrzení, protože mají tendenci zveličovat (šj: *En mujeres y ciegos y frailes, los mosquitos son elefantes*), či lhát (šj: *La mujer no tiene edad ni dice la verdad; La mujer y la mentira nacieron el mismo día; Mujer que no mienta. ¿Quién la encuentra?*).

Na druhou stranu lze ve španělské frazeologii nalézt i celou řadu frazémů, které hodnotí ženu pozitivně. Všechny se shodují v tom, že žena by měla být mlčenlivá, tichá a diskrétní (*Mujer lista y callada de todos estimada; Mujer discreta, esposa y madre perfecta; La mujer y la pera, la que calla es buena*). V české frazeologii jsme nezaznamenali žádný výskyt frazémů hodnotících ženské vyjadřování kladně.

Tabulka 59 – Upovídánost, klevety, indiskrétnost – frazémy bez ekvivalence v češtině

Upovídánost, klevety, indiskrétnost			Konotace		
čeština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
Co žena neslyší, to dále nepoví.	VKP				x
Kde husy, tu smrad a štěbety, kde ženy, tu svár a klevety.	BIT				x
Kdyby všechny ženské byly bez jazyku, bylo by na světě málo křiku.	BIT				x
Svěř ženě tajemství, ale nejdřív jí vyřízni jazyk.	VKP				x
Žena smlčí každé tajemství, o němž neví.	BIT				x
Ženské dílo a ženská řeč nemá nikdy konce.	BIT				x

Tabulka 60 – Upovídánost, klevety, indiskrétnost – frazémy bez ekvivalence ve španělštině

Upovídánost, klevety, indiskrétnost			Konotace		
španělština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
A la mujer y a la picaza, lo que dirías en la plaza.	RES	Ženě by se nemělo svěřit žádné tajemství.			x
A lavar al río fui; mal dije de otras y peor dijeron de mí.	OST	Ženy jsou nahlížené jako klevetivé.			x
Al homo fui; mil desvergüenzas dije, y diez mil oí.	OST	Ženy jsou nahlížené jako klevetivé.			x
Antes faltaré al ruseñor qué cantar que a la mujer qué hablar.	REC	Žena je zobrazována jako upovídaná.		x	
Cacarear y no poner, si malo en la gallina, peor en la mujer.	REC	Slova by měla být doprovázena skutky.			x
Cuando la gallina quiera mear, le faltaré a la mujer qué hablar.	OST	Žena je zobrazována jako upovídaná.			x
Cuando se pelean las comadres, salen a relucir las verdades.	REC	Při hádkách často vyjdou na povrch skutečnosti, které by za jiných okolností zůstaly skryté.		x	
De mujer parlara, ningún bien se espera.	REC	Přísluví negativně hodnotí ženskou upovídánost.			x

Dos mujeres en la cocina, poco trabajo y mucha bocina.	OST	Ženy jsou nahlíženy jako upovídané.			x
El hombre de saber, nunca dijo secreto a su mujer.	OST	Žena neudrží tajemství.			x
En mujeres y ciegos y frailes, los mosquitos son elefantes.	RES	Ženy mají tendenci zveličovat.		x	
En palabras de mujer nadie fe debe poner.	OST	Ženě není radno důvěřovat.			x
Gallina ponedora y mujer silenciosa, valen cualquier cosa.	REC	Vyzdvihuje ženy, které příliš nemluví.	x		
Humo y gotera y la mujer parlera, echan al hombre de su casa fuera.	RES	Negativní zobrazení upovídané ženy.			x
La lengua de la mujer dice todo lo que quiere.	REC	Přísloví nahlíží na ženu jako na netaktní.			x
La moza parlera nuna acaba la tarea.	REC	Když někdo příliš mluví, mnohdy nedokončí svou práci.			x
La mujer casera, nunca falta de parlera.	OST	Negativní zobrazení upovídané ženy.			x
Boca brozosa, cría mujer hermosa.	REC	Vyzdvihuje ženskou mlčenlivost.	x		
La mujer ha de hablar cuando la gallina quiera mear.	REC	Ženy by neměly nikdy mluvit.			x
La mujer habladora, duelos tienen donde mora.	REC	Kritika upovídané ženy.			x
La mujer lista y callada de todos es alabada.	OST	Přísloví kladně hodnotí mlčenlivou ženu.	x		
La mujer no tiene edad ni dice la verdad.	OST	Přísloví hodnotí ženu jako nepravdomluvnou.			x
La mujer y el horno por la boca se calientan.	OST	Ženy jsou nahlíženy jako upovídané.			x
La mujer y el niño, sólo callan lo que no han sabido.	CVC	Ženy a děti neudrží tajemství.			x
La mujer y la mentira nacieron el mismo día.	OST	Přísloví hodnotí ženu jako nepravdomluvnou.			x

La mujer y la pera, la que calla es buena.	RES	Vyzdvihuje ženu, která příliš nemluví.	x		
La ramera, gran parlera, y la parlera, ramera.	OST	Negativní zobrazení upovídané ženy.			x
La víbora y la mujer tienen pa ponzoña en la boca.	OST	Slova ženy můžou mít stejný účinek jako hadí jed.			x
Mujer dicharachera, poco casadera.	OST	Upovídaná žena se hůře provdá.			x
Mujer discreta, esposa y madre perfecta.	REC	Vyzdvihuje diskrétnost jako přednost matky a manželky.	x		
Mujer lista y callada de todos estimada.	OST	Přísluví kladně hodnotí mlčenlivou ženu.	x		
Mujer, niño y loco no guardan secreto del otro.	OST	Ženy, děti a blázni neudrží tajemství.			x
Mujer que no mienta. ¿Quién la encuentra?	OST	Zobrazuje ženu jako nepravdomluvnou.			x
Mujeres en reunión, por cada mujer, una opinión.	OST	Ženy nejsou schopné dohody.			x
Mujeres en visita, luego sueltan la maldita.	OST	Ženy mají tendenci ke svárům			x
Mujeres juntas, ni difuntas.	REC	Přísluví naráží na problém žen dohodnout se.			x
Ni al perro que mear, ni a la mujer que hablar, nunca les ha de faltar.	OST	Ženy jsou nahlíženy jako upovídané.			x
No es hombre discreto quien a su mujer confía su secreto.	REC	Ženy neudrží tajemství.			x
No hay mula con cuernos, ni mujer discreta.	REC	Od ženy nelze očekávat diskrétnost.			x
No te fíes de mujer que no hable ni de perro que no ladre.	OST	Žena, která nemluví, nepůsobí důvěřivě.			x
Nunca hombre sabio y discreto revela a la mujer un secreto.	REC	Ženy neudrží tajemství.			x
Palabra de mujer no vale un alfiler.	REC	Slovo ženy nemá žádnou váhu.			x

Secreto confiado a mujer, por muchos se ha de saber.	OST	Žena neudrží tajemství.			x
Secreto a mujer confiado, a la calle lo has echado.	REC	Žena neudrží tajemství.			x
Secreto a mujer confiado de ser secreto ha dejado.	REC	Žena neudrží tajemství.			x
Secreto dicho a mujer, muy pronto se ha de saber.	REC	Žena neudrží tajemství.			x
Secreto dicho a mujer, secreto deja de ser.	REC	Žena neudrží tajemství.			x
Secreto entre mujeres, secreto no eres.	REC	Žena neudrží tajemství.			x
Secreto que quieras guardar ni a tu mujer lo has de confiar.	REC	Žena neudrží tajemství.			x
Tres cosas echan de su casa al hombre: el humo, la gotera y la mujer vocinglera.	OST	Negativní zobrazení upovídáné ženy.			x
Tres mujeres y un ganso hacen mercado.	REC	Tři ženy způsobí množství hluku, které je srovnatelné s tím na tržnici.			x
Muchas damas a la puerta, todas con boca abierta.	OST	Ženy jsou nahlíženy jako upovídáné.			x
Un hombre, una palabra; una mujer, un diccionario.	REC	Ženy jsou nahlíženy jako upovídáné.			x
Un hombre, una palabra; una mujer, una carretada.	REC	Ženy jsou nahlíženy jako upovídáné.			x

10.6. Péče o domácnost, místo ženy v domě

Zejména ve španělské frazeologii existuje rozsáhlá skupina frazémů popisujících vztah ženy k domácnosti a domácím pracem. Ideální žena by podle nich měla pilně a svědomitě vykonávat své povinnosti spojené s péčí o domácnost a být dobrou hospodyní (čj: *Dobrá hospodyňka i pro pírkó přes plot skočí*; šj: *El pie en la cuna, las manos en la rueca, hila tu*

tela, y cría tu hijuela; La mujer a sus quehaceres, para eso son las mujeres; La que es de su casa, lava, limpia, cose, guisa y amasa; Toma casa con hogar y la mujer que sepa hilar). V opačném případě, kdy žena nevykonává péči o domácnost dostatečně svědomitě, či je rozptylována jinými činnostmi, je nahlížena negativně (čj: *Bēda té kuchyni, která nevídá hospodyni*; šj: *La que mucho cuida su cara, poco cuida su casa; La mujer que no sabe cocinar y la gata que no sabe cazar nada val; Calzones rotos no deshonra al que los lleva, sino a su hija, a su mujer o a su nuera).*

Frazémy hodnotící ženu velmi kladně v ní vidí ústřední postavu rodinného života, tedy tu co utváří domov, a pokud v domě žena není, nelze hovořit ani o domově v pravém slova smyslu (čj: *Nestojí dům na zemi, ale na ženě*; šj: *Mujer muerta, casa deshecha; Los hombres ganan la hacienda y las mujeres la conservan; La mujer buena de casa vacía hace llena; La casa no es una casa si no hay una mujer*). Žena má podle frazeologie sice na jednu stranu volnou ruku ve správě domácnosti, ale na stranu druhou frazémy varují před tím, aby žena nepřevzala vedení úplně, rozhodující slovo by podle nich měl mít muž (šj: *Casa, donde la mujer manda, mal anda; Casa en que la mujer gobierna, casa enferma; Cuando la mujer manda la casa, el marido es calabaza*).

Dům je ve španělské frazeologii chápán jako výhradní teritorium ženy a to do té míry, že není doporučováno, aby z něho vycházela (*La mujer y la gallina, hasta la casa de la vecina; La mujer en su hogar, sin salir ni a trabajar; El hombre en la plaza, y la mujer, en la casa; A la mujer en su casa nada le pasa*). Žena, která se zdržuje mimo dům, je chápána jako špatná, či hříšná (*En la calle están las malas, y las buenas en sus casas; La mujer buena en su casa y no en ajena; La mujer honesta, en su casa y no en la fiesta*). Česká frazeologie se ve vztahu k ženě jeví jako shovívavější, neboť tento motiv, podle kterého by se měla zdržovat výhradně doma, se zde vůbec nevyskytuje.

Tabulka 61 – Péče o domácnost, místo ženy v domě – čásečná ekvivalence

Péče o domácnost, místo ženy v domě				Konotace		
čeština	zdroj	španělština	zdroj	pozitivní	neutrální	negativní
Nestojí dům na zemi, ale na ženě.	BIT	Casa sin mujer, no es lo que debe ser.	REC	x		
Bēda té kuchyni, která nevídá hospodyni.	OST	La mujer y la sartén en la cocina están bien.	REC		x	
Dobrá hospodyňka i pro pírko přes plot skočí.	OST	La que no se baja a coger un alfiler, no es mujer.	REC		x	

Tabulka 62 – Péče o domácnost, místo ženy v domě – frazémy bez ekvivalence v češtině

Péče o domácnost, místo ženy v domě			Konotace		
čeština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
Nehospodárná žena majetek v zástěře roznese.	OST				x

Tabulka 63 – Péče o domácnost, místo ženy v domě – frazémy bez ekvivalence ve španělštině

Péče o domácnost, místo ženy v domě			Konotace		
španělština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
A la mujer casera, el marido se la muera.	RES	Některé ženy se tváří jako pracovité, ale ve skutečnosti všechnu práci vykonává manžel.			x
A la mujer en su casa nada le pasa.	REC	Žena by se měla držet doma.		x	
A la mujer muy casera, su marido bien la quiera.	OST	Počestná žena, která se drží doma, by měla být manželem respektována.	x		
Bien parece y bien están el asno en la cuadra y la mujer en el hogar.	REC	Žena by se měla držet doma.		x	
Calzones rotos no deshonra al que los lleva, sino a su hija, a su mujer o a su nuera.	OST	Žena je ta, kdo vykonává domácí práce.		x	
Casa donde la mujer manda, mal anda.	REC	V domě by měl mít hlavní slovo muž.			x
Casa en que la mujer gobierna, casa enferma.	OST	V domě by měl mít hlavní slovo muž.			x
Casa sin mujer y barco sin timón, lo mismo son.	CVC	K tomu, aby byla domácnost dobře spravována, je potřeba ženy.	x		
Como es la mujer, así es la casa.	REC	Na ženě záleží, jak bude spravována domácnost.		x	
Cuando la mujer manda la casa, el marido es calabaza.	OST	V domě by měl mít hlavní slovo muž.		x	
Dueña que mucho mira, poco hila.	REC	Žena by se měla věnovat pouze domácím pracem a			x

		ničím jiným se nerozptylovat.			
El hombre, en la plaza, y la mujer, en la casa.	REC	Žena by se měla držet doma.		x	
El pie en la cuna, las manos en la rueca, hila tu tela, y cría tu hijuela.	RES	Žena by se měla starat o domácnost a o výchovu dětí.			x
En casa de mujer rica, ella manda y ella grita.	REC	Ukazuje na nevýhody sňatku, ve kterém žena muže převyšuje bohatstvím.			x
En casa sin mujer, qué gobierno puede haber.	OST	K tomu, aby byla domácnost dobře spravována, je potřeba ženy.	x		
En la calle están las malas, y las buenas en sus casas.	OST	Počestná žena se drží doma.		x	
La casa no es una casa si no hay una mujer.	OST	K tomu, aby byla domácnost dobře spravována, je potřeba ženy.	x		
La cama y la puerta dicen si la mujer es puerca.	REC	Podle stavu domácnosti, lze odhadnout charakter ženy.		x	
La doncella honrada, la pierna quebrada y en casa.	OST	Žena by se měla držet doma.			x
La mujer a sus quehaceres, para eso son las mujeres.	OST	Žena by měla vykonávat domácí práce.		x	
La mujer buena, de la casa vacía hace llena.	RES	Žena by se měla starat o domácnost.	x		
La mujer buena en su casa y no en ajena.	OST	Žena by se měla držet doma.		x	
La mujer en casa y pierna quebrada.	OST	Žena by se měla držet doma.			x
La mujer en su hogar; el marido en su trabajar.	OST	Žena by se na rozdíl od muže měla držet doma.		x	
La mujer en su hogar sin salir ni a trabajar.	OST	Žena by se měla držet doma.		x	
La mujer honesta, en su casa y no en la fiesta.	OST	Počestná žena se drží doma.		x	
La mujer honrada, la puerta cerrada.	OST	Počestná žena se drží doma.		x	

La mujer que no sabe cocinar y la gata que no sabe cazar nada val.	OST	Žena, která neumí vařit, není k ničemu.			x
La mujer y la gallina, caserina.	OST	Žena by se měla držet doma.		x	
La mujer y la gallina, hasta la casa de la vecina.	OST	Žena by se měla držet doma.		x	
La que es de su casa, lava, limpia, cose, guisa y amasa.	OST	Žena by měla vykonávat domácí práce.		x	
La que mucho cuida su cara, poco cuida su casa.	OST	Ta, co se příliš stará o svůj zevnějšek, zanedbává péči o domácnost.			x
Los hombres ganan la hacienda y las mujeres la conservan.	CVC	Přísluví vyzdvihuje úlohu ženy v péči o domácnost.	x		
Los negocios de la mujer buena, dentro de casa y no fuera.	OST	Žena by se měla držet doma.		x	
Mal anda la casa, donde la rueca manda a la espada.	REC	V domě by měl mít hlavní slovo muž.			x
Mujer muerta, casa deshecha.	CVC	K tomu, aby byla domácnost dobře spravována, je potřeba ženy.	x		
No compres casa en esquina, ni tengas mujer, que no sepa cocina.	REC	Žena by měla umět vařit.		x	
Toma casa con hogar y mujer que sepa hilar.	RES	Žena by měla vykonávat domácí práce.		x	

10.7. Podoba s d'áblem

Jak jsme již viděli v předcházejících kapitolách, existuje značné množství frazémů, které zobrazují ženu v různých negativních konotacích. Avšak jedna z nejhorších metafor, která zdůrazňuje ženskou špatnost, je ta, která ji zobrazuje ve vztahu s d'áblem, tedy s archetypálním obrazem zla v západní kultuře.

V mnoha frazémech se objevuje myšlenka, že přítomnost ženy znamená automaticky i přítomnost d'ábla (šj: *Donde hay mujeres, hay diablo también; Donde reina la mujer, el*

diablo es primer ministro; Donde mujer no hay, el diablo la trae) a oba jsou nahlíženi jako strůjci zla a špatnosti (šj: *Al diablo y a la mujer nunca les falta qué hacer; Nunca le falta el que hacer, ni al diablo, ni al cura, ni a la mujer*). Ženu frazeologie popisuje jako stejně chytrou, či spíše vychytralou jako ďábel, který je popisován jako její učitel (šj: *A la mujer, el diablo le dio el saber; Al perro nadar, y a la mujer bailar, el diablo se lo debió enseñar*). Mnohdy ho však žena ve své špatnosti a lstivosti převyšuje (čj: *Baba je třikrát horší nežli čert*; šj: *En lo que el diablo no sabe hacer, pide consejo a la mujer; La mujer estudió con el diablo y mil veces lo ha engañado; La mujer sabe un punto más que Satanás; Más trazas inventa en cinco minutos una mujer, que el diablo en un mes*), či se dokonce sama objevuje v roli jeho učitelky (šj: *La mayor parte de su saber, lo aprendió el diablo de la mujer*). Podobný motiv se objevuje i ve frazémeh, které popisují situace, kdy ďábel stojí před obtížně řešitelnou situací, na kterou sám nestačí, a tak přizve na pomoc ženu (čj: *Kde sám čert nestačí, tam starou babu strčí; Kam čert nemůže, tam nastrčí ženskou; Kam ďábel nemůže, tam babu pošle*; šj: *Lo que el diablo no puede, lógranlo las mujeres; Lo que el diablo no puede, la mujer lo hace fácilmente*).

Oba jazyky se v tomto ohledu shodují, že žena bývá chytřejší a mocnější než ďábel. Jediný rozdíl spočívá v tom, že ve španělské frazeologii se objevuje nejčastěji slovo *mujer*, spojitost s ďáblem se tedy týká všech žen bez rozdílu. V češtině se naopak ve většině frazémů objevuje slovo *baba* tedy "stará žena".

Tabulka 64 – Podoba s ďáblem – částečná ekvivalence

Podoba s ďáblem				Konotace		
čeština	zdroj	španělština	zdroj	pozitivní	neutrální	negativní
Kde sám čert nestačí, tam starou babu strčí.	OST	Lo que el diablo no puede, la mujer lo hace fácilmente.	OST			x

Tabulka 65 – Podoba s ďáblem – frazémy bez ekvivalence v češtině

Podoba s ďáblem			Konotace		
Čeština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
Kam čert nemůže, tam nastrčí ženskou.	ČER4				x
Baba jest třikrát horší nežli čert.	OST				x
Kam ďábel nemůže, tam babu pošle.	OST				x

Tabulka 66 – Podoba s ďáblem – frazémy bez ekvivalence ve španělštině

Podoba s ďáblem			Konotace		
Španělština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
A la mujer bailar y al asno andar y rebuznar; faltando quién, el diablo se lo ha de enseñar.	RES	Přísluví tvrdí, že tanec je pro ženu přirozený.		x	
A la mujer, el diablo le dio el saber.	OST	Žena je stejně chytrá a lstivá jako ďábel.			x
Al diablo y a la mujer nunca les falta qué hacer.	RES	Žena a ďábel konají vždy špatnosti.			x
Cuando Dios se hizo hombre, ya el diablo se había hecho mujer.	REC	Žena je srovnávána s ďáblem.			x
Dijo a la mujer el diablo: ¿te puedo ayudar en algo?	OST	Žena a ďábel konají vždy špatnosti.			x
Donde hay mujeres, hay diablo también.	OST	Žena je srovnatelná s ďáblem.			x
Donde mujer no hay, el diablo la trae.	REC	Žena je srovnatelná s ďáblem.			x
Donde reina la mujer, el diablo es primer ministro.	REC	Žena je stejně špatná jako ďábel.			x
En lo que el diablo no sabe hacer, pide consejo a la mujer.	OST	Žena je horší nežli ďábel.			x
La mayor parte de su saber, lo aprendió el diablo de la mujer.	OST	Žena je chytřejší a lstivější nežli ďábel.			x
La mujer estudió con el diablo y mil veces lo ha engañado.	REC	Žena je chytřejší a lstivější nežli ďábel.			x
La mujer sabe un punto más que Satanás.	OST	Žena je chytřejší a lstivější nežli ďábel.			x
Lo que el diablo no puede, lógranlo las mujeres.	OST	Žena předčí i ďábla.			x
Los enemigos del hombre son tres: demonio, suegra y mujer.	REC	Žena a tchýně jsou srovnatelné s ďáblem.			x
Llorando engañó la mujer al diablo.	OST	Žena přelstí i ďábla.			x

Más trazas inventa en cinco minutos una mujer, que el diablo en un mes.	OST	Žena je horší nežli d'ábel.			x
Ni aun al Diablo ha de temer quien no teme a una mujer.	OST	Žena je horší nežli d'ábel.			x
Nunca le falta el que hacer, ni al diablo, ni al cura ni a la mujer.	OST	Žena, d'ábel a kněz konají vždy špatnosti.			x
Al perro nadar, y a la mujer bailar, el diablo se lo debió enseñar.	OST	Přísloví tvrdí, že tanec je pro ženu přirozený.		x	

10.8. Intelligence

V řadě frazémů lze nalézt přesvědčení, že žena je hloupé stvoření bez schopnosti samostatného úsudku. Zatímco ve španělštině jsou nahlíženy jako hloupé všeobecně všechny ženy, čeština často vidí spojitost mezi intelektem a vzhledem – inteligenci vidí jako neslučitelnou s krásou (čj: *Chytří muži jsou zřídka krásní, krásné ženy jsou zřídka chytré; Ženy mají dlouhé vlasy a krátký rozum*; šj: *La mujer con acierto, una entre ciento; No hay pluma que tenga peso, ni mujer que tenga seso; La mujer que más sabe, sólo sirve para gobernar doce gallinas y un gallo; La mujer más avisada, o sabe poco, o nada*). Některé frazémy charakterizují ženu jako tak hloupou, že ji dokonce vylučují ze světa lidí a přirovnávají ji spíše ke zvířeti (čj: *Žena – nejinteligentnější tvor po člověku*; šj: *La mujer es animal de pelo largo y pensamiento corto*). Španělská frazeologie si v tomto ohledu značně protiřečí. Na jednu stranu kritizuje ženu za její nízkou inteligenci, na stranu druhou jí však odpírá přístup ke vzdělání (*Las mujeres hilen y no estudien; Mujeres y libros, siempre mal avenidos*). Pokud je žena vzdělaná a inteligentní, je ve španělské frazeologii vždy obávaná a nahlížena jako ztracená, nečeká ji dobrý konec a s největší pravděpodobností se nikdy neprovdá (*Ni joya prestada, ni mujer letrada; Mujer que sabe latín, no encuentra marido ni tiene buen fin; Mujer leída, mujer perdida; Niño que bebe vino y mujer que habla latín, no han de tener buen fin; No te cases con mujer que te gane en el saber*). Výjimku u tohoto typu frazémů může představovat snad jen přísloví *El consejo de la mujer es poco y el que no lo toma es un loco*, které ženu hodnotí naopak jako schopnou úsudku a doporučuje řídit se jejími radami.

Česká frazeologie přistupuje k tématu ženské inteligence shovívavěji. Ačkoliv najdeme frazémy, které na ženu nahlíží jako na nedostatečně inteligentní, existují i frazémy, které ji popisují jako chytrou, ba dokonce chytřejší než muž (*U mnohého muže jest nejchytřejší stránkou jeho žena; Muž se domnívá, že ví, ale žena to ví lépe*). Čeština navíc zcela postrádá výše zmíněnou kritiku ženy inteligentní a vzdělané a neodpírá jí přístup ke vzdělání.

Tabulka 67 – *Inteligence – úplná ekvivalence*

Inteligence				Konotace		
čeština	zdroj	španělština	zdroj	pozitivní	neutrální	negativní
Ženy mají dlouhé vlasy a krátký rozum.	ČER 4	La mujer tiene cabello largo y entendimiento corto.	OST			x

Tabulka 68 – *Inteligence – frazémy bez ekvivalence v češtině*

Inteligence			Konotace		
čeština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
Chytrí muži jsou zřídka krásní, krásné ženy jsou zřídka chytré.	BIT		x		x
Muž se domnívá, že ví, ale žena to ví lépe.	VKP		x		
Pozorně poslouchej ženu, co ti radí, abys to mohl udělat naopak.	ČER4				x
U mnohého muže jest nejchytřejší stránkou jeho žena.	BIT		x		
Žena - nejinteligentnější tvor po člověku.	ČER4	Je hloupá.			x
Ženská rada bývá jen někdy dobrá.	BIT			x	

Tabulka 69 – *Inteligence – frazémy bez ekvivalence ve španělštině*

Inteligence			Konotace		
španělština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
De hombre caminero y ruin, de mujer que habla latín y de caballo sin rienda, Dios nos libre y nos defienda.	OST	Přísluví odsuzuje vzdělané ženy.			x
De la mujer el primer consejo, que el segundo no lo quiero.	REC	Žena je nahlížena jako hloupá.			x

De mujer resabida, apártate enseguida.	OST	Příslloví odsuzuje vzdělané ženy.			x
El consejo de la mujer es poco y el que no lo toma es loco.	CVC	Ukazuje ženu jako schopnou úsudku.	x		
Guárdate de mujer latina, y de moza adivina.	OST	Příslloví odsuzuje vzdělané ženy.			x
Guárdete Dios, de perro de liebre, de casa de torre, de piedra de honda y de mujer sabihonda.	OST	Příslloví odsuzuje vzdělané ženy.			x
La moza que quiere a dos no es tonta, sino entendida, si una vela se le apaga, otra le queda encendida.	REC	Ukazuje na ženskou prozíravost.		x	
La mujer con acierto, una entre ciento.	OST	Příslloví označuje ženy za hloupé.			x
La mujer es animal de pelo largo y pensamiento corto.	OST	Příslloví označuje ženy za hloupé.			x
La mujer más avisada, o sabe poco, o nada.	OST	Příslloví označuje ženy za hloupé.			x
La mujer que más sabe, sólo sirve para gobernar doce gallinas y un gallo.	OST	Příslloví označuje ženy za hloupé.			x
La mujer siempre es más lista, que el hombre que la conquista.	REC	Nahlíží na ženu jako na chytrou.	x		
La mujer trocó el seso por el cabello.	OST	Žena je nahlížena jako hloupá.			x
Las mujeres hilen y no estudien.	OST	Ženy by neměly být vzdělávány.			x
Largo el pelo y corto el seso, por las mujeres va eso.	OST	Žena je nahlížena jako hloupá.			x
Mujer con letras dos veces necia.	OST	Příslloví odsuzuje vzdělané ženy.			x
Mujer leída, mujer perdida.	REC	Příslloví odsuzuje vzdělané ženy.			x
Mujer que sabe latín no encuentra marido ni tiene buen fin.	OST	Příslloví odsuzuje vzdělané ženy.			x

Mujer que sepa latín, guárdala para ti.	OST	Příslloví odsuzuje vzdělané ženy.			x
Mujer tetuda, poco sesuda.	REC	Příslloví zobrazuje některé fyzické vlastnosti jako neslučitelné s inteligencí.			x
Ni buen consejo de moza, ni buena camisa de estopa.	OST	Mladá žena není schopna úsudku.			x
Ni joya prestada, ni mujer letrada.	REC	Příslloví odsuzuje vzdělané ženy.			x
No hay pluma que tenga peso ni mujer que tenga seso.	OST	Příslloví označuje ženy za hloupé.			x
No te cases con mujer que te gane en el saber.	REC	Příslloví odsuzuje vzdělané ženy.			x
Niño que bebe vino y mujer que habla latín, no han de tener buen fin.	OST	Příslloví odsuzuje vzdělané ženy.			x
Mujeres y libros, siempre mal avenidos.	OST	Ženy by neměly být vzdělávány.			x

10.9. Nestálost

Ženy bývají ve frazeologii zobrazovány jako nestálé s rozporuplnými a proměnlivými názory (čj: *Ženský pláč, babí hněv, psí kulhání nemá dlouhého panování; Z ženského pláče smích*; šj: *A mudar de pareceres, nadie gana a las mujeres; Entre el sí y el no de la mujer, no cabe la punta de un afiler; No hay carga más pesada que una mujer liviana*). Jejich nestálost je velmi často srovnávána s proměnlivostí počasí, ročních období, fázemi měsíce (čj: *Ranní déšť a ženský pláč dlouho netrvá*; šj: *Cuatro caras tiene la luna y la mujer cuarenta y una; Mujer y ventolera soplan cada día de una manera; Febrero y las mujeres, por día diez pareceres*), či s nestálostí štěstěny, osudu, času apod. (šj: *Mujeres y fortuna, mudables como la luna; Mujer, viento, tiempo y fortuna, presto se muda; Mujer, dinero y ventura, pronto se muda*).

Tabulka 70 – Nestálost – částečná ekvivalence

Nestálost				Konotace		
čeština	zdroj	španělština	zdroj	pozitivní	neutrální	negativní
Ranní déšť a ženský pláč dlouho netrvá.	OST	Llanto de mujer y lluvia de verano, pasan volando.	OST		x	

Tabulka 71 – Nestálost – frazémy bez ekvivalence v češtině

Nestálost			Konotace		
čeština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
Z ženského pláče smích.	BIT			x	
Ženský pláč, babí hněv, psí kulhání nemá dlouhého panování.	BIT			x	

Tabulka 72 – Nestálost – frazémy bez ekvivalence ve španělštině

Nestálost			Konotace		
španělština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
A mudar de pareceres, nadie gana a las mujeres.	OST	Ženy jsou nahlíženy jako nestálé ve svých názorech.			x
Cada día se muda el viento, y la mujer, a cada momento.	OST	Žena je nahlížena jako nestálá.			x
Cada mujer piensa hoy lo contrario que ayer.	OST	Ženy jsou nahlíženy jako nestálé ve svých názorech.			x
Cada día se muda la luna, el necio y la mujer se mudan.	OST	Ženy jsou nahlíženy jako nestálé.			x
Cuatro caras tiene la luna y la mujer cuarenta y una.	OST	Ženy jsou nahlíženy jako nestálé.			x
Diez mujeres, cien pareceres.	OST	Ženy jsou nahlíženy jako nestálé.			x
Entre el sí y el no de la mujer, no cabe la punta de un afiler.	REC	Žena je nahlížena jako nestálá.			x
Mujer, dinero y ventura, pronto se muda.	REC	Ženy jsou nahlíženy jako nestálé.			x

Mujer, viento, tiempo y fortuna, presto se muda.	RES	Ženy jsou nahlíženy jako nestálé.			x
Mujer, viento y ventura, presto se muda.	RES	Ženy jsou nahlíženy jako nestálé.			x
Mujer y ventolera soplan cada día de una manera.	OST	Ženy jsou nahlíženy jako nestálé.			x
Mujeres y fortuna, mudables como la luna.	OST	Ženy jsou nahlíženy jako nestálé.			x
No creas a hembra ninguna, que tan presto se mudan como la luna.	OST	Ženy jsou nahlíženy jako nestálé.			x
No hay carga más pesada que una mujer liviana.	REC	Ženy jsou nahlíženy jako nestálé.			x
Febrero y las mujeres, por día diez pareceres.	OST	Ženy jsou nahlíženy jako nestálé.			x

10.10. Koketerie a nutnost ženu hlídat

Žena je v některých frazémech nahlížena jako marnivá, necudná, se sklony ke koketerii (čj: *Která chválí cizí muže, často vstoupí v cizí lože*; šj: *A la mujer ventanera, tuércele el cuello si la quieres buena; La que mucho enseña lo que tiene, darlo o venderlo quiere; Mujer ventanera, el culo dentro y el pecho y la cara fuera*). V souvislosti s tím frazeologie mluví o nutnosti ženu hlídat a nedat jí příležitost upadnout v pokušení (čj: *Lepší se uhlídá pytel blech, než mladé děvče; Koně nepůjčuj a ženu na hody nepouštěj*; šj: *A la mujer y a la cabra, sogá larga; A la mujer y al ladrón, quitarles la ocasión; Al caballo y a la mujer, al ojo se han de tener; Gallinas y mujeres entre cuatro paredes*). Do této kategorie jsme zařadili i ty frazémy, které hovoří o ženě jako o prostitutce (čj: *Lehká žena*; šj: *La mujer que toma, su cuerpo vende; Mujer de la vida, Mujer de mal vivir; Mujer de vida alegre*).

Tabulka 73 – Koketerie a nutnost ženu hlídat – částečná ekvivalence

Koketerie a nutnost ženu hlídat				Konotace		
čeština	zdroj	španělština	zdroj	pozitivní	neutrální	negativní
Lepší se uhlídá pytel blech, než mladé děvče.	OST	Un saco de pulgas guardaré, pero a guardar moza no me obligaré.	OST		x	

Tabulka 74 – Koketerie a nutnost ženu hlídat – frazémy bez ekvivalence v češtině

Koketerie a nutnost ženu hlídat			Konotace		
čeština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
Koně nepůjčuj, a ženu na hody nepouštěj.	BIT			x	
Která chválí cizí muže, často vstoupí v cizí lože.	ČER 4				x
Lehká žena.	OST	Prostitutka			x

Tabulka 75 – Koketerie a nutnost ženu hlídat – frazémy bez ekvivalence ve španělštině

Koketerie a nutnost ženu hlídat			Konotace		
španělština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
A la mujer ventanera, tuércele el cuello si la quieres buena.	RES	Necudnou ženu těžko napravit.			x
A la mujer y a la cabra, sogá larga.	RES	Ženám by se měla dát jen omezená volnost.			x
A la mujer y al ladrón, quitarles la ocasión.	REC	Žena je nahlížena jako nestálý tvor, kterého je třeba hlídat.			x
Al caballo y a la mujer, al ojo se han de tener.	OST	Ženu je potřeba hlídat.			x
Gallinas y mujeres entre cuatro paredes.	REC	Ženu je potřeba hlídat.			x
La mujer a la ventana más pierde que gana.	OST	Protože o ní budou smýšlet negativně.		x	
La mujer que va al baile en casa ajena, yo no digo que es mala, pero no es buena.	REC	Popisuje ženu jako necudnou.			x

La mujer que toma, su cuerpo vende.	RES	Neřesti doženou ženu k prodeji svého těla.			x
La mujer y la gallina, por andar se pierden aína.	OST	Ženu je třeba hlídat.			x
La oveja y la mujer, recogidas antes del anochecer.	OST	Žena má být před setměním doma.		x	
La que mucho enseña lo que tiene, darlo o venderlo quiere.	OST	Necudná žena není ani počestná.			x
Moza reidora, o puta o habladora.	REC	Žena, která se příliš směje, je buď lehkých mravů, nebo je upovídaná.			x
Mujer de la vida.	DFE M	Prostitutka			x
Mujer de mal vivir.	DFE M	Prostitutka			x
Mujer de mal vida.	DFE M	Prostitutka			x
Mujer de vida alegre.	DFE M	Prostitutka			x
Mujer ventanera, el culo dentro y el pecho y la cara fuera.	OST	Popisuje necudnou ženu.			x
Tres cosas hay en la vida que no se pueden cuidar: una cocina sin puertas, la mujer y el platanar.	OST	Ženu nelze uhlídat.		x	

10.11. Rady, jak se k ženám chovat; fyzický trest a respekt

Do této kategorie spadají frazémy, které přinášejí různá doporučení, jak se ve vztahu k ženám chovat a jak s nimi zacházet. Jedná se o velmi pestrou skupinu obsahující frazémy velice lichotivé, ale zároveň i řadu negativních, místy až krutých.

Podstatnou část tvoří v obou jazycích různá přísloví, která nabádají k fyzickému trestání žen. Některé z frazémů doporučují trestat jen ženy špatné (čj: *Která slepice nesnese a kdáče a žena na svého muže kváče, která pak slepice kokrhá a žena se na svého muže potrhá – té slepici sluší upéci a ženě dáti kyjem po pleci*; šj: *Al mal caballo, espuela; y a la mala mujer,*

palo que le duela; El burro flojo y la mujer mala, apaleados han de ser), ale většina z nich se shoduje v tom, že by se měly preventivně trestat všechny ženy (čj: *Jdeš k ženám? Nezapomeň bič.; Nebitá žena je jako nedopečené maso; Žena je jako pes: čím více dostává po čenichu, tím je přitulnější; Ženě můžeš vždycky natlouct, ona už bude vědět proč; šj: A la mujer y a la carne, mientras chillen, darle; La nuez y la mujer, a golpes se han de vencer; A la mujer y al papel, sin miedo de romper*). Ve španělštině se v souvislosti s tímto tématem velmi často objevuje srovnání ženy s různými domácími zvířaty (*A la mujer y a la burra, cada día una zurra; ¿En qué se parecen la mula y la mujer? En que una buena paliza las hace obedecer; Asnos y mujeres, por la fuerza entienden*).

Poměrně rozsáhlou část této kategorie tvoří frazémy zcela opačné, tedy ty, co nabádají k respektu k ženám, doporučují jim pomáhat a naopak fyzické, či slovní konflikty zavrhuji (čj: *Koně nebij, čeledína netup, ženy nepopouzej, chceš-li z nich užitek mít; šj: A la mujer y al mar has de respetar; A quien su mujer ayuda, camino ve de fortuna; Al asno a palos y la mujer a regalos; No hables mal de las mujeres, si en tu casa mujer tienes*).

V obou jazycích se dále objevují frazémy, které vyjadřují jisté obavy ze ztráty ženy. Některé se domnívají, že by žena nedokázala odolat pokušení, a proto nabádají k tomu, aby raději nebyla podrobena zkoušce (šj: *La mujer y la espada, nunca ha de ser probada; Cordura no puede ser probar vidrio, espada ni mujer*). Jiné radí, aby se žena nezapůjčovala, protože by již nemusela být navrácena (čj: *Žena a dýmka se nepůjčují; Kniha a manželka se nepůjčují; Ženu a ručnici můžeš ukázati, ale ne zapůjčiti; šj: Bolsa, mujer y espada no quiere andar prestada; Mujer, reloj y escopeta, no se presta*) a některé vyjadřují obavy i z pouhého ukázání a varují před ním (šj: *Esapda y mujer, ni darlas a ver*). Společným jmenovatelem všech těchto frazémů je srovnání ženy s předměty, které mají pro muže zvláštní význam, nejčastěji se jedná o zbraně, v češtině však i o knihu, či dýmku. Běh času nám zřetelně ukazuje novější varianta tohoto typu frazémů, ve které se objevuje slovo *coche* (*El coche y la mujer, no se los dejes a nadie, que te los pueden joder*).

Tabulka 76 – Rady, jak se k ženám chovat; fyzický trest a respekt – úplná ekvivalence

Rady, jak se k ženám chovat; fyzický trest a respekt				Konotace		
čeština	zdroj	španělština	zdroj	pozitivní	neutrální	negativní
Žena je jako stín - běžíš za ní, utíká, užíkáš od ní, běží za tebou.	VKP	La mujer es como la sombra: si se la sigue, huye; si se la huye, sigue.	OST		x	

Tabulka 77 – Rady, jak se k ženám chovat; fyzický trest a respekt – částečná ekvivalence

Rady, jak se k ženám chovat; fyzický trest a respekt				Konotace		
španělština	zdroj	čeština	zdroj	pozitivní	neutrální	negativní
Bolsa, mujer y espada, no quiere andar prestada.	REC	Žena a dýmka se nepůjčují.	ČER4		x	
A la mujer y a la gallina, tuércele el cuello y darte ha la vida.	VKP	Žena je jako pes: čím více dostává po čenichu, tím je přitulnější.	RES			x

Tabulka 78 – Rady, jak se k ženám chovat; fyzický trest a respekt – frazémy bez ekvivalence v češtině

Rady, jak se k ženám chovat; fyzický trest a respekt			Konotace		
čeština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
Jdeš k ženám? Nezapomeň bič.	ČER4				x
Kniha a manželka se nepůjčují.	BIT			x	
Koně nebij, čeledína netup, ženy nepopouzej, chceš-li z nich užitek mít.	BIT			x	
Koně nepůjčuj, a ženu na hody nepouštěj.	BIT			x	
Která slepice nesnese a kdáče a žena na svého muže kváče, která pak slepice kokrhá a žena se na svého muže potrhá - té slepici sluší upéci a ženě dáti kyjem po pleci.	VKP				x
Nebitá žena je jako nedopečené maso.	VKP				x
Nechval dne před večerem a ženu před smrtí.	BIT				x
Nikdy nezdržuj ženu, která odchází.	ČER4			x	
Vybílit ženě kuchyň.	LR	Dát jí co proto.			x
Ženě můžeš vždycky natlouct, ona už bude vědět proč.	BIT				x
Ženu a ručnici můžeš ukázati, ale ne zapůjčiti.	BIT				x

Tabulka 79 – Rady, jak se k ženám chovat; fyzický trest a respekt – frazémy bez ekvivalence ve španělštině

Rady, jak se k ženám chovat; fyzický trest a respekt			Konotace		
španělština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
A la mujer y a la burra, cada día una zurra.	REC	Má se za to, že obě poslouchají pod hrozbou trestu.			x
A la mujer y a la mula, vara dura.	RES	Má se za to, že obě poslouchají pod hrozbou trestu.			x
A la mujer y al mar has de respetar.	CVC	Nabádá k respektu k ženám.	x		
A la mujer y al papel, sin miedo de romper.	REC	Nabádá k fyzickému násilí.			x
A la mujer y a la carne, mientras chillen, darle.	OST	Nabádá k fyzickému násilí.			x
A quien su mujer ayuda, camino ve de fortuna.	CVC	V rámci dobrého soužití by měl muž své ženě pomáhat.	x		
Al asno a palos y a la mujer a regalos.	REC	Nabádá k respektu k ženám.	x		
Al mal caballo, espuela; a la mala mujer, palo que le duela.	REC	Nabádá k fyzickému násilí.			x
Asnos y mujeres por la fuerza entienden.	REC	Má se za to, že oba poslouchají pod hrozbou trestu.			x
Con la mujer y el dinero no te burles compañero.	RES	Člověk by měl být opatrný jak s penězi, tak se ženou.	x		
Cuando de las mujeres hables, acuérdate de tu madre.	OST	Nabádá k úctě k ženám.	x		
El asno y la mujer á palos se han de vencer.	RES	Nabádá k fyzickému násilí.			x
El burro flojo y la mujer mala, apaleados han de ser.	OST	Nabádá k fyzickému násilí.			x
El caballo y la mujer, al ojo se han de tener.	REC	Ženu je třeba hlídat.		x	
El coche y la mujer, no se los dejes a nadie, que te los pueden joder.	REC	Radí nepůjčovat "věci", které pro nás mají význam.		x	
¿En qué se parecen la mula y la mujer? En	OST	Nabádá k fyzickému násilí.			x

que una buena paliza las hace obedecer.					
Espada y mujer, ni darlas a ver.	REC	Žena by se neměla ani ukazovat.		x	
La mujer como la mesa, siempre sojuzgada, y la boca como muleta siempre ensangrentada.	OST	Nabádá k fyzickému násilí.			x
La mujer es animal que gusta de castigo.	OST	Nabádá k fyzickému násilí.			x
La mujer y el vidrio siempre están en peligro	RES	Nabádá k opatrnosti s ženami a hodnotí je jako křehké.		x	
La mujer y la espada nunca ha de ser probada.	OST	Přílovi vyjadřuje obavu, že žena by nedokázala odolat pokušení.		x	
La nuez y la mujer, a golpes se han de vencer.	OST	Nabádá k fyzickému násilí.			x
Naranjas y mujeres no se han de apretar; que esdrujándolas mucho, vienen a amargar.	OST	S ženou je třeba zacházet citlivě.	x		
No hay mejor cuchillada que a la mujer y al fraile dada.	OST	Nabádá k fyzickému násilí.			x
No hables mal de las mujeres ni pongas mala fama, que una mujer es tu madre y otra mujer es tu hermana.	REC	Nabádá k úctě k ženám.	x		
No hables mal de las mujeres, porque hijo de mujer eres.	REC	Nabádá k úctě k ženám.	x		
No hables mal de las mujeres, si en tu casa mujer tienes.	REC	Nabádá k úctě k ženám.	x		
No trates a la mujer como mula de alquiler.	OST	Nabádá k úctě k ženám.	x		
Pega a tu esposa y te hará feliz.	OST	Nabádá k fyzickému násilí.			x
El hombre ha de tener tres cosas codiciadas: su mujer, su caballo y su espada.	OST	Pro muže je nejdůležitější žena, kůň a meč.	x		
Cordura no puede ser probar vidrio, espada ni mujer.	OST	Vyjadřuje obavy z ženské nestálosti.		x	

Mujer, reloj y escopeta, no se presta.	OST	Některé "věci" se nepůjčují.		x	
--	-----	------------------------------	--	---	--

10.12. Vdova

Postava vdovy, tak jak ji nahlíží španělská frazeologie, se nenachází v jednoduché situaci. Část frazémů ji odsuzuje k úplnému vyloučení ze společnosti, objevuje se přesvědčení, že by měla setrvat ve svém truchlení a zdržovat se kontaktů s okolním světem (*La viuda honrada, su puerta cerrada; Viuda seria y asentada, de todos respetada; Viuda honrada, en su casa retirada*). Jiné její smutek zpochybňují, vidí ho buď jako nedostatečný, nebo jako příliš krátký (*Viuda moza que mucho llora, tiene llanto para una hora; Llanto de viuda, ligera lluvia; Llanto de viuda, poco dura; A la muerte de mi marido, poca cera y mucho pabilo*). Velká skupina frazémů znázorňuje vdovu jako vdavekchtivou ženu, která nechce být sama, a proto se poohlíží po novém manželovi takřka bezprostředně po smrti manžela starého (*La viuda llorando, novio va buscando; Viuda que duerme mal, del muerto se acuerda y en vivos tiene que pensar; La viuda que mucho llora, hambre tiene de boda; Viuda que no duerme, casarse quiere*). K ženám, které se po smrti manžela opětovně provdaly, přistupuje frazeologie s nedůvěrou (*De viuda tres veces casada, no fies nada*), objevuje se také varování před sňatkem s vdovou, která může na základě svých zkušeností z předchozího manželství oba manžele porovnávat (*Quien se casa con viuda, tendrá cada rato la cabeza de un muerto echada en su plato*). V české frazeologii jsme v souvislosti s postavou vdovy nezaznamenali výskyt žádných frazémů.

Tabulka 80 – Vdova – frazémy bez ekvivalence ve španělštině

Vdova			Konotace		
španělština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
A la muerte de mi marido, poca cera y mucho pabilo.	RES	Smutek vdovy netrvá dlouho.			x
La viuda llora y otros cantan en la boda.	RES	Ukazuje na nestálost a pomíjivost pozemských věcí.		x	
La viuda llorando, novio va buscando.	REC	Ovdovělá žena příliš netruchlí.			x

La viuda rica con un ojo llora y con otro repica.	RES	Bohatá vdova pro svého manžela netruchlí.			x
Llanto de viuda poco dura.	REC	Smutek vdovy netrvá dlouho.			x
La viuda honrada, su puerta cerrada.	OST	Vdova by měla být ctnostná.	x		
Viuda seria y asentada, de todos respetada.	OST	Vdova by měla být ctnostná.	x		
Llanto de viuda, ligera lluvia.	OST	Ovdovělá žena příliš netruchlí.			x
Viuda honrada, en su casa retirada.	OST	Vdova by měla být ctnostná.	x		
De viuda tres veces casada, no fies nada.	OST	Nabádá nedůvěřovat vdovám, které se znovu provdaly.			x
Viuda que duerme mal, del muerto se acuerda y en vivos tiene que pensar.	OST	Vdovy se často touží znovu provdat.		x	
La viuda que mucho llora, hambre tiene de boda.	OST	Vdovy se často touží znovu provdat.		x	
Viuda moza que mucho llora, tiene llanto para una hora.	OST	Smutek vdovy netrvá dlouho.			x
Viuda, que no duerme, casarse quiere.	OST	Vdovy se často touží znovu provdat.		x	
Quien se casa con viuda, tendrá cada rato la cabeza de un muerto echada en su plato.	OST	Sňatek s vdovou může pro nového manžela znamenat neustálé srovnávání s manželem bývalým.			x

10.13. Ostatní frazémy spojené s ženou

Do této kategorie byly zařazeny ostatní frazémy spojené s postavou ženy, které se nevztahují k předchozím kategoriím a zároveň se nevyskytují v takovém množství, aby tvořily kategorii samostatnou. Ve španělštině sem patří zejména frazémy, které hodnotí ženu podle věku. Často je porovnávána mladá žena se starou a je upozorňováno na to, že s věkem žena ztrácí svou krásu (*De quince codorniz, de veinte perdiz, de treinta vaca y de cuarenta, caca;*

Ni perlas ni diamantes hacen a una vieja elegante; La mujer tiende a arreglarse, la joven para agrandar y la vieja para no espantar). Objevuje se také téma svobodné ženy. Jak již bylo naznačeno v předchozích kapitolách, manželství podle frazeologie představuje pro ženu jedinou možnost, jak se začlenit do společnosti. Pokud se ženě nepodaří do určitého věku provdat, je vystavena posměchu a frazeologie k ní bývá krutá (*Soltera que pasa de treinta, de rabia revienta; Mujer soltera de treinta, treinta veces al día el diablo la tienta*). V češtině do této skupiny spadají velmi různorodé frazémy, většinou s oslabenou sémantikou, jejichž společným jmenovatelem je v drtivé většině případů slovo *baba*, tedy stará žena, či slovo *babka*. (*Za babku by kozy i přes Tatry hnaly; Udělat něco kdyby bába na tvarůžku rajtovala; Koupit něco za babku; Až ze staré báby mladá bude; Nestát ani za babku*). Babkou se v této souvislosti rozumí drobný peníz uherského původu, který byl v našich zemích nelibě snášen a často znehodnocován. Stejný význam má toto slovo i v maďarštině, kde se objevuje shodné přísloví *egy babkát sem ér* (nestojí ani za babku).⁷⁶

Tabulka 81 – Ostatní – frazémy bez ekvivalence v češtině

Ostatní			Konotace		
čeština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
Až bába vejce snese.	LR	nikdy		x	
Až ze staré báby mladá bude.	LR	nikdy		x	
Děšť a vdavekchtivou ženu nikdo nezadrží.	VKP			x	
Dělat babky.	LR	Házet plochým kamenem po hladině vody.		x	
Hrát na slepou bábu.	LR	Něco zatajovat.		x	
Koupit něco za babku.	LR	Koupit levně.		x	
Krmit žaludskou bábu.	LR	Hrát karty.		x	
Nejkrásnější místo na světě je na hřbetu koně a na srdci ženy.	ČER4		x		
Nejlepší žena ta sousedova.	ČER4			x	
Nestát ani za babku.	LR	Nestát za nic.		x	
Ženy jsou k tomu, abychom je milovali, a ne abychom je chápali.	ČER4		x		x
Rozbila bába zrcadlo, protože měla křivý nos.	ČER4				x

⁷⁶ VÁŽNÝ, Václav. Úvahy nad novým českým etymologickým slovníkem. *Naše řeč*, 1958, 41, č. 9-10, s. 263-268. [online]. [cit. 2019-05-22]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=4656>

S jednou ženou lavici umyje, druhou na ni posadí.	LR	Vdovec podruhé ženatý.		x	
Strašné je, že není možné žít ani s ženami, ani bez nich.	ČER4		x		x
Udělat něco kdyby bába na tvarůžku rajtovala.	LR	Stůj co stůj.		x	
Za babku by kozu i přes Tatry hnál.	BEČ	Je lakomý.			x

Tabulka 82 – Ostatní – frazémy bez ekvivalence ve španělštině

Ostatní			Konotace		
španělština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
De quince codorniz, de veinte perdiz, de treinta vaca y de cuarenta, caca.	OST	Klasifikuje ženy podle věku.			x
Las mujeres, donde están, sobran; y donde no están faltan.	OST	Kde ženy nejsou, tam schází a kde jsou, tam přebývají.	x		x
Vieja y fea, el demonio que la vea.	OST	Příslloví se vysmívá starým ženám.			x
Ni perlas ni diamantes hacen a una vieja elegante.	OST	Příslloví se vysmívá starým ženám.			x
Mujer soltera de treinta, treinta veces al día el diablo la tienta.	OST	Příslloví se vysmívá svobodným ženám.			x
Soltera que pasa de treinta, de rabia revienta.	OST	Příslloví se vysmívá svobodným ženám.			x
Cuando jóvenes las mujeres son uvas, cuando viejas, pasas.	OST	Příslloví se vysmívá starým ženám.			x
La mujer tiende a arreglarse, la joven para agrandar y la vieja para no espantar.	OST	Příslloví se vysmívá starým ženám.			x

11 Muž ve frazeologii

11.1. Muž ve vztahu k ženě

Do této kategorie byly zařazeny všechny frazémy, ve kterých se objevuje muž ve spojení se ženou. Ve velké většině frazémů se jedná o postavu muže ženatého, ale jsou zde zařazeny i ostatní frazémy, které popisují vztah těchto dvou osob a nemusí se nutně jednat o svazek manželský. Je zřejmé, že téma se bude částečně prolínat s kapitolami uvedenými výše popisujícími ženu ve frazeologii. Objevuje se však i řada dalších motivů, které zde dosud nezazněly.

Mnohé španělské frazémy popisují soužití muže a ženy jako idylické a manželství vidí jako přirozený stav. K muži bez ženy a stejně tak k ženě bez muže přistupuje frazeologie velmi kriticky (*Hombre sin mujer al lado, nunca bienaventurado; Sin una mujer al lado, el hombre es un desdichado; Mujer sin varón y navío sin timón nada son; Mujer sin varón, ojal sin botón*). Časté jsou rady ženě, jak k muži přistupovat. Je vnímán jako dominantní postava rodiny a ženě je doporučováno, aby ho milovala, ale zároveň ho poslouchala, či se ho dokonce bála (*Al marido, ámalo como á amigo y témelo como á enemigo; Al marido, tenerlo, quererle y obedecerle*). Objevují se i rady, jak si muže udržet. Klíč k jeho spokojenosti vidí frazeologie v důkladné péči o domácnost (*Hogar ordenado, marido asegurado; ¿Quieres tener tu marido contento? Tenle puesta la mesa con tiempo*). Zatímco domov je považován za teritorium ženy, muž je nazírán jako ten, kdo by měl chodit do práce a zajistit tak obživu rodiny (*El marido no debe volver a la casa con las manos vacías; El hombre, en la plaza, y la mujer, en la casa; La mujer en su hogar; el marido en su trabajar*). Muž se ve španělské frazeologii často těší větší důležitosti než žena, jejíž postavení je ve srovnání s ním zcela podružné (*Más vale un hombre de paja, que una mujer de plata; Un hombre de diez maravedís vale más que una mujer de diez mil*).

V češtině se výše uvedené motivy neobjevují. Mužovo postavení zde není zdaleka tak neotřesitelné jako ve španělštině. Ačkoliv se v mnoha frazémech objevuje myšlenka, že by muž měl mít dominantní postavení, většinou se však jedná pouze o kritiku situace, kdy tomu tak není (*Běda mužům, kterým žena vládne; Kalhoty, kde žena nosí, málokdy muž dobře kosi*). Muž je mnohdy nahlížen jako postava méně inteligentní, přesvědčená o své dominanci, ačkoliv skutečnou hybnou sílu představuje žena (*U mnohého muže jest nejchytřejší stránkou jeho žena; Muži: páni tvorstva, prozřetelně řízení věčným ženstvím; Muži budou vždy tím, co z nich udělají ženy; Muž se domnívá, že ví, ale žena to ví lépe*).

V obou jazycích se objevuje i motiv, že manželství není pro muže ideální volbou. Jakmile vstoupí s ženou do svazku, ztrácí svou svobodu a záhy svého činu lituje (čj: *Existují dva druhy mužů. Chytří a ženatí*; šj: *Hoy marido, y mañana arrepentido*; *Hombre casado, burro domado*; *Hombre casado, pájaro enjaulado*; *Hombre casado, mujer es*).

Velmi častým tématem je ve španělštině také manželská nevěra ze strany ženy, která je nahlížena negativně (*Hombre cornudo, más vale de ciento que de uno*; *Hombre que sufre cuernos, sufriría los dientes menos*; *Maridos que lejos se ausentan, cornamentan*; *Más vale ser cornudo, que no lo sepa ninguno, que sin serlo, pensarlo todo el mundo*). Avšak v případech, kdy muž o nevěře ví a toleruje ji, je vnímán jako někdo, kdo si ji zaslouží (*Quien es cornudo y consiente, que sea cornudo para siempre*; *Quien es cornudo y calla, en el corazón trae un ascua*).

Tabulka 83 – Muž ve vztahu k ženě – frazémy bez ekvivalence v češtině

Muž ve vztahu k ženě			Konotace		
čeština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
Běda mužům, kterým žena vládne.	BIT				x
Co muži vzácno, to buď ženě svato.	BIT			x	
Dobrá žena dělá dobrého muže.	BIT		x		
Existují dva druhy mužů. Chytří a ženatí.	VKP				x
Chodit v mužových botách.	LR	Poroučet v rodině.			x
Kalhoty kde žena nosí, málokdy muž dobře kosí.	BIT				x
Kde muž, tam i žena.	BIT			x	
Krása ženy nečiní muže bohatým.	BIT			x	
Která slepice nesnese a kdáče a žena na svého muže kváče, která pak slepice kokrhá a žena se na svého muže potrhá - té slepici sluší upéci a ženě dáti kyjem po pleci.	VKP			x	
Manžel je člověk, který pomáhá ženě řešit problémy, do kterých by se nedostala, kdyby si ho nevzala.	ČER4				x
Mladá žena, starý muž, to ostatní se zmůže už.	BIT			x	
Muž a žena jedna duše.	BIT		x		
Muž se domnívá, že ví, ale žena to ví lépe.	VKP				x
Muži budou vždy tím, co z nich udělají ženy.	ČER4				x

Muži: páni tvorstva, prozířetelně řízení věčným ženstvím.	ČER4				x
U mnohého muže jest nejchytřejší stránkou jeho žena.	BIT				x
Ženy vyvolávají v mužích touhu vytvořit veledíla, a překáží jim v jejich realizaci.	ČER4				

Tabulka 84 – Muž ve vztahu k ženě – frazémy bez ekvivalence ve španělštině

Muž ve vztahu k ženě			Konotace		
španělština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
A la mujer casera, el marido se la muera.	RES	Některé ženy se tváří jako pracovité, ale ve skutečnosti všechnu práci vykonává manžel.		x	
A la mujer muy casera, su marido bien la quiera.	OST	Počestná žena, která se drží doma, by měla být manželem respektována.		x	
A la mujer y a la viña, el hombre la hace garrida.	RES	Svou práci a pílí.	x		
Agua de pozo y mujer desnuda, llevan al hombre a la sepultura.	REC	Žena pro muže představuje nebezpečí.			x
Al marido, ámalo como á amigo y témelo como á enemigo.	RES	Žena by měla svého muže milovat a obávat se ho.	x		x
Al marido quererlo como amigo y temerlo como enemigo.	REC	Žena by měla svého muže milovat a obávat se ho.	x		x
Al marido, tenerlo, quererle y obedecerle.	OST	Žena by měla svého muže milovat a obávat se ho.	x		x
Crece el huevo bien batido, como la mujer con el buen marido.	RES	Pozitivní hodnocení manželství.	x		
Cuándo del pie, cuándo de la oreja, a mi marido nunca le falta queja.	OST	Muž je nahlížen jako neustále nespokojený.			x
Deme Dios marido rico, siquiera sea borrico.	RES	Frazém staví do popředí materiální zajištění manžela a			x

		nepřihlíží přitom k inteligenci.			
Dolor de viudo, corto y agudo.	REC	Frazém vidí bolest vdovce ze ztráty manželky jako krátkodobou.			x
El casado no ha de volver a casa con las manos vacías.	OST	Ukazuje na povinnost muže zajistit blahobyť rodiny.		x	
El demonio son los hombres, dicen todas las mujeres; pero viven suspirando que el demonio se las lleve.	OST	Ukazuje na rozpolcenost některých žen.			x
El hombre de saber, nunca dijo secreto a su mujer.	OST	Ženy neudrží tajemství.		x	
El hombre, en la plaza, y la mujer, en la casa.	REC	Ženy místo je v domě, muž se má naproti tomu starat o obživu rodiny.		x	
El hombre es el fuego, la mujer la estopa, viene el diablo y sopla.	RES	Varuje před napjatými vztahy mezi mužem a ženou.			x
El hombre ha de tener tres cosas codiciadas: su mujer, su caballo y su espada.	OST	Pro muže je nejdůležitější žena, kůň a meč.		x	
El hombre propone y la mujer dispone.	REC	Ukazuje na nadřazené postavení ženy.		x	
El hombre reina y la mujer gobierna.	REC	Ukazuje na nadřazené postavení ženy.		x	
El humo y la mujer y la gotera echan al hombre de su casa fuera.	RES	Negativní zobrazení ženy.		x	
El marido es la cabeza de la mujer.	OST	Muž by měl být hlavou rodiny.	x		
El marido no debe volver a la casa con las manos vacías.	OST	Muž by se měl starat o obživu rodiny.		x	
Esperando marido caballero, lléguenme las tetas al braguero.	RES	Muži gentlemani neexistují.			x
Hombre casado, burro domado.	REC	Negativní zobrazení manželství.			x

Hombre casado, mujer es.	OST	Negativní zobrazení manželství.			x
Hombre casado, ni frito ni asado.	OST	Negativní zobrazení manželství.			x
Hombre casado, pájaro enjaulado.	REC	Negativní zobrazení manželství.			x
Hombre cornudo, más vale de ciento que de uno.	RES	Protože když se to říká o mnoha mužích, nepůsobí to důvěryhodně.			x
Hombre que sufre cuernos, sufriría los dientes menos.	RES	Být paroháčem je horší než bolest zubů.			x
Humo y gotera y la mujer parlera, echan al hombre de su casa fuera.	RES	Negativní zobrazení upovídané ženy.		x	
Juramento de amante, ni le creas ni te espante.	OST	Nabádá k nedůvěře k milencům.			x
La casada, por su marido reina o esclava.	REC	Záleží na manželovi, jak bude se ženou zacházet.		x	
La mujer buena corona es del marido.	OST	Pozitivní hodnocení manželky.		x	
La mujer en su hogar; el marido en su trabajar.	OST	Žena by se měla zdržovat doma a manžel zajišťovat obživu.		x	
La mujer es el piojo del hombre.	OST	Negativní hodnocení ženy.		x	
La mujer quincena, y el hombre de treinta.	RES	Doporučení v jakém věku uzavřít sňatek.		x	
La mujer siempre es más lista, que el hombre que la conquista.	REC	Nahlíží na ženu jako na chytrnou.			x
La mujer y el vino sacan al hombre de tino.	RES	Žena a víno mužou muže ošálit.			x
Lléveme Dios á ese mesón, donde manda el marido y la mujer non.	RES	Příslloví předpokládá, že muž je ten, kdo by měl mít hlavní slovo.		x	
Los enemigos del hombre son tres: demonio, suegra y mujer.	REC	Žena a tchýně jsou srovnatelné s ďáblem.		x	

Mal anda la casa, donde la rueca manda a la espada.	REC	V domě by měl mít hlavní slovo muž.		x	
Marido celoso no tiene reposo.	CVC	Ten, kdo je žárlivý, nemá nikdy klid.			x
Marido, no veas; mujer, ciega seas.	RES	Přísloví ukazuje, že mnohdy je lepší nevědět, co druhý z manželů dělá.			x
Maridos que lejos se ausentan, cornamentan.	REC	Manžel, který tráví mnoho času mimo domov, se může snadno stát paroháčem.			x
Más vale ser cornudo, que no lo sepa ninguno, que sin serlo, pensarlo todo el mundo.	RES	Lepší když je muž paroháčem a nikdo to neví, než když jím není, ale všichni si myslí, že je.			x
Más vale un hombre de paja que una mujer de plata.	OST	Přikládá větší důležitost mužům.	x		
Más vale un mal marido, que buen querido.	REC	Staví sociální konvence nad osobní blaho.		x	
Mi marido es tonto, y yo vivaracha: cuando yo salto, él se agacha.	REC	Přísloví odsuzuje ženy, které využívají nízké inteligence svých mužů.			x
Mujer rica que toma pobre marido, ella lo ha comprado y él se ha vendido.	OST	Ukazuje na nevýhodu sňatku, ve kterém žena muže převyšuje bohatstvím.			x
No es hombre discreto quien a su mujer confía su secreto.	REC	Ženy neudrží tajemství.			x
No hay más de una mujer buena, ni más de un hombre malo.	OST	Ženy jsou na rozdíl od mužů od přírody špatné.	x		
No hubiera malos hombres si no hubiera malas mujeres.	OST	Negativní zobrazení žen.		x	
Nunca hombre sabio y discreto revela a la mujer un secreto.	REC	Žena neudrží tajemství.			x
Pobre con rica casado, más que marido, es criado.	REC	Ukazuje na nevýhodu sňatku, ve kterém žena muže převyšuje bohatstvím.			x

Quien es cornudo y calla, en el corazón trae un ascua.	RES	Příslloví odsuzuje muže, kteří si nechají líbit nevěru.			x
Quien es cornudo y consiente, que sea cornudo para siempre.	RES	Příslloví odsuzuje muže, kteří si nechají líbit nevěru.			x
¿Quieres tener tu marido contento? Tenle puesta la mesa con tiempo.	RES	Pokud má být muž spokojený, musí mít jídlo připravené včas.		x	
Sin una mujer al lado el hombre es un desdichado.	OST	Pozitivní hodnocení manželky.			x
Tres cosas echan de su casa al hombre: el humo, la gotera y la mujer vocinglera.	OST	Negativní zobrazení upovídané ženy.		x	
Tres cosas mudan la naturaleza del hombre: la mujer, el estudio y el vino.	OST	Žena může muže velmi ovlivnit.			x
Un hombre de plomo vale más que una mujer de oro.	OST	Přikládá větší důležitost mužům.	x		
Un hombre de diez maravedís vale más que una mujer de diez mil.	OST	Přikládá větší důležitost mužům.	x		
Hogar ordenado, marido asegurado.	OST	Aby byl muž v manželství spokojen, je třeba, aby žena dobře pečovala o domácnost.		x	
Hoy marido, y mañana arrepentido.	OST	Vidí sňatek jako nevýhodný pro muže.		x	
Mujer sin varón, ojal sin botón.	OST	Příslloví klade důraz na to, aby se žena provdala.	x		
Mujer sin varón y navío sin timón nada son.	OST	Příslloví klade důraz na to, aby se žena provdala.	x		
Hombre sin mujer al lado, nunca bienaventurado.	OST	Pozitivní hodnocení manželky.			x

11.2. Fyzické vlastnosti

Frazémy, které se věnují fyzickému vzezření muže, nejsou ani v jednom z jazyků příliš časté. Zřejmě proto, že vzhled a zejména krása nehraje u mužů na rozdíl od žen příliš velkou roli. Na to také většina ze shromažděných frazémů upozorňuje (čj: *Chytrí muži jsou zřídka krásní, krásné ženy jsou zřídka chytré*; šj: *El hombre y el oso, cuanto más feo, más hermoso; Más vale hombre feo con buen arreo, que mozo bonito y sin un pito; La mujer que encante; y el hombre que espante*). Ve španělštině se objevují frazémy, které popisují jako pravé muže, co dokáží dostát svému slovu, pouze ty, kteří mají ochlupenou hrud'. Tento fyzický znak je zmiňován zřejmě proto, že se jedná o jeden ze znaků dospělosti. Frazémy tak upozorňují na rozdíl mezi dospívajícím a dospělým mužem a ukazují na to, že vyzrálý muž by měl dostát svým slovům a být čestný (*Hombre de pelo en pecho, hombre de dicho y hecho; Hombre de hecho, pelo en pecho; Es un hombre hecho y derecho con pelo en pecho*).

Tabulka 85 – Fyzické vlastnosti – frazémy bez ekvivalence v češtině

Fyzické vlastnosti			Konotace		
čeština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
Chytrí muži jsou zřídka krásní, krásné ženy jsou zřídka chytré.	BIT		x		x
To je chlap, že by mohl skály lámat.	ČER 4	Veliký, statný.	x		

Tabulka 86 – Fyzické vlastnosti – frazémy bez ekvivalence ve španělštině

Fyzické vlastnosti			Konotace		
španělština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
Barba de tres colores no la traen sino traidores.	OST	Určité fyzické vlastnosti jsou u muže spojovány s negativními vlastnostmi povahovými.			x
El hombre con paperas, y la mujer sin ellas.	RES	U muže není vzhled rozhodující.			x
El hombre y el oso, cuanto más feo, más hermoso.	CVC	U muže není vzhled rozhodující.	x		

Es un hombre hecho y derecho con pelo en pecho.	OST	Pravý muž by měl mít zarostlou hruď.	x		
Hombre cano, viejo mas no sabio.	RES	Šediny vypovídají o stáří, avšak ne o moudrosti.			x
Hombres de muchos pareceres, más que hombres son mujeres.	OST	Muž by neměl být zženštilý.			x
Hombre narigudo, pocas veces cornudo.	RES	Velký nos je znakem bystrosti.	x		
La mujer que encante; y el hombre que espante.	REC	U muže není vzhled rozhodující.		x	
Más vale hombre feo con buen arreo, que mozo bonito y sin un pito.	REC	U muže není vzhled rozhodující.		x	
Hombre de hecho, pelo en pecho.	OST	Pravý muž by měl mít zarostlou hruď.	x		
Hombre de pelo en pecho, hombre de dicho y hecho.	OST	Muž, který drží slovo, má zarostlou hruď.	x		

11.3. Povahové rysy; ctnosti a neřesti

Česká frazeologie se povahovými rysy muže příliš nezabývá, a tak se v tomto případě omezíme pouze na frazeologii španělštiny. Obraz, který nám o charakteru muže poskytuje, je velmi různorodý. Z frazémů, které muže hodnotí kladně, mají největší zastoupení ty, které kladou důraz na to, aby byl čestný a vždy dostál svému slovu (*Al buey por el asta, y al hombre por la palabra; Al buey por el cuerno y al hombre por el verbo; Hombre de pro*). Objevují se však i frazémy se zcela odlišným poselstvím, které muže naopak hodnotí jako nepravdomluvné a nehodné důvěry (*La que a los hombres cree jurando, quiebra sus ojos llorando; Pedir a los hombres veras es pedir al olmo peras*). Stejně negativně jsou nahlíženi i muži, kteří příliš mluví, či příliš slibují. Jsou kritizováni zejména za to, že jejich slova nejsou doprovázena skutky (*Hombre hablador, poco cumplidor; Hombre hablador, nunca hacedor*). Ideálně by měl muž být podle frazeologie diskrétní, stručný a jasný (*Hombre*

discreto, padre perfecto; Un hombre, una palabra; una mujer, una carretada; Un hombre, una palabra; una mujer, un diccionario). Pokud je však muž mlčenlivý až příliš, je i v tomto případě nahlížen negativně a frazeologie k němu vyjadřuje nedůvěru (*Con el hombre callado, mucho cuidado; Guárdate de hombre que no habla y de perro que no ladra; Ni á pícaro descalzo, ni á hombre callado, ni á mujer barbada, no les des posada*).

Podle některých frazémů jsou muži popisováni jako špatní bez nějakého zřejmého důvodu (*Del fuego te guardarás, y del mal hombre no podrás; El hombre es un bicho malo, que menos obedece a la razón que al palo; Los hombres son mal ganado: el mejor es el menos malo; Como los melones son los hombres: algunos, buenos melones; muchos, apeginados; y los más, pepinos amelonados*). Jsou také nahlíženi jako náchylní k různým neřestem, které je mohou přivést na scestí, těmi jsou nejčastěji alkohol, ženy či hazardní hry (*Al hombre de más saber, una mujer solo le echará a perder; Dados, mujeres y vino; sacan al hombre del buen camino; Vino, tabaco y mujer echan los hombres a perder*).

Tabulka 87 – Povahové rysy; ctnosti a neřesti – frazémy bez ekvivalence v češtině

Povahové rysy; ctnosti a neřesti			Konotace		
čeština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
Existují dva druhy mužů. Chytří a ženatí.	VKP				x
Chytří muži jsou zřídka krásní, krásné ženy jsou zřídka chytré.	BIT		x		x
U mnohého muže jest nejchytřejší stránkou jeho žena.	BIT				x

Tabulka 88 – Povahové rysy; ctnosti a neřesti – frazémy bez ekvivalence ve španělštině

Povahové rysy; ctnosti a neřesti			Konotace		
španělština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
Al buey por el asta, y al hombre por la palabra.	CVC	Ukazuje povinnost muže dostát svému slovo.	x		
Al buey por el cuerno y al hombre por el verbo.	RES	Ukazuje povinnost muže dostát svému slovo.	x		
Al hombre bueno, no le busques abolengo.	RES	Dobrý charakter je důležitější než urozený původ.	x		
Al hombre de más saber, una mujer sola le echará a perder.	REC	I inteligentního muže dokáže žena zničit.			x

Al hombre le falta paciencia y a la mujer le sobra insistencia.	REC	Muž je zobrazován jako netrpělivý.			x
Al hombre osado la fortuna le da la mano.	RES	Odvážnému štěstí přeje.	x		
Al mujeriego mil perdones.	OST	Mužská nevěra není nahlížena negativně.		x	
Cada hombre lleva un loco dentro, y cada mujer un ciento.	REC	Žena je tu nahlížena jako nepřítel.		x	
Caracoles y hombres de pocos arrestos, mueren donde nacieron.	OST	Přísluví u mužů kritizuje nedostatek odhodlání.			x
Con el hombre callado, mucho cuidado.	REC	Varuje před mlčenlivými muži.			x
Dados, mujeres y vino; sacan al hombre del buen camino.	REC	Ženy, hazard a alkohol přivedou muže na scestí.			x
De hombre agradecido, todo bien creído.	RES	Vděčný člověk působí důvěryhodně.	x		
De hombre caminero y ruin, de mujer que habla latín y de caballo sin rienda, Dios nos libre y nos defienda.	OST	Přísluví varuje před podlými muži a vzdělanými ženami.			x
De hombre que no habla, y de can que no ladra.	RES	Varuje před mlčenlivými muži.			x
De hombre obstinado, y de borracho airado.	RES	Varuje před tvrdohlavými muži a před opilci.			x
De un hombre necio, á veces buen consejo.	RES	I pošetilec může někdy dobře radit.	x		
Del fuego te guardarás, y del mal hombre no podrás.	RES	Varuje před špatnými muži.			x
Deme Dios marido rico, siquiera sea borrico.	RES	Frazém staví do popředí materiální zajištění manžela a nepřihlíží přitom k inteligenci.			x

El hombre bueno no sube en lecho ajeno.	RES	Dobry muž neleze jinému do zeli.	x		
El hombre es un bicho malo, que menos obedece a la razón que al palo.	OST	Muž poslouchá pod hrozbou trestu, nikoliv z morálních, či jiných důvodů.			x
Es un hombre hecho y derecho con pelo en pecho.	OST	Pravý muž by měl mít zarostlou hrud'.	x		
Hombre de hecho, pelo en pecho.	OST	Pravý muž by měl mít zarostlou hrud'.	x		
Hombre de pelo en pecho, hombre de dicho y hecho.	OST	Muž, který drží slovo, má zarostlou hrud'.	x		
Galán atrevido, de las damas preferido.	OST	Ženy preferují troufalé muže.	x		
Guárdate de hombre que no habla y de perro que no ladra.	REC	Varuje před mlčenlivými muži.			x
Hombre de mundo.	DFEM	Muž zkušený v jednání s důležitými lidmi.		x	
Hombre de paja.	DFEM	Ten, kdo jedná za někoho, kdo stojí v pozadí.		x	
Hombre de pro.	DFEM	Čestný člověk.	x		
Hombre discreto, padre perfecto.	OST	Vyzdvihuje diskretnost jako přednost otce.	x		
Hombre hablador, nunca hacedor.	REC	Kdo příliš mluví, nekoná.			x
Hombre hablador, poco cumplidor.	REC	Kdo příliš mluví, nekoná.			x
Hombre prevenido vale por dos.	OST	Nabádá k obezřetnosti.	x		
La que a los hombres cree jurando, quiebra sus ojos llorando.	OST	Zobrazuje muže jako nepravdomluvné .			x
Los hombres machos no lloran.	OST	Pláč je nazírán jako pro muže nevhodný.		x	
Los hombres son mal ganado: el mejor es el menos malo.	OST	Negativní zobrazení mužů.			x

Ni á pícaro descalzo, ni á hombre callado, ni á mujer barbada, no les des posada.	RES	Zobrazuje nedůvěru k mlčenlivému muži.			x
Pedir a los hombres veras es pedir al olmo peras.	OST	Muži jsou nahlíženi jako nepravdomluvní.			x
Puercos con frío, y hombres con vino, hacen gran ruido.	RES	Podnapílí muži jsou přirovnávání k prasatům.			x
Todo un hombre.	DFEM	Ten, kdo se chová statečně.	x		
Tres muchos destruyen al hombre: mucho hablar y poco saber, mucho gastar y poco tener, mucho presumir y poco valer.	RES	Ukazuje na některé špatné lidské vlastnosti.			x
Un hombre, una palabra; una mujer, un diccionario.	REC	Muž na rozdíl od ženy nemá potřebu příliš mluvit.		x	
Un hombre, una palabra; una mujer, una carretada.	REC	Muž na rozdíl od ženy nemá potřebu příliš mluvit.		x	
Vino, tabaco y mujer echan los hombres a perder.	OST	Víno a ženy můžou muže přivést na scestí.			x
Como los melones son los hombres: algunos, buenos melones; muchos, apelinados; y los más, pepinos amelonados.	OST	Negativní zobrazení mužů.			x

11.4. Ostatní frazémy spojené s mužem

Do této kategorie byly zařazeny ostatní frazémy související s mužem, které se nevztahují k předcházejícím kategoriím. Jedná se o frazémy velmi rozličného charakteru. Ve španělštině byly do této skupiny zařazeny i ty frazémy, ve kterých slovo *hombre* neodkazuje přímo na postavu muže, ale na člověka obecně (*Hombre al agua; Hombre de la calle; Hombre que madruga, de algo tiene cura*).

Tabulka 89 – Ostatní – frazémy bez ekvivalence v češtině

Ostatní			Konotace		
čeština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
Bylo tam půl třetího chlapa.	LR	Bylo tam málo lidí.		x	
Muž v domě, pán v domě.	BIT		x		
Mužovi můžeš vždycky vynadat, on už bude vědět proč.	BIT				x

Tabulka 90 – Ostatní – frazémy bez ekvivalence ve španělštině

Ostatní			Konotace		
španělština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
A mujer, judío y abad, el hombre no deba mostrar su rostro ni esfuerzo.	OST	Ženě, židovi a opatovi není radno důvěřovat.		x	
Al hombre mayor, darle honor.	RES	Ke starším lidem je třeba chovat se s úctou.	x		
Al hombre venturoso, la hija le nace primero.	RES	Aby mohla později pomáhat při výchově mužských potomků.		x	
Como un solo hombre.	DFEM	Když skupina osob zareaguje spontánně a jednomyslně.		x	
Con viejo te casaste, á la puerta no te paraste.	RES	Kritizuje sňatek se starším mužem.		x	
De hombre a hombre.	OST	Se vši upřímností.		x	
Hacer a alguien/hacerse un hombre.	DFEM	Pomoci někomu zlepšit svou situaci.		x	
Hombre al agua.	DFEM	Beznadějný případ			x
Hombre de la calle.	DFEM	Průměrný člověk.		x	
Hombre que madruga, de algo tiene cura.	RES	Příslloví vyzdvihuje píli.	x		

12 Ostatní frazémy spojené s mužem a ženou

Do této skupiny jsme zařadili všechny frazémy, které muže a ženu explicitně nezmiňují, nicméně přesto na ně odkazují, či útvary odkazující na manželství. Právě to je ve španělské frazeologii nejčastějším tématem sesbíraných frazémů této kategorie. Jejich drtivá většina nahlíží na manželství jednoznačně negativně, nicméně je třeba podotknout, že útvary mají většinou hravý, žertovný charakter. Mnohdy doporučují manželství vůbec neuzavírat, protože v něm spatřují zbytečné komplikace, problémy, ztrátu svobody, a apelují na skutečnost, že vyvázání se z manželského svazku je velmi složité (*Cásate, verás: perderás sueño, nunca dormirás; Cásate, así gozarás de los tres meses primeros y después desearás la vida de los solteros; El día que me casé, buena cadena me eché; Ir a guerra ni casar, no se debe aconsejar*). Stejný motiv lze objevit i v češtině (*Kdo chce do manželství vlézt, musí také něco snést; Lepší dobře se oběsit, než zle oženit*). Některé frazémy jsou poněkud shovívavější a nestaví se vyloženě proti manželskému svazku, nicméně vždy upozorňují na to, že zůstat svobodný představuje lepší variantu (*Bien hace quien se casa, y mejor quien no se casa; Casarse es bueno; pero es mejor quedarse soltero; El casamiento es bueno de hacer; mas quien le ha de mantener, mucho ha de saber*). Jiné kladou důraz na to, aby si člověk vybral partnera sobě rovného a to ve všech aspektech (*Casa con tu igual, y no te irá mal; Casamiento, en igualdad, hasta en la edad; Si quieres bien casar, casa con tu igual*). Upozorňují také, aby si člověk partnera dobře vybral či aby ho před sňatkem dobře poznal (*No firmes sin leer, ni te cases sin ver; Quien lejos se va á casar, é va engañado ó va á engañar*). I čeština nabádá v tomto směru k opatrnosti (*Nežeh se očima, ale ušima*). Španělská frazeologie nám také poskytuje různá doporučení ohledně věku manželů a to jak v dolní, tak i v horní hranici (*Apúrate, porque quien de los veinte pasa, no se casa; Cuando de los cincuenta pases, no te cases*). V češtině lze nalézt i frazémy nahlížející na manželství velmi pozitivně (*Manželé, kteří se milují, řeknou si tisíc věcí, aniž promluví*).

Další skupinu frazémů tohoto tematického úseku tvoří ty, které vyjadřují souvislost s mužem či ženou pomocí metonymií. Jedná se o frazémy, ve kterých se vyskytují mužské či ženské fyzické znaky, nebo části těla (čj: *Mít koule; Mluvit pod fousy*; šj: *Tener huevos; Dos tetas tiran más que dos carretas; Jugarse el bigote; Donde hay barbas, callen faldas*). K muži nebo ženě odkazují také předměty, které jsou vnímány jako atributy maskulinity nebo femininity, nejčastěji to jsou různé části oblečení, předměty z domácnosti, či zbraně (čj: *Nosit kalhoty; Být pod pantoflem; Běhat za každou sukni*; šj: *Llevar los pantalones; Por las faldas se sube a las montañas; Más consiguen las faldas que plumas ni espadas*). Zajímavé

je, že většina frazémů s mužskými komponenty lze aplikovat jak na muže, tak na ženy, zatímco frazémy s komponenty ženskými většinou nikoliv.

Tabulka 91 – Ostatní frazémy spojené s mužem a ženou – úplná ekvivalence

Ostatní				Konotace		
čeština	zdroj	španělština	zdroj	pozitivní	neutrální	negativní
Nešťastný taký dům bývá, kde kohout mlčí a slepice zpívá.	OST	Triste está la casa donde la gallina canta y el gallo calla.	CVC		x	
Nosit kalhoty.	OST	Llevar los pantalones.	OST		x	
Mít koule.	OST	Tener huevos.	OST		x	

Tabulka 92 – Ostatní frazémy spojené s mužem a ženou – částečná ekvivalence

Ostatní				Konotace		
čeština	zdroj	španělština	zdroj	pozitivní	neutrální	negativní
Lepší dobře se oběsit, než zle oženit.	VKP	Más vale soltero andar, que mal casar.	RES			x

Tabulka 93 – Ostatní frazémy spojené s mužem a ženou – frazémy bez ekvivalence v češtině

Ostatní			Konotace		
čeština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
Člověk ustupuje, když je moudrý, nebo když je ženatý.	VKP				x
Dlouhé vlasy, krátký rozum.	OST				x
Kdo chce do manželství vlézt, musí také něco snést.	BIT				x
Manželé, kteří se milují, řeknou si tisíc věcí, aniž promluví.	VKP		x		
Škoda krásy, kde rozum není.	ČER4				x
Zůstat na ocet.	OST	Zůstat neprovdaná.		x	
Nežeň se očima, ale ušima.	OST			x	
Být pod pantoflem.	OST	Když je žena v rodině dominantní postavou.		x	

Běhat za každou sukní.	OST			x	
Mluvit pod fousy.	OST			x	

Tabulka 94 – Ostatní frazémy spojené s mužem a ženou – frazémy bez ekvivalence ve španělštině

Ostatní			Konotace		
španělština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
Antes que cases, mira qué haces; no es nudo que deshaces.	RES	Nabádá k tomu, aby si člověk případný sňatek dobře rozmyslel.			x
Bien hace quien se casa, y mejor quien no se casa.	OST	Negativní zobrazení manželství.			x
Casa con tu igual, y no te irá mal.	OST	Doporučuje najít si partnera ze stejných poměrů.		x	
Casados que se separan, fuego eterno se preparan.	REC	Varuje před nesváry způsobenými rozvodem.			x
Casamiento, en igualdad, hasta en la edad.	REC	Doporučuje si najít partnera blízkého věkem.		x	
Casamiento y cuchilladas, de presto hecho y de presto dadas.	OST	Negativní zobrazení manželství.			x
Casar, casar, suena bien y sabe mal.	RES	Negativní zobrazení manželství.			x
Casaron á Pedro con Marianuela, ruin es él, ruin es ella.	RES	Negativní zobrazení manželství.			x
Casarse es bueno; pero es mejor quedarse soltero.	OST	Negativní zobrazení manželství.			x
Cásate, así gozarás de los tres meses primeros y después desearás la vida de los solteros.	OST	Negativní zobrazení manželství.			x
Cásate, verás: perderás sueño, nunca dormirás.	RES	Negativní zobrazení manželství.			x
Donde hay barbas, callen faldas.	OST	Rozhodující slovo by měl mít muž.			x

Dos tetas tiran más que dos carretas.	OST	Ukazuje na ženskou sílu.	x		
El casamiento y el melón, por ventura son.	CVC	Najít si dobrého partnera je mnohdy otázka štěstí.		x	
El casamiento es bueno de hacer; mas quien le ha de mantener, mucho ha de saber.	OST	Udržet manželství může být obtížné.		x	
El día que me casé, buena cadena me eché.	REC	Negativní zobrazení manželství.			x
En casa de Miguel, él es ella y ella es él.	REC	V některých rodinách jsou mužské a ženské role prohozeny.		x	
Entre casados y hermanos no metas tus manos.	OST	Radí nezasahovat do sporů mezi manžely, či sourozenci.		x	
Ir a guerra ni casar, no se debe aconsejar.	OST	Negativní zobrazení manželství.			x
Jugarse el bigote.	OST	Mnoho riskovat.		x	
Llevar los pantalones bien puestos.	OST	Být autoritativní.		x	
Malo es el casar, y peor el descasar: déjate soltero andar.	OST	Negativní zobrazení manželství.			x
Más consiguen las faldas que plumas ni espadas.	REC	Ukazuje na ženskou sílu.		x	
Matrimonios por amores, causan muchos sinsabores.	REC	Doporučuje sňatek z rozumu.		x	
No firmes sin leer, ni te cases sin ver.	REC	Doporučuje obezřetně vybírat partnera.		x	
Para mal casar, más vale nunca maridar.	REC	Doporučuje neuzavírat sňatek.			x
Para mal casar, moza me quiero estar.	REC	Doporučuje neuzavírat sňatek.			x
Por las faldas se sube a las montañas.	REC	Ukazuje na ženskou sílu.		x	
Que no quiero ser casada, sino libre y enamorada.	OST	Negativní zobrazení manželství.			x
Quedarse para vestir santos.	OST	Zůstat na ocet.		x	

Quien era soltero y es casado, de libre se ha hecho esclavo.	REC	Negativní zobrazení manželství.			x
Quien lejos se va á casar, é va engañado ó va á engañar.	RES	Snoubenci by se měli před sňatkem dobře poznat.		x	
Quien mal casa, siempre llora.	OST	Negativní zobrazení manželství.			x
Quien no se casó, de mil males se libró.	OST	Negativní zobrazení manželství.			x
Quien no se casó, prueba de talento dió.	OST	Negativní zobrazení manželství.			x
Quien se casa, con dolor la vida pasa.	OST	Negativní zobrazení manželství.			x
Quien se casa por el dinero, vendido se ha por precio.	OST	Odsuzuje sňatek ze zřetelů.		x	
Quien se mete en casamiento, da prueba de poco talento.	OST	Negativní zobrazení manželství.			x
Quien teniendo paz se casa, mete la guerra en su casa.	OST	Negativní zobrazení manželství.			x
Si quieres bien casar, casa con tu igual.	RES	Doporučuje najít si partnera ze stejných poměrů.		x	
Te casaste, la cagaste.	REC	Negativní zobrazení manželství.			x
Tener bigotes.	OST	Být důležitý.		x	
Una vez te casarás y mil te arrepentirás.	CVC	Negativní zobrazení manželství.			x
Apúrate, porque quien de los veinte pasa, no se casa.	OST	Dává rady ohledně věku uzavření manželství.		x	
Casados, y a los tres meses, cansados.	OST	Negativní zobrazení manželství.			x
Casamiento de parientes, tiene muchos inconvenientes.	OST	Nedoporučuje sňatek mezi příbuznými.		x	
Cuando de los cincuenta pases, no te cases.	OST	Dává rady ohledně věku		x	

		uzavření manželství.			
Quien enviuda y se vuelve a casar, tiene cuentas con el diablo y las quiere pagar.	OST	Negativní zobrazení manželství.			x
Quien se casa, mal lo pasa.	OST	Negativní zobrazení manželství.			x

13 Celkové hodnocení jednotlivých postav

V této kapitole se zaměříme na analýzu celkového hodnocení rodinných příslušníků tak, abychom zjistili, zda u jednotlivých postav převládá pozitivní, či negativní zobrazení a zda existuje nějaký významný rozdíl mezi oběma jazyky.

Níže uvedené tabulky zachycují procentuální rozložení frazémů podle konotací. Hodnoty byly zaokrouhlovány na jedno desetinné místo. To u některých skupin frazémů mohlo způsobit mírnou odchylku a celkový součet v dané skupině pak nemusí být přesně 100 %. Tento jev je způsoben i přítomností frazému přinášejících protichůdná tvrzení (např. *Las mujeres, donde están, sobran; donde no están faltan; Los hijos son un mal deseado; Sin mujeres, ni pesares ni placeres*). U těchto výrazů byla vyznačena dvojí konotace (pozitivní i negativní), v důsledku čehož celková četnost převyšuje 100 %.

Při bližším pohledu je zřejmé, že hodnocení se v obou jazycích příliš neodlišuje. V kategorii pokrevního příbuzenství se jak v češtině, tak ve španělštině ukázaly jako nejpříznivěji hodnocené postavy matka a otec. Frazémy, ve kterých vystupují oba rodiče, se dají ve většině případů považovat spíše za neutrální. Mírnou odlišnost mezi oběma jazyky lze spatřit v postavách dětí. Ve španělštině je u dcery, syna i dětí obecně rozložení pozitivních a negativních konotací vcelku rovnoměrné. V češtině jsou frazémy zachycující děti hodnoceny spíše pozitivně, zatímco tam, kde se dcera a syn objevují samostatně, nebyla ani u jedné z postav zaznamenána žádná pozitivní konotace.

Situace u nepokrevního příbuzenství je zcela jednoznačná. V obou jazycích převládá negativní hodnocení a to u všech zmíněných postav, v průměru se jedná o více jak tři čtvrtiny záporných frazémů. Mírněji je nahlížena pouze postava zetě. Ten je ve španělštině zobrazován negativně v 56,3 % případů, v češtině se objevuje v neutrální konotaci, avšak celkový výskyt je velmi řídký a nemá vypovídající statistickou hodnotu.

I zobrazení muže a ženy se dá v obou jazycích považovat za srovnatelné. Oba protagonisté jsou v češtině zobrazováni negativně přibližně v polovině shromažděných frazémů. Ve španělštině je muž nahlížen záporně v 45,4 % frazémů. Žena je na tom o poznání hůře, negativní hodnocení jsme zaznamenali v 67,6 % případů.

Tabulka 95 – Pokrevní příbuzenství v češtině

Čeština	Konotace		
	pozitivní	neutrální	negativní
Matka	33,3 % (8/24)	41,7 % (10/24)	25 % (6/24)

Otec	12,5 % (3/24)	83,3 % (20/24)	4,1 % (1/24)
Rodiče	0 % (0/2)	100 % (2/2)	0 % (0/2)
Děti	27,3 % (3/11)	54,5 % (6/11)	18,2 % (2/11)
Dcera	0 % (0/14)	64,3 % (9/14)	35,7 % (5/14)
Syn	0 % (0/11)	72,7 % (8/11)	27,3 % (3/11)
Sourozenci	20 % (2/10)	60 % (6/10)	20 % (2/10)
Prarodiče	0 % (0/5)	100 % (5/5)	0 % (0/5)
Teta/Strýc	0 % (0/6)	83,3 % (5/6)	16,7 % (1/6)
Ostatní	33,3 % (1/3)	33,3 % (1/3)	33,3 % (1/3)

Tabulka 96 – Pokrevní příbuzenství ve španělštině

Španělština	Konotace		
	pozitivní	neutrální	negativní
Matka	42,8 % (27/63)	41,3 % (26/63)	15,8 % (10/63)
Otec	41 % (16/39)	48,7 % (19/39)	10,3 % (4/39)
Rodiče	23,5 % (4/17)	70,6 % (12/17)	5,8 % (1/17)
Děti	34,7 % (25/72)	33,3 % (24/72)	31,9 % (23/72)
Dcera	22,4 % (11/49)	55,1 % (27/49)	22,4 % (11/49)
Syn	12,5 % (5/40)	65 % (26/40)	22,5 % (9/40)
Sourozenci	34,6 % (9/26)	26,9 % (7/26)	38,5 % (10/26)
Prarodiče	33,3 % (3/9)	55,6 % (5/9)	11,1 % (1/9)
Vnoučata	25 % (2/8)	62,5 % (5/8)	12,5 % (1/8)
Teta/Strýc	7,7 % (1/13)	92,3 % (12/13)	0 % (0/13)
Ostatní	31,1 % (14/45)	15,6 % (7/45)	53,3 % (24/45)

Tabulka 97 – Pokrevní příbuzenství – průměrné hodnocení

Pokrevní příbuzenství	Konotace		
	pozitivní	neutrální	negativní
čeština	15,5 % (17/110)	65,5 % (72/110)	19 % (21/110)
španělština	30,7 % (117/381)	44,6 % (170/381)	24,7 % (94/381)

Tabulka 98 – Nepokrevní příbuzenství v češtině

Čeština	Konotace		
	pozitivní	neutrální	negativní
Tchyně	20 % (1/5)	0 % (0/5)	80 % (4/5)
Zeť	0 % (0/1)	100 % (1/1)	0 % (0/1)
Macecha	0 % (0/3)	0 % (0/3)	100 % (3/3)

Tabulka 99 – Nepokrevní příbuzenství ve španělštině

Španělština	Konotace		
	pozitivní	neutrální	negativní
Tchyně	2,3 % (1/43)	4,7 % (2/43)	93 % (40/43)
Tchán	0 % (0/4)	25 % (1/4)	75 % (3/4)
Snacha	0 % (0/25)	28 % (7/25)	72 % (18/25)
Zet'	18,8 % (3/16)	25 % (4/16)	56,3 % (9/16)
Švagr/Švagrová	0 % (0/14)	0 % (0/14)	100 % (14/14)
Macecha	0 % (0/5)	0 % (0/5)	100 % (5/5)

Tabulka 100 – Nepokrevní příbuzenství – průměrné hodnocení

Nepokrevní příbuzenství	Konotace		
	pozitivní	neutrální	negativní
čeština	11,1 % (1/9)	11,1 % (1/9)	77,8 % (7/9)
španělština	3,7 % (4/107)	13 % (14/107)	83 % (89/107)

Tabulka 101 – Muž a žena v češtině

Čeština	Konotace		
	pozitivní	neutrální	negativní
Žena	14 % (15/106)	38,7 % (41/106)	51,9 % (55/106)
Muž	20,8 % (5/24)	25 % (6/24)	54,2 % (13/24)
Ostatní	7,1 % (1/14)	57,1 % (8/14)	35,7 % (5/14)

Tabulka 102 – Muž a žena ve španělštině

Španělština	Konotace		
	pozitivní	neutrální	negativní
Žena	12,8 % (54/420)	20 % (84/420)	67,6 % (284/420)
Muž	25,7 % (34/132)	31 % (41/132)	45,4 % (60/132)
Ostatní	1,9 % (1/53)	43,4 % (23/53)	54,7 % (29/53)

14 Případová studie

V případové studii se budeme věnovat analýze mexických frazémů souvisejících s rodinnými příslušníky a zkoumat, zda se sémantické charakteristiky v nich obsažené nějak odlišují od motivů popsaných v praktické části této práce. Pro účely analýzy jsme sestavili korpus čítající 249 frazémů. Při jeho realizaci jsme vycházeli z elektronických i tištěných frazeologických slovníků a sbírek přísloví, popřípadě z odborných článků. Význam všech frazémů uvedených v této případové studii byl konzultován s rodilým mluvčím. Ačkoliv jsme čerpali výhradně z mexických zdrojů, v některých případech se frazémy shodovaly s těmi použitými v praktické části. V takovém případě jsme je do korpusu již nezahrnuli. Zdroje frazémů jsou zde uvedeny v tom pořadí, v jakém z nich byla data získávána. Ke každému z nich je přiřazena zkratka, kterou budeme u frazémů vždy uvádět.

REV	PÉREZ MARTÍNEZ, Herón. <i>Refrán viejo nunca miente: refranero mexicano</i> . Zamora: El Colegio de Michoacán, 1993.
CVC	Diccionario del español usual en México. Centro Virtual Cervantes. http://www.cervantesvirtual.com/obra-visor/diccionario-del-espanol-usual-en-mexico--0/html/
REM	Refranero mexicano. Academia Mexicana de la Lengua. https://www.academia.org.mx/obras/obras-de-consulta-en-linea/refranero-mexicano
OST	Ostatní zdroje ⁷⁷

⁷⁷ Zdroje frazémů označených touto zkratkou jsou následující:

FERNÁNDEZ PONCELA, Anna María. Mujeres, violencia y refranes en América Latina. *Cuadernos Americanos*, 2010, č. 131.

FITCH ROMERO, A. Roxana. *Las locuciones coloquiales del español de México: Inventario y criterios de clasificación*. Bellaterra, 2018. Tesis doctoral. Universitat Autònoma de Barcelona.

GONZÁLEZ ÁLVAREZ, Enrique Alejandro del Sagrado Corazón de Jesús. *Análisis y sistematización de las locuciones verbales documentadas en el índice de mexicanismos. Una aproximación a la fraseología del español hablado en México*. México, D.F. 2014. Tesis doctoral. Universidad Nacional Autónoma de México.

GONZÁLEZ ZÚÑIGA, Judith a HERNÁNDEZ ARIAS, Liliana. *Análisis semántico y sintáctico de las frase idiomáticas con las palabras „padre“ y „madre“ en el español de México*. Querétaro, 2009. Tesis. Universidad Autónoma de Querétaro.

PÉREZ MARTÍNEZ, Herón. El caballo y la mujer en el refranero mexicano. *Relaciones* 104, 2005, č. 26.

TORRES SÁNCHEZ, Ilady Abril. *El hombre y la mujer en el refranero mexicano. Análisis lingüístico*. México D.F. 2017. Tesis de licenciatura. Universidad Nacional Autónoma de México.

Metodologické postupy se u případové studie budou shodovat s těmi výše popsány v praktické části. Jediný rozdíl bude spočívat v tom, že nebude posuzována ekvivalence s českými frazémy, vzhledem k tomu, že již byly uvedeny výše.

14.1. Pokrevní příbuzenství v mexické frazeologii

14.1.1. Matka

Slovo "matka" a různé jeho deriváty se v mexické španělštině vyskytují hojně a to především v hovorovém a vulgárním jazyce. Jedná se o velmi expresivní výrazy a škála hodnocení, kterou nabízí, je nadmíru pestrá. Stejně jako u frazémů použitých v praktické části svědčí v mexické španělštině o významu matky řada hanlivých výrazů, ve kterých je použita jako prostředek pro něčí urážku (*Hijo de su pinche madre, hijo de su puta madre, chinga tu madre, refrescar a la madre, rayar a la madre*). Matka je chápána jako posvátná, ztělesnění těch nejčistších hodnot, a proto jsou urážky směřující na její postavu vnímány jako ty nejhanlivější.

Slovo *madre* jako součást frazémů může vyjadřovat množství a to jak velké (*Un putamadrál – En el concierto hubo un putamadrál de gente; Te quiero un putamadrál*), tak žádné (*Pura madre; Ni madre(s) – No hace ni madres; Me dió pura madre*). Vyskytuje se ve frazémech popisující negativní morální kvality jedince (*Creerse alguien la mamá de Tarzán; Tener poca madre; No tener alguien madre – ¡Qué poca madre tiene esa persona!*), ale i vlastnosti pozitivní, či vyjadřuje kladné hodnocení obecně (*A toda madre; Estar (de) poca madre; ¡Poca madre! – Es una amiga a toda madre; Los tacos están de poca madre*). Může vyjadřovat lhostejnost (*Valer madre(s); Importarle a alguien madre una cosa*), nebo nelibou chuť, či vůni (*A madres – La sopa sabe a madres; Bañate, hueles a madres*). Velmi bohaté je spektrum výrazů označujících něčí porážku, či převahu nad někým. A to buď ve smyslu, že je někdo fyzicky napaden, zmlácen (*Romperle a alguien la madre; Agarrar a madrazos; Reventar la madre; Partirle a alguien la madre; Madrearle a alguien; Darle a alguien un madrazo; Ponerle a alguien una madriza*), nebo se může jednat o porážku ne nutně související s fyzickým násilím (avšak i v tom smyslu lze uvedené frazémy použít), např. porážka ve sportovním utkání, destrukce nějakého předmětu, celkové pokažení nějaké činnosti (*Dar a alguien/algo en la mera madre; Darle a alguien/algo en la/su madre; Darle a alguien/algo en toda la madre – Ayer les dimos en su madre, ganamos a Slavia 5:0; Le diste en la madre a la sopa, echaste mucha sal*). Velmi častý je také frazém *estar hasta la*

madre, který nabízí celou řadu významů. Může vyjadřovat stav opilosti (*Ya deja de chupar, estás hasta la madre*), únavu (*Hoy dormí solo tres horas, estoy hasta la madre*), rozhořčení (*A Jorge le corrieron del trabajo, está hasta la madre*), či stav, kdy na určitém místě dojde k velké koncentraci lidí (*El restaurante está hasta la madre, ya no cabemos*).

Tabulka 103 – Matka v mexické frazeologii

Matka			Konotace		
španělština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
¡A toda madre!	CVC	Kladné hodnocení.		x	
Al lado de la madre, se hacen felices las hijas.	REM	Ukazuje na často úzký vztah matek s dcerami.	x		
Botellita de vinagre, todo lo que digas será para tu madre.	REV	Dětské pořekadlo, které se používá jako reakce na urážku. (Podobně jako v češtině "Kdo to říká ten to je, tomu se to rýmuje")		x	
Caerle de madre a alguien.	CVC	Proklít někoho v situaci, kdy nesplní svůj slib.		x	
Caerle a uno una cosa como mentada de madre.	OST	Urazit někoho skrz jeho matku.		x	
¡Chinga tu madre!	OST	Urazit někoho skrz jeho matku.		x	
Creerse alguien la mamá de Tarzán.	OST	Být namyšlený.			x
Dar a alguien/algo en la mera madre.	OST	Porazit někoho, přemoci, zmlátit.		x	
Darle a alguien/algo en la/su madre.	CVC	Porazit někoho, přemoci, zmlátit.		x	
Darle a alguien/algo en toda la madre.	OST	Porazit někoho, přemoci, zmlátit.		x	
Darle a alguien un madrazo.	OST	Zmlátit někoho.		x	
De que la madre es de paso, la hija hasta el cincho azota.	REV	Přísloví porovnává matky s dcerami a tvrdí, že dcery nejenže dědí špatné vlastnosti matek, ale bývají ještě horší.			x
Decirse de madres.	OST	Urážet někoho.		x	
¡En la madre!	CVC	Zaklení.		x	
Estar hasta la madre.	OST	Být opilý, unavený, naštvaný. Nebo pokud		x	

		je nějaké místo přeplněné lidmi.			
Importarle a alguien madre una cosa.	OST	Nezajímat se o něco. Být někomu něco jedno.		x	
Madrearle a alguien.	OST	Zmlátit někoho.		x	
¡Ni madre(s)!	CVC	Ani náhodou!, Nic.		x	
No tener alguien madre.	CVC	Být bezostyšný.			
Partirle a alguien la madre.	CVC	Zmlátit někoho.		x	
Reventar la madre.	OST	Zmlátit někoho.		x	
Agarrar a madrazos.	OST	Zmlátit někoho.		x	
Pura madre.	OST	Nic.		x	
¡Poca madre!	CVC	Kladné hodnocení.		x	
Qué dolor de madre: tres hijas y las cuatro putas.	REV	Dcery mnohdy dědí špatné vlastnosti matek.			x
Rayar a la madre.	OST	Urazit někoho skrz jeho matku.		x	
Refrescar a la madre.	OST	Urazit někoho skrz jeho matku.		x	
Romperle a alguien la madre.	OST	Zmlátit někoho.		x	
Hijo de su puta madre.	OST	Urážka.		x	
Tener poca madre.	OST	Být bezostyšný.		x	
Un putamadral.	OST	Hodně.		x	
Valer madre(s).	CVC	Užívá se v případě, že se něco pokazí. Být někomu něco jedno.		x	
Echar desmadre.	OST	Dělat nepořádek, nezřízené chování.		x	
A madres.	OST	Špatně, nelibě (říká se o chuti, či o zápachu).		x	
Hijo de su pinche madre.	OST	Urážka.		x	
Estar (de) poca madre.	OST	Kladné hodnocení.		x	
Ponerle a alguien una madriza	OST	Zmlátit někoho.		x	

14.1.2. Otec

Kategorie zachycující postavu otce není v mexické frazeologii příliš rozsáhlá. Kromě frazémů s bazovým slovem *padre* jsme do této skupiny zařadili i frazémy se slovem *padres*, tedy rodiče. Jejich výskyt je však naprosto minimální. Společný motiv, který lze u některých frazémů vypožorovat, je úloha otce, popřípadě rodičů ve výchově dítěte (*Para criar, los padres; para malcriar los abuelos; El muchacho malcriado, dondequiera encuentra padre*).

Tabulka 104 – Otec v mexické frazeologii

Otec			Konotace		
španělština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
De que se muera mi padre, a que me muera yo, que se muera mi padre que es más viejo que yo.	REV	Upozorňuje na negativní vlastnosti některých dětí.		x	
Deje usted que el niño nazca y él dirá quien es su padre.	REV	Díky fyziognomickým rysům, které odhalí jeho původ.		x	
El hijo ausente no ve la muerte de su padre.	REM	Příslloví se užívá v souvislosti s dědictvím. Se synem, který není přítomný, se při rozdělování dědictví nepočítá.		x	
El muchacho malcriado, dondequiera encuentra padre.	REM	Ten, kdo nemá dobrou výchovu, je napomínán a vychováván všude, kam přijde.		x	
Estar/ser padre.	CVC	Kladné hodnocení.		x	
Para criar, los padres; para malcriar, los abuelos.	REM	Rodiče by měli vychovávat, prarodiče rozmazlovat.		x	

14.1.3. Děti

Do této kategorie byly zařazeny frazémy, které popisují děti obecně, a zároveň ty, které zachycují postavu syna a dcery. Charakteristiky, které se do této skupiny promítají, se do jisté míry prolínají s těmi uvedenými v praktické části této práce. Děti jsou nahlíženy jako zdroj starostí, které s jejich přibýváním věkem neutuchají, ba naopak ještě přibývají na objemu (*Hijos crecidos, trabajos llovidos*), některé frazémy popisují nárůst požadavků ze strany dětí (*Los hijos, siempre mamones; primero de leche; y después de doblones*). Důraz je kladen na správnou výchovu (*Si tienes hijos, instrúyelos desde su niñez*) a v případě dcer na potřebu je hlídat před nápadníky (*El que tenga sus gallinas, que las cuide del coyote*). Velmi častým motivem je úzké propojení matek s dcerami a také skutečnost, že dcery po matce často dědí povahové vlastnosti, či později následují jejímu příkladu (*Al lado de la madre, se hacen felices las hijas; Qué dolor de madre: tres hijas y las cuatro putas; Tras la nana va la hija, y el poncho que las cobija; Puta la madre, puta la hija, puta la manta que las cobija; De que la madre es de paso, la hija hasta el cincho azota*). Stejný motiv se objevuje v případě otce a syna (*Hijo de maguey, mecate*). Velmi často se postava syna objevuje v řadě hanlivých výrazů, které fungují jako útok na někoho skrze jeho matku (*Hijo de su pinche madre; Ser alguien un hijo de su puta madre; Hijo de la tiznada, Hijo de la chingada*).

Tabulka 105 – Děti v mexické frazeologii

Děti			Konotace		
španělština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
Al lado de la madre, se hacen felices las hijas.	REM	Ukazuje na často úzký vztah matek s dcerami.	x		
De que la madre es de paso, la hija hasta el cincho azota.	REV	Příslloví porovnává matky s dcerami a tvrdí, že dcery nejenže dědí špatné vlastnosti matek, ale bývají ještě horší.			x
El hijo ausente no ve la muerte de su padre.	REM	Příslloví se užívá v souvislosti s dědictvím. Se synem, který není přítomný, se při rozdělování dědictví nepočítá.			x

El que tenga sus gallinas, que las cuide del coyote.	REM	Ukazuje na nutnost hlídat dcery.		x	
Hijo de la chingada.	CVC	Urážka.		x	
Hijo de la tiznada.	OST	Urážka.		x	
Hijos crecidos, trabajos llovidos.	REV	Čím starší děti jsou, tím větší přinášejí starosti.		x	
Los hijos siempre mamones; primero de leche; y después de doblones.	OST	V útlém věku děti vyžadují mléko, když vyrostou, peníze.			x
Los hijos y los maridos, por sus obras son queridos.	REM	Příslloví klade důraz na to, že i v úzkých rodinných vztazích je kladen důraz na dobré chování.		x	
Para tener cien yernos no es necesario tener cien hijas; basta con una que salga coqueta.	REM	Kritizuje dcery lehkých mravů.			x
Qué dolor de madre: tres hijas y las cuatro putas.	REV	Dcery mnohdy dědí špatné vlastnosti matek.			x
Quien crió a su hijo y a su nieto será un asno completo.	REV	Vychovat děti by mělo být povinností rodičů.		x	
Quien tiene un solo hijo hácelo tonto y quien tiene un solo puerco hácelo gordo.	REV	Přílišná péče rodičů o jedináčka může způsobit jeho neschopnost.		x	
Ser alguien un hijo de su puta madre.	OST	Urážka.		x	
Si tienes hijos, instrúyelos desde su niñez.	REV	Dítě je třeba vychovávat od útlého věku.		x	
Tras la nana va la hija, y el poncho que las cobija.	REM	Dcera následuje příkladu své matky.		x	
Put a la madre, puta la hija, puta la manta que las cobija.	REM	Dcera následuje příkladu své matky.			x
Hijo de maguey, mecate.	OST	Děti dědí vlastnosti po svých rodičích.		x	
Hijo de su pinche madre.	OST	Urážka.		x	

14.1.4. Prarodiče a vnoučata

Do této kategorie byly zařazeny frazémy zachycující prarodiče i vnoučata. Jednak proto, že obě skupiny nemají v našem korpusu příliš velké zastoupení, jednak se prarodiče ve frazeologii objevují nejčastěji právě ve vztahu k vnoučatům. Část frazémů vyjadřuje přesvědčení, že prarodiče by neměli svá vnoučata vychovávat. Výchova by měla být pouze úlohou rodičů a prarodiče mohou ke svým vnoučatům zaujmout mírnější přístup (*Para criar, los padres; para malcriar, los abuelos; Quien crió a su hijo y a su nieto será un asno completo*). Některé frazémy se slovem *abuela* fungují podobně jako ty se slovem *madre* a vyjadřují tak pozitivní hodnocení (*De poca abuela*), či negativní povahové rysy (*No tener abuela; Tener poca abuela*).

Tabulka 106 – Prarodiče a vnoučata v mexické frazeologii

Prarodiče a vnoučata			Konotace		
španělština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
De poca abuela.	CVC	Kladné hodnocení.		x	
No tener abuela.	CVC	Být bezostyšný.		x	
Para criar, los padres; para malcriar, los abuelos.	REM	Rodiče by měli vychovávat, prarodiče rozmazlovat.		x	
Quien crió a su hijo y a su nieto será un asno completo.	REV	Vychovat děti by mělo být povinností rodičů.		x	
Tener poca abuela.	CVC	Být bezostyšný.		x	
¡Tu abuela!	CVC	Nevěřím ti! Nenaléhej!		x	

14.1.5. Ostatní frazémy spojené s rodinnými příslušníky

Do této skupiny jsme zařadili frazémy méně určité (např. s bazovými slovy *familia*, *parientes*..) a také frazémy s rodinnými příslušníky, kteří se vyskytovali v tak malém počtu výskytů, že nemohli tvořit samostatnou skupinu. Jedná se o bazová slova *hermano*, *hermana*, *tía*, *prima*.

Tabulka 107 – Ostatní frazémy v mexické frazeologii

Ostatní			Konotace		
španělština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
A la tía, se apalea; a la prima, se le arrima; a la hermana, con más ganas.	REV	Příslovní, které doporučuje, jak se chovat k ženským postavám v rodině.			x
A los amigos los escojo yo, a los parientes no.	REV	Ukazuje, že rodinu, na rozdíl od přátel, vybrat nelze.		x	
Llévarselo a alguien la tía de las muchachas.	OST	Být našťvaný.		x	
Coman mis dientes y renieguen mis parientes.	REV	Napřed bychom měli uspokojit své vlastní potřeby.		x	
Lo que se cae de la mano para mi hermano.	REV	Ukazuje na zřítnost mezi sourozenci.			x

14.2. Nepokrevní příbuzenstvo v mexické frazeologii

Příbuzenství bez pokrevního pouta tvoří v mexické frazeologii pouze okrajovou skupinu. Ve shromažděných frazémech jsme zaznamenali výskyt pouze tří postav, a to tchyně, snachy a zetě. Stejně jako v praktické části této práce je i zde zobrazováno nepokrevní příbuzenství vesměs negativně (*Al puerco y al yerno, no les enseñes la puerta de la troje; Entre el diablo y la suegra, el diablo que venga; Los yernos y las nueras son parches que nunca pegan*).

Tabulka 108 – Nepokrevní příbuzenství v mexické frazeologii

Nepokrevní příbuzenstvo			Konotace		
španělština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
Al puerco y al yerno, no les enseñes la puerta de la troje.	OST	Zet' je nahlížen jako ten, kdo využívá rodinu své manželky, zejména z materiálního hlediska.			x
Como hoy a tu suegra ves, mañana verás a tu mujer.	REM	Žena se často podobá své matce.		x	

Entre el diablo y la suegra, el diablo que venga.	REV	Negativní zobrazení tchyně.			x
Los yernos y las nueras son parches que nunca pegan.	REV	Negativní zobrazení snach a zeťů.			x
Para tener cien yernos no es necesario tener cien hijas; basta con una que salga coqueta.	REM	Kritizuje dcery lehkých mravů.		x	
Una nuera inteligente, no puede cocinar sin arroz.	OST	Příslloví ukazuje, že pokud chybějí potřebné prostředky, člověk nic nezmuže.		x	

14.3. Žena v mexické frazeologii

14.3.1. Žena ve vztahu k muži

Do této kategorie byly zařazeny frazémy, které popisují ženu ve vztahu k muži. Jedná se jak o postavu ženy provdané, tak o ostatní frazémy, které popisují vztah obou postav – a nemusí se nutně jednat o vztah manželský. Motivy, které se u této skupiny frazémů objevují, jsou velmi pestré. Některé poskytují určité rady ohledně výběru budoucí manželky, ty se však mohou velmi různit. Je kladen důraz na to, aby žena byla pracovitá a uměla se postarat o domácnost (*Con la que entiende de atole y metate, con esa cástate*), jiné frazémy tohoto typu však jako hlavní kritérium vidí spíše materiální bohatství (*Quien casa con vieja⁷⁸ sin dote es un tonto de capirote*). Objevuje se také přesvědčení, že vdaná ženy by se měla zdržovat doma a být oddaná svému manželovi (*La que se casa en su casa, la soltera, donde quiera; La que al toser te entienda tiene buena rienda*). Frazeologie též nabádá k tomu, aby muž svou ženu příliš nechválil a to zejména před ostatními muži. Pravděpodobně proto, aby zabránil případnému zájmu o její osobu (*A tu mujer no la alabes, lo que vale tu lo sabes; Ni cabalgues en potro ni alabes tu mujer a otro*). Většina těchto frazémů je spíše neutrálního charakteru, objevují se však i frazémy jednoznačně negativní s machistickým podtextem (*No tiene la culpa el hombre de ser cabrón, cuando la mujer es puta; Hay tres clases de tarugos:*

⁷⁸ V mexické španělštině slovo "vieja" neodkazuje na starou ženu, ale hovorově jsou tak označovány všechny ženy obecně.

el que brinda con el dependiente, el que monta sin barboquejo y el que baila con su mujer; De la mujer mal puedes hablar, pero sólo hasta que llega la hora de acostar).

Tabulka 109 – Žena ve vztahu k muži

Žena ve vztahu k muži			Konotace		
španělština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
A las mujeres bonitas y a los buenos caballos los echan a perder los pendejos.	REV	Hezká žena si často nedokáže správně vybrat partnera.		x	
Al que Dios da buena ayuda la mujer se le hace muda.	REV	Negativní zobrazení upovídané ženy.			x
Como hoy a tu suegra ves, mañana verás a tu mujer.	REM	Žena se často podobá své matce.		x	
Con la que entiende de atole y metate, con esa cástate.	REV	Přísluví doporučuje najít pracovitou ženu, která se bude umět postarat o domácnost.		x	
De la mujer mal puedes hablar, pero sólo hasta que llega la hora de acostar.	REM	Machistické přísloví, které zdůrazňuje, že v posteli je třeba se k ženě chovat hezky.			x
El que ama a mujer ajena siempre anda descolorido no por el amor que siente sino por el miedo al marido.	REV	Ukazuje úskalí vztahu s vdanou ženou.		x	
El que presta la mujer para bailar o el caballo para torear no tiene que reclamar.	REV	Žena a kůň by se neměli půjčovat.		x	
Hay tres clases de tarugos: el que brinda con el dependiente, el que monta sin barboquejo y el que baila con su mujer.	REM	Přísluví nabádá zajímat se o jiné ženy, než je ta vlastní.			x
La mujer que te quiere no dirá lo que en ti viere.	REV	Zamilovaná žena bude přehlížet mužovy nedostatky.	x		
La que al toser te entienda tiene buena rienda.	OST	Žena by měla plnit přání svého manžela.			x

La que se casa en su casa, la soltera donde quiera.	OST	Vdaná žena by se měla zdržovat doma.			x
No tiene la culpa el hombre de ser cabrón, cuando la mujer es puta.	REV	Příslloví ospravedlňuje násilí muže směrem ke své ženě.			x
Quien casa con vieja sin dote es un tonto de capirote.	REV	Příslloví doporučuje vybírat ženu podle věna.		x	
A tu mujer no la alabes, lo que vale tu lo sabes.	OST	Nabádá nevychloubat se svou ženou.		x	
Ni cabalgues en potro ni alabes tu mujer a otro.	OST	Nabádá nevychloubat se svou ženou.		x	

14.3.2. Fyzické vlastnosti

Fyzický vzhled ženy je v mexické frazeologii velmi diskutovaným tématem. Na rozdíl od frazémů uvedených v praktické části této práce, které pocházejí převážně ze španělských zdrojů, se frazémy mexické jeví k ženskému vzhledu jako shovívavější. Ačkoliv nalezneme i útvary, které chápou krásu jako velmi důležitou (*La comida y la mujer por los ojos han de entrar*), mnohem častěji se setkáme s těmi, které doporučují slevit z požadavků a apelují na to, že ženská krása není za určitých okolností podstatná (*A la luz de la tea – ni la más fea es fea; Debajo de una manta, ni la hermosa asombra, ni la fea espanta; La fealdad en las mujeres, es el ángel de su guarda; Busca mujer por lo que valga, y no sólo por la nalga*). Často se také objevuje přesvědčení, že žena, která neoplývá fyzickou krásou, disponuje mnohdy hodnotnějšími kvalitami, ženy krásné naopak mají mnoho jiných nedostatků (*No hay bonita sin pero, ni fea sin gracia; Las feas con gracia y las bonitas con tachas*). Jako rozumný důvod, kvůli kterému stojí za to slevit na fyzické kráse, považuje frazeologie i dostatek materiálního bohatství (*A la fea, el caudal la hermosea*).

Neustálá potřeba ženy upravovat svůj vzhled je ve frazémech chápána jako přirozená (*Reloj, coche y mujer, nunca se acaban de componer*), pokud o svůj zevnějšek nedbá, je nahlížena negativně (*De puerta abierta, perro gusgo y mujer descuidada, líbrenos Dios*).

Mnohdy frazeologie poskytuje mužům jistá doporučení, jaké kvality u své budoucí ženy hledat. Některé frazémy vidí jako hlavní kritérium rasu, jiné spíše tělesné proporce (*Caballo, gallo y mujer, por su raza has de escoger; El caballo y la mujer, de pecho y de anca se han de escoger; La mujer alta y delgada, y la yegua colorada*).

Tabulka 110 – Fyzické vlastnosti

Fyzické vlastnosti			Konotace		
španělština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
A la fea, el caudal la hermosea.	REV	Dostatek materiálního bohatství někdy způsobí, že muž přimhouří oko nad fyzickými nedostatky.		x	
A la luz de la tea, ni la más fea es fea.	REV	V nedostatečném světle zůstanou bez povšimnutí některé fyzické nedostatky.		x	
A las mujeres bonitas y a los buenos caballos los echan a perder los pendejos.	REV	Hezká žena si často nedokáže správně vybrat partnera.		x	
Busca mujer por lo que valga y no sólo por la nalga.	REV	Vzhled není u ženy primární, důležitý je charakter.	x		
Caballo, gallo y mujer, por su raza has de escoger.	REV	Příslloví radí muži, jak si správně vybrat ženu.		x	
De puerta abierta, perro gusgo y mujer descuidada, líbrenos Dios.	REV	Žena by o sebe měla dbát.			x
Debajo de una manta, ni la hermosa asombra, ni la fea espanta.	OST	Někdy na kráse ženy příliš nezáleží.		x	
Dime con quien andas y si está buena me la mandas.	OST	Žertovná varianta přísloví "Dime con quien andas, y te diré quien eres".		x	
El caballo y la mujer, de pecho y de anca se han de escoger.	REV	Příslloví radí muži, jak si správně vybrat ženu.		x	
La comida y la mujer por los ojos han de entrar.	REV	U ženy záleží na fyzické přitažlivosti.		x	

La fealdad en las mujeres, es el ángel de su guarda.	REM	Ošklivost ženy chrání.		x	
La mujer alta y delgada, y la yegua colorada.	REV	Přísloví radí jaké fyzické vlastnosti u ženy hledat.		x	
Las feas con gracias y las bonitas con tachas.	REM	Ženy, které neoplývají fyzickou krásou, by měly mít jiné kvality.		x	
Limpia y bonita soltera, sucia y fea después.	REM	Přísloví zachycuje změny u žen před a po uzavření sňatku.		x	
Mujer que de noche se pasea es muy puta, vieja o fea.	REV	Počestná, krásná a mladá žena se obvykle neprochází sama po nocích.			x
Mujer sin aretes, altar sin ramilletes.	REM	Přísloví nabádá ženy, aby používaly náušnice.		x	
No hay bonita sin pero, ni fea sin gracia.	REV	Ženy, které neoplývají fyzickou krásou, mohou často nabídnout jiné kvality.		x	
Quien con mujer bella casa de su honra se descasa.	REV	Ten, kdo se ožení s hezkou ženou, se bude muset smířit se svou žárlivostí.		x	
Reloj, coche y mujer, nunca se acaban de componer.	REM	Žena má neustálou potřebu se upravovat, je proto přirovnávána k rozbitému autu, či hodinkám.		x	
Dile que es hermosa y pídele cualquier cosa.	OST	Žena ráda slýchává chválu na svůj vzhled.		x	

14.3.3. Povahové rysy

Frazémy, které se dotýkají ženských povahových rysů, ve velké většině fungují jako výčet negativních vlastností, případně jako varování před nimi. Nicméně i tak lze nalézt frazémy, které připouští existenci dobré ženy (*Es gran pena perder a mujer buena*). Ta je většinou charakterizována jako osoba s mírnou, poddajnou povahou, počestná a lhostejná ke klevetům (*La cobija y la mujer suave citas han de ser; La mujer buena no tiene ojos ni orejas; La mujer por la honra, el guey por el asta y el hombre por la palabra*). Objevuje se i

přesvědčení, že než mít ženu špatnou, je lepší nemít žádnou (*Reloj, caballo y mujer, tener bueno o no tener*).

Velká část frazémů však nahlíží na ženu jako na od přírody špatnou, či zlou (*La mujer mala es como la falsa moneda que de mano en mano va y ninguno se la queda; No hay mal que por mujer no venga; Dios creó la mujer sabiendo que podía hacer algo mejor*). Velmi často je jí připisována nevděčnost (*Más vale querer a un perro y no a una ingrata mujer, pues éste cuida de casa y ella la echa a perder; Entre la mujer y el gato, ni a cual ir de más ingrato*), mezi dalšími defekty se pak objevuje nedostatek inteligence (*A oscuras y en silencio no hay mujer sin ingenio*), chamtivost (*El perro, a su amo; el gato, a su casa; y la mujer al dinero*), tvrdohlavost (*Es más fácil contener la corriente de un río, que a la mujer cuando se obstina*), hašteřivost (*Ni grullo, ni grulla, ni mujer que arguya*), či žárlivost (*Tu vieja es un celo eterno: ya conoces el infierno*).

Tabulka 111 – Povahové rysy

Povahové rysy			Konotace		
španělština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
A oscuras y en silencio no hay mujer sin ingenio.	OST	Žena je nahlížena jako nedostatečně inteligentní.			x
Cortan más las viejas que las tijeras.	REM	Ženy dokáží zranit.			x
Dios creó la mujer sabiendo que podía hacer algo mejor.	REV	Žertovný frazém namířený proti ženám.			x
El perro, a su amo; el gato, a su casa; y la mujer al dinero.	OST	Žena je nahlížena jako peněz chtivá.			x
Entre la mujer y el gato, ni a cual ir de más ingrato.	REV	Žena je nahlížena jako nevděčná.			x
Es gran pena perder a mujer buena.	OST	Vyjádření lítosti nad ztrátou dobré ženy.	x		
Es más fácil contener la corriente de un río, que a la mujer cuando se obstina.	OST	Tvrdohlavou ženu nelze zastavit.			x
La cobija y la mujer suavecitas han de ser.	OST	Žena by měla být mírné povahy.		x	
La mujer es honrada hasta las doce de la tarde.	REM	Příslloví předpokládá, že je žena počestná pouze v době, kdy			x

		se věnuje péči o domácnost a o manžela.			
La mujer buena no tiene ojos ni orejas.	REM	Ideální žena není klevetivá.		x	
La mujer por la honra, el guey por el asta y el hombre por la palabra.	REM	Žena by měla být počestná.	x		
La tortilla y la mujer, se han de comer en caliente, pues si las dejas enfriar, ni el diablo les mete el diente.	REV	Žena je v souvislosti se sexuální apetitem přirovnávána k tortille.		x	
Luz apagada, mujer encendida.	REM	Při zhasnutém světle je žena vášnivější.		x	
Más vale querer a un perro y no a una ingrata mujer.	REV	Kritika nevděčné ženy.			x
Ni grullo, ni grulla, ni mujer que arguya.	REV	Přísloví kritizuje hádavé ženy.			x
No hay mal que por mujer no venga.	REV	Žena je nahlížena jako od přírody špatná.			x
Reloj, caballo y mujer, tener bueno o no tener.	REM	Lepší žádná žena, než špatná.		x	
Tu vieja es un cielo eterno: ya conoces el infierno.	REV	Kritika žárlivé ženy.			x
Más vale querer a un perro y no a una ingrata mujer, pues éste cuida de casa y ella la echa a perder.	OST	Kritika nevděčné ženy.			x
La mujer mala es como la falsa moneda que de mano en mano va y ninguno se la queda.	OST	Se špatnou ženou nechce nikdo dlouho zůstat.			x

14.3.4. Koketerie a prostituce

Žena je ve frazeologii často nahlížena jako necudná se sklony ke koketerii a frazémy mnohdy apelují na to, aby ženě nebyla dána příležitost upadnout v pokušení (*La mujer honesta nunca debe creerse sola; La que tiene deseos de ver, tiene deseos de ser vista*). Koketná ženy bývá někdy chápána jako prostitutka (*Caballo manso, tira a penco; mujer coqueta, tira a puta; y*

hombre honrado, tira a pendejo). Ta je ve frazeologii zobrazována hojně a v naprosté většině případů negativně. Jsou nahlíženy s opovržením a jistou nedůvěrou (*A las putas y ladrones no les faltan devociones; A la ramera y a la ballena, todo les cabe y nada les llena; Ni de manta buena camisa, ni de puta buena amiga; La mujer consigue plata con sólo alzarse la bata*). Dalším rysem, který se ve frazeologii objevuje v souvislosti s prostitutkami, je jednak jejich nestálost, ale i nestálost mužů směrem k nim (*La mujer mala es como la falsa moneda que de mano en mano va y ninguno se la queda; Mujer de trato, sólo para un trato; Amor de puta y chupar de frasco al amanecer dan asco*).

Jako *puta* může být však označena jakákoliv žena a důvodů může být nespočet, vždy se však jedná o frazémy velmi pejorativní (*Mujer que de noche se pasea, es muy puta, vieja o fea; Mujer que no es laboriosa o puta o golosa; Lunar en la boca, señal de loca*).

Tabulka 112 – Koketerie a prostituce

Koketerie a prostituce			Konotace		
španělština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
A la puta y al peluquero, nadie los quiere viejos.	REV	Příslloví vyjadřuje nedůvěru k prostitutkám a kadeřníkům vyššího věku.			x
A la ramera y a la ballena, todo les cabe y nada les llena.	REM	Negativně nahlíží prostitutky.			x
A las putas y ladrones no les faltan devociones.	REV	Negativní zobrazení prostitutky.			x
Amor de puta y chupar de frasco al amanecer dan asco.	OST	Některé činnosti lze vykonávat pouze v podnapilém stavu.			x
Caballo manso, tira a penco; mujer coqueta, tira a puta; y hombre honrado, tira a pendejo.	REV	Koketující žena nemá daleko k prostitutce.			x
La mujer honesta nunca debe creerse sola.	REM	Předpokládá, že žena má sklony k nevěře a proto je třeba, aby byla neustále pod dozorem.			x
La que tiene deseos de ver, tiene deseos de ser vista.	REM	Popisuje některé ženy jako koketné.			x
Lunar en la boca, señal de loca.	REM	Předpokládá, že ženy se znaménkem na			x

		tváři mají sklon ke koketerii.			
Mujer que a dos quiere bien satanás se la lleve amén.	REV	Negativně popisuje ženy, které udržují více milostných vztahů.			x
Mujer que de noche se pasea es muy puta, vieja o fea.	REV	Počestná, krásná a mladá žena se obvykle neprochází sama po nocích.			x
Ni de manta buena camisa, ni de puta buena amiga.	OST	Prostitutka je nahlížena s nedůvěrou.			x
La mujer consigue plata con sólo alzarse la bata.	OST	Prostitutka je nahlížena s nedůvěrou.			x
Mujer de trato, sólo para un rato.	OST	S lehkou ženou nechce nikdo dlouho zůstat.			x
Mujer que no es laboriosa o puta o golosa.	OST	Lehké ženě není připisována pracovitost.			x
La mujer mala es como la falsa moneda que de mano en mano va y ninguno se la queda.	OST	Se špatnou ženou nechce nikdo dlouho zůstat.			x

14.3.5. Rady, jak se k ženám chovat

Do této skupiny jsou zahrnuty frazémy, které poskytují určitá doporučení pro muže, jak se mají k ženám chovat. Největší část tohoto tematického celku představují frazémy, které ukazují na ženskou podřízenost a ospravedlňují fyzické násilí (*Aguacates y mujeres maduran a pueros apretones; La mujer, como la escopeta, cargada y en un rincón; A la mula y a la mujer, a palos se ha de vencer*). Výrazný motiv fyzického trestu se shoduje s frazémy popsány v praktické části této práce. Významný rozdíl však spočívá v tom, že ve španělské frazeologii se vedle motivu trestu objevuje i celá řada protichůdných frazémů, které naopak nabádají k respektu a úctě k ženám. Mexická frazeologie tuto tendenci zcela postrádá. Ženská podřízenost se promítá i do oblasti sexuální, ve které záleží jen na muži, jakého se ženě dostane zacházení (*A las mujeres y a los charcos, hay que entrarles por*

enmedio; A las mujeres y a los charcos no hay que andarles con rodeos; De la mujer mal puedes hablar, pero sólo hasta que llega la hora de acostar).

Velmi častým motivem jsou též obavy ze ztráty ženy, proto frazeologie nabádá, aby muž svou ženu nikde nechválil (*Ni cabalgues en potro, ni alabes tu mujer a otro*) a obzvláště nepůjčoval, jinak by mohl čelit nepříjemným následkům (*El caballo y la mujer a nadie se han de prestar; El que presta la mujer para bailar o el caballo para torear no tiene que reclamar; No prestes libro o caballo, ni la mujer o reloj; que los pierdes de seguro, o te nace un cornalón*).

Častá jsou také doporučení nevyhledávat zadané, či vdané ženy, či ženy, které udržují vztah s více muži (*No compres caballos de muchos fierros ni cases con muchacha de muchos novios; No allanes nunca morada, ni te metas en laberinto, ni enamores mujer casada, ni montes caballo pinto; Ni mujer de otro, ni coces de potro*).

Tabulka 113 – Rady, jak se k ženám chovat

Rady, jak se k ženám chovat			Konotace		
španělština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
A la mula y a la mujer, a palos se ha de vencer.	REV	Nabádá k fyzickému násilí.			x
A las mujeres y a los charcos, hay que entrarles por enmedio.	REV	Připisuje muži dominantní postavení nad ženou ve všech aspektech.			x
A las mujeres y a los charcos no hay que andarles con rodeos.	REV	Připisuje muži dominantní postavení nad ženou ve všech aspektech.			x
Aguacates y mujeres maduran a pueros apretones.	OST	Nabádá k fyzickému násilí.			x
Al caballo, con la rienda, a la mujer, con la espuela.	REM	Nabádá k fyzickému násilí.			x
Asnos y mujeres a palos entienden.	REV	Nabádá k fyzickému násilí.			x
De la mujer mal puedes hablar, pero sólo hasta que llega la hora de acostar.	REM	Machistické přísloví, které zdůrazňuje, že v posteli je třeba k ženě chovat hezky.			x
El caballo y la mujer a nadie se han de prestar.	REV	Některé "věci" se nepůjčují		x	
El que presta la mujer para bailar o el caballo para	REV	Některé "věci" se nepůjčují		x	

torear no tiene que reclamar.					
La mujer, como la escopeta, cargada y en un rincón.	OST	Nabádá k fyzickému násilí.			x
Ni cabalgues en potro ni alabes tu mujer a otro.	OST	Nabádá nevychloubat se svou ženou.		x	
Ni mujer de otro, ni coces de potro.	OST	Varuje před vztahem s cizí ženou.		x	
Ni mujer que hable latín, ni hombre que hable como gachupín.	REM	Přísluví odsuzuje vzdělané ženy.			x
Ni mujer que otro ha dejado, ni caballo emballestado.	REV	Nedoporučuje vztah se ženou, kterou jiný muž opustil.		x	
No allanes nunca morada, ni te metas en laberinto, ni enamores mujer casada, ni montes caballo pinto.	REV	Varuje před vztahem s vdanou ženou.		x	
No compres caballos de muchos fierros ni cases con muchacha de muchos novios.	OST	Nedoporučuje sňatek s dívkou, která udržuje poměr s více muži.		x	
No prestes libro o caballo, ni la mujer o reloj; que los pierdes de seguro, o te nace un cornalón.	REV	Radí nepůjčovat ženu a předměty, které jsou pro muže důležité.		x	

14.3.6. Spojení se zvířaty

Do této skupiny se ve velké většině promítají frazémy, které již byly uvedeny výše. Paralela mezi ženou a zvířaty se však ve frazeologii objevuje tak hojně, že jsme se rozhodli vyčlenit tomuto tématu zvláštní prostor. Spojení ženy se zvířaty je nahlíženo jako jedno z nejméně lichotivých přirovnání. Je tak vyloučena ze světa lidí a jsou jí přisuzovány vlastnosti a způsoby chování vlastní spíše příslušníkům zvířecí říše jako iracionalita, tvrdohlavost, nešikovnost a podobně. I v případě, že se jedná o vlastnosti lidské, zdá se, že hybnou silou daného jednání je v případě ženy, stejně jako u zvířat, spíše instinkt a nikoliv vůle, či racionalita. (*Cuando la mula dice no paso y la mujer me caso, la mula no pasa y la mujer se casa; Mujer irritada, pantera enojada; Entre la mujer y el gato, ni a cual ir de más ingrato*).

Tím, že jsou ženě připisovány zvířecí instinkty, může u mužů vzbuzovat určitou nedůvěru, či dokonce strach (*A la mujer y a la gata, no les lleves la contrario; Indio, mula y mujer si no te la han hecho te la van a hacer*).

Domácí zvířata od pradávna pomáhala lidem při výkonu práce, ať už jako dopravní prostředek, tažná síla, či jako zdroj obživy. V tomto smyslu byla zvířata součástí majetku a člověk, či spíše muž je obstarával a jako hlava rodiny nad nimi měl autoritu. Stejným způsobem fungoval vztah se ženou, které muž zajišťoval obživu a ochranu, ale měl nad ní autoritu a právo zacházet s ní obdobně jako s majetkem (*Una buena cabra, una buena mula y una buena mujer, son muy malas bestias las tres; La mujer y el perro son los dos únicos animales que se ganan el pan a base de caricias*).

Zvláštní postavení u tohoto typu frazémů založených na paralele mezi ženou a zvířaty má kůň. Koni se mezi domácími zvířaty dostává výsadního postavení. Stejně jako žena je chápán jako součást osobního vlastnictví muže, oba představují symbol jeho síly, intimity a důstojnosti. Existuje celá řada hledisek, podle kterých je žena s koněm srovnávána. Frazeologie zastává názor, že by se oběma mělo dostat stejného zacházení, které by mělo být výchovné (*Al caballo, con la rienda, y a la mujer, con la espuela; A las mujeres bonitas y a los buenos caballos los echan a perder los pendejos*). Časté jsou také frazémy, které doporučují, aby se při výběru ženy a koně postupovalo analogicky (*Caballo, gallo y mujer, por su raza has de escoger; Reloj, caballo y mujer, tener bueno o no tener; El caballo y la mujer, de pecho y de anca se han de escoger*). Důležitým faktorem je také věrnost. Předpokládá se, že kůň by měl mít pouze jednoho pána a žena pouze jednoho manžela, věrnost je tedy od obou vyžadována absolutní (*No compres caballo de muchos fierros ni cases con muchacha de muchos novios; No allanes nunca morada, ni te metas en laberinto, ni enamores mujer casada, ni montes caballo pinto*).

Úzký vztah muže ke své ženě a svému koni zachycují frazémy, které varují před jejich zapůjčením, či nabádají k tomu, aby je měl muž neustále na očích (*El que presta la mujer para bailar o el caballo para torear, muy pendejo debe ser si se pone a reclamar; Caballo, pistola y mujer, sólo el dueño ha de saber; El caballo y la mujer donde se puedan ver*).

Tabulka 114 – Spojení se zvířaty

Spojení se zvířaty			Konotace		
španělština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
A cualquier hora, el perro mea y la mujer llora.	REV	Žena používá pláč jako prostředek pro			x

		splnění svých cílů.			
A la mula y a la mujer, a palos se ha de vencer.	REV	Nabádá k fyzickému násilí.			x
A las mujeres bonitas y a los buenos caballos los echan a perder los pendejos.	REV	Hezká žena si často nedokáže správně vybrat partnera.		x	
Al caballo, con la rienda, a la mujer, con la espuela.	REM	Nabádá k fyzickému násilí.			x
Asnos y mujeres a palos entienden.	REV	Nabádá k fyzickému násilí.			x
Caballo, gallo y mujer, por su raza has de escoger.	REV	Příslaví radí muži, jak si správně vybrat ženu.		x	
Cuando la mula dice no paso y la mujer me caso, la mula no pasa y la mujer se casa.	REV	Ženy je nahlížena jako stejně tvrdohlavá jako mula.		x	
El caballo y la mujer a nadie se han de prestar.	REV	Některé "věci" se nepůjčují.		x	
El caballo y la mujer, de pecho y de anca se han de escoger.	REV	Příslaví radí, jak si správně vybrat koně a ženu.		x	
El caballo y la mujer, donde se puedan ver.	OST	Žena a kůň by měli být na očích.			x
El que presta la mujer para bailar o el caballo para torear no tiene que reclamar.	REV	Některé "věci" se nepůjčují.		x	
Entre la mujer y el gato, ni a cual ir de más ingrato.	REV	Žena je nahlížena jako nevděčná.			x
La mujer alta y delgada, y la yegua colorada.	REV	Radí muži, jak si vybrat ženu.		x	
La mujer y el perro son los dos únicos animales que se ganan el pan a base de caricias.	REM	Machistické příslaví přirovnávající ženu ke psovi.			x
Más vale querer a un perro y no a una ingrata mujer.	REV	Žena je nahlížena jako nevděčná.			x
Ni mujer que otro ha dejado, ni caballo emballestado.	REV	Nedoporučuje vztah se ženou,		x	

		kterou jiný muž opustil.			
No allanes nunca morada, ni te metas en laberinto, ni enamores mujer casada, ni montes caballo pinto.	REV	Nedoporučuje vztah s vdanou ženou.		x	
No compres caballo de muchos fierros ni cases con muchacha de muchos novios.	OST	Nedoporučuje sňatek s dívkou, která udržuje poměr s více muži.		x	
Reloj, caballo y mujer, tener bueno o no tener.	REM	Lepší žádná žena, než špatná.		x	
Caballo, pistola y mujer, sólo el dueño ha de saber.	OST	Kůň, pistole a žena by se neměli půjčovat.		x	
Más vale querer a un perro y no a una ingrata mujer, pues éste cuida de la casa y ella la echa a perder.	OST	Žena je nahlížena jako nevďečná.			x
Mujer irritada, pantera enojada.	OST	Žena je nahlížena jako vztekla.			x
Una buena cabra, una buena mula y una buena mujer, son muy malas bestias las tres.	OST	Žena je nahlížena negativně a přirovnávána k domácím zvířatům.			x
Indio, mula y mujer si no te la han hecho te la van a hacer.	OST	Žena vzbuzuje nedůvěru.			x
A la mujer y a la gata, no les lleves la contraria.	OST	Žena vzbuzuje nedůvěru.			x
El que presta la mujer para bailar o el caballo para torear, muy pendejo debe ser si se pone a reclamar.	OST	Některé "věci" se nepůjčují.		x	

14.3.7. Vdova

Vdova se v mexické frazeologii neobjevuje příliš často, motivy, které zde nalezneme, se z velké části shodují s těmi uvedenými v praktické části. Vdovy jsou mnohdy odsuzovány za to, že bezprostředně po smrti manžela hledají muže nového (*La mujer en el amor es como la gallina, que cuando se muere el gallo a cualquier pollo se arrima*). Mnohdy se sňatek s vdovou nedoporučuje, protože se předpokládá, že nový muž bude neustále srovnáván s mužem bývalým (*El que se casa con viuda, tiene que sufrir muertazos*).

Tabulka 115 – Vdova

Vdova			Konotace		
španělština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
Al que Dios ayuda, presto enviuda.	REV	Žertovný frazém namířený proti ženám.			x
El que se casa con viuda, tiene que sufrir muertazos.	REM	Ten, kdo se ožení s vdovou, bude neustále srovnáván s jejím bývalým manželem.		x	
Hacer lo que las viudas: tarugada y media.	OST	Dělat všechno špatně.			x
Viuda y fea, pero platuda, es siempre una hermosa viuda.	REV	Materiální bohatství mnohdy dokáže zakrýt fyzické nedostatky.		x	
Viudas, casadas o doncellas, buenas son todas ellas.	OST	Na sociálních rolích nezáleží.		x	
La mujer en el amor es como la gallina, que cuando se muere el gallo a cualquier pollo se arrima.	OST	Vdova po smrti svého muže často hledá nového.			x

14.3.8. Ostatní frazémy spojené se ženou

Do této kategorie spadají všechny ostatní frazémy, které se dotýkají ženské postavy, avšak nesouvisí s kategoriemi předchozími. Častým tématem je otázka ženského věku. Některé frazémy zastávají názor, že žena by měla být vyzrálá (*La mujer y el melón, bien maduritos*), jiné naopak starší ženy zesměšňují (*Hacer lo que las viejas en los bailes: ocupar sillas, vaciar copas y hablar como tarabillas*). Řada útvarů se však uchyluje k jistému kompromisu a jako ideální ženu vidí tu, která není ani příliš stará, ani mladá (*La mujer como la fruta, ni muy verde ni madura; Ni verlas cuando jilotes, ni esperar cuando mazorcas*).

Frazeologie také často poukazuje na sílu, kterou ženy disponují (*Jala más un pelo de mujer que una yunta de bueyes; Jalan más las mujeres que los coches*), a také na skutečnost, že žena by měla zastávat tradiční ženské úlohy (*La que luce en la cocina no luce con su vecina ni a mala cosa se inclina; La que luce entre las ollas no luce entre las otras*).

Tabulka 116 – Ostatní frazémy spojené se ženou

Ostatní			Konotace		
španělština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
A la mujer, ni todo el amor ni todo el dinero.	REM	Příslloví radí neodevzdávat ženě všechnu lásku, ani všechny peníze.		x	
Carta que se niega y mujer que se va no hay que buscarlas.	REV	Na kartu, která nepřichází a ženu, která odešla, je lepší nečekat.		x	
Chismes de viejas, hasta el infierno no paran.	REV	Žena je nahlížena jako pomlouvačná.			x
El consejo de mujer, bueno algún día puede ser.	REM	Ukazuje, že žena může být schopná úsudku.		x	
Febrero y las mujeres, por día diez parecetes.	OST	Žena je nahlížena jako nestálá.			x
Hacer lo que las viejas en los bailes: ocupar sillas, vaciar copas y hablar como tarabillas.	OST	Příslloví se vysmívá starých ženám.			x
Jala más un pelo de mujer que una yunta de bueyes.	REV	Ukazuje na ženskou sílu.	x		
Jalan más las mujeres que los coches.	REM	Ukazuje na ženskou sílu.	x		

La mujer y el melón, bien maduritos.	REM	Upřednostňuje zralou ženu.		x	
La que luce en la cocina no luce con su vecina ni a mala cosa se inclina.	REV	Žena by se měla držet kuchyně.		x	
La que luce entre las ollas no luce entre las otras.	OST	Ženy by se měla držet kuchyně.		x	
Mala para el metate, pero buena para el petate.	OST	Přísluví omlouvá ženy, které neumí vařit, v případě, že dokáží dobře splnit manželské povinnosti.		x	
Más vale llorarlas muertas y no en ajeno poder.	REV	Vyjadřuje vztah mužů k ženám fungující na principu "moje, nebo nikoho".			x
Mujer que se va y carta que no llega cabrón el que las siga.	REV	Na kartu, která nepřichází a ženu, která odešla, je lepší nečekat.		x	
Para negociar, de tres cosas escapar: fraile, mujer y militar.	REV	Nedoporučuje vstupovat do obchodních vztahů se ženami, vojáky a knězi.			x
Quien con mujeres anda o llora o canta.	REV	Ukazuje na rozporuplný vztah k ženám.	x		x
La mujer que no se casa se seca como una pasa.	OST	Přísluví se vysmívá svobodným ženám.			x
La mujer como la fruta, ni muy verde ni madura.	OST	Upřednostňuje ženu středního věku.		x	
Ni verlas cuando jilotes, ni esperar cuando mazorcas.	OST	Upřednostňuje ženu středního věku.		x	

14.4. Muž v mexické frazeologii

14.4.1. Muž ve vztahu k ženě

Tato kategorie zachycuje muže ve vztahu k ženě, patří sem převážně postava muže ženatého, ale i všechny ostatní frazémy, které popisují vztahy obou protagonistů. Převážná většina útvarů nahlíží na muže spíše negativně. Jedná se většinou kritický pohled na různé negativní vlastnosti, kterými může muž disponovat. Velmi záporně bývá nahlížen ten, který neplní své manželské povinnosti, buď v tom smyslu, že není ženě oporou, nebo že nedokáže zajistit obživu rodiny (*El marido que no da, y el cuchillo que no corta, que se pierda poco importa*), stejně kriticky hodnotí frazeologie i postavu příliš šetrného manžela (*No es el peor marido el ladrón, sino el cuentachiles*). Negativně je nahlíženo i samotné manželství jako instituce, pro muže je chápáno jako absolutní ztráta jeho svobody (*Hombre casado, hombre acabado; Náufrago que vuelve a embarcar y viudo que en casar reincide, piden castigo ejemplar*). Na druhou stranu lze nalézt i frazémy s pozitivním poselstvím (*El mejor marido es el querido*).

Tabulka 117 – Muž ve vztahu k ženě

Muž ve vztahu k ženě			Konotace		
španělština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
A las mujeres bonitas y a los buenos caballos los echan a perder los pendejos.	REV	Hezká žena si často nedokáže správně vybrat partnera.			x
Al esposo necio tratarle con aprecio.	OST	K zatvrzelému manželovi je třeba chovat se dobře.			x
Al marido ausente, amigo presente.	OST	Pokud manžel tráví mnoho času mimo domov, žena si často najde oporu jinde.		x	
El diablo y el marido, no tienen cuándo.	REM	Varianta přísloví "el diablo no tiene cuando", které vyjadřuje, že zlo, či neštěstí přichází nečekaně. V tomto smyslu tedy i manžel mnohdy přichází nečekaně, či nevhod.			x

El marido que no da, y el cuchillo que no corta, que se pierda poco importa.	OST	Muž, který se nestará o obživu rodiny, za nic nestojí.			x
El marido y la basura deben salir temprano de la casa.	OST	Manžel by měl odcházet z domu za prací brzy ráno.		x	
El mejor marido es el querido.	REM	Nejlepší manžel je ten, který je milován.	x		
Hacer maje al marido.	OST	Vodit manžela za nos.			x
Hay tres clases de tarugos: el que brinda con el dependiente, el que monta sin barboquejo y el que baila con su mujer.	REM	Přísluví nabádá zajímat se o jiné ženy, než je ta vlastní.			x
Hombre casado, hombre acabado.	REM	Přísluví odsuzuje manželství.			x
Lo que te dijeren al oído no lo digas a tu marido.	REV	Nabádá nesvěřovat se manželovi.		x	
Marido que no es casero, canta en otro gallinero.	REV	Muž, který netráví doma mnoho času, ho zřejmě tráví s jinou ženou.			x
Náufrago que vuelve a embarcar y viudo que en casar reincide, piden castigo ejemplar.	OST	Kritizuje vdovce, kteří se znovu ožení, a přirovnává je ke ztroskotancům, kteří se znovu nalodí.			x
No es el peor marido el ladrón, sino el cuentachiles.	REM	Odsuzuje manžele, kteří jsou příliš šetrní.			x
No tiene la culpa el hombre de ser cabrón, cuando la mujer es puta.	REV	Přísluví ospravedlňuje násilí muže směrem k ženě.			x

14.4.2. Fyzické vlastnosti

Frazémy, které popisují fyzické vzezření muže, jsou v naprosté většině žertovného charakteru. Jedná se především o popis nejrůznějších fyzických rysů, které jsou mnohdy spojovány s negativními vlastnostmi. Objevuje se například záporné hodnocení muže s příliš velkým knírkem, ale zároveň muže, jehož knírek je příliš malý (*Caballo de mucha crin y hombre de poco bigote, matalote; Hombre de mucho bigote y caballo de mucha alza de...matalote*). Záporně však frazeologie hodnotí i řadu dalších fyzických rysů jako je velký nos, tmavá plet', či velké hýždě (*Prieto y trompudo, ladrón seguro; Hombre nalgón, flojo, borracho o ladrón*).

Tabulka 118 – Fyzické vlastnosti

Fyzické vlastnosti			Konotace		
španělština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
Caballo de mucha crin y hombre de poco bigote, matalote.	REV	Přísloví hodnotí muže, kteří mají pouze malý knírek jako neužitečné a srovnává je s koňmi.			x
El hombre que es comelón desde lejos se conoce.	REV	Jedlík se rozpozná na dálku.		x	
Hombre de mucho bigote y caballo de mucha alza de...matalote.	REV	Přísloví hodnotí muže, kteří mají knírek jako neužitečné a přirovnává je ke koňům.			x
Hombre envuelto o cobijado, o es muy flojo o trae algo robado.	REM	Přísloví tvrdí, že muž zahalený do přikrývky je líný, nebo něco ukradl.			x
Hombre nalgón, flojo, borracho o ladrón.	REM	Přísloví založené na rýmu mezi slovy "nalgón" a "ladrón", zesměšňuje muže s velkými hýžděmi.			x
Más vale ser un pícaro bien vestido, que un hombre de bien harapiento.	REV	Přísloví klade důraz na to, aby byl muž dobře oblečen.		x	
Prieto y trompudo, ladrón seguro.	REV	Přísloví připisuje negativní charakteristiky tmavým mužům s velkým nosem.			x

14.4.3. Povahové rysy

Tato skupina frazémů popisuje povahové rysy, kterými by měl muž disponovat, či naopak varuje před těmi, které jsou považovány za negativní. Jako největší mužská přednost je často chápána schopnost dostát danému slovu (*La mujer por la honra, el guey por el asta y el hombre por la palabra*) a také doprovázet svá slova skutky (*El hombre no ha de ser de dichos sino de hechos*). Opravdový muž by měl být podle frazeologie také odvážný a neměl by se nechat odratit případnými překážkami (*El que de veras es hombre, no le busca pico al jarro*), měl by být též emocionálně vyrovnaný a dokázat se s každou situací snadno vyrovnat (*El hombre es como el gallo, se sacude y ya*). Kladně je u muže též hodnocena inteligence (*El hombre que sabe, pronto sobresale*), záporně je naopak nahlížen muž hloupý a pošetilý (*El hombre ignorante y necio, causa fastidio y desprecio*). Jako hlupák je však někdy nahlížen i muž příliš čestný (*Caballo manso, tira a penco; mujer coqueta, tira a puta; y hombre honrado, tira a pendejo*). Se zjevnou nedůvěrou přistupuje frazeologie i k muži, který je označován jako *gachupín*, tedy Španěl usídlený na území Mexika (*Ni mujer que hable latín, ni hombre que hable como gachupín*).

Tabulka 119 – Povahové rysy

Povahové rysy			Konotace		
španělština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
Caballo manso, tira a penco; mujer coqueta, tira a puta; y hombre honrado, tira a pendejo.	REV	Příslloví považuje čestného muže za hlupáka.			x
El hombre es como el gallo, se sacude y ya.	REV	Muž je chápán jako ten, kdo se s mnohými situacemi snadno vyrovná.		x	
El hombre ignorante y necio, causa fastidio y desprecio.	REM	Odsuzuje hloupé muže.			x
El hombre no ha de ser de dichos sino de hechos.	REV	Pravý muž má konat.		x	
El hombre que es comelón desde lejos se conoce.	REV	Jedlíka pozná člověk na dálku.		x	

El hombre que sabe, pronto sobresale.	REM	Příslloví kladně hodnotí muže, který oplývá znalostmi.	x		
El hombre y el diablo no tienen ni cómo ni cuándo.	REV	Muž často přichází nečekaně, či nevhod, je v tomto smyslu srovnáván s ďáblem.			x
El que de veras es hombre, no le busca pico al jarro.	REM	Pravý muž dělá, co je mu po chuti a nenechá se zastrašit případnými obtížemi.	x		
En todas las casas debe haber un viejo y un burro; pero que ni el viejo sea tan burro ni el burro tan viejo.	REM	V každé rodině musí být někdo, kdo ji podporuje morálně a materiálně a někdo, kdo pracuje, aby ji uživil. Ten první však nesmí být příliš hloupý a ten druhý musí fyzickou práci zvládat.		x	
Hombre dormido, culo perdido.	OST	Varuje před negativními následky lenosti.		x	
Hombre jugador y caballo corredor, pierden muy pronto el honor.	REM	Muž, který holduje hazardu, je přirovnáván k dostihovému koni. Ve snaze vyhrát zpět to, co prohrál, ztratí všechno včetně vlastní cti.			x
La mujer por la honra, el guey por el asta y el hombre por la palabra.	REM	Muž by měl držet slovo.		x	
Ni mujer que hable latín, ni hombre que hable como gachupín.	REM	Odsuzuje vzdělané ženy a muže španělského původu.			x

14.4.4. Ostatní frazémy spojené s mužem

Do této kategorie spadají všechny ostatní frazémy, jejichž ústředním tématem je mužská postava, avšak nezapadají do žádného z tematických celků uvedených výše. Muž bývá často hodnocen podle svého věku. V každé životní etapě je na něho kladen určitý nárok, v případě, že ho nesplní, je vnímán jako někdo, kdo selhal (*A los quince no valiente, a los veinte no*

casado y a los treinta no rico, este gallo clavó el pico), či jako někdo, kdo se určitým způsobem odlišuje (*Viejo solterón, seguro maricón*). V některých případech je však odchylka od konvencí vnímána pozitivně (*Solterito y cuarentón, qué suerte tienes cabrón*).

Tabulka 120 – Ostatní frazémy spojené s mužem

Ostatní			Konotace		
španělština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
A los quince no valiente, a los veinte no casado y a los treinta no rico, este gallo clavó el pico.	REM	Muž by se měl v patnácti letech stát statečným, ve dvaceti se oženit a ve třiceti zbohatnout.		x	
Al caballo y a los hombres, por enfrente.	REV	K muži a ke koni je třeba stavět se čelem.		x	
El agua es para los bueyes; el vino para los hombres.	REV	Víno je nápoj mužů.		x	
El hombre es libre de la puerta para afuera.	REV	Muž má volnost pouze mimo domov, protože doma vládne žena.		x	
El hombre que es maricón, desde su cuna comienza.	REV	Sexuální orientace je zřejmá již od útlého věku.		x	
En todas las casas debe haber un viejo y un burro; pero que ni el viejo sea tan burro ni el burro tan viejo.	REM	V každé rodině musí být někdo, kdo ji podporuje morálně a materiálně a někdo, kdo pracuje, aby ji uživil. Ten první však nesmí být příliš hloupý a ten druhý musí fyzickou práci zvládat.		x	
Los hombres y las gallinas, poco tiempo en las cocinas.	REM	Práce v kuchyni se nepovažuje za mužskou záležitost.		x	
Solterito y cuarentón, qué suerte tienes cabrón.	OST	Žertovný frazém odsuzující manželství.		x	
Viejo solterón, seguro maricón.	OST	Přísluví vyjadřuje pochybnost nad sexuální orientací muže, který je ve stáří stále svobodný.			x

14.5. Ostatní frazémy spojené s mužem a ženou

Do této skupiny jsou zařazeny všechny frazémy, které odkazují k ženě, či muži, avšak ani jeden z protagonistů zde není explicitně zmíněn. V naprosté většině se jedná o frazémy popisující svazek manželský. Ten je ve frazeologii nahlížen jednoznačně negativně a to většinou bez nějakého zřejmého důvodu (*El que se casa, se atrasa; El albur del matrimonio sólo los tontos lo juegan; Quien a los veinte se casa de veinte y medio no pasa*). Často se také objevuje strach z toho, že manželství nesplní očekávání, či že zvolený partner se ukáže jako nevhodný. Frazeologie proto radí riziko nepodstupovat a manželství neuzavírat (*Más vale un buen compromiso, que un mal matrimonio; Más vale bien quedada que mal casada; Por cada cien matrimonios ciento dos arrepentidos*). Výjimečně však lze nalézt i frazémy, které na manželství nahlíží pozitivně (*Cásate, Juan, que las piedras se te volverán pan*).

Velkou část této skupiny tvoří, stejně jako v části praktické, frazémy, které odkazují k muži, či ženě pomocí metonymií. Jedná se o útvary, v nichž se prostřednictvím ženských, či mužských fyzických znaků, částí těla, či jiných atributů vyjadřuje souvislost s postavou muže, či ženy (*Subírsele a uno los huevos; Fajar(se) los pantalones; Estar alguien pegado a las faldas; Jalar más dos chichis que una yunta de bueyes*).

Tabulka 121 – Ostatní frazémy spojené s mužem a ženou

Ostatní			Konotace		
španělština	zdroj	význam	pozitivní	neutrální	negativní
Casamiento de pobres, fábrica de limosneros.	REV	Předpokládá, že chudoba plodí chudobu.		x	
Cásate, Juan, que las piedras se te volverán pan.	REM	Pozitivní zobrazení manželství.	x		
Conyugales desazones, se arreglan en los colchones.	REV	Ukazuje jak urovnat manželské neshody.		x	
De sembrar y de casar, no quieras consejos dar.	REM	Setba a manželství jsou témata, u kterých se nepřipouští rady.		x	
Echarle huevos a algo.	CVC	Dělat něco odhodlaně.		x	
El albur del matrimonio sólo los tontos lo juegan.	REV	Negativní zobrazení manželství.			x

El que con toros sueña, que no se case.	REM	Příslloví doporučuje žárlivcům neuzavírat manželství.		x	
El que se casa, por todo pasa.	REV	Negativní zobrazení manželství.			x
El que se casa, se atrasa.	REM	Negativní zobrazení manželství.			x
En mis bigotes.	CVC	Přede mnou.		x	
Estar alguien pegado a las faldas.	CVC	Být závislý na rozhodnutí ženy, nejčastěji matky, či manželky.		x	
Fajar(se) los pantalones.	OST	Ponížit se.			x
Estar algo/alguien de huevos.	OST	Pozitivní hodnocení.		x	
Jalan más dos chichis que una yunta de bueyes.	OST	Ukazuje na ženskou sílu.	x		
La chancla que yo tiro no la vuelvo a levantar.	OST	Machistické přísloví, které zavrhuje jakýkoliv smír s partnerem.			x
Lío de faldas.	CVC	Problém, který si muž způsobí nevěrou.		x	
Más vale bien quedada que mal casada.	REV	Negativní zobrazení manželství.			x
Más vale un buen compromiso que un mal matrimonio.	REM	Doporučuje spíše neformální vztah než manželský svazek.		x	
Por cada cien matrimonios ciento dos arrepentidos.	REV	Negativní zobrazení manželství.			x
Quedarse vestido y alborotado.	OST	Být frustrovaný, protože se neuskutečnilo něco, na co se člověk dlouho připravoval.		x	
Quien a los veinte se casa de veinte y medio no pasa.	REV	Negativní zobrazení manželství.			x
Quien mal casa tarde enviuda.	REV	Negativní zobrazení manželství.			x
Subírsele a uno los huevos.	CVC	Mít strach		x	

15 Závěr

Hlavním cílem této práce byl výzkum španělských a českých frazémů spojených s rodinnými příslušníky. Za tímto účelem byly vytvořeny dva korpusy – jeden se španělskými frazémy a druhý s frazémy českými. Ty byly následně rozčleněny do tří hlavních skupin a to na pokrevní příbuzenstvo, příbuzenstvo bez pokrevního pouta a na muže a ženu jako samostatné postavy. Stanovené úseky byly dále rozděleny podle dílčích postav a v případě muže a ženy podle sémantických charakteristik, které se u nich vyskytovaly nejčastěji. Jako problematické se ukázalo rozdělení frazémů s báзовým slovem *baba*, které v některých případech neodkazovalo k postavě babičky, ale spíše k postavě staré ženy a musely být tedy vyjmuty z kategorie pokrevního příbuzenstva a zařazeny do kategorie popisující ženu. Podobný problém představovalo i báзовé slovo *hijo*, u kterého nebylo mnohdy zcela jasné, zda se za jeho významem skrývá spíše české slovo "syn", či slovo "dítě". Do kategorie *syn* byl daný frazém zařazen pouze v případě, kdy bylo zcela zřejmé, že se jedná o mužského potomka.

Před samotnou analýzou jsme provedli rozdělení frazémů dle četnosti, u kterého se potvrdila naše hypotéza, že nejvyšší četnost u pokrevního příbuzenstva budou vykazovat rodinní příslušníci nacházející se v samém jádru rodiny. V češtině stojí na první příčce *matka* spolu s *otcem* s 24 výskyty. Ve španělštině se jako nejčastější skupina ukázala ta s báзовým slovem *hijos* se 72 výskyty. Slovo *madre* stojí hned na druhém místě s četností 63 frazémů, naproti tomu slovo *padre* se překvapivě umístilo až na šesté příčce se 39 výskyty. Naše hypotéza se potvrdila i u nepokrevního příbuzenstva a to, že představuje v obou jazycích nejméně početnou skupinu. Ve španělštině se na jejím vrcholu pohybuje *suegra* se 41 výskyty a *nuera* s 26 výskyty, které jsou chápány jako tradiční nepřátelé. I v češtině se na první příčce objevila postava *tchyně*, výskyt slova *snacha* se naopak nepotvrdil, její četnost byla v našem korpusu nulová. Jako možné vysvětlení se nabízí skutečnost, že slovo *snacha* je poměrně nové, archaičtější označení pro synovu manželku je slovo *nevěsta*, nicméně po prohledání dostupných zdrojů jsme ani u tohoto slova nezaznamenali žádný výskyt. Jako nejpočetnější skupina se v obou jazycích ukázala jednoznačně ta, která popisuje muže a ženu jako jednotlivce. V této dvojici má vůdčí postavení žena, která se v české frazeologii se 106 výskyty objevovala přibližně čtyřikrát častěji než muž. Ve španělštině byly frazémy zachycující ženu přibližně třikrát častější než ty, ve kterých se objevoval mužský element. Jedním z hledisek, podle kterého byly frazémy zkoumány, byl stupeň ekvivalence. Již při pohledu na rozdílnou velikost obou korpusů je zřejmé, že velká část španělských frazémů

nevykazovala ekvivalenci s těmi českými. Úplná ekvivalence byla zjištěna u 18 frazémů, částečná pak u 26. Ačkoliv ve většině případů nelze hovořit o ekvivalenci, je třeba konstatovat, že frazémy v naprosté většině daných kategorií vykazovaly velkou sémantickou podobnost a motivy v nich obsažené byly mnohdy totožné. Zaznamenaných odlišností bylo velmi málo a téměř všechny se vztahovaly k postavě ženy. Uvedme zde ty nejpodstatnější. Ve španělské frazeologii se objevoval výrazný rozdíl mezi mužskými a ženskými potomky, bylo upřednostňováno narození syna, zatímco dcera se zde objevovala v podřadném postavení. V češtině tento motiv zcela chybí. Dále španělská frazeologie často zachycuje nepřátelství mezi mužem a ženou a k jejich soužití se staví kriticky. Muž je často nahlížen jako jedinec dominantního postavení. V češtině tento motiv není zdaleka tak silný, objevuje se sice myšlenka, že dominantní postavení by měl mít muž, většinou se však jedná pouze o kritiku stavu, kdy tomu tak není. Muž je v české frazeologii často zobrazován spíše jako jedinec méně inteligentní, přesvědčený o své nadřazenosti, ale skutečnou hybnou sílu představuje žena. V obou jazycích se objevuje přesvědčení, že žena by se měla starat o dům a o domácnost, španělština však v souvislosti s tímto tématem zachází do extrému a doporučuje ženě, aby z domu nevycházela. Ta, která se zdržuje mimo dům je chápána jako hříšná, či špatná. Čeština tento motiv zcela postrádá. Oba jazyky se rozcházejí i v tématu ženské inteligence. Španělská frazeologie ženu na jednu stranu popisuje jako hloupé stvoření, na druhou stranu ji však odpírá přístup ke vzdělání. Vzdělaná žena je podrobena ostré kritice a předpokládá se, že ji nečeká dobrý konec. I v češtině lze nalézt frazémy, které popisují ženu jako nedostatečně inteligentní, ale na rozdíl od španělštiny, existuje i značné množství frazémů opačného charakteru, které na ni nahlíží jako na chytrou, ba i chytřejší než muž. Frazémy, které by ženě odpíraly přístup ke vzdělání, se navíc v češtině vůbec nevyskytují. Z výše uvedeného je zřejmé, že česká frazeologie se staví k postavě ženy shovívavěji, postavení obou jedinců je více vyrovnané, ve španělské frazeologii jsou naopak patrnější známky machismu.

Dalším hlediskem našeho výzkumu bylo hodnocení jednotlivých postav podle konotací. V závěru praktické části jsme provedli analýzu procentuálního rozložení frazémů podle toho, zda byly dílčí postavy zachycovány spíše negativně, či pozitivně. Na první pohled bylo zřejmé, že se hodnocení v obou jazycích příliš neodlišuje. V kategorii pokrevního příbuzenství se jak v češtině, tak ve španělštině potvrdila naše hypotéza a jako nejpříznivěji hodnocené postavy se ukázaly matka a otec, tedy protagonisté stojící v samém jádru rodiny. Mírnou odlišnost mezi oběma jazyky vykazovaly postavy dětí. Ve španělštině bylo u dcery, syna i dětí obecně rozložení pozitivních a negativních konotací vcelku rovnoměrné.

V češtině se ukázaly jako víceméně pozitivní ty frazémy, ve kterých se objevovaly děti jako celek, zatímco tam, kde dcera a syn vystupovaly samostatně, nebyla ani u jedné z postav zaznamenána žádná pozitivní konotace. Náš předpoklad se potvrdil i u kategorie nepokrevního příbuzenstva a to, že se bude jednat o nejzáporněji hodnocenou skupinu frazémů. Negativní hodnocení zde jednoznačně převládá u všech zkoumaných postav, v průměru se jedná o více jak tři čtvrtiny záporně hodnocených frazémů. Této statistice vévodí v obou jazycích macecha, která byla hodnocena negativně ve 100 % případů, ve španělštině sdílí stejné negativní hodnocení (100 %) též švagr a švagrová. Na druhé příčce stojí postava tchyně, která je ve španělštině zobrazována negativně v 93 % případů, v češtině pak v 80 %.

Zobrazení muže a ženy lze v obou jazycích také považovat za srovnatelné. Předpokládali jsme, že po provedení analýzy procentuálního zastoupení pozitivně a negativně hodnocených frazémů, se nám podaří vyvrátit obecné přesvědčení, že žena je ve frazeologii zobrazována výrazně záporněji než muž, jelikož jsme se domnívali, že tento efekt je způsoben vyšší četností frazémů zachycujících postavu ženy. V češtině se nám tato hypotéza potvrdila, hodnocení obou protagonistů je velmi vyrovnané, oba jsou zobrazováni negativně přibližně v polovině shromážděných frazémů, konkrétně žena v 51,9 % a muž v 54,2 %. Ve španělštině se tento předpoklad však nepotvrdil. Došli jsme k závěru, že španělská frazeologie hodnotí ženu o poznání hůře než muže. Ten je zachycen záporně v 45,4 % frazémů, oproti 67,6 % případů negativního zobrazení ženy.

V případové studii jsme se věnovali analýze mexických frazémů souvisejících s rodinnými příslušníky. Sémantické motivy v nich obsažené se v naprosté většině shodovaly s těmi uvedenými v praktické části. Ve španělské frazeologii jsou časté frazémy, které ukazují na ženskou podřízenost a ospravedlňují fyzické násilí. Motiv fyzického trestu je velmi výrazný i ve frazeologii mexické. Významný rozdíl však spočívá v tom, že ve španělské frazeologii se objevuje i celá řada protichůdných frazémů, které naopak nabádají k respektu a úctě k ženám. V mexické frazeologii tento typ frazémů však zcela chybí, lze proto konstatovat, že pozice ženy je zde ještě podřízenější a některé frazémy vykazují silné machistické tendence. Zvláštní místo v mexické frazeologii zaujímá postava matky. Ačkoliv i ve španělské frazeologii se těší velkému významu a výskyt frazémů souvisejících s její osobou je velmi hojný, v mexické španělštině to platí dvojnásob. Frazémy související s matkou vykazují vysokou četnost zejména v hovorovém a vulgárním jazyce a nabízí pestrou škálu velmi expresivních výrazů.

Resumé

Cílem této diplomové práce byla analýza španělských a českých frazémů souvisejících s rodinnými příslušníky. Práce se skládá ze tří částí – teoretické, praktické a z případové studie. V teoretické části jsme se zaměřili na popis základních pojmů a teoretických aspektů španělské i české frazeologie a idiomatiky.

Praktická část je založena na analýze shromažděných frazémů souvisejících s danou tematikou. Pro účely tohoto výzkumu byl sestaven korpus čítající přibližně 200 českých frazémů a přes 1000 frazémů španělských. Ty byly dále rozčleněny do tří hlavních skupin na pokrevní příbuzenstvo, příbuzenstvo bez pokrevního pouta a na ženu a muže jako samostatné postavy. Před samotnou analýzou byl proveden výzkum četnosti jednotlivých postav. Jako nejčetnější se v případě pokrevního příbuzenstva ukázaly postavy stojící v samém jádru rodiny, tedy matka, otec a v případě španělštiny též děti.

Nepokrevní příbuzenstvo představovalo nejméně početnou skupinu, na jejímž vrcholu se umístila postava tchyně. Frazémy zachycující muže a ženu se ukázaly jako jednoznačně nejčetnější. Jedním z hledisek, podle kterého byly frazémy zkoumány, byla míra ekvivalence. V závislosti na rozdílné velikosti obou korpusů byly nejčetnější frazémy s nulovou ekvivalencí. I přesto lze však konstatovat, že díky kulturní provázanosti obou národů vykazovaly frazémy velkou míru sémantické podobnosti téměř ve všech daných kategoriích.

Dalším hlediskem naší analýzy bylo hodnocení jednotlivých postav podle konotací. Ukázalo se, že se rozložení pozitivních a negativních konotací v obou jazycích z velké části shoduje. V kategorii pokrevního příbuzenstva byly jak v češtině, tak ve španělštině nejpozitivněji hodnoceny postavy matky a otce, tedy těch protagonistů, kteří stojí v samém jádru rodiny. Nepokrevní příbuzenstvo se ukázalo jako nejzáporněji hodnocená skupina. V průměru se jedná o více jak tři čtvrtiny negativně hodnocených frazémů, na jejichž vrcholu stojí v obou jazycích postava macechy, v případě španělštiny pak ještě švagr a švagrová.

Negativnímu hodnocení neunikly ani postavy muže a ženy, které jsou v češtině nahlíženy negativně přibližně v polovině frazémů. Ve španělštině je muž nahlížen záporně v 45,4 % frazémů. Žena je na tom o poznání hůře, negativní hodnocení jsme zaznamenali v 67,6 % případů.

V případové studii jsme se věnovali analýze mexických frazémů souvisejících s tématem rodiny. Výzkum byl proveden na materiálu 249 frazémů a bylo zjištěno, že sémantické motivy v nich obsažené se do velké míry shodují s těmi uvedenými v praktické části.

V mexické frazeologii je však výrazněji obsaženo podřadné postavení ženy vzhledem k muži. Velkému významu se těší postava matky, která nabízí pestrou škálu velmi expresivních frazémů.

Resumen

El objetivo de la presente tesis fue el análisis de las unidades fraseológicas españolas y checas vinculadas a las relaciones familiares. El trabajo se estructura en tres partes – la parte teórica, la parte práctica y el estudio de caso.

La parte teórica fue dedicada a la delimitación de las nociones claves y aspectos teóricos de la fraseología española y checa.

La parte práctica representa un análisis de las expresiones idiomáticas vinculadas al presente campo temático. Para los fines de esta investigación elaboramos una lista de aproximadamente 200 unidades fraseológicas checas y más de 1000 españolas. Estas fueron organizadas en tres grupos principales según el grado de afinidad a familia con lazos de sangre, familia sin lazos de sangre y la mujer y el hombre como figuras individuales. Antes del propio análisis realizamos una investigación de la frecuencia de los protagonistas. La mayoría de las unidades fraseológicas relacionadas con el criterio de consanguinidad se refieren a la madre, al padre y en español también a los hijos, o sea personajes situados en el centro de la familia. La familia política representó el grupo menos numeroso, del cuál la suegra copa la mayor proporción de expresiones respecto al resto. Las unidades fraseológicas conectadas con la mujer y el hombre como figuras individuales se revelaron inequívocamente las más numerosas.

Uno de los enfoques usados en nuestro análisis fue el grado de equivalencia entre ambas lenguas. Ya que el tamaño de los dos corpus fue muy distinto, es aparente que la mayoría de las unidades fraseológicas no tuvo equivalencia en la otra lengua. Sin embargo se puede constatar que gracias al entrelazamiento cultural de las dos naciones las unidades fraseológicas revelaron un alto grado de afinidad semántica en la mayoría de las presentes categorías.

Otro aspecto de nuestra investigación fue la clasificación de los personajes según las connotaciones. La distribución de las connotaciones positivas y negativas resultó en gran parte idéntica en las dos lenguas. Dentro del ámbito de la familia consanguínea, tanto en checo como en español, los personajes con la valoración más positiva fueron la madre y el padre. La familia política reveló el grupo con la peor calificación. En promedio más de tres cuartas partes de las unidades fraseológicas salieron con una valoración negativa. En la cumbre de esta clasificación se encuentra la figura de la madrastra y en español también los cuñados que recibieron connotaciones negativas en 100 % de los casos. A la valoración desfavorable no se le escaparon ni el hombre ni la mujer, los cuáles fueron clasificados

negativamente en más que la mitad de los casos en checo. En español el hombre cuenta con 45,4 % de valoraciones negativas y la mujer aun con 67,6 %.

El estudio de caso está dedicado al análisis de las unidades fraseológicas mexicanas relacionadas con el ámbito familiar. La investigación fue basada en una lista de 249 frases, las cuales revelaron que los motivos semánticos que estos abarcan coinciden en gran medida con los mencionados en la parte práctica de este trabajo. Sin embargo debe mencionarse que en la fraseología mexicana está más marcada la posición subordinada de la mujer relativo al hombre. Las unidades fraseológicas recopiladas adscriben una gran importancia a la figura de la madre que cuenta con gran variedad de expresiones sobre todo del registro coloquial y vulgar.

Seznam použité literatury

- BEČKA, Josef Václav. *Slovník synonym a frazeologismů*. Praha: Novinář, 1979.
- BITTNEROVÁ, Dana a SCHINDLER, Franz. *Česká přísloví*. Praha: Karolinum, 2003.
- CASARES, Julio. *Introducción a la lexicografía moderna*. Madrid: RAYCAR, S. A. Impresores, 1992, s. 170. Citováno u GUTIÉRREZ RUBIO, Enrique. *La imagen de la mujer (y del hombre) en la fraseología española. Pervivencia de los estereotipos de género en el siglo XXI*. Madrid: Liceus, 2018.
- CORPAS PASTOR, Gloria. *Diez años de investigación en fraseología: análisis sintáctico-semánticos, contrastivos y traductológicos*. Madrid: Iberoamericana, 2003.
- CORPAS PASTOR, Gloria. *Manual de fraseología española*. Madrid: Gredos, 1996.
- ČERMÁK, František. *Frazeologie a idiomatika česká a obecná = Czech and general phraseology*. Praha: Karolinum, 2007.
- ČERMÁK, František. *Idiomatika a frazeologie češtiny*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 1982.
- ČERMÁK, František, HRONEK, Jiří a MACHAČ, Jaroslav. *Slovník české frazeologie a idiomatiky. 1, Přirovnání*. Praha: Leda, 2009.
- ČERMÁK, František, HRONEK, Jiří a MACHAČ, Jaroslav. *Slovník české frazeologie a idiomatiky. 3, Výrazy slovesné*. Praha: Leda, 2009.
- ČERMÁK, František, HRONEK, Jiří a MACHAČ, Jaroslav. *Slovník české frazeologie a idiomatiky. 4, Výrazy větné*. Praha: Leda, 2009.
- FILIPEC, Josef, ČERMÁK, František. *Česká lexikologie*. Praha: Academia, 1985.
- FLAJŠHANS, Václav. *Česká přísloví. Sbírká přísloví, průpovědí a pořekadel lidu českého v Čechách, na Moravě a v Slezku. A-N*. Univerzita Palackého v Olomouci, 2013.
- FLAJŠHANS, Václav. *Česká přísloví. Sbírká přísloví, průpovědí a pořekadel lidu českého v Čechách, na Moravě a v Slezku. O-Ž*. Univerzita Palackého v Olomouci, 2013.
- GUTIÉRREZ RUBIO, Enrique. *La imagen de la mujer (y del hombre) en la fraseología española. Pervivencia de los estereotipos de género en el siglo XXI*. Madrid: Liceus, 2018.
- HOCKETT, Charles F. *A course in Modern Linguistics*. New York: The Maemillan Company, 1970.
- MÜLLEROVÁ, Adéla. *Velká kniha přísloví*. Praha: Plot, 2010.
- NEKULA, Marek, RUSÍNOVÁ, Zdenka, GREPL, Miroslav, KARLÍK, Petr. *Příruční mluvnice češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2012.
- NÚÑEZ, Hernán. *Refranero español*. Madrid: Prometeo, 1555.

PÉREZ MARTÍNEZ, Héron. *Refrán viejo nunca miente: refranero mexicano*. Zamora: El Colegio de Michoacán, 1993.

RUIZ GURILLO, Leonor. *Aspectos de fraseología teórica española*. Valencia: Artes Gráficas Soler, S. A., 1997.

SKLADANÁ, Jana. *Frazeologický fond slovenčiny v predpisovnom období*. Bratislava: Veda, 1993.

VARELA, Fernando a KUBARTH, Hugo. *Diccionario fraseológico del español moderno*. Madrid: Gredos, 1994.

VAŠKŮ, Zdeněk. *Velký pranostikon*. Praha: Academia, 1998.

ZAORÁLEK, Jaroslav. *Lidová rčení*. Praha: Academia, 2000.

Elektronické zdroje

ALVARADO ORTEGA, M. Belén. Sobre el concepto de variación fraseológica. *ELUA*, 2008, 22, s. 10-13. [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <http://rua.ua.es/dspace/handle/10045/13481>

CASARES, Julio. La frase proverbial y el refrán. *Revista Universidad Pontificia Bolivariana*, 1964, vol. 27, núm. 95, s. 39-40. [online]. [cit. 2018-12-05]. Dostupné z: <https://revistas.upb.edu.co/index.php/upb/article/view/4190>

CASTILLO CARBALLO, M.ª Auxiliadora. El concepto de unidad fraseológica. *Revista de Lexicografía*, 1997-1998, IV, s. 67-68. [online]. [cit. 2018-11-25]. Dostupné z: https://ruc.udc.es/dspace/bitstream/handle/2183/5415/RL_4-4.pdf?sequence=1&isAllowed=y

CASTILLO CARBALLO, M.ª Auxiliadora. El universo fraseológico. Algunos enfoques. *Revista de Lexicografía*, 2001-2002, VIII, s. 26-33. [online]. [cit. 2018-12-04]. Dostupné z: <https://ruc.udc.es/dspace/handle/2183/5454>

CEBRIÁN SEVILLA, Isabel. ¿Qué he hecho yo para merecer esto?: la mujer y el refranero. *Paremia*, 1996, č. 5. [online]. [cit. 2019-12-02]. Dostupné z: https://cvc.cervantes.es/lengua/paremia/pdf/005/027_cebrian.pdf

CORBACHO SÁNCHEZ, Alfonso. La discriminación de la mujer en el repertorio paremiológico alemán y su correspondencia en español. *Cadernos de Tradução*, 2009, č. 24. [online]. [cit. 2019-12-02]. Dostupné z: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=4925470>

CRIDA ÁLVAREZ, Carlos Alberto. La mujer en los refraneros español y griego. Estudio sociocultural a través de paremias contrastadas. *Paremia*, 2001, č. 10. [online]. [cit. 2019-10-02]. Dostupné z: https://cvc.cervantes.es/lengua/paremia/pdf/010/011_crida.pdf

ČERMÁK, František. Frazeologie a idiomatika: Jejich podstata a proměnlivost názorů na ně. *Časopis pro moderní filologii*, 2016, 98, č. 2. [online]. [cit. 2018-10-29]. Dostupné z: http://casopispromodernifilologii.ff.cuni.cz/wp-content/uploads/sites/9/2016/09/frantisek_cermak_199-217-1.pdf

František Čermák (2017): FRAZELOGIE A IDIOMATIKA. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), *CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny*. [online]. [cit. 2018-11-23]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/FRAZELOGIE%20A%20IDIOMATIKA>

Diccionario del español usual en México. Centro Virtual Cervantes. [online]. [cit. 2019-05-03]. Dostupné z: <http://www.cervantesvirtual.com/obra-visor/diccionario-del-espanol-usual-en-mexico--0/html/>

FERNÁNDEZ PONCELA, Anna María. El refranero y los hijos: Interés o amor. *Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes*, 2003. [online]. [cit. 2019-02-04]. Dostupné z: <http://www.cervantesvirtual.com/obra-visor/el-refranero-y-los-hijos-interes-o-amor/html/>

FERNÁNDEZ PONCELA, Anna María. Estereotipos de género en el refranero popular. „De la mujer mala te has de guardar y de la buena no fiar“. *Política y Cultura*, 1996, č. 6. [online]. [cit. 2019-02-21]. Dostupné z: <http://www.redalyc.org/pdf/267/26700604.pdf>

FERNÁNDEZ PONCELA, Anna María. Imágenes masculinas y femeninas en el refranero. *Revista de Folklore*, 2000, č. 232. [online]. [cit. 2019-01-29]. Dostupné z: <http://www.cervantesvirtual.com/obra-visor/imagenes-masculinas-y-femeninas-en-el-refranero/html/>

FERNÁNDEZ PONCELA, Anna María. Mujeres, violencia y refranes en América Latina. *Cuadernos Americanos*, 2010, č. 131. [online]. [cit. 2019-05-02]. Dostupné z: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=3218108>

FITCH ROMERO, A. Roxana. *Las locuciones coloquiales del español de México: Inventario y criterios de clasificación*. Bellaterra, 2018. Tesis doctoral. Universitat Autònoma de Barcelona. [online]. [cit. 2019-04-27]. Dostupné z: <https://www.tdx.cat/bitstream/handle/10803/664124/arfr1del1.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

GARCÍA YELO, Marina. La percepción de la familia a través de los refranes españoles. In: *Didáctica de la enseñanza para extranjeros: Actas del I Congreso Internacional de Lengua, Literatura y Cultura Española*. Valencia, 2007. [online]. [cit. 2019-01-26]. Dostupné z: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=2341080>

GLOWICKA, Monika. Visión de la familia en los refranes españoles. *Estudios Hispánicos*, 2007, č. 15. [online]. [cit. 2019-02-13]. Dostupné z: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=2507399>

GONZÁLEZ ÁLVAREZ, Enrique Alejandro del Sagrado Corazón de Jesús. *Análisis y sistematización de las locuciones verbales documentadas en el índice de mexicanismos. Una aproximación a la fraseología del español hablado en México*. México, D.F. 2014. Tesis doctoral. Universidad Nacional Autónoma de México. [online]. [cit. 2019-05-13]. Dostupné z: <http://132.248.9.195/ptd2014/septiembre/0718657/0718657.pdf>

GONZÁLEZ ZÚÑIGA, Judith a HERNÁNDEZ ARIAS, Liliana. *Análisis semántico y sintáctico de las frase idiomáticas con las palabras „padre“ y „madre“ en el español de México*. Querétaro, 2009. Tesis. Universidad Autónoma de Querétaro. [online]. [cit. 2019-05-15]. Dostupné z: https://static1.squarespace.com/static/5b58b453e74940d02f119fb7/t/5bfca690575d1f7b46f7692f/1543284374952/anlisis_semntico_y_sintctico_con_las_palabras_padre_y_madre_e_n_el_espaol_de_mxico.pdf

KREJČÍ, Pavel. Z teorie idiomu a frazému. In: *Srbská frazeologie v českém a bulharském překladu: kontrastivní analýza*. Brno: Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, 2015. [online]. [cit. 2018-10-29]. Dostupné z: <https://digilib.phil.muni.cz/handle/11222.digilib/134784>

MARTÍNEZ GARRIDO, Elisa. Palos, animales y mujeres. Expresiones misóginas, paremias y textos persuasivos. *Cuadernos de Filología Italiana*, 2001, č. 8, s. 95. [online]. [cit. 2019-03-14]. Dostupné z: <http://revistas.ucm.es/index.php/CFIT/article/viewFile/CFIT0101120079A/17558>

PANIZO RODRÍGUEZ, Juliana. Refranes alusivos al parentesco. *Revista de Folklore*, 1992, č. 138. [online]. [cit. 2019-02-13]. Dostupné z: <http://www.cervantesvirtual.com/obra-visor/refranes-alusivos-al-parentesco/html/>

PÉREZ MARTÍNEZ, Herón. El caballo y la mujer en el refranero mexicano. *Relaciones* 104, 2005, č. 26. [online]. [cit. 2019-04-10]. Dostupné z: <https://www.colmich.edu.mx/relaciones25/files/revistas/104/pdf/HeronPerez.pdf>

Real Academia Española, Asociación de Academias de la Lengua Española. Diccionario de la lengua española. (23. ^a ed.). [online]. [cit. 2018-11-25]. Dostupné z: <http://dle.rae.es/?id=IPoTKej>

Recopilación de Refranes y Dichos populares. [online]. [cit. 2018-02-25]. Dostupné z: <https://refranero.webcindario.com/index.htm>

Refranero mexicano. Academia Mexicana de la Lengua. [online]. [cit. 2019-12-05]. Dostupné z: <https://www.academia.org.mx/obras/obras-de-consulta-en-linea/refranero-mexicano>

Refranero multilingüe. Centro Virtual Cervantes. [online]. [cit. 2019-02-05]. Dostupné z: <https://cvc.cervantes.es/lengua/refranero/>

SERRANO VIVERO, Fuensanta. Estereotipo social y refrán. *Paremia*, 1996, č. 5. [online]. [cit. 2019-03-03]. Dostupné z: https://cvc.cervantes.es/lengua/paremia/pdf/005/022_serrano.pdf

TORRES SÁNCHEZ, Ilady Abril. *El hombre y la mujer en el refranero mexicano. Análisis lingüístico*. México D.F. 2017. Tesis de licenciatura. Universidad Nacional Autónoma de México. [online]. [cit. 2019-05-02]. Dostupné z: <http://132.248.9.195/ptd2017/febrero/0756271/0756271.pdf>

VÁŽNÝ, Václav. Úvahy nad novým českým etymologickým slovníkem. *Naše řeč*, 1958, 41, č. 9-10, s. 263-268. [online]. [cit. 2019-05-22]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=4656>

WOTJAK, Gerd. Uso y abuso de unidades fraseológicas. In: *Homenaje a Alonso Zamora Vicente, I*. Madrid : Castalia, 1994, s. 537. Citováno u GONZÁLEZ REY, María Isabel. Estudio de la idiomatidad en las unidades fraseológicas. In: *Estudios de fraseología y fraseografía del español actual*. Madrid : Iberoamericana, 1998, s. 57. [online]. [cit. 2018-11-28]. Dostupné z: https://www.academia.edu/6473256/Estudio_de_la_idiomatidad_en_las_unidades_fraseologicas

ZULUAGA OSPINA, Alberto. La fijación fraseológica. *THESAURUS*, 1975, tomo XXX, núm. 2, s. 230. [online]. [cit. 2018-11-30]. Dostupné z: https://cvc.cervantes.es/lengua/thesaurus/pdf/30/TH_30_002_017_0.pdf